

ANNO DOMINI MXXIX.

DUDO

Carquois tunc canis, or

DECANUS S. QUINTINI VIROMANDENSIS.

NOTITIA HISTORICA.

(PERTZ, *Monumenta Germaniae historica*, Script. tom. IV, pag. 93, praem. ad Dudonis Historiam Normannorum, edente D. G. WAITZ.)

Dudo, canonicus et postea decanus S. Quintini Viromandensis, quomodo ad Normannorum historiam conscribendam sit adductus, ipse praefatione ad Adalberonem episcopum Laudunensem directa profitetur.

Historiae igitur scribendae manus Richardo I duce vivo susceptum, post ejus mortem, quae a Dudone in a. 1002, ab aliis (1) in a. 996 collocatur, est exsecutus; sed quo anno opus finierit, nusquam indicavit. Quod tamen post a. 1015 factum sit oportet, cum hoc anno Dudo nondum esset decanus (2). Opus, quod etiam Richardo duci, Rodulfo comiti, et Roberto archiepiscopo Rothomagensi inscripsit (3), tribus libris (4) digessit, primo Astingi, secundo Rollonis res breviter perstringens, tertio Willelmi et Richardi historia susius exposita. Res quas narravit maxime a Rodulfo comite se accepisse testatur (5); fontes scriptos nullos indicat. Ideo fieri non potuit quin multos errores commiserit, tempora, personas commutaverit, aliisque mendis narrationem suam maculaverit. Cum praeterea orationes nullas insererit, descriptiones rerum et personarum saepe invenisse et poetico more exornasse videatur, fuerunt, qui potius fabularum quam rerum scriptorem Dudonem judicarent ejusque librum nullius esse auctoritatis putarent (6). Quod tamen levissimum fuit iudicium. Nam quamvis non sine causa haec ipsi objiciantur, quamvis populi amore ductus res ab eo gestas saepe nimis amplificare videatur, et praeterea sermone utatur tumido atque inflato, versibus inanibus, obscuris et interdum nimis puerilibus librum gravet atque deformet potius

quam exornet, nihilominus multa continet minime spernenda. Dudo litteras fuit bene doctus, qui etiam Graecae linguae cognitionem habebat pluresque antiquitatis poetas legerat (7); semper tamen, modestia fortasse affectata, se numeri imparem, nimis imperitum, debilem atque infacundum professus est. Res vero Normannicas uberrime exposuit, nusquam valde a vero aberravit, sed ut Lappenberg nuper docuit (8), cum aliis fontibus plerumque convenit; quae fabulas redolent, tum ex praeis Normannorum carminibus hausisse, tum ex ore comitis Rodulfi aliorumque virorum, qui rebus interfuerant, accepisse putandus est, et tam his quam aliis locis mores habitumque populi luculenter descripsit et quasi coloribus vegetis pinxit. Ideo ipsius librum non dubito quin inter pretiosiora hujus aevi monumenta reputem; et fere dignum putarim qui integer in Monumentis ederetur. Cum tamen paucis tantum locis res Germanicas tetigerit, novae editionis e codicibus adornandae curam Franco-Gallicis relinquimus, fragmenta vero, quae res ab Otone Magno gestas illustrant, hoc loco exhibemus (8). Etiam haec, quamvis erroribus quibusdani aspersa, plura continent notatu digna, e. gr. quae de conventu regis Ottonis et ducis Willelmi, de Hermannus Saxonum duce a Danis capto, de obsidione urbis Rothomagensis, aliisque referuntur.

Textum a Duchesnio (*Hist. Norm. SS. antiqui*, p. 51-159) ex duobus codicibus, Sirmundi, jam Middlehill asservati (9), et F. Ambrosii editum, ope codicis Rothomagensis (10), olim S. Petri de Gemmeticis, mbr. s. XII inc., fol., accurate et laxius

(1) Cf. Lappenberg *Hist. Angl.* II, p. 54.

(2) Mabillon, *Ann.* IV, 244.

(3) V. praefationes et carmina ap. Duchesnum II. *Norm. SS.* p. 51 seqq.

(4) Vossius *De Hist. Lat.* p. 356. Rivet (*Hist. litt.* VII, p. 237. Cf. Bouquet VIII, p. xxiv, qui singulari errore epitomen, quam fecit Guillelmus Gemmeticensis, auctori praerendam esse iudicavit.

scripti (11), a V. Cl. L. Bethmann collati, emendavimus. A seculis est (13), etiam Saxo Grammaticus respexit, (14), ita ut auctoris fama Normanniæ Galliaque finés jam medio ævo sit transgressa.

Dudonis narrationem quam Guillelmus Gemmeticensis in epitomen redegit (12), Ordericus Vitalis

G. WAITZ.

(11) Eodem volumine alio vero cod. s. XIII continetur: Guillelmus Gemm., Einhardi Vita Karoli, Abreviatio gestorum regum Franc. — 1157, Translatio clavi, etc., Visio Karoli; et alia manu fragm. Gu II. Gemm. de Richardo II.

(12) Præf.: «Principium namque narrationis usque ad Richardum II. e Dudonis periti viri historia collegi, qui quod posteris propagandum chartæ commendavit a Rudolpho comite primi Richardi fratre diligenter exquisivit.»

(13) Præf. libri III: «Bellicos siquidem actus trium ducum Dudo Vermandensis decanus eloquenter enarravit, affluensque multiplicibus verbis et metris panegyricum super illis edidit.» Etiam scriptor Gallicus Benoit de Sainte-More Dudonem ante oculos habuisse videtur; cf. Lappenberg II, p. 374-394.

(14) Lib. I init.: «Quantquam Dudo rerum Aquitanicarum scriptor Danos a Danais ortos nuncupatosque recenseat; cf. Stephani adnot. p. 31, etc.

DUDONIS

SUPER CONGREGATIONEM S. QUINTINI DECANI

DE

MORIBUS ET ACTIS PRIMORUM NORMANNIÆ DUCUM

LIBRI TRES.

(DUCHESNE, *Historiæ Normannorum Scriptores antiqui, res ab illis per Galliam, Angliam, Apuliam, Capuæ principatum, Siciliam et Orientem gestas explicantes, ab anno Christi 838 ad annum 1220.* — Lutetiæ Parisiorum, 1619, fol.)

ADMONITIO DUCHESNII.

Dudo, primum clericus, «pretiosi, ut ait, martyris Christi Quintini canonicus,» et hoc nomine ab Alberto Veromandensium comite ad Richardum Normannorum ducem missus, ut interventu suo regem Franciæ Hugonem, ipsi comiti infensum, pacificaret. Postea vero super totam Sancti Quintini congregationem decanus constitutus, ut idem prænotat. Initium scribendi facit ab Hastingo Danorum duce, qui Rollonem præcessit; finem in morte Richardi I, Normanniæ ducis, cujus avus Rollo. Declaratque (*epist. ad Adalb. Laudun. episc.*) se opus incœpisse non voluntate spontanea, sed ut duci illi redderet suæ servitutis ollicium, propter innumera beneficia quæ absque suo merito ei dignatus erat impertiri. Operis autem necdum primas partes attigerat, cum lacrymabilis fama Richardum principem obiisse nuntiavit. Et tunc omnia in illius dolore postponere voluit, ut ipse te-

ret contestati sunt. Acquievit ille præceptis precibusque eorum, exsecutus est, et absolutum opus Adalberoni episcopo Laudunensi, auctoritate sua confirmandum, delicavit. Peritum virum appellat Guillelmus Gemmeticensis monachus in epistola sua ad Guillelmum I Anglorum regem. Et Ordericus, monachus Uticensis, sive Sancti Ebruldi, de eodem sic paucis verbis loquitur in prologo libri III Historiæ suæ: «Bellicos actus trium ducum Dudo Veromandensis decanus eloquenter enarravit; affluensque multiplicibus verbis et metris panegyricum super illis edidit, et Richardo Gunnorici, gratiam ejus captus, transmisit.» Nec non libro II sub finem: «De adventu, inquit, Normannorum, et crudeli barbarie illorum Dudo Veromandensis decanus studiose scripsit, et Ricardo II, Gungoridis filio, duci Normannorum, destinavit. In Injus editione duobus codicibus usæ sum. uno viri illustr. D.

DE MORIBUS ET ACTIS PRIMORUM NORMANNIÆ DUCUM

LIBRI TRES.

Ex veteri codice ms. nunc primum in lucem emisso.

EPISTOLA

PANEGYRICA ATQUE APOLOGETICA RATIONE TRANSCURSA.

Inclyto et pie venerando, quem genus ornat, sapientia decorat, ADALBERONI episcopo sancte Dei Laudunensis ecclesie cathedra residenti, sibi commissarum ovium ducamen ante divinæ majestatis conspectum, DUDO, super congregationem Sancti Quintini decanus.

Gloriosissimi nominis tui divulgamen culmine superlativo Libaninis altius, luce clarius sublimatum, proluxa interpolatione proluxæ longitudinis, atque expansiata intercapedine expansæ latitudinis terræ, ut palam eminet latius diffusatum; nemo, qui verba Domini Nichodemus dicentis: *Spiritus ubi vult spirat*, intelligit, nescit. Quia ut colore indicativo humanis viribus pacificatur, solamen effectus sufficiens omnibus, omnibusque omnia factus, omnium præsulum celsitudinem generis spermate, et meriti almitate transcendit. Illicreco tu apex pontificalis, inclytum specimen rectitudinis, incomparabilis forma perspicuæ vitæ, decus sacerdotale, inenarrabilis lux universæ Ecclesie, insigne culmen sanctitatis, totius bonitatis columna inflexibilis, digne pro meritis assertionem veridica sanciris. Te etenim, quem talem tantamque personam facta egregia concinunt, talis tantæque proceritatis honore Alithroni dextera extollere disposuit, quia indempnis pectoris tui antro cordis que insontis intima possidet divina charitas, cum sua sobole multimoda. Quidquid multifararum virtutum ejusdem charitatis filiorum, uniuscujusque famuli Dei jugi ac vigilante studio, prout aspirator et illustrator mentium, videlicet Flamen divinum, adipiscitur; quidquid sanctissima eorum servitute consequi potest, in te divinitus regnare videtur, atque omnem earundem virtutum congeriem fons charitatis in pectoris tui sede locavit mirifice. Omnibus siquidem rationis capacibus, mi Pater atque domine, certam constat esse a puerilis ætate vagitibus interna cordis contritione, te totum æternio sacerdoti hostiam vivam mactasse, pectus tuam ple-

A mystica lampas, solari lumine exardescis inter episcopos sæculi. Quis vero tam saxeum pectus gereret, tantæque caliginis obductione cor obvolutum haberet, mirabilibus inspectis actibus tuis, a sua pravitate statim in calibem non verteretur vitam? Quippe omnibus, qui ab anfracto itinere illius amarissimi callis, quo multi severiter dicuntur morti, sese nituntur privare, et ad quem fallentis mundi sapientia illorum viam dirigit, quorum corporea delectationis gaudia imitatur affectus unita intentio, fieri participes religionis tuæ: quia multis præteritis et futuris temporibus certe nec primum similem visus es, nec habere sequentem. Nec mirum, antistes reverendissime, si hoc tibi divinitus concessum est, ut toto orbi præmaximum exemplar boni effectus B sis: quoniam ab ipsa cunabulari vita gradibus virtutum sidereæ patriæ templa visus es scandere, atque præriorum magnitudine stelligeras sedes possidere. Sed etiam talibus factis quoddam mirum inducitur, o miræ admirationis pontifex, ne pravis iniquorum sophistarum susurrationibus posses criminari. Illus vitæ præcepta amplexatus, quæ semper ad ardua molitur; talem tuis studiis curam adhibuisti, ut sicubi terrarum quid regnaret religionis, et ab indigenis alicujusve hominis relata aures tuas irrumperet, nunquam unius hore spatium passus es transgredi, quousque citius dicto adimplere laborasti. Tu quidem gaudium Domini tui ingressurus per pauca, id est per quinque talentorum dona fideliter dispensata, et cibariam dispensationem prudenter distributam, super multa locaberis servus bonus et fidelis, cum Dominus venerit; quia supernarum virtutum junctus consortio, gaudia sine fine mensura possidebis. Mæ quippe tibi credita tuis sacris nunclinis ad thesaurum summi Patris familias decem minas reportabit, cum Dominus redierit: quia videlicet per Decalogi mandata, temetipsum lucratus Deo, manipulos justitiæ in dextera ferens, centesimum fructum ad mensam invisibilis æternæ immortalis Sæculi, dignus consecra-

vocatur, ex pariter pari, et pariter impari confectus. Sicut namque iste numerus ipsam eandem significationem illorum, et aliam, quam illi non habent, de quibus conficitur, possidet : ita tu omnium episcoporum, qui eidem numero deputantur, quam habent vim religionis, et aliam a Deo obtines. Et qualiter ex una impar, ex altera parte par dicitur : sic ipse tu aliis, qui altitudine ipsius numeri sublimantur, inæqualis, et æqualis inveneris : inæqualis sanctitate, æqualis vero nomine. Ipse recte superfluous suis asseritur partibus, quia videlicet si in unum redigantur ejus species, qualiter summam pristinæ quantitatis transgrediuntur ; sic transgressionem meritorum, si tuæ sanctitatis symbola colliguntur, aliis in eodem numero Deo militantibus altior reperiris. Quid vero in eodem musicis calculo designatur modulis, nisi sublimitas tanti patroni? Quid aliud ipse duodenarius, nisi concentum symphonix diapason augmento duplicitalis perficit ad senarium, qui sui quadam demonstratione alienjus rei perfectionem, sicut ipse perfectus est, assuescit significare? Et quid per ascensum ordinis hujus numeri, nisi immensa perfectio duplicis incrementi in te cumulata augmentatione duplicitalis declaratur? Respicente siquidem eodem numero ad octonarum sesquialtera, ad novenarium sesquitertia proportione diapente, et diatessaron retinet symphonias : quia tunc temporis, quo ipsius ejusdem provectione te in pastorale regimen sustulit, octo beatitudines vitæ augmentavit, et nomen angelorum cœtibus sociavit. Qua vero ratione binarii multiplicatione ipse duodenarius in vicesimam quartam emulationem transcendit : sic geminorum præceptorum, scilicet Dei et proximi amor, gemina observatio viginti quatuor supernis senioribus te aggregavit, cum quibus immarcessibili corona redimitus canticum novum sedenti in throno cantabis. Inter quos, sicut isdem sua medietate superposita, id est senario, qui, ut dictum est, caret defectione et superfluitate, in octavum decimum numerum crescit : similiter dulcisonis consonantiis totius harmonice modulationis officium mellifluæ cantilenæ reddentibus, nihil defectivum, nihil superfluum audiens, secundum quinque tetraçorda decem et octo disparibus juncta fidibus efficaciter delectaberis. Quorsum tendunt ista? Illud est in causa. Peragratis totius Gallix partibus, circumspicis undique secus omnium Christianorum sinibus, neminem comperio, cui pari decore totius honoris munera attribui debeant, sicut tibi. Quocirca, memorande Pater, postquam incluta fama ex tuis viris actibus expressa aures meas irrupit, animis meis indesinenter stimulus ad te divertendi ministravit : quia velut ab ipsa divulgatione nominis tui didici satisfacturus ubique desideris vocis tuæ

A laus cœlos tangere videtur, et cui, ut supra dictum est, totus honor debetur. Talem, et hujusmodi honorem corde revolve, et mente delibera, decere tantum patronum : ut quæ in hoc codice suis tenebris obscura videntur, per te ad lucem referantur, quia non penuriosi et ingloriosi nomen compositoris, sed egregii correctoris laus acquiretur.

Quaquam sit in me pro stultitia reputandum, per istarum litterarum fiduciam audacix animo-itate arripiens, majestatis tuæ conspectum adgressior, adgressisque corâs et corporis cervicis submissa, non solum semel, nec his, nec ter, quin etiam crebrius preces jungo precibus, ut omnis scrupulositas injustæ ambiguitatis tuis acutissimis bipennibus, ex purissimo calibe totius sapientiæ confectis, funditus atque radicibus amputetur. Pene dimidia pars hujus operis minime videtur respicere ad negotium utilitatis, nisi te messore sarriatur carduis superfluitatis ; quia, dum premor corporis infirmitate, dumque sæcularium rerum impediior necessitate, mentis meæ oculus, sua sponte exercitatem potius quam lucem amplectendo, suffocatur, et corporalium desideris gaudiorum orbatur, atque in immenso gurgite tenebrarum demergitur. Illum siquidem oculum, quem dico subsidiis recti luminis destitutum, a te, qui versaris in sacrarum præceptis eloquiorum, exopto illustrari. Certum te reddere volo, ut non rearis me huic operi hæsisse voluntarie, nec illud spontanea voluntate corpiisse. Ante biennium mortis ejus ut more frequentativo sui apud eximium ducem Ricardum, Willelmi marchionis filium, velleis ei reddere meæ servitutis officium, propter innumera beneficia quæ absque meo merito mihi dignatus erat impartiri. Qui quadam die adgrediens cœpit brachis piissimi amoris me amplecti, suisque dulcissimis sermonibus trahere, atque precibus jocundis mulcere, quin etiam detestari et jurare in charitate, ut, si qua possem ratione, animis suis diu desideratis mederer : scilicet ut mores actusque teluris Normanniæ, quin et am proavi sui Rollonis quæ posuit in regno jura describerem. Stupui velut amens, et per dies aliquot his petitionibus me negavi abuens. Tandem vero, tot precatibus motus tantisque precibus fatigatus, vix flexi animum ad tantæ sarcinæ pondus humeris meis imponendum. Et, quaquam super virium mearum possibilitatem hoc esse recensuissem quod indicabatur, jugum tanti oneris collo meo imposui ; illius mandati imitator effectus, quod præcipit nos stare, viriliter regere et confortari, insuper omnia nostra in charitate fieri (I Cor. xvi, 13). Stylus nostræ imperitiæ nedum primas partes operis attigerat, heu prohi dolor! cum lacrymabilis fama Ricardum toto orbe principum obsequio multaverat. Omnia hæc in dolore huius viri

tem Rodulfum res eadem representaretur. Insistent ambo precibus, ut quod memorabilis vitæ dux Ricardus precando præceperat exsequeretur; et ne propositum, quod illi sponderam, in bilinguæ vitium versum, videretur ullo mendacii inquinamento pollui, sed pollere totius munduli intellectus inimici, contestantur. Acquiescens præceptis precibusque eorum, exsecutus sum, licet dialecticis syllogismis, nec rhetoricis argumentis non gloriatur.

ALLOCUTIO AD LIRUM.

Themate pertenni quoniam digestus haberiis,
Rhetorica ratione carens dulcaminis omni,
Liber, interno cum te persecutor oculo;
Ægre fert animus quod vulgo ducere gestis
Quæ digesta stylo nequidquam schemata nostro,
Et subsannaris tumido vasfroque tumultu.
Sic te conservent, studiisque sigilla pudicis
Pestiferum intentant secreti tardia nobis,
Auripho quoniam Danaen vix texit ab imbri,
Ut promit mytho Fulgentius, ænea turris.
Aut pergas Northmannica nunc gymnasia præpes,
Aut scholis clausus Franciscis jam moruleris.
Ridiculam vereor nobis sat surgere saniam,
Si impatiens refutes clavem nunc obice dempto,
Et in proprias arguta plebis in ora.
Invitum quatiens Northmanni verberare vatem.
In vulgus venies audax nunc præpete gressu.
Pro quanto tanti spernunt jactabere fluctu.
Ilic sedum spuet aggestis labris, labiisque,
Succinet infandum retracta nare aliusque,
Et plausum manibus nimium dabit hiecc profanis:
Elais terram pedibus ter succiet hic (15)
Verrucas alius disquirens ore notabit,
Cordibus explosis, si nulla tamen patet usquam,
Inægra, doctus erit certe prævertere falsis.
Ast ex hoc fuerit quo perditiorque profanus,

VERSUS AD RICHARDUM MAGNI RICHARDI FILIUM.

O te magnanimum, pium, modestum!
O te præcipuum, timentem Deum!
O te magnificentum, probum, benignum!
O te mirificum, bonumque, justum!
O te pacificum, Deique prolem!
O te munificum, sacrum, modestum
O te prærutilum, RICARDE clemens!
O te longanimum, Ricarde prudens

FUTURÆ MATERIEI TREPIDATIO ET DISSUASIO.

Turbinitus variis cui casibus innumerisque
Ast inoportunis rerum vicibus volitantum,
Lapsibus atque volubilibus fati exagitantis
Anxia mens titubat, nimis singulitibus hærens,
Cor quoque prætrepidum fibris marcessit adustis.
Torpens ast animus planctu suspirat acerbo,

Tuæ majestati mittere disposui, ut falsa amputarentur, et si quid veritatis in illo haberetur, tua auctoritate confirmaretur, ut mirabilis mercedum retributor, qui eximium marchionem Ricardum in paradiso gloriæ suæ locavit, sicut te crexerat suæ sanctæ Ecclesiæ columnam, ita sermo perenni ornatum constituat inter omnium sanctorum choros senatorem cælestis aulae.

Acrius his furias amens baccetur in omnes,
Et nolensque volens sic æria et æria subibis,
Ludibrio tandem sanæ subitus et omni,
Croco narcissus frustra tradere taberna,
Gingiber, aut narli mollicum, costunique piperque,
B Ignavis si quidque feres cartis amicitur;
Obstitit monitor longe, nec cura mederi
Tute consilii motus, nostrisque querere
Fraudatum, hoc tecum jugiter memorando referto.
Qua frontem titubans titulus præfixerit acrem,
Suspicio primo subeat QUINTINUS enormis,
Fanderet ut cælos itiner qui de nece fecit:
His dux, his meritisque suis primordia signet.
Hoc forsau poteris contemnere vulgus ierme,
Plebis virgantis seu jam discrimina mille:
Ne meritis fulgentis nominis obice tantis
Vix ausint tunike temet sprevisse phalanges.
Nitescet rabies, parentque sputis duce laii,
Febteque subtracta nudo incrudescere deuto
C Flamine septiflno felix liberi duce sacro
Protectus jugiter, munitusque auxiliatus,
Retondis meritis Quintini martyris almi;
Nec te non monitum olim discessisse graveris,
Quod restat dubiis simplex comiteque latis,
Meque utinam affectu optato meliora sequantur

O te percelebrem, Ricarde decens!
O te juridicum, Ricarde mitis!
O te promeritum, Ricarde dulcis!
Gentes omnigenæ ferunt decenter.
Quæ cernis memora libro modeste.
Ilic depasce tuum cor, atque pectus,
Innecti ut valeas quibus recenseres.

D

Quod mihi utanti committitur accumulare
Numine divino gestum, vultuque superno?
Qui nec privatim casu, nec publice gesta
Elicere humanis possum digesta labellis.
Ultra posse summi pondus quisquis grave sumit,
Ludibrium passus præmagnum, ridiculumque

Ales nunquam vestra latus spatulum sibi cessum,
 Prævia cui mater dux non fuerit, resecatit.
 Ingeit in pelagas parva qui lintre marinum
 Nautarum semet doctrinæ ignarus et artis,
 Fluctuat aut illuc, aut huc, aut sæpe voratur.
 Qui solitus saleris onagro sine sæpe sedere,
 Præcipitatur eques jam factus præpete cursu.
 Non opus irè forum librato sænore mercis,
 Emere qui quod vult nescit caute, et licitare,
 Totius artis inops, rationis, consiliique.
 Sic in diversum præ lapsu scinditur omni,
 Qui repetit quod diffinire nequit moderate
 Doctorum nisi doctrinaque, favore iuvetur.
 Ergo meæ nunc incitiæ squalore repungor,
 Ignorans super hoc quid agam, faciamve, sinamve.
 Quamquam sensus hebes genuinæ garrulitatis,
 Thematis intepidum. quidquam, infacetum, inhonestum,
 Digerat, auctoris nullius robore fretus.
 Aggrediar potero quidquid, faciamque meapte,
 Fidens in Domino mundum ditione regente,
 Quidquid vult faciens cælo, terraque, marique.
 Rudere consuetam plene edere verba coegit,
 Sessorique suo alterius profarier orsis,
 Postque sepulcralem Lazarum recreavit honorem,
 Et voluit functum post funus currere vivum.
 Post subiit vexilla crucis, mundumque redemit.
 Suscipe gesta tui proavi, præsul recolendo,
 Et locupletis avi suscipe gesta tui.
 Quin etiam meritis patris super athera nos,
 Participis Christo quin etiam meritis.
 Illius atque bonis animum depasce benignis,
 Instruente exercens illius atque bonis.
 Mirificos recolens actus sermone retracta,
 Afatusque suos mirificos recolens.
 Et memora, memora causas ejus memorandas,
 Digne quæ gessit nunc memora, memora.
 Nisibus eximii ejus reminiscere morum,
 Atque recordare nisibus eximii.
 Legitimum hujus opus relegens imitare libenter,
 Et rimare studens legitimum hujus opus.
 Scis quia castra Dei semper recolendo adamavit,
 Dilexit venerans scis quia castra Dei.
 Ariete non fragilis patriæ murus fuit ipse,

VERSUS AD COMITEM RODULFUM HUIUS OPERIS RELATOREM.

Virtus et nomen vulgata potentia passim
 Flammigero regni substractis crevit in orbe,
 Cedant convicti comitis probitate Rodulfi.
 Illis consulis Romanus calluit orbis,
 Nunc Northmannus apex Ricardi culmen honoris,
 Totius regni virtus, decus atque potestas,
 Moribus et meritis inactus Rodulfi benivolis.

A Portaque difficilis ariete, non fragilis.
 Orphanus, exul, inops, capiebat opem viduæque
 Solamen cunctis, orphanus, exul, inops.
 Ecclesias statuit, paganos credere fecit,
 Delubra construxit, ecclesias statuit.
 Corde Deum Dominum dilexit viribus, atque
 Ut se propinquum corde Deum Dominum.
 Forte feros populos violento Marte domabat,
 Et conculcabat forte feros populos.
 Legibus et ducibus verbo induperabat (16) amico,
 Grator in regno regibus et ducibus.
 Muneribus variis missos ditabat honores,
 Ast humiles pariter muneribus variis.
 Pallia distribuens, aurum, pelles, sonipesque,
 Munere largifluus pallia distribuens.
 B Indomitas Dacos verbis blandibat amicis,
 Austerisque premeus indomitosque Dacos.
 Ordinis atque gradus nostri decus omne per omne,
 Ac firmamentum orationis atque gradus.
 Alloquio celebris, virtutum agnatum pinguis,
 Mansuetus verbo, alloquio celebris.
 Causidicum superant ejus me nunc bonitates,
 Atque facultates causidicum superant.
 Permanet indicium illius verum probitatis,
 Signa et adhuc rutilant, permanet indicium.
 Ampius eloquar, an sileam quæ gesta videntur,
 Tempore venturo eloquar, aut sileam?
 Garriet ecce meus poterit quæcumque relatus,
 Tractatusque simul garriet ecce meus.
 Voce boabo fremens, vehementi corde retractans,
 C Quæ retulit vivens voce boabo fremens.
 O venerande, pie, recolende, verende patrone,
 Præsul Roberthe, o recolende pie.
 Immemores patris et memores scrutare triumphos,
 Actus perquire immemoresque patris.
 Exhibeasque patris dictis temet reverentis,
 Factis te specularans exhibeasque patri.
 Subveniat jugiter præsens oratio patris
 Votaque continua subveniant jugiter.
 O utinam valeas, vigeas, per secla potenter,
 Cum Christo regnans, o utinam vigeas!
 Elisio maneat campo patre cum reverendo,
 Empireæ patriæ Elisio maneat

D Sol velut hunc mundum, refoves sic sirmate cunctos.
 Nilus ut Ægyptium, recreas sic corda tuorum.
 Te tellus rutilum meruit Northmannica lumen.
 Splendor ubique micat, qui cordis lampade fulges.
 Archipatres prisca pariter, proceresque moderni,
 Scipio, Pompeiusque, Cato quis gloria Romæ,
 Magnificum decus, imperium dominansque coruscum.

ITEM AD ROBERTUM ARCHIEPISCOPUM.

Præsul præcipue, atque venerande,
 Culmen magnificum ecclesiarum,
 Summus noster honor, noster et altor,
 Luxque, insigne decus, digna salusque
 Nostri sancte gradus, ordinis auctor :
 Quæ digesta meo, suscipe, sensu.
 Sacra tange manu quæ fero supplex,
 Intemptata sciis grammaticæ artis :
 Ac rimare legens quæque peracta,
 Quæ nos dulcis amor, curaque summa
 Patris præcipui, et dulcis, almi,
 Magni Patricii, et reverendi
 Ricardi celebris orbi labanti
 Æterna patria, jure potentis,
 Quanquam sat breviter, scribere fecit.
 Qui bonitate cluens et pietate,
 Simplicitate valens et probitate,
 Fulgens judicio justitiaque,
 Regno splendidior floruit isto,
 Magni Clotharii tempore regis
 Hugonisque ducis, postea regis :
 Cujus corde sagax, menteque prudens
 Expensas memora, factaque, dicta.
 Recte quo valeas æquiparari
 Bigne consimili jam bonitate
 Tam digno comiti, tamque celebri,
 Tam justoque, hono, tamque modesto,
 Tam sancto, pio, tamque colendo,
 Juste quo fruitur, atque potiri
 In cœtum superum ireque dexter,
 Agnus candidulo vellere pulcher,
 Junctus cœlicolis pace perenni.
 Pontificalis apex et honor,
 Culmine præcipuo renitens,

A Gloria pontificum merita,
 Pastor opime gregis Domine,
 Pacifica pietate calens,
 Officiis generose piis,
 Ecclesiæ ordinis, atque gradus
 Palma, decusque, fidesque, salus,
 Ghristicolæque caput populi,
 Egregium auxilium patriæ,
 Vir venerande, sacer meritis,
 Belligeri egregii proavi,
 Martyrio micantis avi,
 Prædulcis eximique patris,
 Ingenio reserata meo
 Thematis ordine prosaici
 Stultilogo, stolidoque, hebetes,
B Inscia, inepta videque, cape.
 Materie fluitanda sua,
 Dulcia, munifica, et stupida,
 Famine, veridico alloquio,
 Gesta legens, replicando diu,
 Quæ bona repperies memora.
 Fruge salutifera segetum
 Pasce animumque tuum, his epulis
 Talibus instrue corque tuum,
 Actibus æquiparis valeas
 Currere cum seniore viro,
 Cum patre, cum genitore sacro.
 Gloria, vita, salus, probitas,
 Sospite corpore, quin animo
 Longa per innumerum tibi sit.
 Postque necis lugubre excidium
 Elisia patria vigeas
 Participans ΘΕΩΘΕΝ ΟΥΡΑΝΚΑΜ.

Præsul amande,
 Et reverende
 Et recolende,
 Atque tremende;
 Onoma cujus
 Hoc quoque metrum
 Non capit usquam,
 Nisi redempta
 Littera desit
 Mirificarum
 Prosapiarum.
 Gesta tuorum
 Suscipe patrum.
 Patris, avique,
 Sat bonitatis
 Luce micantis,
 Nunc proavique,

Atque salubri
 Somatis artus.
 Namque verenda
 Ecclesiarum
 Mirificarum
 Culmina fulgent :
 Quas pater olim
 Schemate pulchro
 Ædificavit.
 Quis valet ejus
 Cuncta videre
 Quæ bona fecit,
 Corde sagaci,
 Menteque pura ?
 Martia quem nunc
 Francia plorat,
 Et gemit Elus,
 Finlat atque

Se exhilaranda
 Lætificabat.
 A nece cujus
 Ordo sacrarum
 Ecclesiarum,
 Quæ refovebat,
 Multimodarum
 Congerierum
 Munere sacro,
 Fomite sancto,
 Colloquioque.
 Tristis habetur,
 Quin viduarum
 Turba vagantum,
 Exul, inopsque,
 Esuriensque,
 Qui sitis, atque

Et locupletum
Turba honorum
Atque malorum,
Pontificalis
Culmen honoris,
Rex, proceresque,
Græcus, et Indus,
Frisso, Britoque
Dacus, et Anglus,
Scotus, Hibernus,
Clerus herili
Sorte dicatus,
Ordo verendus,
Pulcher Eous,
Occiduusque,
Atque Sicamber
Belliger, acer,

Flevit amare.
Præsul opime,
Culmen, apexque,
Atque cacumen
Lux generisque,
Progenierum
Altus amorque
Pontificalis,
Nunc imitare :
Et prece prona,
Corde subacto,
Menteque pura,
Viribus almis,
Sedulus ora :
Quo requiescat,
Pace fruendo,
Axe superno,

Agnus eatque
Dexter, ovando,
Velleris albi,
Tu quoque cuncto
Tempore salva.
Longa per annos,
Innumerosque
Vita tibi sit.
Sospite sacro
Somate semper :
Postque lugubre,
Mortiferumque,
Flebile damnum ;
Pace fruaris
Sede perenni.

O trinum specimen, tria summa *, virgo Deus unus, A
Præcellens numen æthereum columen.
Causarum decus, et series, concordia mundi,
Exsors principii et sine fine manens.
ΝΟΥΣque ΛΟΓΩΣ, mundi altor, et actor enoruis
Orbis terrestris, idea stelligeri.
Vota precum aspirans humili prece posco mearum,
Quo faveas cœptis incitita tremulis.
Actus et casus rerum, infortunia, strictim
Pandam si potero themate prosaico,

Quæ tulit Alstemo duce barbaries furiosa,
Et quæ Rollone denique Christicola.
Qualiter et soboles ejus Guillelmus in omni
Lege serenato profuit imperio
Quin et Ricardi merito super æthera noti,
Patricii summi, Christicolæque pii.
Terra serax populi Nortmanni jure quievit
Annis fructiferis, tempore pacifico ;
Te præstante, Deus, qui cernens omnia salus
Regnas, et vivis, et sine fine manes.

LIBER PRIMUS.

HASTINGUS.

Totius namque molis orbe descripto, ambituque
et superficie terræ sagaciter permenso, omnem ter-
ram perpetuo Oceani limbo undique secus circum-
septam, æthereo quadripartiti cœli cardine intellectu
cosmographi dimensi, in tres partes diviserunt, B
Asiam, Europam, Africamque reputantes. Quarum
Europa quam plurimis fluminum alveis interrivata,
variisque provinciis denominata, termino direm-
ptionis limitatur patriis. Harum quædam spatiosissi-
ma multiplici innumerabilium hominum frequentia
cæterarum copiosissima, nuncupatur Germania. In
qua Ister fluvius de cacumine montis Hatnoen [Atnoe]
ortus, in sexaginta omnibus augmentatus profusius,
et a meridie ad orientem means procellosus, Ger-
maniam et Scythiam usque eo, quo ponto recipitur,
discriminatus, vocitatur Danubius. In copiosa igitur
intercapedine a Danubio ad Scythici usque ponti
confinium, diffusæ commorantur feræ gentes et bar-
baræ, quæ ex Canza [Scanzia] insula Oceano hinc

copiosus Daciæ, atque meatus multum profusus
Getiæ. Quarum Dacia exstat medioxima, in modum
coronæ, instarque civitatis, præmagnis Alpibus emu-
ni a. Quos portentæ anfractus amplitudinis furentes
incolunt populi, præmonente Marte bellicosi, scilicet
Getæ, qui et Gothi, Sarmatæ et Amaxobii, Tra-
goditiæ et Alani; quamplurimæque gentes Meotidi-
bus paludibus excolendo commorantes. Hæ namque
gentes petulanti nimium luxu exardescentes, femi-
nasque quamplurimas singulari turpitudine stu-
prantes commiscendo, illinc sololes innumeras
obscena illiciti connubii commistione patrando ge-
nerant. Hi, postquam adoleverint, rerum pro posses-
sionibus contra patres, avosque, aut sæpius inter se
ferociter objurgati, fuerint exuberantes, atque ter-
ram quam incolunt habitare non sufficientes, collecta
sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu in
externa regna extruduntur nationum, ut acquirant
C sibi præliando regna. quibus vivere possint nec

merantes Thur Deum suum. Cui non aliquod pecu-
dum, neque pecorum, nec Liberi Patris, nec Cereris
itantes donum, sed sanguinem mactabant homi-
num, holocaustorum omnium putantes pretiosissimum;
eo quod, sacerdote sortilego prædestinante, juga boum
una vice diriter icebantur in capite, collisque unicuique
singulari ictu sorte electo cerebro, sternebatur in tellure,
perquirebaturque levorsum fibra cordis, scilicet vena, cujus
exhausto sanguine ex more suo, suorunquæ capita linientes,
librabant celeriter navium carbasa ventis: illosque tali
negotio putantes placare, velociter navium insurgebant
remis. Sin vero majori sorte equites egressi essent,
mavortia erigebant vexilla prælii. Sicque suis a finibus
elabentes, tenebant intentionem in gentium mortiferam
concussionem. Exsulant quippe a patribus, ut arietent
viriliter cum regibus. Dimittantur a suis inopes, ut
mercentur ex extraneis dapes. Privantur suorùm fundis,
ut locentur quiete alienis. Pelluntur extorres, ut fenerentur
præliantes. Truduntur a suis ut participent cum alienigenis.
Segregantur sua natione, ut gratulentur exterrorum
possessione. Linquntur a patribus, forsitan non videndi
a matribus. Erigitur asperitas juvenum, in demolitionem
gentium. Liberatur patria suis incolis defæcata. Cæteræ
condolent provinciæ, plurimò hoste nequiter toxicatæ.
Sic depopulantur cuncta quæ sibi sunt obstantia.
Navigant prope maris littora, ut vindicent sibi terrarum
spolia. Uno regno quæ rapiunt, in aliud deducunt.
Petunt sequestrare pace portus, causa mutuandi raptum fenus.

Igitur Daci nuncupantur a suis Danai, vel Dani,
glorianturque se ex Antenore progenitos; qui quæ
Trojæ fuerunt depopulatis, mediis elapsus Achivis,
Illyricos fines penetravit cum suis. Hi namque Daci
relato ritu olim a suis expulsi, qua suos tractus
Francia protense expargit, cum duce Anstinuo
[al., Hastingo] ferociter appulsi.

Illic sacer atque ferax nimium crudelis et atrox.

Pestifer, infestus, torvus, trux, flagitiosus.

Pestifer inconstansque, procax, ventosus et exlex.

Lethifer, immitis, præcautus, ubique rebellis.

Proditor incentorque mali, duplex simul: or.

Impius et tumidus, pellax, deceptor et audax.

Furcifer, incestus, infrenis, litigiosus.

Pestiferique mali augmentum, doli incrementum.

Non atramento, verum carbone notandus.

Et tanto scelere ante alios immanior omnes,

Quantus ad astrigerum teudit suspectus Olympum.

Huc illucque profugas contaminavit gentes, earumque
sibi et suis vindicavit facultates. Gallix potestatis
invasit dominium, Franciscum usurpavit sibi regnum.
Terrasque succedunt, concupiscit ætate.

A jugulantur cuspidibus tristes. Mulctatur clerus, crudeli
morte punitus. Casulas nefarii induunt, quas altari-
bus sacris diripiunt. Vestitur alba, officio missæ de-
dicata. Quisquis in illos arma sumit, interimitur
crudeliter. Cætera gens armis frigida ducitur captiva.
Uxores a pluribus stupratæ ducuntur flebiliter
advensæ. Omnis puellarum sexus ab ipsis turpiter
devirginatur. Cum juvenibus senes longe lateque
trahuntur extorres. Quidquid est animalium redi-
gunt in pretium. Crescit rabies furiosa, multis malis
augmentata. Quintini testis meritis super æthera
noti incenditur delubrum monasticis rebus præbal-
teatum. Cæteræque omnes ecclesiæ in finibus Ver-
mandensium locatæ, agonothetæ Christi Dionysii
monasterium, Vulcano superante, est favillatum.

B Enno [al., Emmo] Noviomaccensis episcopus cum
suis diaconibus, iv Kal. Maii, heu pro dolor! est
peremptus. Omnisque gens desolata ad naves ducta
est captiva. Confessorum Christi Medardi et Eligii ba-
silicæ ab ipsis nefariis sunt perustæ. Sanctæ Gene-
vefæ virginis sacræ ecclesiæ Parisiis locata ab ipsis
nefandis est combusta. Cæteræque ecclesiæ extra
munitionem locatæ, per totam Franciam diffusæ,
comburuntur pene universæ. Grassante malo deso-
latur Francia, penitus evacuata. Luget Liberi Cere-
risque inops, quibus fuerat olim locupletissima.
Mæret suis se incolis destitui, agricolisque privari.
Ejulat vomere non exarata, cultroque inculca. Tor-
pescit quiescendo terra, labore boum non exercita.

C Ignorantur pervia, vestigiis hominum non attrita.
Silvarum fruticumque atque nemorum genere den-
santur campi volvente tempore. Conclamata est sa-
lus, vitæque fiducia recessit ab hominibus. Navigio
ipsas Daci petebant aquas, indeque exsilientes po-
pulabantur finitimas terras. Nocte invadebant ja-
centium corpora, lethæi soporis quiete sepulta. Omni-
bus vastatis quæ fuerunt sibi visa, et non reperien-
tes prælii usquam certamina in tota Francia, remear-
unt prædando omnia ad navium præsidia.

Omnibus igitur accersitis super suo negotio quid
agerent consulturis, omnium Alstignus unus pro om-
nibus inquit nequissimus: « Optatæ nobis crebres-
cunt auræ, facilesque nobis viam spirant venti
secundi. Si vobis non displicet, Romam eamus,
eamque sicuti Franciam nostro dominatui subjuge-
mus. » Hoc consilium complacuit omnibus, velis-
que lectis a prædatoribus, torquent proras Franciis
a littoribus. Altis namque longe lateque fluctibus
tactis, terrisque cis citraque littora sibi vindicatis,
Romam dominam gentium volentes clam adipisci
Lunxæ urbem [Lux urbem], quæ Luna dicitur, navi-
gio sunt congressi. Principes igitur civitatis formi-
dabilem tactorum impetu exterriti munierunt urbem

D

coram profudit dicens : Alstignus, dux Dacorum, vobis fidele servitium et omnes pariter sui, sorte Dacia cum ipso eieci. Non vobis incognitum quod sorte Dacia expulsi, per fluctivagum pelagus circum omnia maria, turbine mirabilium maris elationum traducti, Francigenæ gentis regnum sumus advecti. Hæc quoque regnum nobis sorte deorum concessum invasimus, multumque præliis contra gentes Francigenas obnixæ certavimus, totumque regionis locum illius nostri senioris imperio prostravimus. Verum omnibus nostris ditionibus subjugatis, reverti volentes ad terram nostræ nativitatis, prius aquilonibus adversis, postea Zephyro Nothoque nobis contrariis obriti, finibus inviti vix adnavimus vestris. Vestram urbem nec ferro depopulari, nec prædas venimus pagi vestri ad naves deducere. Non nobis ea vis tot periculis fatigatis. Sequestram nobis pacem, precamur, date, quæ necessaria sunt liceat emere. Noster senior infirmatus, multisque doloribus plenus, vult a vobis fonte salutifero redimi, Christianumque sese fieri : et si morte hac in infirmitate præoccupatus fuerit, vestra misericordia vestraque pietate hac civitate sepeliri. Hoc audientes præsul et comes responderunt internuntio dicentes : « Perpetui fœderis pactum vobiscum agimus, vestrumque seniore Christianum facimus. Quæcunque vultis emere, mutua voluntate nostrorum vestrorumque concedimus. » Internuntius autem quæque fraudulenter illis dixit, et quæcunque ab eis dolose audivit, nefandissimo omnium seniori suo renuntiavit. Data igitur sequestrata pace, multisque competentibus, multis cœoptionibus atque mutuis conventionibus contumitur perfidi pagani vicissim et Christiani. Interim præparatur ab episcopo balneum, perfido non profuturum. Sanctificatur aquæ putei gurgite exhaustæ. Illuminantur cereæ æserum mysterium lavacri. Advehitur præstigiator Alstignus, dolosi consilii repertor malevolus. Intrat perfidus fontes, corpus tantum deluentes. Suscepit nefarius baptismum, ad animæ suæ interitum. Suscipitur de sacrosancto baptisate ab episcopo et comite. Deducitur quasi infirmus, sacro charismate oleoque delibutus. Non ægrotus, sed æger, negotio perfidæ miser. Deportatus quasi infirmus ad navis contubernium, corpore dealbatus lotum. Convocat igitur illico omnium nequissimos, super sua fraudulenta dolositate consulturos. Pandit illis secretum execrabile quod conceperat furioso corde : « Imminente nocte, me mortuum nuntiate præsuli et comiti, et deposcite nimium flentes, ut faciant me neophytum sua urbe sepeliri. Enses et armillas, et quidquid est mei juris, dicite vos daturos illis. » Illi autem, ut jussum fuerat, ante dominos civitatis venientes, dixerunt ejulantes : « Noster

recipi et monasterio decenter humari. Internuntii autem regressi renuntiaverunt quæ fraudulenter impetraverant funestis. Tunc contumax pestifer gaudens super responsis eorum uniuscujusque tribus mandat accersiri præcipuum. Congregatis autem omnibus, nequissimorum nequior dixit Alstignus : « Mihi modo facite feretrum, et superponite me quasi mortuum, arma mecum in ipso collocate, et vos in gymnum circa ipsa flebiliter state; vos per plateas ululate, vestrosque me cogite plangere. Tumultuet vox vestra per cuncta nostra tentoria. Concrepet vox qui præsumt navibus cum cæteris cohortibus. Armillas et balteos ferri ante feretrum facite. Gemmis auroque politos secures enæque exponite. » Fit dicto citius quod mandarat funestis. Auditur clamor ululatum, tumultusque lugentium. Resonant montes pro vocibus dolose mœrentium tinnientes. Convocat præsul campanis gentem diffusam per totam civitatem. Venit clerus monastii vestimentis indutus. Similiter principes illius urbis martyrio coronandi. Assuit femineus sexus in exilium deducendus. Pergunt unanimes contra nostrum feretro impositum. Bajulant scolastici candelabra et cruces, majoribus præcedentes. Advehitur a paganis Alstignus, vivus super feretrum positus. Atque in exitu civitatis obviant Christiani pagani. Ab utroque populo comportatur ad monasterium, quo sepulcrum ejus erat paratum. Præparat se episcopus, missam pro suo filiolo celebraturus. Choro stat et clerus, officiosissime cantare suetus. Ignorant trucidandi Christiani dolum mortiferæ fraudis. Decantant missa solemniter celebrata. Participant omnes Christiani mystico sacrificio Jesu Christi. Illis missarum solemnibus decenter expletis, paulatimque paganis congregatis, jussit præsul corpus ad sepulturam deferri. Pagani cum magno clamore petebant feretrum, et dicebant alternatim non eum sepeliendum. Stabant igitur Christiani super responsis eorum stupefacti. Tunc Alstignus feretro desiluit, enseque fulgentem vagina deripuit. Invasit functus præsulem librum manu tenentem. Jugulat præsulem, prostrato et comite, stantemque clerum in ecclesia inermem. Obstruxerunt pagani ostia templi, ne posset ullus elabi. Tunc paganorum rabies trucidat Christianos inermes. Traduntur omnes neci, quos furor reperit hostis. Sæviant infra delubri septa, et lupi infra ovium caulas. Corde premunt genitum mulieres, lacrymasque effundunt inanes. Juvenes cum virginibus loris concatenantur simul. Ulima vitæ dies accidit omnibus, breveque irreparabile vitæ tempus. Prosterunt per moenia urbis præliantes, quoscumque reperiunt robustiores atteruntur cives, sæviante Marte dolentes. Gens quæ præerat

ducitur navibus. Conquiescit furentis Alstigni rabies, A
 prostratos propter urbis principes. Gloriabatur Al-
 stignus cum suis, ratus cepi se Romam caput mundi.
 Gratulatur tenere se monarchiam totius imperii, per
 urbem quam putabat Romam, quæ est gentium do-
 minatrix. Hanc non esse Romam postquam didicit,
 commotus ira sic inquit : « Prælaumi omnem pro-
 vinciam, et incendite urbem istam. Captivos et spo-
 lia conducite ad naves quæ plurima. Sentiant colui
 istius terræ nos in finibus illorum versasse. » Quod
 mandat tener, gaudet parere minister. Omnis pro-
 vincia invaditur, hosteque nequissimo superatur.
 Strages quamplurima educitur, captivi ad naves du-
 cuntur. Gladio et incendio devastant omnia quæ
 fuerant illis in præsentia. Onerant naves, his exple-
 tis, captivis et spoliis. Jam vertunt proras ad Fran-
 cigenæ gentis regnum ducendas. Permeant mare
 Meliterraneum, revertentes ad Franciæ regnum.
 Francia tot gentes superans jam morte superbas,
 Officiis intenta piis profuse, et honestis.
 At crimes in se populi dominata volentis
 Spargere te, et vano conamine contaminare,
 Imperio acquisita tuo bis ter trina regna
 Fortis, dura, ferox, constans robustaque, cauta.
 Legifera, insignis, mitis, lenis, luculenta,
 Strenua, fida, comis, belli rebus studiosa,
 In cunctis vincensque, potens solersque triumphis,
 Ponere sed sceleris tanti nimium cumulato,
 Regeque posthabita cuncta purgamine plena,
 Mandatis Domini spretis super astra tonantis.
 Nunc prostrata jaces, super arma sedens verecunda, C
 Attonita et stupefacta nimis, hebes, anxia, tristi.
 Conculcata, laccessita et spreta, increpata,
 Infestisque reis, spurcis, torvis, sceleratis,
 Pestiferis, tumidis, ventosis, flagitiosis.
 Nam recidiva armis cito surge, velocius insta,
 Consilium tibimetque, tuis nunc quære salutare.
 Horrendi nefas multis erroribus acti
 Pœniteat, pudeat te, tædeat, horreat atque.
 Scribe Dei mandata tui, recitando per omne,
 Altera progenies illa Dacia dimittitur,
 Remigio tumidas valido lapsura per undas.
 Bellabit pugnans in te per tempora multas,
 Prælia robustis exercens martia telis.
 Effera Francorum contundet millia bellans,
 Fœdere complacito tandem jam pace quieta,
 Imperiumque tuum, nomenque æquabit Olympo,
 Gentes et tumidas tibi deservire negantes
 Contundet gladio, mitescet, suppelabit.
 C felix, o terque quater et millies alma,
 Salve tripudians, et aveto in sæcula regnans.

Interea dum quasi solitudo Francia deserta ha-
 beretur, dumque veluti tonitrualis mugitus rugientia
 arcana, pavidi Northmannorum adventus formida-
 rentur, rexque Francorum unde adaciæ paganor-
 um hostiliter resisteret non haberet, reperit consi-
 lium valde sibi quisque saluberrimum, ut cum Al-
 stigno nequiore nequissimo fœderaretur, paxque
 totius regni, serenata ingruentium depopulationum
 tempestate, inter utrumque haberetur. Quapropter
 ducibus accersitis, cum episcopis comitibusque,
 cum satellitum turmis, quod corde disponendo ad-
 invenit, eloquendo memoravit, atque pronuntiando
 sic retulit : « O seniores et domini, imminenti que-
 rimoniæ causa huc provocati, consilio vos rimando
 quæritate regni. » Tunc vero Franci, regia allocu-
 tione permoti, dixerant unanimes contra illos de-
 bellando præliari. At rex dissuadens, talia exorsus
 est, dicens : « Mili non videtur consilium contra
 illos initiari bellum. Si contra illos forte dimicaturi
 exieritis, aut vos moriemini, aut illi fuga lapsi repe-
 tent naves celerrimi. Ut requiescat terra temporis
 nostris, quaratur pax diuturna ab impiis. » Hoc
 namque consilium ab ore regis prolatum omnibus
 est complacitum. Diriguntur legati ad atrocem Al-
 stignum pacifici. Dehinc vectigali pensorum tributo-
 rum summa mitigatus, et a Francigenis exacti nu-
 meris pondere sensim placatus, pacem quæ postula-
 batur non abdicat diutius, verum dat ultroneus
 Inconvulsa igitur præsulum pace firmata, ducitur ad
 regem, pepigitque inextricabili fœdere olympiad. C
 cum eo munera pacis. Qui imperiaibus competentibus
 mutuaque voluntate vicissim fœderati, concordem
 unanimiter sunt effecti. Quævitque Francia multi-
 moda antehac depopulatione afflicta, cursuque illi-
 temporis hostili peste privata, intumescenti non pa-
 ganorum vastatione est liberata. Ne quis lector ab-
 horreat monemus, ad adversorum ignominiam ca-
 suum, qui non ad interitum, sed ad correctionem
 propter exaggerationem scelerum Francigenis acci-
 derunt. Contrita est namque gens ultore Alstignæ
 Francigena, quæ spurcamini erant sorte nimium
 plena. Perfidi perjuri que merito sunt damnati, in-
 creduli infidelesque juste puniti. Prolixum nos
 universos illius temporis labores narratione persequi
 idcirco nostræ præsumptionis citius vertamus stylum
 ad intentionis propositum. Elucidet itaque breviter
 calamus, quamvis iners, quæ nutu Dei gesta sunt
 digeratque compendiose qualiter acciderunt. Expri-
 matque rei veritatem, spernens sophismatis errorem.
 Refutet erratus obscenorum casuum, deprimat ven-
 turæ salutis negotium. D

Malas et frenis consutis stringeque habenis.
Sic poteris forsā peragrarē viam luculentam,
Quin erresque, ruas, offendaris, pereasque,

Ni opitulante Deo, qui jure triumphat ab alto,
Testeque Quintino ni intercedente beato,
Atque ipso, cui nunc canimus quæ gessit ovante.

LIBER SECUNDUS.

ROLLO.

PRÆFATIO HEROICO METRO DECURSA

Cui subjectum Eleiacum.

Priscis insula creata, vocata extat,
Pinguis, agrifelix, dives opumque, laum :
Gurgitis immensi limbo præcincta pereuni,
Mercis munifica, fœnore multiplicis.
Plures sunt portus hinc inde altrinsecus, atque
Muneris et varii navibus impliciti.
Quæ genuit Dedalum multas ad laude peritum,
Supra quod satis est artibus atque sciunt.
Qui fugiens quondam Minoeia mœnia cera
Nexuit actu alas mirifico sibime
Præpetibus pennis vacuum aera posse meari
Ipse ratus, tuto consimilis volucris.
Adscivit levitas comitem temeraria natum,
Incantumque levis fœderis atque operis.
Inque latus subiit pennis Icarus patris actis
Patrizare volens aliger Intrepidus.
Dedalus ad gelidas pater impiger evolat Arctos,
Telluremque suis attingit hic pedibus.
Calcidicis tandem super adstitit arcibus ipse,
Dextris frigoribus gnarus habere modum.
Nobile delubrum Phœbo statuitque, dicavit,
Exiit hic alas moxque salutiferas.
Dedalea soboles minus integer arce pericli
Venturi incautus celsior atque means :
Climatis impuri subiit plus ardua justo,
Cera mox liquida penna soluta manet.
Cognomen pelago dedit obvius Icarus ipse,
Gurgite famosus obrutus undisono.
Hæc te monstra petunt, et fabula contigit ista
Ludicris sannis ridiculisque tibi.
Præducis incepto Rollonis grandia facta
Dacorumque simul pubetenus juvenum.
Infima terrarum linquit, nimis ardua captans,
Dedalo quoniam ocior, aut Icaro.
Dum cœlo stolidum temet protendere pennas
Contigit immensum ardua materies.

A Quos diatessaron et diapente favet,
Commistisque tonis quos dissona limatè formant
Expensis artis disparibus numeris.
Sexqui octava tonum quoniam proportio claudit,
Et diatessaron pax epitrita ligat.
Et diapente melodia rite emiolia sancit,
Servata lege artis arithmeticæ.
Et diatessaron, diapente, simul diapason
Sancito duplo perficiunt numero.
Triplaxis et formæ diapason et diapente,
Bisque diapason quadrupla consolidat.
Icor nunc nimis rancoribus atque repungor,
Et stimulator pavitans, concutiorque tremens.
Ila! ne te subigant temeraria ludicra vulgi,
Ha! ne præcipitem fulmina concutiant.

B Erutus insidiis quo possis jure tueri,
Ecce salubre tibi accipe consilium.
Propositum cordis Domino committe tonanti,
Ludicra disperdat, fulgura discutiat.
Munitum sensim pontum te provehat ultra
Flaminis almifluis alite septifluis.
Atque solo temet sistat pingui et cereali,
Evolso nemore fruticis et silicis.
Rhetoricoque tuum fœcundet nectare sensum
Armorico pariter debriat et modulo.
Acquisita aliis plectro cum fidibus ita
Ymnizante melos psallere voce queas.
Patricio cæcis oculo, claudis, baculoque,
Ecclesiæ decori, pauperibusque cibo.

C Orphani et exilis, ast inopis, viduæque vagantis
Summo tutori ordinis atque sacri.
Iluc pede arenoso quanquam devenimus usque,
Cæno et gressu difficilique via.
Ulterius nostrum conamur tendere gressum,
Sed nos dilaniat materis novitas.
Non opis ire quidem. nostroque insistere cœpto,

Hoc precor aspira, fusas spes atque refunde,

Antra mei sensim pectoris irradians.

Tangere quo possim tantæ ante cacumina molis,

Intemptata stylo surgere largiflue.

Prosaico referam breviter quæcunque relatu,

Te collatore, te duce, te artifice.

Cum superna Deificæ Trinitatis providentia, cujus nutu variata volventium temporum vicissitudine alternantur omnia, cerneret clementer Ecclesiam sancto sanguine redemptam; sacrique baptismatis lacte profusius emendatam, oleique et chrismatis liquore insigniter delibatam, suprascriptis breviter casibus immaniter afflictam : continuis Christianorum precibus suppliciter pulsata, non desistit illi salutifera præbere suffragia, ex ferocitate sævæ gentilitatis Dacigena : ut unde fuerat flebiliter afflicta, inde esset viriliter vegetata; et quibus in præceps lapsa, his cælo tenus exultata : quorumque actu floccipensa, horum munere refecta : quorum frequentia conculcata, horum auro gemmisque ornata : quorum prædatu pannosa, horum dono compepte palliata. Concretis igitur humana connubii stuprique copula plurimis Dacigenarum pubium turmis, illisque bellorum incendia inter se, et in patres, et avunculos frequenter suggerentibus, omnes Dacigenæ majores natu et potestate ad regem convenientes, dixerunt unanimes : Respublica hostili invasione sæve opprimitur, filiorumque et nepotum nostrorum contritione concutitur. Constitutum namque nostræ antiquitatis ritum abdicavimus, ideo Daciscæ gentis populus quamplurima mala perpressus annullatur. Consule igitur, Rex, regno ritu veterissimo, quod regere pacifico debes imperio. Pestifera nequissimorum hostium lue expurgetur Dacia, ut residui vivere et requiescere possimus pace perpetua. Quorum consiliis rex attentius acquiescens, sævæ præceptionis edictum per terram sui imperii velociter dirigens, ut describerentur nepotes et filii quos sors reperiret expulsionis, jussit satrapas illius terræ adesse sibi præscripti diei tempore. Hujuscemodi fama regalium legationum mox perculit mentes pubescentium. Trepidis anxia sententiis illorum corda nutant, incertisque futuris ignota fluctuant. Hæret illorum stupefactus animus, cernens incognita sensus. Quin illos indiga veri cura fatigat, spesque incerta dubios dilaniat. Incertum erat illis præscire quæ sententiaolvebatur in regis corde.

Illis vero in diebus senex quidam erat in partibus Daciæ, omnium rerum affluentia locupletissimus, innumerabiliumque militum frequentia undique secus stipatus : qui nunquam colla sææ cervicis cui-

A omnium virtutum cumulo præcellentissimus. Defuncto vero illo, superstiterunt duo filii ejus, armis strenui, bellis edocti, corpore pulcherrimi, animositate robustissimi. Quorum vero major natu ROLLO, alter vero junior GURIM nuncupatur. Quos regali jussione descripti juvenes ad exterminationem agredientes, genuque flexo, vultuque submisso, atque humili voce obnixè poscentes, inquirunt unanimes :

« Ferte nobis auxilium, subvenite nobis in adiutorium : sub tutela vestræ protectionis morabimur, vestrumque servitium incessanter faciemus. Rex autem noster vult a Dacia nos exterminare, fundisque nostris atque beneficiis nos per omnia privare. Miseremini, precamur, miseremini nobis omni spe et salute destitutis. »

Tunc duo illi fratres suppliciter precantibus responderunt, dicentes : « Auxiliabimur optime vobis, vosque regalium minarum securos morari in Dacia, atque res vestræ proprietatis faciemus quiete tenere. » Illi autem hæc audientes, Rollonis et Gurim osculo expetiverunt pedes, atque illico super dictis principum remearunt gratulantes. Interea veridica opinionis promulgatur fama, regis Daciæ aures pulsans, quod dux præpotentissimus, pater scilicet Rollonis et Gurim sorte frueretur suprema. Tunc rex ante malorum, quæ sibi ille dux intulit, reminiscens, cunctis sui imperii accersitis principibus, inquit : « Vos non latet patrem Rollonis et Gurim esse defunctum. Aggrediar ergo fines illorum, et capiam urbes et castra, atque munitissima loca, ulciscarque facta patris in filios, eosque conterendo satiabor super malis illorum. Vos vestrosque precor præparate ad talia negotia adimplenda. » Denominato igitur termino protectionis, undecunque venerant repedarunt cum suis. Mox effera Daciæ juvenus, nimio curarum inhians æstui, quæ commoda sunt præparat nullo profectu. Hi leves clypeos, lucidaque spicula, fabrili adulti arte componunt. Hi tela, ensesque, atque secures cote exacuunt. Alii tuta capitum tegmina, scilicet galeas; alii ferro auroque trilices loricas, thoraces scilicet faciunt. Quin etiam patria tela recoquant fornacibus, renovantque cudibus. Hujus rei inopinata fama Rollonis et Gurim aures perlabitur, et talis relationis sermone perturbantur. Qui convocata copiosa manu congruentique pubertate florentium, congregataque multitudine mediæ ætatis, senum atque ad exterminandum descriptorum, elatis dextris mandant silentium.

Tumultuantis populi murmure penitus sedato, sedisque decentis suggestu sublimiter Rollone suscepto,

stræque monarchiam ditionis invadere, nosque et vos omnes perdere, et antequam hæreditariam nostræ dominationis terram mancipet, sui regiminis terram anticipando præoccupemus, hostiliterque resistendo adventui ejus. » Illico omnes his dictis hilares regiam terram conglobatis exercitibus invaserunt, totamque sæviante vulcano depopularunt. Hæc autem rex audiens, contra Rollonem et fratrem ejus peregit ad prælium, diuque dimicando terga vertit fugiens ad præsidia urbium. Tunc Rollo sui exercitus mortuos sepelivit, regis autem inhumatos reliquit. Unius vero lustris spatio perseverante inter regem et Rollonem duellio, misit rex pacificis verbis ad eum hujusmodi in dolo : « Nihil mihi et tibi, nisi gratia propinquitatis. Ut requiescat respublica, precor permitte, ut quod mei juris est, meusque pater, tenuit, liceat patienter me possidere : tibi autem quod tui juris, quodque tuus. Sitque inter me et te pax et concordia inextricabili fœdere compacta. » Tunc Rollo et Gurim, illorumque milites atque descripti ad exterminandum, pacem collaudaverunt. Determinato igitur conjurandæ amicitia tempore, uterque venit ad placitum : mutuis muneribus ditati fœderati sunt. Denique perfidus rex dolositatem conceptæ fraudis infesto corde ruminans, convocato quodam exercitu suo, noctu pergens contra illos, invadensque fines illorum, abscondensque insidias prope mœnia civitatis, oppugnare cœpit. Tunc Rollo et Gurim, et qui cum eo erant, exsistentes de civitate, persequebantur regem terga vertentem, fugantque simulantem. Transgresso igitur locum insidiarum Rollone, pars quædam illarum de latibulis egressa, petit urbem. Quam arnigeris vacuum invenient, incendit; omniumque suppellectilium spolia sibi detulit. Quædam vero sequebatur Rollonem, regem hostili immanitate fugantem. Cernens autem rex incensam urbem, insidiasque prævalere, retrogressus præliabatur contra illum. Cæsis ergo ex parte Rollon s quampluribus, cecidit Gurim frater ejus in prælio. Videns autem Rollo se inter utrumque exercitum, unum fugam simulantem, alterum latebris egressum, fratremque mortuum; vix livoribus plurimis laceratus, cum pauciâ divertit ab eis, Tunc rex obsidens, et capiens urbem, populum contra se objurgantem sibi subjugavit. Rollo vero morari non valens in Dacia, propter regem diffidens sui, Scansam insulam cum sex navibus aggressus est. Tunc Dacia pio duce, patrioique atque robustissimo advocatione privata, magno ejulatu concussa cœpit nimium flere.

APOSTROPHA.

Dacia, sorte tuos, quæ Gallis mittis alumnos,
Indiga promissi veri, dabitur quod ab astris,
Præstanzii et meriti, mercis non ænara futuræ.

Illum ditabit locupletans, munificabit;
Francia deque tuis genitis secunda beatis,
Spermate nobilium concretis Christicolarum,
Dacigenis cum Francigenis tam pacificatis,
Gignet producens, expurget, proferet ingens
Reges, pontificesque, duces, comites, proceresque :
Sub quibus orbis ovans pollebit principe Christo,
Et quibus ecclesiæ fecundabuntur ubique,
Atque novo quorum, gaudebunt, perpete Christo,
Ter, trinæque quibus baptismate purificatis,
Jam superum turmæ decimæ vice perditæ adactæ.

Cumque diu Scanza insula mœstus moraretur, sollicitaque contorquentis animositatis cogitatione æstuans moliretur ut vindicaret se de inimicis suis; plurinique, quos fugarat de Dacia regalis immanitas, ad eum reverterentur, fessos labore artus, sopore oppressos, vox divina illi sonuit, dicens : « Rollo, velociter surge, pontum festinanter navigio transmeans, ad Anglos perge : ubi audies quod ad patriam sospes reverteris, perpetuaque pace in ea sine detrimento fruieris. » Hoc somnium cum cuidam sapienti viro et Christicolæ retulisset, hujusmodi sermone interpretatus est : « Tu vergente venturi temporis cursu sacrosancto baptismate purificaberis, prædignusque Christicola efficieris : et ab errore fluctuantis sæculi ad Anglos, scilicet Angelos, usque olim pervenies, pacemque peregrinis gloriæ cum illis habebis. » Illico vela navibus aptans, remisque eas exornans, atque frumento, vino, tergisque suum eas onerans, velivolam mare celeriter permeans, Anglos aggreditur, ibique morari quiete diu suspicatur. Audientes autem illius territorii pagenses, quod Rollo Dacus adveniret, aciem maximam contra illum construxerunt, eumque ab illis finibus fugare conati sunt. Qui more solito ad prælium indubitanter illis occurrit, plurimosque illorum prostravit, atque cæterorum fuga vertentium dorsa hasta fatigavit. Denique pagenses prioribus plures coacervantes, contra Rollonem iterum aciem robustissimam dirigunt, eumque occidere, aut fuga labi conantur. Ille vero studiis belli edoctus, certaminisque necessitate asperrimus, galea auro mirifice compta, trilevique lorica indutus, contra objurgantium et proficiscentium in se turmas armigeras, vel citè atque indubitanter perrexit, milliaque illorum immaniter prostravit, victrice manu, celerique cursu profugos persequens, multosque principum capiens, locum prælii revertens, occisorum corpora terra condit, cæterosque plagis infectos deportavit, captosque navibus connexuit. Tunc trimodo errore æstuans, si Daciam repeteret, an Franciam pergeret, aut Anglicam terram præliis affligeret, et sibi vindicaret, cœpit anxiam nimiumque tristari.

Quid hiscens animo, quid volvis nunc meditando?

Cur hæres pater obtutu defixus in uno?

Ambigua et creperum memorans quid mente re-
[tractas?

Quidque stupes casum præsentis sorte malignum?

Ordine fatali post multa pericula belli,

Ferventis pelagi post æquoreosque tumores,

Perpes Christicola Franciscæ celsior aula,

Patritius meritis florescens jure valebis,

Emeritum et capies condigna merce coronam,

In summoque bono deitate mereberis uti.

Cum autem hujusmodi perturbationibus sollicitus hæret, hominesque regionis illius ditioni suæ fidelitatis gratia vinculoque sese subjugarent, quadam nocte soporifera lethici malis quiete per membra leniter serpente, videre videbatur præcellentissimis quondam præcelsiore Franciscæ habitationis monte sepositum : ejusque montis in cacumine fontem liquidum et odoriferum, seque in eo abluui, et ab eo expiari contagione lepræ et pruriginis contaminatum. Denique illius montis cacumine adhuc superstes circa basim illius hinc inde, et altrinsecus, multa millia avium diversorum generum, varii coloris, sinistras alas quin etiam rubicundas habentium. Quarum diffusæ longe lateque multitudinis inexhaustam extremitatem perspicaci et angustato obtutu non poterat comprehendere. Cæterum congruenti incessu atque volatu eas sibi alternis vicibus invicem cedentes, fontem montis petere, easque se convenienti natatione sicuti solent tempore futuræ pluvix abluere. Omnibusque mira infusione delibutis, congrua eas statione sine discretione generum et specierum, sine ullo contentionis jurgio, mutuo vicissim pastu quasi amicabiliter comedere; easque deportatis ramusculis festinanti labore nidificare : quin etiam suæ visionis imperio voluntarie succumbere. Mox expergefactus, et visionis quam viderat reminiscens, accersitis majoribus principum, captisque prælio principibus simul ascitis, omnem hujus visionis seriem inconstanter disseruit, et quid hujus visionis mysticum sentirent ab eis inquiri. Tunc cunctis conticentibus, captorum unus Christianæ religionis fide imbutus, præragioque divinæ inspirationis aspersus, mysticum illius visionis intellectum explanavit, dicens : « Mons Franciæ quo stare videbaris, Ecclesia illius designatur. Fons, qui in summitate montis erat, baptismus regenerationis interpretatur. Per lepram et pruriginem, qua infectus eras, commissionis tuæ scelera et peccata animadvertas. Te in eo abluui et ab eo lepræ pruriginisque morbo expurgari, te lavacro sacri baptismatis regenerari, et ab omnibus peccatis emundari. Per volucres diversorum generum lævas alas habentes puni-

edentes, populum antiquæ fraudis contagio pollutum, typico baptisate abluendum, sacrosancti corporis et sanguinis Christi alimonia saginandum. Per nidus, quos circum montes faciebant, vastatarum urbium mœnia reædificanda intelligas. Tibi aves diversarum specierum obtemperabant, tibi homines diversorum regnorum serviendo accubitati obedient. »

His igitur mirabilium interpretationem sermonibus Rollo exhilaratus, visionis suæ interpretem, cæterosque quos bello ceperat vinculis solvit, variisque muneribus et donis diversis ditatos, ad sua lactos remisit. Eo namque tempore rex Anglorum Christianissimus, nomine Alstenus, omnium bonorum titulis exornatus, sacrosanctæ Ecclesiæ prædignus advocatus, habenas regni Anglorum moderabat piissimus. Cui continuo Rollo legatos suos misit, et quid dicerent auribus illorum prius intimavit. Qui venientes ad eum pro vocis affectu, summissis vultibus dixerunt : « Animum præpotentissimus patricius, duxque Dacorum præcellentissimus, Rollo noster senior et advocatus tibi fidele servitium, tuisque amicitiae munus inconvolsum. Magnum, domine Rex, Daciæ regno infortunium perpressos, et habeo, heu dolor! fraudulentè exterminatos, Eurus obnoxius nobis penitus, intumescuntiumque procellarum elationibus affictos, vestris finibus appulit, omni spei et salutis præsidio privatos. Cum autem conaremur Daciam repetere, et nos de inimicis nostris vindicare, obstitit et intercludit nos glacialis hiems, geluque crustante terram, et affligente flebiles herbarum et arborum comas, densa glacialium mole refrenata crustarum struxerunt nobis murum flumina. Nec præhuit nobis prosperum iter unda. Audientes quidam milites in confinio nostri adventus commorantes, præmaximam aciem contra nos struxerunt, nosque lacescentes invaserunt. Nos vero nec sub glaciem, nec supra navigare valentes, illorum audaciæ restitimus, multosque illorum prælio exarmatos cepimus. Non autem regnum tuum depopulabimus, nec prædas usquam raptas ad naves vertemus. Vendendi atque emendi sequestram pacem petimus, quia imminentes veris tempore ad Franciam proficiscemur. » Rex autem hilarem vultum submissus, his auditis profatur : « Nulla tellus offert viros magis quam Dacia præcipuos, armisque strenue edoctos. Parentelam diffusæ generositatis vestri senioris, casusque et labores vestros, quin etiam fraudulentam perfidiam Daciæ regis nobis retulerunt plurimi. Nemo seniore vestro justior in factis, nemo major in armis. Hujus negotii curas seducite, armorum securi, præliorum impatientes, atque omnium malorum immunes estote. Liceat vobis ubicunque terrarum nostræ ditionis vendere et emere. Vestrum seniore præcaram precamur, cogite, ut

se venientem. Qui mutuo amplexati et oscula libati, cedentibus utriusque exercitus turmis sederunt sepositi.

Tunc rex Alstemus prior est allocutus :

Prosapia pollens, gestorum lumine fulgens.

Moribus et meritis præcelsior omnibus, a que

Fœdere complacito fidei nectamur in uno.

Sis peto pars animæ semperque mex comes, atque

Finibus in nostris temet deposco morari.

Sicque salutifero baptismate sorde piari.

En quid gestis habe nostræ ditonis in orbe.

Sis memor ipse mei fuero ceu semper in omni,

Et si velle alias est nunc proficier horas.

Si gens torva, ferox janijam feritaverit in me,

Improba, non servans fidei retinensque tenorem,

Ut potis es fer opem stabili conamine salvans.

Et tibi succurram simili ratione juvando,

Te teget atque meum mutuo certamine scutum.

Tunc Rollo super regis dictis lætus dixisse fertur : « Grates tibi, omnium regum præstantissime, super voluntariis beneficiis rependo, et quidquid inter me et te agenda retulisti, fac ut opto. Diutissime in regno tuo non morabor, sed celerius quam potero Franciam adibo. Ubiunque terrarum fuero, tuus amicus insolubili dilectionis conjunctus fœdere permanebo. » His dictis admodum inextricabiliter fœderati, alternarum rerum competentis mirabiliter ditati, rediit quisque ad suam cum suis. Toto namque hyemantis anni tempore, naves sumptusque, qui necessarii erant itineri, præparare Rollo dux solertis curæ fecit, Anglosque florentis juventutis milites, qui erant sui effecti, et secum ituri ascivit. Cum autem primæ ætatis tempore, rutilantium molliter florum arrideret copia, purpureisque blattis lactea et odorifera alberent lilia, memor semper visionis moventis ad Franciam proficisci, classibus velis datis navem conscendit. Cum vero lenibus ventis congressus navigii factus esset, usque ad medium æquoris, nihilque viderent nisi cælum complexum super faciem maris, invidi spiritus scientes illos baptismate Christi nomine abluendos, gloriamque quam perdiderant adepturos ingemiscientes, occurrerunt excitantes pericula illis venti, quin etiam a sedibus suis ruunt, et hi ante ponto a sedibus imis in præcipitium fluctus nimios et ad sidera tollunt. Cælum crebrescentibus fulguribus intonuit, de æarumque tenebrarum nox atra illis incubuit. Remis contractis, ventorum rabiem vela ferre non possunt. Itaque viribus exhausti, omnia ventis permittunt. Huc illucque naves quasi per montes et valles fluctuant, mortemque repentinam omnibus intentant. Tunc Rollo protensis manibus prostratus incubuit navi, humilique voce talia pro-

Numen et æterno complectens omnia giro,
Infectum vitii peccati et fœce repletum,
Qui me Christicolam fieri vis munere visi
Temporis exiguo cursu volvente futuri :
Suscipe vota libens, precibusque favelo benignus,
Fluctus sedatisque feros compesce ruinis,
Casibus eripiens istis nos atque labore,
Comprime demulcens, mitescens, atque serena
Undantem nimium violento turbine pontum.

Harum vero orationum precibus finitis, mox mare quiescit, serenatis procellis, immensosque æquoris tractus optato flamine breviter explicuerunt; navesque tempestate diruptas littoribus Uvalgorum vix applicuerunt. Audientes autem Uvalgrenses quod gens barbara tempestate maris ferociter quassata, suis littoribus esset advecta, congregata multitudinis pagensium, Rollonem ducem tempestuoso mari vix ereptum insperate assalierunt. Qui solito more concitus contra illos debellando perrexit, atque plures illorum nece prostratos orco transmisit, residuosque illorum aut fugavit aut cepit. Cumque diutissime morulans (17), Uvalgras depopularet, reminiscens Alstemus rex Anglorum Christianissimus, omnium regum probitate præcellentissimus, amicitia qua se et Rollonem colligarat in fœdera sempiterna, duodecim naves frumento, vino atque lardo oneratas, quin etiam totidem armato milite repletas, duci præcelso transmisit in Uvalgras. His Rollo donis lætus, legatos muneribus præmaximis ditatos cum gratiarum actione ad regem remisit, seque per eos famulaturum regi mandavit. Æstimantes autem Uvalgrenses, propter deportati frumenti copiam omni tempore Rollonem Uvalgris moraturum, convocaverunt Raginerum Longi colli Hasbancensem et Hainaucensem ducem, et Radebodum Frisæ regionis principem, et conglobato exercitu aliorum pagorum invaserunt Rollonem. Qui, sicut sæpius, ad bellum indubitanter perrexit, et multa millia illorum occidit, atque Raginerum Longi colli et Radebodum Frisonem ad sua castra fugavit. Deinde totam terram Uvalgrorum devastavit atque incendio concrenavit. Post hinc hujus rei causa indignatus, Frisones celeriter expetivit, terramque illorum devastare cœpit. Tunc Frisones multorum congeriem populorum concite coacervantes, sibi que multitudinem plebium in confinio Frisæ commorantium accumulantes, fluvio Almeræ commorantem agminibus multis præparatis, accelerata incursione conantur invadere Rollonem. Rollo vero et qui cum eo erant genu flexo, armorumque ingruente horrore, scutorum tegmine cooperti, strictæque aciei mucronibus coruscis complicati, expectabant initium certaminis. Frisones vero nunciis

pluræque principes ceperunt innumerabilemque A
 marum ad naves duxerunt. Frisones igitur residui,
 diffidentes sui, exhinc tributarii effecti sunt, Rollo-
 nis præceptis per omnia obedientes. Congesto et
 exaggerato, atque dato Frisiæ tributo, illico librat
 in altum carbasa navibus data, vertitque proras ad
 Raineri proxi juguli terras, ulcisci se cupiens de
 ipso, qui affuit Uvalgris cum Fresonibus jam pro-
 stratis in prælio. Pererrato ponto, intrat Scaldi
 alveum cis citraque terram depopulans super Longi
 colli Rainerum, venit ad quamdam abbatiam dictam
 nomine Condatum. Rainerus vero multa prælia
 contra eum fecit, sed ex omnibus Rollo victor
 potens exstitit. Devastabat terra utriusque exerci-
 tus mala perpressa. Prævalida fames exoritur,
 quia terra aratro non scinditur. Vulgus penuria B
 affligitur, fame bellisque atteritur. Dissidunt vivere
 cuncti, salute victus privati. Quadam igitur die
 Rainero loco insidiarum clam commorante, super
 Dacos cupiente irruere, Dacicum hinc inde con-
 gressi vallaverunt, ennque nimium debellantem
 manciparunt, vinctumque ad Rollonem duxerunt.
 Ipsa namque die Ragineridæ, Dacorum ut caperent
 aliquos latebris commorantes, invaserunt duodecim
 milites præcipuos Rollonis, et constanti virtute
 ceperunt. Tunc uxor Ragineri fens, et ejulans
 super eo, convocatis principibus suis, misit ad
 Rollonem, ut pro duodecim comitibus captis redderet
 sibi suum seniore. Illico Rollo, suscepta lega-
 tione, remisit ad eam dicens: Non redietur tibi
 Raginerus, sed decollabitur, nisi reddideris prius C
 meos comites mihi, insuper dederis quiddam auri
 est et argenti sui ducaminis, cum juramento Chri-
 stianæ religionis, quin etiam tributum istius regio-
 nis. Mox conjux Ragineri lugubri legatione afflicta
 comites captos Rolloni remisit, aurumque et argen-
 tum quod usquam invenire potuit. Quin etiam
 illud quod erat sacris altaribus concessum, pariter-
 que vectigal illius ducaminis cum jurejurando, quod
 plus metalli non haberet, nec exigere posset, sup-
 plicibus verbis et deprecativis misit ad Rollonem,
 ut redderet sibi suum virum. Ipse autem motus
 pietate vocibusque suppliciter precantium, ad se
 fecit venire Longi colli Raginerum, verbisque paci-
 ficis affatur eum: « Raginere dux, milesque asper-
 rime, regumque et ducum atque comitum superbo
 satur sanguine, quid tibi feceram olim injuriæ? D
 Propter quid præliatus es eum Uvalgris et Frisoni-
 bus contra me? Si scire modo vales, armorum
 spicula desunt et satellites. Si velis a nobis fuga
 tibi, compedibus intricatus non potes evadere.
 Talionem sicut Frisonibus tibi reddidi pro malis,
 quæ mihi sine re intulisti. Uxor tua et principes tui
 quidam auri et argenti recuperare poterant. Sed

que Rollo fœderatum muneribusque et donis præ-
 max mis ditatum, quin etiam reddita medietate
 legatorum munerum, ad uxorem suam latum remisit
 Raginerum. His taliter pace sedatis, Rollo memor
 visionis, semperque sperans affuturum sibi quod
 viderat in somnis, quid debeat agere solers inquirit.

APOSTROPHA.

Rollo, quid in terris morulans versaris in istis,
 Cum supra satis ultus ades cunctos inimicos?
 Desine, parce tibi, magis hæc sententia præstat,
 Venturo quoniam proclivi temporis ævo
 Prælia Franciscæ gentis dire patieris,
 Atque fatigeris nimium bellis Aquitanis.
 Hinc fontis liquidi, et sacri rorem subiturnus,
 Chrismate perfusus, oleique liquore novatus,
 Præmia perpetuæ capies cum munere vitæ.

Anno igitur octingentesimo septuagesimo sexto ab
 incarnatione Domini, nobilis Rollo consultu fidelium
 suorum libravit vela ventis navigeris, fluminis Scaldi
 alveum deserens, atque permenso ponto qua S-quana
 cæruleo gurgite, perspicuisque cursibus fluens,
 odoriferasque excellentium riparum herbas lambens,
 fluctuque inflatiore maris sæpe reverberato secun-
 dum discrimina Lunæ, inundantis maris pelago se
 immittit. aggrediens navibus Gimeias venit, vidensque
 S. Petri monasterium monachilis habitationis domi-
 bus adornatum, sanctumque reputans esse locum,
 morari illic distulit; sed ultra flumen ad capellam
 S. Vedasti naves applicuit; corpusque cujusdam
 virginis nomine Hameltrudis, quod secum adporta-
 verat, super altare S. Vedasti posuit, huicque
 capellæ ex nomine virginis nomen sempiternum
 inhæsit. Diciturque ille locus ad sanctum Hameltru-
 dem ab incolis. Audientes igitur pauperes homines,
 inopesque mercatores Rotomo commorantes, illius-
 que regionis habitatores, copiosam multitudinem
 Normannorum adesse Gimegias, venerunt unanimes
 ad Franconem episcopum Rothomagensem, consul-
 turi quid agerent. Franco vero statim misit ad
 Rollonem, ut daret sibi pagoque manentibus securi-
 tatem. Rollo vero comperiens quod in urbe nec in
 finibus ejus moraretur nisi inermis vulgus, dedit
 episcopo suæ fidei tenore securitatem. Hincque
 gressum profuturæ sibi navigationis agitans, Rotomo
 venit, portæque, cui innexa est ecclesia S. Martini,
 naves plurimo milite secundas adhæsit. Classe autem
 descendens, celerique gressu lustrans urbem, vidit
 disjectas moles ejus, avulsæque templorum saxa,
 ecclesias fundamento emotas, murosque hinc inde
 disruptos, parvamque manum et inermem, cœpitque
 animo hærare, inque unione intuitu visum desigere,
 reminiscens visionis quam viderat ultra mare.

En lavacri quo te cepa purgarier, hic fons,
 Ædificanda tuis hæc patria fonte novatis.
 Urbe dabis populis leges et fœdera in ista,
 Juraque districtæ pariter formidine pœnæ.
 Tempore mirificum venturo jamque nepotum,
 Aspera sepositis nitescent sæcula bellis,
 Et super arma sedens furor impius, impietatis
 Viribus explicitis, non quemquam voce lacesset,
 Quin lupus asper, ovis, simul pascentur in agro.

Inde ad naves reversus, convocatis principibus
 quærit sagaci mente consilio suorum quid sibi sit
 faciendum. Tunc sui quasi futurorum præscii, divi-
 næque inspirationis præsgagio imbuti, dixerunt viva
 voce Rolloni : « Hæc terra copia frugum omnium
 « secunda, arboribus nemorosa, fluminibus pisce
 « repletis discriminata, venatu diversarum ferarum
 « sufficienter copiosa, sed armigeris militibus vacua.
 « Nos hanc potestati nostræ subjiciemus, hancque
 « sorti nostræ vindicabimus. Finitimarum gentium
 « oppida, vicos, et castra atque urbes præliis adqui-
 « remus, ut requiescere possint turmæ post terga
 « nostra sepositæ. Forsan interpretatio tuæ visionis
 « vertetur in finibus istis. » Rollo igitur super res-
 ponsis suorum lætus, a Rotomo divulsis navibus
 subvehitur ad Archas usque, quæ Asdans dicitur.
 Illico fama quid rerum usquam agitur conscia, com-
 pita Franciæ aggressa, intimat adesse Normannos,
 Sequanæ alveo innumerabili multitudine coadunatos.
 Franci vero illorum adventu, veluti repentino toni-
 tru sono stupefacti, convocato Alstigno pervasore
 olim Franciæ, congregato immensæ multitudinis
 exercitu, venerunt super Othuræ fluminis decursum.
 Tunc Ragnoldus princeps totius Franciæ dixit Alstig-
 no incentori totius nequitæ : « Tu ista gente pro-
 creatus da nobis consilium super his rebus : » Alstig-
 nus respondens Ragnoldo comiti mox hæc intulit :
 « Si ante triduum requisisses a me consilium, cogi-
 tatione deprehensum darem tibi. Tantum mitte le-
 gatos ad illos, quid dicant sciscitatuos. » Tunc Ra-
 gnoldus : « Perge celeriter precamur, cujus voluntatis
 sint inquisiturus. » Alstignus respondit : « Non
 ibo solus. » Miserunt autem duo milites cum eo,
 Daciscæ linguæ peritos. Qui venientes super ripam
 fluminis, steterunt dicentes : « Regiæ potestatis co-
 mites mandant vobis, ut dicatis qui estis, et unde
 estis, et quid quæritis. » Ipsi vero responderunt :
 « Dani sumus, Dacia advecti huc. Franciam expu-
 gnare venimus. » Illi autem : « Quo nomine vester
 senior fungitur ? » Responderunt : « Nullo, quia
 æqualis potestatis sumus. » Tunc Alstignus scire
 volens quid de se dicerent, dixit : « Cujus fama huc
 advecti advenistis ? Si unquam de quodam Alstigno
 vestræ patriæ nato, huc cum plurimo milite adna-
 vigato aliquid audistis ? » Responderunt : « Audi-

A derunt : « Nunquam cuilibet subjugabimus, nec
 cujuscumque servituti unquam adhærebimus, neque
 beneficia a quoquam excipiemus. Illud beneficium
 optime complacuerit nobis, quod armis et labore
 præliorum vindicabimus nobis. » Tunc Francigenæ :
 « Quid acturi estis ? » Hinc Dacigenæ : « Quanto-
 citius abscedite et amplius nolite stare, quia vestris
 ambagibus non curamus, nec quid acturi sumus
 vobis indicabimus. » Illi vero abeuntes, quod audie-
 runt expedite exercitui renuntiarunt. Ragnoldus
 vero vertens ad Alstignum dixit : « Quid vobis vi-
 detur : Bellunne initiabitur ? Vos ex illorum gente
 estis, vos artem præliandi more Dacorum non igno-
 ratis. Dicite quid sumus facturi ? » Tunc Alstignus
 veneni fera, vulpina arte suffultus, exercitum affa-
 tur : « Hæc gens juvenilis ætatis flore robustissima,
 armis edocta, præliaque quam plurima experta si
 invadetur, magnum periculum nobis generabitur. »
 Tunc quidam Francisci agminis signifer nomine
 Rotlandus dixisse fertur : « Quid huic consulitis ?
 Nunquam lupo lupus nec vulpis vulpe capietur. »
 His verbis incitatus dixit Alstignus : « Amodo a me
 bellum non blasphemabitur. » Interim Rollo, et
 qui cum eo erant, fecerunt sibi munimen, et obsta-
 culum in modum castris, munientes se per gyrum
 avulsæ terræ aggere, locoque portæ relinquentes
 spatium prolixæ amplitudinis, quod apparet ad tem-
 pus usque istius diei. Franci vero diluculo venerunt
 ad ecclesiam S. Germani ibique missam audientes
 participantur corpore et sanguine Christi. Abhinc
 equitantes, in ripa fluminis naves, Dacosque in
 munimine avulsæ terræ videntes, amplum portæ
 aditum solum invaserunt. Daci vero intrinsecus hinc
 et inde per planitiem castris accubitarunt, atque
 scutis se cooperuerunt. Rotlandus signifer Ragnoldi,
 cum acie quam præibat exercituum, violenter per
 aditum miræ prolixitatis amplum super eos irruit,
 et debellare eos cœpit. Daci vero exsurgentes Ro-
 landum in momento interemerunt, et ejus sequaces.
 Ragnoldus et Alstignus, cæterique comites illic cun-
 ctos mortuus considerantes, terga vertentes, fugam
 expetiverunt hilares. Exemplo Rollo, convocatis de
 hostili fugatione reversis, dixit : « Quid mali egimus
 contra Francos ? Cur nos adsallierunt ? Quamobrem
 nos occidere maluerunt ? Illorum est initium mali,
 culpa invadentis, non obstantis : præsumptio occi-
 dere volentis, non defendentis. Quidquid mali contra
 illos hinc egerimus, offensione factorum suorum per-
 petrabimus. Eia, occupemus castra, et oppida illo-
 rum. Reddamus talionem cumulatis nimium malis
 pro offensis illorum. » Hæc exhortante duce Rollone,
 dimisso munimine avulsæ terræ, celeri cursu navi-
 gantes, præoccupaverunt Mellendis habitatores
 Quam, interfectis principibus, cito subvertunt, to-

init bellum, suæ sorti non profuturum. Daci vero per aciem Ragnoldi inconulse pergentes, prosternebant duris verberibus plures. Videns autem Ragnoldus suos deficere, cœpit celeri cursu fugere. Cui quidam piscator Sequanæ attributus Rolloni, obviavit ei, teloque transverberatum occidit. Ragnoldidæ suum senioremem videntes mortuum, fugam torquentes nimium, equos expetiverunt. Tunc Rollo persequens eos, multos occidit, pluresque captos ad naves deduxit. Convocatisque fidelibus suis dixit: Age, nunc navigemus Parisius, civesque qui prælia fugerunt requiramus. Igitur Nortmanni ripa Mellendis naves divellerunt, Parisiusque circumdantes, obsederunt, et prædam illius provinciæ ad obsidionem verterunt. Morante diu Rollone in Parisius obsidione, deficiebat præda longinquis regionibus rapta. Illico Nortmanni Baiocacensem pagum expetunt, totamque prædam rapientes, civitatem oppugnare cœperunt. Cives autem ne morentur hostiliter eis restiterunt, Bothonem præcipuum Northmannorum comitem ceperunt. Northmanni de Bothone dolentes, miserunt qui dicerent ad Baiocacenses: Si reddideritis nobis Bothonem, habimus vobis unius anni securitatem. Baiocacenses consilio ducti dixerunt ad invicem: « Melius est nobis spatio unius anni requiescere, quam pro uno comite totum præliis ducere. » Data igitur securitate, reddiderunt Bothonem asperrimum militem. Transacto vero anno, circumstante Parisius obsidione, Rollo Baiocas petit, eamque violenter cepit, totum funditus subvertit, captivosque et prædam totius regionis sibi vindicavit. Quin etiam quamdam Poppam virginem, specie decoram, superbo sanguine concretam, prævalentis principis Berengarii filiam secum lætus adduxit, eamque sibi connubio ascivit, et ex ea filium nomine Guillelmum genuit. Denique residens circum Parisius misit Ebroicas exercitum, ut caperetur civitas et episcopus. Qui veniens civitatem invasit, populorumque plures et prædam cœpit. Sed episcopus, Sebur nomine, Deo annuente, evasit. Statimque illius pagi prædam capientes, totam terram devastaverunt, Parisiusque revenerunt. Talibus itaque exterritæ plurimæ gentes Franciæ, tributa solvebant Rolloni, plurimæ vero resistebant ei.

Angli vero audientes quod Rollo Parisiacam urbem obsedisset, rebusque Franciscis impediretur, atque æstimantes quod amico suo regi Alstemo in adiutorium non subveniret, tenorem fidei respuentes, cœperunt arrogant insolescere, contraque regem importunis bellis feritantes dimicare. Terra Anglica exercitu regis et obstantium sibi devastata, publicæ res publicæ effugata, populorumque

Anglorum Alstemus carum inextricabilis amicitiae tibi munus. Quondam, domine mi, tu et Alstemus rex Anglorum pacificus, pepigisti mutui adiutorii fœdus, ut qui vestrum indigeret adiutorio, alterius muniretur suffragio; et quem vestrum adversa fortuna protereret, alter illi in adiutorium subveniret. Quapropter inopinato jugo perfidorum Anglorum pressus, excellentem super omnia potentiam tuam precatur, ut succurras ei velocius, quia Angli te præoccupatum scientes negotio Francisci belli, non putant te subventurum propriis meo seniori. Rollo vero legato regis quod necesse erat tribuit, eique triduum jussit exspectare. Principibusque advocatis, quid acturus sit super hoc negotio, cœpit inquirere. Statimque misit ad principes civitatis, ut aut eum illi redderent, aut obsides darent, aut se ad defensionem præpararent. Cives autem noluerunt urbem ei redere, nec obsides dare; sed festinant se contra diei venturi prælia præparare. Diluculo vero Rollo continui conflicti tempore consurgens, certamen diurnum iniiit, civesque tota die præliis affixit. Videns autem quod urbem non caperet, crepusculo noctis naves velis ornavit, Parisiusque dereliquit, atque Anglorum terram citius quam potuit, cum legato regis Alstemi pervenit. Tunc rex Alstemus dictis legati lætior effectus, copiosæ multitudinis exercitum vocavit, atque contra Rollonem ducem festinanter perrexit. Qui simul congressi, nimiumque amplexati, atque amicabiliter sunt osculati. Illico Rollo gratuita voce compellere cœpit regem: « Grates, domine Rex, tibi condignas persolvo, quia duodecim naves honestis militibus plenas, totidemque frumento, vino atque lardo onustas misisti mihi in Uvalgras. » Tunc rex præstaga voce dixit: « Tibi præmaximas debeo gratias, quia tibi a Deo datum regnum propter me dimisisti, mihi in adiutorium festinanter subvenisti. Non ignoras cujus rei causa mihi succurrere tibi mandavi. Regnum cui præesse et prodesse debeo, devastatur, decusque regiminis mei adnihilatur, quia Angli insolentia temeritatis tumidi et perversi meis nolunt obedire præceptis. Recedentes a me, sibi invicem conspiraverunt, meque meumque servitium abdicantes floccipendunt, quin etiam usufructus meorum oppidorum sibi diripiunt. Precor igitur ut adjuves me eos elidere, et dispergere, eorum contumacem virtutem conterere et conculcare; quatenus ad servitium licet inviti redigantur, et quod merentur pœnis acriter luant. Medietatem ergo regni mei tibi dabo, dimidiamque facultatem suppellectilium meorum tibi sponte concedam. Sicque indissolubili conjunctæ amicitiae fœdere colligati, teneamus regnum simile

gam, subjiciam eos tibi et occidam. Uxores et semen eorum captivabo, et arma eorum devorabo. » His ab invicem expletis, pergunt unanimes contra Anglos regi obstantes. Rollo vero contra Anglos multa praelia exercuit, urbesque eorum obsedit. Quarum multa igne cremata depopulavit. Videntes autem Angli quod non praevalerent contra regem, sed deficientes affligebantur, venerunt ad Rollonem, flexisque genibus dixerunt : « Dacorum potentissime, nos regi Alstemo pacifica et concordare, quia inconsulti contra regem praevaticati sumus, fidelitatis vincula rumpentes quam ei promisimus. Nos ei obsides conservandae fidei dabimus, hincque ei sponte incumbentes fideliter servimus. » Rollo vero his auditis ad regem Alstemum ivit, et quod Angli retulerunt regi intimavit. Tunc rex motus pietate quondam suorum dixit : « Ne flagelletur respublica diutius, si consulis, o amice, ad serviendum nobis eos obsidibus datis recipiam. » Tunc Rollo : « Tu, domine, obsides perseveraturae tibi fidei recipere. Ego vero advena, non cognoscens mores Anglorum, permansurae fidelitatis mihi obsides recipiam. » Illico Anglorum quisque offensus comes, onera offensionis et poenitentiae deportans, regi unum, et Rolloni alterum obsidem dederunt. Sicque flagellati dudum, et pacificati per Rollonem quieverunt. Rex autem aestimans Rollonem esse moraturum cuncti cursu temporis in Anglica terra, denominat ejus medietatem regni, scilicet urbes et castra, villas et oppida, aulas et palatia, et quae bonorum suorum suppellectilia; quae etiam deprecatur ut sinat se sacro fonte reddere, seque a commissis piari. Rollo autem semper memor visionis, precibus regis non acquievit, verum quae suae sortis erant, obsidibus ante regem conductis, vultuque sereno dixit : « Talionem modo, domine rex, pro bonis quae mihi Walgris impendisti, reddidi. Regnum quod mihi ultro dedisti, per hunc mucronem duodecim libras auri capulo habentem, reddo tibi. Quin etiam obsides, qui mei juris sunt, et qui astant, jube recipi; praevens ne patrum suorum et avorum perfidia te iterum respuendo decipiat. Ego Franciam celeriter repetam, meosque amicos alligam et conteram, disperdam et conteream. Tantum te deprecor ut qui me sequi mauerint, non prohibeas eis. » Rex autem admirans, et gratias super his dictis agens, dixit : « Dux praepotentissime, pars animae meae, ego tecum ibo. Regem, duces, et comites tibi humiliabo. » Respondit Rollo : « Nequaquam, domine, regnum dimittas, cui praesse et prodesse jugi juvenamine debes. » Extemplo Rollo, amicabilem rege relicto, congregata inenarrabili multitudine juvenum, transfretato portu Franciscum advehitur regnum. Statim comites exercitus sui dividens, alios ultra Sequanos, alios Ligas

A bellis attritum subjugasset regi et sibi transmarinum regnum, Rosolio Francorum rogat ad se venire Francionem Rotomagensem episcopum Rolloni jam attributum. Cœtu igitur Francorum congregato super tantis importunitatibus paganorum consulturo, jamque ascito Francone episcopo, condolens de egestate regni sui, dixit : « Regnum, cui praesse debeo, desolatur. Terra aratro non scinditur. Respublica et captivatur et occiditur. Obesse Rolloni nequeo, quia quæstio meis privor. Quapropter paternitatem sanctitatis tuae rogo, et deprecor, ut acquiras nobis apud Rollonem sequestram pacem trium mensium : et si forte his diebus Christianum fieri se voluerit, maxima beneficia ei dabimus, magnisque donis eum remunerabimus. » Franco vero, his auditis, Rotomo reversus, Rolloni duci humillimis precibus dixit : « Rex Francorum mandat ut des illis pacem trium mensium, forsitan dabitur salubre consilium inter te et illum. » Rollo autem, his auditis, consilio suorum dedit regi pactum trium mensium. Spatio vero hujus brevissimi temporis quievit terra a paganis. Audientes autem Burgundiones, Rihardus scilicet, vel Ebalus Pictavensis comes, quod Franci inbelles, armisque frigidi, quasi effeminati petissent societatem Rollonis, miserunt ad regem, et ad comites, dicentes : « Terram quam tenetis cur sinitis vastari a paganis? cur non auxiliamini quibus praesse et prodesse debetis, suisque finibus exterminatae cur non resistitis? Nos vobis si volueritis auxiliabimur, et si forte ingruerit contra nos bellum voluntarie aderimus. » Franci vero his contumeliose sermonibus exasperati, finito termino securitatis ceperunt rebellare paganis. Illico Rollo putans se propter securitatem quam dedit, a Francis vilem aestimatum, ferociter et crudeliter devastando provincias, copulaniare, et affligere, atque delere populum. Sui autem in Burgundiam pergentes, perque Jonam in Sigonam navigantes, terrasque omnibus affines usque Clarum montem undique secus devastantes, Senonis provinciam invaserunt, atque cuncta depopulantes ad Sanctum-Benedictum contra Rollonem revenerunt. Videns autem Rollo monasterium Sancti-Benedicti, illud contaminare noluit, nec praedari illam provinciam propter sanctum Benedictum permisit. Stampas equidem adiens totam terram adjacentem perdidit, quam plurimos captivavit. Inde ad Villemez veniens finitimas terras praedavit, hincque Parisius veniēre acceleravit. Rustici vero videntes Francos robustissimos bellatores et Burgundiones asperissimos pugnatores penitus adnihilatos, congregantes incomprehensibilem numero multitudinem, desueta arma nequicquam gerentem conantur invadere Rollonem. Rollo autem respiciens vidit

autem Rollone cum equitibus, appropinquaverunt rustici, equites cum peditibus. Illico Rollo irruit super villanos, crudelique nece illos usque ad interfectionem prostravit, et contrivit eos, cæteque maxima peracta, repedavit ad suos. Postea vero Rollo nimio furoris æstu inhians, et flagrans super suos inimicos civitatem Carnotis hostiliter expetiit, atque Dunensem comitatum et Carnotensem vastans, cum magno exercitu obsedit. Quidam vero episcopus Guvaltelmus urbi præerat religiosissimus. Is mœrens et ejulans, continuisque orationibus instans, misit ad Burgundionum ducem Richardum, et ad Pictavensem comitem Ebalum, ut subvenirent urbi morte præoccupatæ pro amore Dei in auxilium.

DE CARNOTIS LIBERATIONE.

Misit autem et ad Francos hujus mœstiferæ legationis nuntios. Qui celeriter Richardo comiti adherentes invaserunt Rollonem circa muros Carnotis præliantem. Rollo vero, more solito, constanter irruit super illos. Franci vero et Burgundiones vires resistentes, ausumque iterum capientes, invadunt Rollonem duriter illis obstantem. Cæsis ergo Christianorum ac paganorum pluribus stabat uterque in prælio exercitus, mutuaque vitam alternis ictibus; cum subito Guvaltelmus episcopus quasi miasam celebraturus, infulatus bajulansque crucem atque tunicam sacrosanctæ Mariæ virginis in manibus, prosequente clero cum civibus, ferratisque aciebus constipatus, exsilens de civitate, paganorum terga telis verberat et mucronibus. Cernens autem se Rollo inter utrumque exercitum stare, seque non prævalere, suosque decrescere, transiens per medium illorum, cœpit ab eis declinare, ne præoccuparetur morte.

APOSTROPHA.

Rollo potensque valensque asperrimus armis,
Ne verecunderis si jam fugitivus haberis,
Non te Franco fugat, te nec Burgundio cædit,
Concio multimodæ gentisque utriusque phalangis :
Sed tunica alma Dei genitricis Virginis, atque
Reliquiæque simul, philateria, cruxque verenda.
Quam velut in manibus meritis præsul reverendus,
Velle tuum semper tibi posse, velut fuit olim :
Et modo velleque posse tuum legaliter ibunt,
Posseque velle tuum humanum jamjamque renou-
[scent.
Velle tuum modo posse suum * spectabit amicum,
Posseque velle suum sic præstabit ipsum.
Conjunctis pariter his disjunctisque duobus,
Aut facies, aut non, quæcunque negotia rei,
Quis sine perficies nullius summa negotii.
Sæpe adquiret uterque suum violenter amicum.
Sæpe negotia uterque suum violenter amicum.

A Inde tibi meliora dabit jam fruge perenni.
Aspera tot tolerata diu modo læta sequentur.
Gaudia longa metes hinc hinc mœrore subacto.
Te labor artificem belli hucusque peregit :
Post hos mœrores sat dona quietis habebis.
Namque labore gravi concresecunt præmia multa.

Quædam acies paganorum evadens forte prælii periculum ad Leugas pervenit, et montis excelsa sublit. Finito igitur tali et tam magno certamine belli, Ebalus vespere advenit cum suis, Francosque et Burgundiones imprecatur nimis : « Me pro amicum duxistis, quando prælium sine me inchoastis. Blasphemabor a cunctis gentibus, quæ audituræ sunt hos eventus. Proh dolor ! mallem mori cum isto populo quam abesse prælio. » Tunc Franci et Burgundiones dixerunt ad Ebalum sine re querulum. « Adhuc expectat te aliquid certaminis, quo potes te tuosque experiri. Considera Northmannos prælio fugatos, cacumen montis causa præsidii aggressos. Præcipita ergo eos a monte, eorumque superbiam elide. Vindica sanguinem Francorum et Burgundionum, hoc campo, heu dolor ! jacentium. Sentiant te modo advenisse, qui gloriantur se periculum mortis evasisse. » His igitur dictis, Ebalus invadit Northmannos in monte nimium exterritos. Ebalus autem ascendebat montem cum suis, Daci vero resistebant ei jaculis. Ebalus jaciebat eo missilia, Daci vero violabant eos jaculis. Ebalidæ tentabant ascendere cacumen montis, Rollonidæ præcipitabant eos usque ad basin montis. Ebalidæ sepes et parietes, quas Daci ad capiendam civitatem fecerunt, ad montem deportaverunt. Daci vero eosdem parietes et sepes illis abstulerunt et se ex illis circumdando munierunt. Populus vero Francorum expectabat finem jurgiorum. Ebalus igitur videns quod non proficeret ei initum certamen, venit ad Richardum ducem in campo prælii castra metantem. Tunc exercitus montem circumsepsit, ne posset ullus elabi. Videntes autem Daci se circumseptos plebe, dixerunt ad invicem : Si expectetur forte dies futurus, omnes gladio interimemur. Frisonum quidam de gente natus, qui erat illis accreditus, dixit mortem timentibus : « Dabo consilium vobis profuturum. Intempestæ noctis silentio quidam nostrorum de cacumine montis clam descendant, et forinsecus circa tentoriæ buccina clangant. Illi namque audito clangore tubarum, autumantes adesse Rollonem nostrum ducem, formidolosi stupidi, atque pavidi fugitabunt, huc illucque divisi. Nos vero de monte descendentes irruamus super castra principum, duriterque debellando eos, transigamus per medium illorum et festinemus approdi-

descenderunt quidam de monte, et per tentoria clam transcentes ultraque venientes, cœperunt forinsecus tubis clangere, terroremque repentinum eis incutere. Cæteri vero cum magno tumultu, magnoque sentorum fragore elabentes velociter de monte, invaserunt Richardum tentoriis soporatum. Sicque ferociter præliantes, et per medium exercitum transmeantes, viam quam Rollo tenuit citatis gressibus liberati pergunt; atque super Othuram venientes, loco alto palude circumdato gressum fatigati figunt. Exercitus vero nimium exterritus cœpit hac illacque fluctuare, putans Rollonem adesse. Ebalus vero hujus rei terrore domum cujusdam fullonis expetit, atque diu in ea delituit. Exercitus autem, lucescente aurora, montem videns hostibus vacuum, eos prosequitur quousque morabantur. Normanni vero innumerabilia animalia, quæ secum adduxerant, statim occiderunt; atque tergora dimidia animalium diripientes et excoriantes, ex cadaveribus ipsis castrum circa se fecerunt; ponentesque unum super alium, coria sanguinolenta forinsecus avellerunt, ne equi stupidi equitesque mirantes appropinquarent. Franci vero et Burgundiones persecuti eos cum adessent, castellumque ex corporibus equorum, boum, asinarum, caprarumque et bidentium conceptum, tergoraque forinsecus pendentiâ vidissent, dixerunt ad invicem: « Quis invadet istos? qui vult vitam perdere, accedat ad carneum castrum et mirabile. » His dictis, quique repedarunt sua, Daci vero navium contubernia. Rollo autem videns milites suos, gratulanter dixit ad illos: « O robustissimi, armisque asperrimi! Quomodo prælia evasistis? » Tunc illi cuncta quæ acciderant retulerunt Rolloni. Rollo vero ita exagitatus, furis acerrimis bacchatus, cœpit totam terram vastare et delere, atque incendio concremare. Illico omnis salus conclamatur fiduciaque vivendi non reperitur, publica res adnihilatur, ecclesiæque desertæ habentur.

Franci vero non valentes paganis resistere, totamque Franciam videntes ad nihilum venire, unanimiter ad regem venerunt, atque dixerunt: « Cur non auxiliaris regno, cui præesse et prodesse debes sceptro? Cur non pax consilio acquiritur, quam nec bellis nec ullo defensionis obstaculo adipisci possumus? Honor et potestas regalis subjicitur, paganorum insolentia erigitur. Franciscæ regionis terra quasi solitudo habetur, quia ejus populus aut fame aut gladio moritur aut forte captivatur. Tuere regnum si non armis, vel consilio. » Tunc rex Carolus his dixit furibundus: « Date mihi consilium, quod regno et nobis sit salutare et conveniens. »

A armis servidus, consilio providus, aspectu decorus, contra suos mansuetus, cui promittit fidus amicus, cui adversatur atrox inimicus; sagaci mente Vassallus, constans et lenis ut res exostulat in omnibus, sermone instructus, docilis in rebus, actibus benevolus, eloquio honestus, virtute virili repletus, humilis conversationibus, rebusque forensibus prudentissimus, in judicio justus, in secretis cautissimus, auro argentoque ditissimus, creberrima militum frequentia assidue constipatus, quin etiam omni bonitate est exaggeratus. » Confestim Carolus his consultus misit Franconem archiepiscopum Rothomagensem ad Rollonem paganorum ducem. Qui veniens ad eum blandis sermonibus cœpit alloqui: « Omnium ducum præstantissime, cunctorumque præcellentissime, litigabis vita comite semper contra Francos, præliaberis semper contra illos? Quid de te si morte præoccupatus fueris? Cujus figmentis es? Deum te esse æstinas? Limo plasmatus, nonne homo es? Nonne es esca vermium, cinisque et pulvis? Memento qualis es et eris, et cujus judicio damnaberis. Herebro, ut reor, fruieris, nec quemquam lacesces ultra præliis. Si vis Christianus fieri, præsentî futuraque pace poteris frui, ditissimusque hac terra morari, Carolus rex patientissimus, consilio suorum ductus, hanc terram maritimam ab Anstigno et a te nimium devastatam vult tibi dare. Quin etiam ut pax et concordia, atque amicitia firma, et stabilis atque continua, omni tempore inter te et illum permaneat, filiam suam, Gislam nomine, uxorem in conjugio dabit tibi; qua copula prole lætaberis, regnumque in perpetuum tenebis. » Quo audito, convocat majores Dacorum, et quæ episcopus sibi retulit narrat in auribus eorum. Daci vero, reminiscentes somnii interpretationum, dixerunt Rolloni: Terra hæc penitus desolata militibus privata, aratro non exercita, arboribus bonis referta, fluviis genere diversorum piscium plenis divisa, venatu opulenta, vineis non ignara, glebis cultro elaboratis secunda, mari affluentiam diversarum rerum daturus ex una parte circumdata, altera decursibus aquarum deportantium navigio cuncta bona, quasi Franciæ regno discriminata, si fuerit frequentia hominum visitata, valde erit fertilis et uberrima: nobisque ad habitandum sufficiens et congrua. Filia quam tibi spondet, utriusque progeniei semine regulariter exorta, statura proceritate congrua, forma, ut audivimus, elegantissima, virgo integerrima, consilio provida, forensium rerum negotio cauta, conversatione facillime colloquia afflictiorem, et regnum tuum

liati sumus, Francosque debellavimus; consequens A videtur nobis ut requiescamus, fructibusque terræ patienter fruamur. Remitte regi episcopum, ut si dederit tibi quod spondit, te dicat suo servitio esse promptum. Remanda ei securitatem pacis trium mensium, et ut sequestræ pacis spatio veniat, si vult, contra te ad placitum, faciatque verborum suorum et promissionum te per omnia securum. » Statim Rollo supra dicto episcopo intimavit, regique ut hæc diceret ad eum remisit. Qui veniens ad regem, convocato episcoporum, comitum, atque abbatum cœtu, dixit: « Rollo dux Northmannorum tibi amoris et amicitie inextricabilis, quin etiam servitii pactum, si dederis filiam tuam, ut ei dixisti, conjugem, terramque maritimam in sempiternam per progenies progenierum possessionem, manus suas se subjugando tibi dabit fidelitatis gratia, tuumque servitium incessanter explebit. Poterisque per eum obstantium et jurgantium tumores contra te retundere, nimiumque confortatus convalescere. » His ab episcopo renuntiatis, congratulantur Franci, suggeruntque unanimes regi ut det filiam suam terramque Rolloni. Rex vero Francorum, prece coactus, dedit filiam suam vice Rollonis episcopo per pignus, in vinculo sacramenti et conjurationis. His rerum opportunitatibus factis, determinatis, et confirmatis tempore locoque determinato, atque sequestra pace data, redierunt quique ad sua. Franco Rothomagensis archiepiscopus Rollonem adiit, et cuncta quæ fecit ordinatim illi narrando exposuit. Rollo igitur et sui, his renuntiatis, nimium exhilarati, typicum intellectum rememorant visionis.

Rotbertus autem dux cum audisset quod rex Carolus filiam suam daret Rolloni, et pacificarentur vicissim paxque fieret totius orbis, misit verbis pacificis ad Rollonem nuncium subsequentia verba dicturum. Cumque adesset, Rolloni verbis precativis dixit: « Rotbertus dux Francorum tibi fidele servitium. Audivit concordiam tui et regis, et inde letatur nimis. Congruum esse tibi dicit, te tuosque requiescere, terramque datam reædificare, urbes et mœnia restaurare, teque perpetua pace vivere. Satis exercuisti prælia, satis demonstrati arma virilia. Satis cujus virtutis esses declarasti, satis plurimis periculis incubuisti, satis vax emerit, satis toto orbe laudatus. Quin imo dux idem deprecans, flexis animi genibus mandat tibi, ut testificatum in Christi nomine et in fonte salutifero baptismo lotum suscipi ab eo te sinas. Hinc eritis, si tibi placuerit, inseparabiliter fidi amici, nullusque contra vos stare poterit, facietque incessanter vestrum servitium, regemque tibi omni tempore benevolum. » His dictis, consilio Franconis episcopi, suorumque comitum dixit: « Volo consentire regi Francisque, ut veniat ad denominatum placitum,

alio; ego illi, ut filius patri. Gaudeat mea prosperitate, tristetur mea adversitate. Quæ mea: potestatis sunt, sui juris sint, et quæ mei juris, suæ potestatis sint. » Internuntius igitur quæ audivit, Rotberto duci renuntiavit. Statim idcirco tempore venerunt ad determinatum locum, qui dicitur ad Sanctum Clerum. Rollonis autem cis Eptæ fluvium sedit exercitus, regis vero et Rotberti alituncus. Extemplo Rollo misit ad regem Francorum archiepiscopum verba dicenda dicturum: « Rollo non potest tecum pacificari, quia terra quam illi vis dare inculta est vomere, pecudum et pecorum grege omnino privata, hominumque præ entia frustrata. Non habetur in ea unde possit vivere, nisi rapina et prædatione. Da illi aliquod regnum unde conducat sibi cibum, et vestitum, donec impleatur terra quam illi das opulentiarum congerie, reddatque temporinos fructus victuum, hominum, et animalium. Quin etiam non conciliabitur tibi, nisi terra, quam daturus es, in sacramento Christianæ religionis juraveris, tu et archipresules et episcopi, comites et abbates totius regni, ut teneat ipse et successores ejus ipsam terram ab Eptæ fluviolo ad mare usque quasi fundum et alodum in sempiternum. » Tunc Rotbertus dux Francorum, et qui aderant comites et episcopi, cum abbatibus, dixerunt regi: « Non habebis ducem tanti honoris, nisi quod concupiscit feceris. Si non propter servitium quod reperit a te dederis, saltem da illi propter cultum Christianæ religiositatis, ut acquiratur tantus populus Christo, qui interitus est errore diabolico. Et ne culmen totius regni tui, Ecclesiæ, quæ adnihiletur impetu infestantis exercitus, cujus devocationis patrocinio vice Christi fungens, debes esse rex et advocatus constantissimus. » Tunc Flandrensem terram, ut ex ea viveret, voluit rex ei dare; sed ille noluit præ paludium impeditioe recipere. Itaque spondet rex ei Britanniam dare, quæ erat in confinio promissæ terræ. Illico Rotbertus et Franco episcopus renuntiaverunt omnia Rolloni, et adduxerunt illum integritate Christianæ fidei, obsidibus datis, Carolo regi. Franci vero intuentes Rollonem totius Franciæ invasorem, dixerunt ad invicem: « Magnæ potentiæ iste dux, magnæque virtutis, atque magni consilii et prudentiæ, quin etiam laboris, qui tanta prælia exercuit contra comites istius regni. » Statim Francorum coactus verbis, manus suas misit inter manus regis, quod nunquam pater ejus, et avus, atque proavus cuiquam fecit. Dedit itaque filiam suam Gislam nomine uxorem illi duci, terramque determinatam in alodo, et in fundo, a flumine Eptæ usque ad mare, totamque Britanniam de qua posset vivere. Rolloni pedem regis nolenti osculari dixerunt episcopi: « Qui tale donum recipit, osculo debet ex parte pelem regis. » Et ille: « Nunquam curvabo genua

dem regis arripens, deportavit ad os suum, stando-
que defixit osculum, regemque fecit resupinum.
Itaque magnus excitatur risus, magnusque in p'ebe
tumultus. Cæterum Carolus rex, duxque Rotbertus,
comitesque et proceres, præsules et abbates, jura-
verunt sacramento catholicæ fidei patricio Rolloni
vitam suam, et membra, et honorem totius regni,
insuper terram denominatam, quatenus ipsam ten-
neret et possideret, hæredibusque traderet, et per
curricula cunctorum annorum successio nepotum
in progenies progenierum haberet et excoleret. His,
ut dictum est, expletis, rex Carolus ad sua remca-
vit. Rotbertus et Franco cum Rollone remansit.

APOSTROPHA AD ROLLONEM.

Rollo, tui visus capies ex mystico sensu.
Ecclesiæ stabis præcelso vertice montis.
Fonte salutifero scelerum purgabere lepra.
Nunc homines, volucrumque loco scuta gerentes,
Sæ Ecclesiæ montem scandentes fonte piabunt.
Extremum quorum capies nunquam quoque visu.
Immunes scelerum libabunt mystica sacra,
Nidorumque domos facient montis juga circa.
Ecclesiasque struent diverso munere fultas.
Dux bone, Dux pie, Patrici semperque verende,
Adsunt cuncta tibi, quæ somno animus tuus hausit.
Serva baptismo quod jam promiseris almo.
Linque opus infandum Satanae, quin toxica sacra,
Quære Deum verum vote et prece supplice semper,
Observa mandatorum præcepta suorum,
Da leges populo, doctis sancitaque jura.
Pace fruens populus gaudebit tempore cuncto,
Subque tua ditione morans semper, habitansque.
Latronumque furum insidiis frustrabitur omnis.
Ecclesiæ summus tutor, inopumque juvator,
Pacificus regni protector, et auxiliator,
Defensorque gubernator, moderator, et auctor.
Perpetuo vigeas meritis vivacibus ævo.

Anno a Domini nostri Jesu Christi incarnatione
nongentesimo duodecimo, Franco archiepiscopus
catholica fide sacrosanctæ Trinitatis imbutum Rol-
lonem baptizavit, duxque Francorum Rotbertus de
fonte Salvatoris eum suscepit, nomenque suum ei
imposuit, magnisque muneribus et donis honorifice
ditavit. Rotbertus autem, qui et Rollo, comites suos
et milites omnemque manum exercitus sui baptizari
fecit, atque Christianæ religionis fidei per prædica-
tiones instrui. Hinc convocato Francone episcopo,
quæ ecclesiæ veneratioris in sua terra haberentur
sciscitatur, et quæ potentiores merito et patrocinio
sanctorum differuntur. Tunc Franco : « Rothomac-
ensis et Raineacensis. atque Ebroicacensis ecclesia

scopus nomine Audenus, signis et virtutibus nimium
coruscans, ob metum tui adventus ad Franciam est
deportatus. Gimegias, quo prius accessisti, est tem-
plum sancti Petri, regnum cælorum clavigeri me-
ritis suffragatum. Plures sunt ecclesiæ in tua di-
tione positæ, sed hæ sunt præcipuæ. » Tunc
Rotbertus : « In confinio nostræ potestatis quis
sanctus potentior meritis habetur? » Franco : « San-
ctus Dionysius natione Græcus, per sanctum Pau-
lum ad fidem catholicam conversus, postea a beato
Clemente Petri apostoli successore Franciæ ad præ-
dicandum transmissus, multa flagella paganorum
perpassus, diuque verberatus, ad ultimum pro
amore Dei hebetatis securibus capite plexus. » Tunc
Rotbertus : « Antequam dividatur terra meis pri-
cipibus, Deo et sanctæ Mariæ, sanctisque denomi-
natis, desidero partem istius terræ dare, ut dignen-
tur mihi in auxilium subvenire. » Franco : « Con-
silio divinitus inspirato uteris, congruumque est tibi
his septem diebus, quibus albatis chrismatis et olei
vestibus es indutus, fieri. » Dedit itaque Rotbertus
prima die baptisterii Deo et sanctæ Mariæ Rotho-
magensis ecclesiæ terram præmaximam canonicis
in perpetuum possidendam. Secundo die, sanctæ
Mariæ Bojocacensis ecclesiæ. Tertio die, sanctæ
Mariæ Ebroicacensis ecclesiæ. Quarto, archangeli
Michaelis ecclesiæ, vicibus inundatione procellarum
maris circumseptæ, secundum cursum lunæ incre-
mentati septenarii numeri dispositione. Quinto,
sancti Petri sanctique Audoeni ecclesiæ. Sexto,
sancto Petro sanctoque Aicardo Gemeticensis ec-
clesiæ. Septimo, Brenneval cum omnibus appendiciis
sancto Dionysio dedit. Octavo die expiationis ejus,
vestimentis chrisimalibus vel baptismalibus indutus,
cœpit metiri terram verbis suis comitibus, atque
largiri fidelibus. Denique præparato magno nuptia-
lium cultu, Gislam filiam regis uxorem sibi duxit,
pro qua se Francis conciliando pacificavit. Securi-
tatem omnibus gentibus in sua terra manere cupi-
entibus fecit. Illam terram suis fidelibus funico
divisit, universamque diu desertam reædificavit,
atque de suis militibus advenisque gentibus refer-
tam restruxit. Jura et leges sempiternas volunta-
tè principum sancitas et decretas plebi indixit, atque
pacifica conversatione morari simul coegit. Eccle-
sias funditus suas statuit, templa frequentia paga-
norum destructa restauravit, muros civitatum et
propugnacula refecit et augmentavit. Britannos re-
belles sibi subjugavit, atque de cibariis Britonum
totum regnum sibi concessum sufficienter pavit.
Denique in terra suæ ditionis bannum, id est inter-
dictum, misit. quod est prohibitio, ut nullus fur vel

appropinquante meridie causa edendi domum suam A venit. Quem uxor duris verbis et obstinato corde cœpit increpitare, cur dimisisset aratri necessaria, et adjacentia in suo labore. Diu molesta atque increpans virum, dedit ei manducare. Interim volens suum maritum facere hujus rei, ne dimitteret amplius, sollicitum, citius quam potuit clam expetivit campum, et sustulit sibi corrigias jugi pomeremque et cultrum; atque ne videret maritus subducendo ea, quasi aliunde veniens repetivit domum. Maritus ejus saturatus surgens, sui que laboris campum pergens, necessaria aratri non invenit: inde tristis domum revertens, querulæ conjugii indicavit. Quæ cœpit eum invective et invisorie increpans dicere: « Nullius utilitatis homo, vade nunc ad Rotbertum ducem, et ipse faciet cito te aratorem. » Ille citus ad Rotbertum cucurrit, atque commoda aratri sibi frustrata duci retulit. Illico Rotbertus convocans quemdam præpositum, dixit ad eum: « Da quinque solidos isti agricolæ, quibus possit quæ perdidit emere. Tu quantocius villam pete, atque auctorem furti ignifero judicio inquire. » Villicus vero habitatores villæ cunctos igne examinavit, nullumque illorum furti reum reperiens, Rolloni duci renuntiavit. Qui convocans Franconem archiepiscopum dixit: « Deus christianorum, in cujus nomine baptizatus sum, si est conscius rerum, mihi mirum cur non innotuit suo nomine igne tentatum nobis furti reum. » Franco: « Adhuc ignis culpabilem non tetigit. » Et Rotbertus ad præpositum: « Vade iterum et ad habitatores affinium villarum, in nomine Jesu Christi examina per ignis supplicium. » Qui, jussa complens ducis, intimavit neminem se invenisse culpabilem. Qui aratorem statim vocavit, et ab eo inquit, cui quod remansissent utensilia aratri in campo, dixisset. Agricola respondit: « Uxori. » Quæ vocata venit, duxque ad eam dixit: « Quid de vomere cultroque mariti tui fecisti? » Illa se non habuisse negavit. Quæ scopis diverberata fidem furti omnibus fecit. Tunc Rotbertus ad maritum: « Sciebas tuam uxorem esse furem? » Cui ille: « Sciebam. » Et Robertus: « Duobus decretis digne morieris, uno, quod caput mulieris es, et eam castigare debuisti. Altero, quod assensor furti fuisti, et indicare noluisti. » Statim utrumque laqueo fecit suspendi, crudelique morte finire. Hoc judicium exterruit habitatores terræ. Nullusque ausus est postea furari, vel latrocinari. Atque sic quievit terra vacua furibus et latronibus, atque siluit privata cunctis seditioibus.

Continua igitur pace, diurna que requie latabantur homines, sub Rotberti ditione securi morantes; locupletesque erant omnibus bonis, non timentes exercitum ullius hostilitatis. Carolus namque rex quodam tempore misit duos milites Gisla filia suæ, Rotberto duci conubio vincetæ. Gisla autem cum vidisset milites patris sui, quadam domo, ne viderentur a Rotberto suo conjugio, seposuit; cunctaque bona illis largiens, nimis diu morari fecit. Rotbertidæ comites admirantes quod milites Caroli regis Rothomo morarentur, et presentia Rotberti ducis non fruerentur, venerunt ad eum, et dixerunt: « Cur nobis quod Carolidæ tibi dixerunt non innotuisti? » Rotbertus: « Ubi sunt soceri mei legati? » Responderunt: « Uxorius es, et effeminatus. » quia tuam presentiam vitantes, uxori tuæ adsunt. » Dicebant igitur Rotbertum eam non cognovisse maritali lege, statimque dux ira commotus, tirones suæ domus fecit absconsos comprehendi, et ad forum venialium rerum duci, ibique concurrente plebe jugulari. Audiens autem Rotbertus dux Francorum, quod pro nece duorum militum, colligatæ pacis inter regem et Rotbertum Northmannorum ducem vincula soluta diruptaque essent, cœpit contra Carolum stare, eumque adnihilare, et sua depopulari. Misitque legatum ad Rotbertum Rothomagensem dicens: « Tuo consilio, tuoque suffulto adjutorio volo istud regnum super Carolum accipere, eumque Francia fugare. » Tunc Rotberto Rothomagensis respondit legato Francorum ducis: « Modo tuus senior nimis vult equitare, ultraque legem agere. Quæ regis sunt tantum disperdat, regimen nolo ut accipiat. » Erat autem conjux Gisla filia regis jam defuncta. Quid accidit inter Carolum et Rotbertum hic non memorabitur, quia alias legitur. Rotbertus Northmannorum patricius grandæva ætate, nimioque labore præliorum consultus, convocatis Dacorum Britonumque principibus, dedit omnem terram suæ ditionis Guillelmo Popæ filio, atque inter manus Guillelmi adolescentis manus suas mittentes principes, colligavit illi conjugationis sacramento. Postea uno lustro vivens, ætatis suæ defectu, effectoque viribus corpore, equitare non valens, regnumque pacificatum solidum et quietum tenens, lugubris damni passus dispendium, inevitabilisque mortis casum plenus dierum migravit ad Christum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPILOGUS

Nauta rudis pelago commissus vela profunco,
 Classe velarum parva, primisque foramine plaga

Syrabus implicitus, pro nescio nunc quid agetur.
 Ah! miserum, mihi tunc nullum erat exitum, nec

Puppe sub exigua per confraga murmurat æquor,
 Fluctibus infestis pelagi spumante procella,
 Æquora jam lambunt inimica pace carinam,
 Pestifero amplexu horrendis flabris nocitura.
 Viribus iratis teneor maris ursa rapina,
 Undaque curvatos sublata sinus quatit acre.
 Hæreo nunc tremulis temerarius arbiter undis
 Sæd tu, quem statum mobilem, motum stabilemque
 Veridici perhibent, cum sit motus quoque status,

A Fluctivagæ æquoreos mentis compesce tumores
 Syrtis pestiferas cordis disrumpe vagantis,
 Atque procellosi ingenii sustolle carinam;
 Ut gubernaculis, remisque, volisque reffectis,
 Ingenii, sensus, intellectusque pusilli,
 Jamque hujus operis pelago fervente meato,
 Tranquillum possim conscendere navita portum
 Sanguine martyrii fluidum, palmaque decorum,
 Profusum et niidum cunctorum flore bonorum.

LIBER TERTIUS.

PRÆFATIO.

Olim discipulos omnipotens Deus,
 Sacra Virgine matris editus et satus,
 Vere nostra fides Sarcalogon quem ait,
 Puppim scandere præcepit, abireque
 Ultra velivolum et fluctivagum mare.
 Plebes innumeras sedere mox jubet,
 Et montis subiens alta cacumina,
 Numen siderei postulat ad Patris.
 Noctis cæruleæ mox crepere obvio,
 Dire serbuerant æquora livida,
 Lævo prætumido flamine gurgitis,
 Conclamata salus, spesque fiducia,
 Cunctis discipulis perstrepidis nimis
 Aeris pestifera mortis imagine.
 Quartæ nam stationis tumido situ
 Christus se pelago fluctivago intulit
 Siccò vestigio, seque per æquora
 Fert fluctu liquido passibilis maris,
 Offert discipulis seque trementibus.
 Tunc artus tremulos occupat et pavor,
 Hærent discipulum corda stupentia.
 Ignorant quid agant sine sub ultimo.
 Terror pectora sat verberat algidus,
 Clamor sidera pulsat nimius poli.
 Postquam se innotuit discipulis Deus,
 Præsiccis pedibus stans fluido-mari
 Petrus mox Domino verba sonantia
 Sumptis viribus et robore prætulit.
 O tu Christe potens ætheris et maris
 Si nos sancta adiit nunc pietas tua,
 Estque tuta fides omnibus, et proba,
 Tecum pergere me præcipe per mare.
 Præcepti imperio nunc vegetabilis
 Indulgens favel his, et retulit : Veni.
 Fidens in Domino, qui potis est maris
 Petrus moxque ratem deserit ocius,
 Et dat vestigium fluctibus æquoris.

B Diffidensque sui pœnituit nimis,
 Mersus corpore Petrus medio salo
 Clamat : Deripere fluctibus his, Deus.
 Christi dextera mox quem rapuit sacra,
 Dixit : « Tu modicæ cur fidei modo
 Nutando titubas et dubitas freto ? »
 Conscendunt pariter mox Deus et Petrus
 Navim, discipulis turbine tristibus.
 Cedunt continuo noxia flamina.
 Dudum nos pelagus prætumidum nimis
 Summi numine Christi penetravimus.
 Cursus jam medios contigimus fere.
 Obpansum undique cœlum undique cernitur
 Hinc hinc, atque minax cæruleus liquor.
 Haurit jamque pavor pectora tristius,
 C Tollunt æquora molem inscitæ meæ :
 Cœpti pœnitent, et tædet, et hoc piget.
 Summus Christe Deus, nunc faciem tuam
 Felix poplitibus paudeamini peto.
 Lapsas respice spes fomite numinis.
 Sanctam porrigere manum nunc trepido mihi,
 Possim scandere quo gesta micantia,
 Summo te duce, sic te duce prævio,
 Et quot sunt mihi met torva pericula.
 Mentem septifidi nectare Spiritus,
 Et cor rethorici fomite gurgitis,
 Et linguam trimodo proloquio struens,
 Asperges salubris fonte scientiæ;
 Narratus brevis ut sitque probabilis;
 Atque hinc exstet apertus homini scio
 D Hujus historiæ, quam reserabimus.
 Partitus brevisitas fame splendeat
 In toto niteat quæque solutio :
 Nectatur generi sic quoque paucitas
 Personæ, exque datis, atque negotio
 Sumatur ratio rhetoricabilis
 Septem nunc elementis bene cognitis.

GRATIO.

Doxa superna,
 Omnipotens columen,
 Fomes sensificusque
 Numen sidereum potens
 Lucis origo.
 Æthereum specimen,
 Rerum principiumque,
 Causarum series cluens,
 Prima propago.
 Ingenitique Patris,
 Lumen lumine sacro,
 Et vere Deus ex Deo.
 O pater almus,
 Ingenitusque Deus,
 O filii genitusque,
 His Flamen Deus exiens.
 O Deus unus,
 O Deitasque vigor.
 Non sunt namque dii tres.
 Unum te ferimus Deum,
 Postulo supplex,
 Quo faveas precibus.

A

Incepto tremefactu,
 Mœstis inscitia mea.
 Martyris almi
 Te duce te referam
 Vitam nunc luculentam.
 Exstet sensus hebes licet
 Annuat ipse,
 Cujus opus refero,
 Possim quo enucleari,
 Mundo qui bona gesserit :
 Qualiter atque
 Perfidia occiditur
 Arnulfi ducis atri
 Testis præcipuus Dei.
 Gloria Patri,
 Et Soboli pariter,
 Sanctoque Spiritui,
 Uno simpliciter Deo,
 Amodo semper
 Tempore perpetuo,
 Junctis continuisque
 Seclis secla per omnia.

B

DESCRPTIO VITÆ GUILLELMI DUCIS.

Quoniam quidem gloriosissimorum martyrum dig-
 gerendo luculenta præconia, eorumque præpollen-
 tissima propalando elucidare gesta, illius exstant
 munia, qui illius bravium in præsentis sæculo contulit
 victoriæ, cœlestisque in regno emolumentum præbuit
 immarcessibilis gloriæ : idcirco præpotentissimi
 ducis Guillelmi vitam, actusque, atque triumphum
 non fucus verborum, neque excellentis orationis
 ornamento sublimiter præbalteatum ; verum simpli-
 eiter tenuique naturalis prolationis sermone com-
 mentatum, breviter prælibando texemus : Quatenus
 historia gestorum ejus sæpissime recitata excitet
 animos omnium, quin etiam a linea progeniei ipsius
 descendentium, ad cœlestium præmia gaudiorum.
 Eaque nostræ fidei fundamentum fortiter solidetur,
 nostræ Religionis cultus solerter nutriatur, mundi
 labentis decipientisque contemptus nascatur, desi-
 derium amorque supernorum fruge salutiferi operis
 profusius generetur, incentivum sanctitatis augmen-
 tetur, gradus provectionis erigatur, janua supernæ
 contemplationis salutifero itinere penetretur.

Igitur gloriosissimus dux præpotensque comes
 Guillelmus, et æterno regi athleta dilectissimus,
 ex prosapia insigni, patre Daco, scilicet Rollone,
 matre Francigena, videlicet Poppa, ut præcedenti li-
 bro peroratum est, genitus, Rothomagensi urbe
 exstituriundus. Quem genitor omnium suppellecti-
 lium ubertate locuples, rerumque omnium emble-
 mate dives, Bothoni cuidam ditissimo comiti sacro
 baptismate perfusum ad educandum commendavit,

C

ætatem opimo quaternæ virtutis commercio propen-
 sius pollentem Jesu Christo consecravit, seque divi-
 nis totis nisibus subactum mancipavit. Enimvero
 divina profusius gratia replebatur, septifluidique mu-
 neris sapientia locupletius ditabatur ; quotidieque
 meritorum affluentia gratius augebatur, divinis do-
 gmatibus affluenter instruebatur, monasticis uber-
 tim sanctionibus vigorabatur, ecclesiasticæ reli-
 gionis dispensatione libenter insignibatur, melli-
 fluzque dulcedinis nectare abundanter infundebatur.
 Erat quippe effigie conspicuus, statura procerus,
 mente strenuus, morum probitate grandævus, vir
 fieri perfectus, totis nitens viribus. Hujus sæculi
 aspernabatur jactantiam, vitabatque mundi viriliter
 pompam. Lætissimus plane erat facie, serena paci-
 ficus mente, dulcissimus eloquio, mansuetissimus
 conversationis negotio. Cupiebat labile linquere sæ-
 culum, seque Gimegias fieri monachum. Sæpius
 animo id replicabat, crebrisque cogitationibus mente
 determinatis hærebat. Explorabat sedulus quid super
 hoc vellit Christus. Judicium quærebat hujus rei, si
 forte venerit cœlitus illi. Quapropter lacrymis sedulo
 incumbabat, corpusque ab escis duriter suspendebat.
 Pernox vigiliis insistebat, ciboque pauperes recrea-
 bat. Hujus animositatis æstu inflammatum, novit se
 fieri monachum mundum derelicturus.

D

APOSTROPHA AD GUILLELMUM.

O Guillelme sacer, juvenili macte salute,
 Flore juventutis redolens primoque adolescens,
 Quid celeras votum præsentis vocæ relatum ?

Desine vota, necesse tibi nobisque frueris.
 Semine namque tuo nascetur dux luculentus,
 Ornardus donis cœlestibus insuper haustus.
 Francia mirifico cujus sub pollice vultum
 Ducet, agetque, movet, flectetque, citabit ovanter,
 Fretus martyrio postquam migrabis Olympo.
 Arbitr egregias regni moderabit habenas,
 Æqua librabit trutinans et lance querelas :
 Judicio tormenta reis impellet et æquo,
 Largiflui doni justis et præmia dedet.
 Virtutum quaternarum passim aggere actus,
 Distinctum nitidis rutilans diadema berillis
 Emerito capitis gestans in vertice sancti,
 Scandet ad Elyseum dignus, Christo duce, campum.

Cum autem, præveniente gratia divinitatis, secundum vires ætatis polleret titulis istius bonitatis eniteretque affluenter studiis sanctitatis : Northmannorum Briannorumque comites, principesque unanimiter in unum convenerunt, quidque agerent decreturi ad invicem dixerunt : Dux noster, scilicet Rollo, qui et Rotbertus, nimio bellorum labore incessanter attritus, plurimisque æstuantis maris periculis fatigatus, ærumnaque crebræ navigationis afflictus, innumerisque pernoctationibus defectus, pluriumque plagarum livoribus infirmatus, viribus infirmitate evacuatis exhaustus, quin etiam grandivi situs diurnitate consumptus, non valet regno alterius auxiliari et defendere, sibi que et nobis confidenter præesse et prodesse. Sciscitemur quem in regno præliis adepto hæredem sibi elegerit, quemque nobis habilem præposuerit. Est namque ei filius nobilissima Francorum stirpe progenitus, qui et corpore vegetabili sospitate vigorato elegantissimus, sensuque plurimarum studiis rerum informato peritissimus. Favente patre, nobis ducem, eumque præferamus nobis patricium et comitem. Hujus igitur consilii dispensatione reperta, quin imo omnipotentis Dei dispensante clementia, venerunt unanimes ad Rotbertum, Rothomagensi sede annosæ ætatis, senio fessum, lenique sermone, submissoque vultu ad eum dixerunt : « Domine dux præpotentissime, senilis ætatis aggravaris inopportunitate, tibi que et nobis non potes salubriter subvenire. Exteræ gentes idcirco jam nos affligunt, nostraque penitus sibi diripiunt. Inter nos divortium atque duellum agitur, consorsque ut sit regnum non stabilitur, ideoque publica res annullata dissipatur; elige igitur qui præsit et prosit nobis precamur, cuique diligenter subiciamur; ut et ipse sit nobis, advocacionis gradu dux et patricius, nosque obsequenter et personaliter ei militemus. » Tunc Rollo humillimus suorum verbis coactus, hujusmodi responsionibus est exorsus : « Quoniam omnem valetudinem longæva ætate auferri non ignoratis, meque non prævalere amplius,

A tie nostræ ut filium educavit, moribusque et studiis belli sufficienter instruxit. Illum, precor, eligite ducem vobis et protectorem, patricium et comitem, Subveniat vobis sagaciter in consiliis, prositque vobis constanter in præliis. Ab adversariis vobis hostiliter protegat, pacemque inter vos continuam legaliter faciat. Monasticis rebus, ut dictum est mihi, vult se mancipari, theoretisque mutato habitu subnecti. » Tunc comites hujus responsionis affamine hilares, responderunt dicentes : « Ille nobis erit dux hæreditarius et opportunus, ejusque dignanter obtemperabimus præcepto, gentisque Franciscæ regnum faciemus ei acclivium. » Dux autem suorum militum verbis faventium suis voluntatibus hilaris, præcepit Bothoni militiæ principi, ut adduceret spem populi, scilicet Guillelmum adolescentem sibi. Botho vero ad patrem celeriter Guillelmum adduxit, accersitis principibus totius regni. Tunc charissimum pignus excepit amabiliter benignus pater, utque fas erat amplexus est dulciter, præsentatque spirituali mente annos pueritiæ illius non mediocriter transcendere.

Gaudebant ambo, Guillelmus honore paterno, Et pater insignis Guillelmi ex actibus almis. Cernuus hic senio probitatis prole gaudebat, Et soboles luculenta ætatis patre vetustæ. Hic cito scansurus cœlum de teste futuro. Hic renaturus mundo genitore beato. Amplexusque sacros amplexibus hi replicantes, Oris melliflui libabant oscula semper.

C Gratantes pariter genitor sobolesque resedit.

Tunc Rollo, principibus convocatis secretius, dixit postulativis verbis omnibus : « Ecce quem requiritis, ecce hæres nostræ possessionis, ecce qui præerit vobis. Isti, vobis faventibus, trado regnum, labore certaminum, sudoreque præliorum adeptum. Iste vice mei dominabitur hujus gentis, hæresque erit prædignus nostræ dominationis. Istius virtutem imitamini, quantusque erit præsago spiritu intuemini. Legibus et statutis nostris constanter auxiliabitur, jusque et decretum nostrum, hoc superstitis, non delebitur : vos quoque terra, quam sorte dedi vobis non frustrabit, insuper augendo ampliabit. Quapropter manus vestras gratia servandæ fidelitatis manibus hujus date, nostræque fidei sacramento fidem continui insolubilibusque servitii, et militationis isti, precor, facite. » His dictis Berengerus comes, et Alannus pariter, cæterique Britones, nec non Northmannorum principes, subdiderunt se volentes Guillelmo unanimes, juramento sacræ fidei illi se colligaverunt, manusque suas manibus illius vice cordis dederunt. Voveruntque se militaturos, contraque finitimas gentes debellaturos. Ab hinc namque peracto unius lustris spatio, Rollone defuncto, et in cœlesti scolio feliciter, ut credimus, coronato. North-

tatus, constipatus dignissime comitibus militibusque A condignis, vovit Christo se regnum auxiliaturum, nullique unquam facturum præjudicium ullum. Erat namque ditatus honoribus sanctimoniam et magnificentiam, illustratus commerciis prudentiam et cautelam, sancti Spiritus clementiam præeunte. Terrena hujus sæculi animo parvipendebat, sicuti in pueritia devoverat. Legibus paternis populum strenue regebat, hisque reos suppliciiis damnabat. Vitæ innocentis regulam sedulus tenebat, ecclesiasticæ dispensationis gubernacula laicali ordine sagaciter administrabat. Animi corporisque virtute omnibus præcellerat, rerum forensium prudentia omnes exsuperabat. Bonæ voluntatis exemplo omnes informabat, doctrina patientiam et religionis omnes coegitabat. Constans defensor erat in adversis, conciliator sagacissimus in prosperis. Veritas et gloria in domo ejus, æquitas et justitia in operibus ejus. Sermone veritatis arguebat delinquentes, correptione severissima increpabat desides. Cum autem talibus supernæ dispensationis muneribus abundantius polleret, bonæ actionis suæ fama pene per universum orbem largissime propalata crebresceret, tenorem fidei quam promiserant penitus abdicantes, cœperunt contra Guillelmum ducem esse rebelles. Hujus namque inæstimatæ opinionis veritas cum ad notitiam ipsius præpotentissimi ducis pervenisset, misit legatis suos ad Britones, ut resipiscerent celeriter, et venirent famulari sibi Rothomo festinanter. Illi autem in infidelitatis suæ perseverantia stultitius commemorantes, legatos remiserunt ad ducem Guillelmum, dicentes : « Non militabimus tibi ultra, nec famulabimus, quia sub imperio Franciscæ dominationis semper viximus. Rollo vero tuus genitor, conglobatis barbarorum advenarumque turmis Franciam olim invasit, et terram, quam modo possides, ut pacificus regno esset, tibi regis dono acquisivit. Terra vero, quam tenemus, non ei data fuit in hæredum suorum possessionem, sed attributa tandem ut ex ea viveret, donec rexdificaretur terra, quam dono regis receperat vastatam. Nihil nobis et tibi, nisi amicitia et concordia, paribus voluntatibus æqualique consilio deliberato. Regem usquemodo habuimus, duce et protectore non caruimus. Nullius terræ nisi Franciæ incubuit Britannia servitio, nec subjugavit se cujusquam imperio. » Audiens autem Guillelmus dux Dacorum hujus Britannicæ legationis mandatum, convocat principes Northmannorum istius rei causa ad consulendum. Quibus coadunatis, seriem istius mirandæ legationis in auribus eorum retulit. Tunc quidam Bernardus secretorum Guillelmi ducis conscius, Bothoque prin-

stravimus. His rege Alstemo pacifice sedatis, nobisque vi ventorum terram Walgrorum ingressis, ipsi conglobatoque exercitu voluerunt resistere nobis. Quos opportune invasimus, eosque nobis præliis subjugavimus. Denique Radebodum Frisonem, hincque Rainerum Hasbacensem penetravimus; illos nobis tributarios fecimus. His ita se habentibus, Franciam venimus, eamque bellis præoccupavimus, totamque præter munitiones urbium depopulavimus. Nobis vero morantibus in obsidione circa Parisios, propter amorem regis Alstemi Anglos iterum repedavimus, injurias infidelesque ejus vi et potestate subjecimus. Anglis vero nostræ ditioris arbitrio regi Alstemo subactis, cum majore priore exercitu Franciam repedavimus, bellisque eam plurimis contrivimus. Videns autem rex Carolus, quod non prævaleret adversum nos, pacem et concordiam a nobis requisivit, filiamque suam Rolloni tuo patri in conjugio dedit. Hancque terram pro pignore pacis in perpetuam hæredum nostrorum possessionem nobis voluntario tradidit, Britonesque ad serviendum, terramque ipsorum ad vivendum subjugavit. Patre tuo tibi superstite, tibi sacramento veræ fidei et servitio se subdiderunt. Post lugubre damnum patris, fidem renovantes tibi usque modo servierunt. Nunc et nos quid facimus contra deservientes rebellesque Britannos, qui tanta et talia prælia peregrimus? effeminatos viribusque exhaustos nos esse recognoscunt, ideo talia remandare ausi sunt. Alimonia hujus terræ, qua vegetamur corpore, putant nos inermes esse, viribusque penitus deficere. Sentiant robur nostrum hujus regni conversatione non tabidum, vigoremque nostrum experiantur robustissimum. Comprehendantur in consiliis, quibus cogitant, superque responsis suis, ad interitum et ad correptionem sui nequidquam resipiscant. Disperdamus arrogantiam illorum in virtute nostra, eorumque supercilium conteramus potentia nostra. »

APOSTROPHA.

O Jesu testis Christi Guillelme future,
Ecce valesce, vigesce, sacro conamine sudans.
Expurgator et confortator violenter,
Et sterile ratione truces compesce Britones,
Atque supercilium feriter contunde nefandum.
Quorum concilium effatuans, hebetaque malignum.
Nam laceros bellis, contritos peste, fameque,
Indulgens, miserens, parcens, neglecta remittens,
Hos stabili sacramenti conamine flectes,
Et resipiscentes famulabuntur reverenter.

Hujus exhortationis alloquio Guillelmus atrociter motus et instigatus, congregavit universi regni sui concite exercitus, ivitque super fluvium Coysnon, Britan-

bajocensem. Igitur Guillelmus, revocato cuncto exercitu, præoccupavit regressum illorum, pugnavitque fortiter contra illos, cæsisque plurimis principibus Britannorum, obtinuit de inimicis triumphum. Hincque devastavit terram illorum, affligens illos fame et penuria, et opprimens cæle præmaxima. Videntes autem Beregerus et Alannus, cæterique Britones, quod non sufficerent, nec prævalerent adversus Guillelmum, miserunt ad eum verbis deprecativis legatum: « Patri tuo obediente servivimus, tibi que incumbentes famulari cupimus. Ne despicias nos quæsumus, neque abomineris servitium nostrum ullatenus, sed respice nos, ut servos offensos pius Dominus. Pravorum consiliis obcæcati, negleximus mandata imperii tui. Avertatur furor tuus a servis tuis, et concede nobis omnimodam felicitatem pacis. Inclina benignam aurem tuæ magnificentæ pietatis ad nequam servos scandali et offensionis. Quod enim sacramento Christianæ religionis tibi promisimus, male operando hactenus contra te mentiti sumus. Pænitet nos contra te errasse, tuumque servitium deseruisse. » Hujus namque neglectæ militationis et obedientiæ, denominatæque humilitatis legatione Guillelmus dux præpotens usus, consultis Dacorum principibus super his rebus, Berengerum ducem Britannorum offensivis, neglectique servitii, atque impetrandæ misericordiæ pondere onustum gratuita pietate recepit, cumque sacramento perseverandæ fidelitatis et servitii sibi connexit. Alannum vero, qui hujus rixæ et jurgii auctor et incentor fuit, aspernatus est et abdicavit, eamque Britannica regione cum suis extrudit. Ipse vero in Britannia, nec in tota Francia usquam morari ob metum Guillelmi ducis nequivit; sed profugus expetivit auxilium Alstemi Anglorum regis. Tunc Guillelmus utriusque regni populum strenue rexit, potentiaque et virtute vigere affluenter cœpit. Populabatur namque fama bonitatis per climata mundi, promulgabatur profusius abstinentiæ castitatis, nec incumbere illecebris gignendæ posteritatis. Cogentibus igitur comitibus suis, non urgente sexu humanæ fragilitatis, sed ne deficeret, neque abesset hæres tantæ progeniei, tantique honoris et ducaminis, connexit se geniali jure conservandæ successivis, cuidam nobilissimæ virgini elegantissimæ formæ, consilio profusius providæ, forensium rerum negotiis affluentius cautissimæ, conversatione aptius congruentissimæ, colloquio prudenter facundissimæ, muliebri exercitio comite et artificialiter peritissimæ.

APOSTROPHA.

Innocuis flagrans rebus, martyr Clioneæ,
Præsigno vernans luculento mercis opimæ,
Divinæ fulgens augmento prosperitatis,
Doxæ resplendens comite probitate futuræ.

A Namque voluptatis hujus commixtio sacre,
Nec intacta fides, labem non passa pudoris,
Neque libido sacri meritum cordis temeravit.
Semine namque tuo succedet dux luculentus
Munere virtutum mactus, meritisque coruscus.
More patris populum forti ditione subactum.
Qui reget imperitans, extollet rite gubernans,
Nisibus et faciens totis incumbere Christo,
Multifluam gentem justis moderabit habenis.
Subque manu cujus pax, pax, concordia, pax, pax.

His supra scriptis, et hujuscemodi talibus rutilans athleta Christi beatissimus propalabatur præeunte bonitatis fama, in cunctis terrarum sinibus; locupletabatur sufficienter labilium rerum copia, ditabatur profusius divinæ augmentationis gratia. B Amabilis quippe erat cunctis terrigenis, amabilior quinetiam Deo et cælicolis. Hugonis igitur eo tempore ducis amicitia mutua voluntate et competentia connexit se non permansuro fœdere. Delinæ atque Heriberto satrapæ conjunctus est pacto labilis amicitia. Videns autem quidam Riulfus perfidiam nequitia atrociter repletus Guillelmum ducem, scilicet dominum suum amicorum præsidio confortari valde et convalescere, convocatis plurimis principum Northmannorum, fraudulenta retulit voce: « Noster senior Guillelmus nobilissimo Francisæ stirpis semine genitus, Francigenas amicos acquirit sibi, nostro consilio privatus, nostræque afflictionis animositate investigatus. Nos vero conatur regno penitus extrudere, remanentiumque colla jugo servitutis duriter opprimere. Terram autem quam possidemus parentibus suis in hæretum suorum possessionem dabit, easque muneribus nostris affluenter ditabit. Contra igitur illius moliminis cogitatum, quæramus sagaciter salubre nobis consilium, faciamusque inter nos fœderis sempiterni pactum, et teneamus illud tenacis voluntatis anchora inconvolsum. Subveniat quisque nostrum, si quem ex nostris viderit oppressum, protegatque eum jugi juvamine ut semetipsum. Quin etiam si omnes nos una voluerit perdere, ejus hostiliter resistamus audaciæ. Quod molitur subdôlus vafra calliditate incessanter nobis facere, faciamus ei citius quam poterimus insperate. Mittamus ad eum quemdam D internuntium, ut si voluerit nos promptos habere sibi ad servendum, largiatur nobis terram usque ad flumen Rislum. Nos frequentia militum, si dederit, ditabimur. Ille frustratus milite annullabitur, nec ultra viris indignationis suæ in nos extendere conabitur. Hincque potentiores eo erimus fortuna et virtute, ille tantum nobis nomine. » Hujus fraudis reperto consilio, miserunt ad Guillelmum, qui dicerent nefanda adinventionum. Adstante ante Guillelmum internuntio, expletoque legationis offi-

« Terram quam a me requiris non possum largiri vobis, omnem tantum suppellectilem quam possideo concedam libenter vobis : videlicet armillas, et balteos, loricas, et galeas, atque cambitores, equos, secures, ensesque præcipuos auro mirabiliter ornatos. Gratia mea continua, militiæque palma in domo mea fruemini, si incumbentes meo servitio voluntarie fueritis. Consilium meæ ditionis mittam in ore vestro, et quidquid volueritis vestro jussu explebo. Quem opprimere volueritis, opprimam acriter; quemque abjicere, penitus abjiciam. Quæ præceperitis exaltare, potenter exaltabo; quemque humiliari, atrociter humiliabo. Vestro consilio hæc patria regetur et dominabitur; et ideo vestra potestas in omni excelleat. Meum vivere, meumque sapere, sit abhinc in vestra potestate. » Cumque auctius huius humilitatis pervenisset ad Riulfum totius præsumptionis, narrassetque ei legationem tantæ humilitatis et mansuetudinis; ille cuius arrogantia suæ temeritatis, parvipendensque mandata humilitatis deprecationis Guillelmi ducis, convocatis principibus sequacibus suæ præsumptivæ voluntatis, retulit quæ audierat perorante legato, ore fraudulentæ calliditatis. Tunc veneno perfidiæ suffusus, menteque contumaci turgidus, temerario ore garril hæc in principum auribus : « Verbo tantæ humilitatis, quam audistis, præsertim nos acquiescere et soporari; sicque prolixitate tantæ dilatationis Francigenam parentelam suæ generositatis conjuratis principibus et ascitis, super nos nititur coadunari. An advertamus igitur, ne decipiamur, neve Franciscis gentibus conteramur. Non nos proterat calliditate suæ argumentationis diutius, verum occurramus ei conglobato ad Rothomagensem urbem exercitu citius, ut ipse et consilium eius Rothomo tradantur. Hincque majori spe fiduciaque tuebimur, securique seditionum sine respectu erimus. »

APOSTROPHA AD RIULFUM.

Viribus, ah ! nocuis, meditatibus atque nefandis
 Perfidie invidiæque lues quem sædat acerba ?
 Crimine jam vitii crassante, Riulfe superbe,
 Cur nunc baccharis frustra, cur perfide sævis ?
 Infectus vitis, mentis curru salerato,
 Viribus exhaustum cur te jactas bonitatis ?
 Car tumido fastu nimium pompaute superbis ?
 Curque voluntati Domini super astra manentis
 Sistere conaris vacuo conamine sudans ?
 Dic sodes, inimit e Dei, quorsum properabis ?
 Quorsum castra ferres, gressum quorsumque citabis ?
 Agmen seductum, vastoque sopismate totum
 Ire mores quorsum furiis bacchatus acerbis ?
 Casus innumeros ast infortunia passus,
 Judicioque Dei percussus pestifer ingens,
 Vereor exitii fluidi, præcepssque Carybdiæ
 Incessu acceleras tumido gressus ruituros.

Hujus pestiferæ exhortationis verbo exercitu conglobato, transmeantes clam Sequanæ alveum, juxta Rothomagensem urbem in quodam prato metati sunt. Tunc Guillelmus repentinum perversæ multitudinis metuens impetum, misit ad eos humilimis verbis legatum quæ modo audietis dicturum : « Noster senior Guillelmus, juvenalis ætatis flore nitidus, vult vobis esse per omnia pacificus et benevolus. Mandat vero vobis ut honorem totius patriæ secum communicetis, suoque in consilio primi, et præmaximi, cunctis præcellatis. Terram autem, quam dari vobis petitis, non solum usque ad Riffum, verum etiam usque ad Sequanam libenter concedet vobis. Confidit enim se tueri vestro adjutorio : vos autem non diffidatis foveri munisque suo patrocinio. »

Quidquid concupiscitis habeatis, quidquid rerum vultis incunctanter possideatis. Ut ad eum humiliter precatur pacifice veniatis, ejusque amicabiliter colloquio fruentes, secum habitetis. » Tunc Riulfus incensor hujus mali nequissimus, fraudisque diabolicæ furiis bacchatus, inquit legato præ omnibus : « Revertere celerius, dic Guillelmo et suis omnibus, ut exeat a mœnibus civitatis hujus, petatque Francos suos parentes citius. Non enim erit hæres ultra terræ hujus, nec nostri amplius dominabitur; quia nobis est incongruus et obnoxius. Terra vero, quam repromittit nobis, dono ejus non dabitur, quia dari non potest quod non habetur. Si vero civitatem non deserere maluerit, nos semper eam invademus, eaque capta, Guillelmum et suos gladio conteremus. »

Cumque internuntius quæ audisset Guillelmo duci festinanter retulisset, novitate rei stupens dirigit, convocatisque principibus, exercituque coadunato, urbe exiit, montisque procliva civitati imminentiorens subiit : cupiens exercitum inimicorum suorum intueri, si forte dimicare posset cum illis. Videns autem exercitum inimicorum suorum majorem suo, et copiosorem, dixit ad Bernardum Dacigenam militem : « Ibo ad Bernardum Silvanectensem meum avunculum, moraborque tandiu apud illum, donec præstet nobis aliquod auxilium. Ejus consilio et adjutorio hanc revocabo terram, omnesque hos exercitus Francorum hostiliter conteram. Delebo hos, horumque cogitationem penitus a facie terræ, et non remanebit harum progenierum ullus in toto orbe. »

Tunc Dacigena Bernardus respondisse fertur : « Tecum usque ad Eptæ fluviolum properabimus, verum Franciam non penetrabimus; quia quondam cum patre tuo eam sæpe bellis repetivimus, multosque incepto prælio prostravimus. Quin etiam superstitem adhuc avos et avunculos, patres et patrui, materas et amitas, consobrinos et consanguineos, aut interemimus, aut captivavimus. Et quomodo quiverimus tantorum inimicorum faciem subsistere? Aliena mavis quadra vilis, nulliusque utilitatis vive-

Non vales nobis ultra viribus effeminatus præesse, quia mortem metuis his hostibus imminere. » His asperrimis sermocinationibus Guillelmus instigatus, dixit Bernardo Dacigenæ coram cæteris principibus : « Duris et obscenæ verbis me turpiter lacesisti, cum me effeminatum, armisque frigidum, quin etiam nihilum vocasti. Ecce præibo signifer festinanter ad prælium, et conteram constanter exercitum inimicorum. Devorabit gladius meus carnes perjurorum, dirumpamque et dissipabo castra eorum. Non diutius segnes et timidi moramini, verum me festinanter sequimini, et invadamus eos ut agnos lupi. » Cernens autem Bernardus animositatem, constantiamque virilem Guillelmi ducis, dixit ad eum verbis humillimis : « Domine dux præpotentissime, noli irasci nostra allocutione, quia consequens est et utile quod nobis jubes facere. Tantum experiamur quis tecum ibit ad prælium, quique subvenient tibi in auxilium. » Reperti sunt Bernardo inquirente trecenti viri, parati cum Guillelmo præliari et mori. Qui unanimes ante illum venerunt, iudiciumque fœderis, fideique, et adiutorium more Dacorum facientes, tela mutux voluntatis pacto una concusserunt. Cætera vero gens armis frigida recessit ad præsidium urbis celeri fuga.

APOSTROPHA.

Moribus et meritis celebris, Guillelme patrici,
Jurgia, dicta, minas, lites, divortia, rixas,
Bella, supercilium, fraudesque, duellia, telum.
Hujus perfidiæ populi spurcamine pleni.
Ne timeas trepidans, formides ne verecundans.
Namque in te feritat dire gens hæc sine causa,
Torva, ferox, ventosa, procax, incauta, rebellis,
Inconstans, disparque sibi novitatis amore :
Prodiga verborum, verum non prodiga facti,
Prava, superba, maligna, nefaria, flagitiosa,
Letifera, et rea, pestifera, et sclerata, profana,
Toxica viperei diffusens plurima viri,
Tranquilla pacis stabilem pertæsa tenorem.
Jeroboal Gedeum contrivit concutiendo,
Divino monitus jussu, nutuque superno,
Ter quater armigeris præclaris quinque viginti
Judicis ætherii jussu sumendo probatis.
Haud secus auxiliante Deo annullabitur istis
Digne promeritis te tripudiente trecentis.

Tunc Guillelmus cum trecentis ferro indutis, irruit repentes super inimica castra temerariæ multitudinis, conterens eos, et dilacerans mucronibus et lanceis. Dirupit tentoria principum, incenditque magalia militum suorum. Prostravit quos gladio reperit, obstantesque sibi Orco transiit. Obtinente igitur

A In quo bellum mirabile fuit, dicitur usque in præsentem diem ad Pratum-Belli. Revertenti igitur Guillelmo de prælio, occurrit ei miles quidam ex flaccano, nuntians quod esset ei filius ex conjugæ dilectissima natus. Lætiior itaque peracto prælio, lætissimusque filio, misit Heiricum Bajocensis ecclesiæ episcopum, omnium quippe præsulum sanctissimum, et Bothonem cunctorum militum præcellentissimum, sacri baptismatis rore oleo, et chrismate renasci, et innovari filium.

APOSTROPHA.

Hæres ecce tibi dignus, Guillelme patrici,
Qui strenuus populum justis moderabit habenis.
Sanguinis ut dabitur merces tibi digna corona.

B Occasus nomen digne laudabile cujus
Agnoscet, probitate promulgata, et Eous,
Et par sis pariter meritis septentrio, et auster.

Tunc Guillelmus tantorum cæde atque ruina sublimiter exaltatus obtinuit utrumque regnum Britannorum Nortmannorumque bellorum securus, nec ausus est contra eum litigare ullus. Franciscæ gentis principes, Burgundionumque comites famulabantur ei, Dacigenæ et Flandrenses, Anglique, et Ibernenses parebant ei. Cæteræque gentes in affinitate regni sui commorantes obediabant ejus imperio unanimes. Tempore namque prædignæ venationis, quo servi petulanti luxu urgente congregiuntur, cervis geniali jure factos concepturis; scenas spatiosæ amplitudinis in loco qui dicitur Leons mandavit sibi præparari.

C Heribertus hoc audito comes, Hugoque totius regni dux et princeps, necnon Guillelmus Pictavensis comes, venerunt illuc ad eum festinanter. Quos Guillelmus, adventi illorum congratulans, cum magna apparatu reverenter suscepit, secumque diurno delectabilis venationis tempore morari, luxuque regali epulari splendide fecit. Quadam namque die Guillelmus Pictavensis dixit Guillelmo Rothomagensi : « Domine dux, scisne quare huc venerimus? » Respondit. « ignoro. » Et ille : « Nolentes mittere legatos tibi tam digno comiti, ipse legationis negotio fungi malui. Et ut des sororem tuam uxorem mihi, veni; utque connectamur invicem fœdere insolubili amicitia et dilectionis. » Tunc Rothomagensis Guillelmus respondisse ludendo fertur : « Pictavenses semper sunt timidi frigidique armis, et avari. Non decet talem puellam ab eis haberi. » Guillelmo Pictavensi verbo exasperationis in uno obtutu hærenti, intulit Guillelmus Rothomagensis : « Crastina die, ne turberis, reddam tibi utriusque rei responsum, consulto meorum fidelium. » Sequenti namque die

patam deduxit reverenter ad Pictavensem aulam. Videns autem Heribertus Guillelmum Rothomagensis confortari et convalescere, animique virtute et corporis, operibusque præmaximis sufficienter in Christo enitere, consilio Hugonis Magni ducis dedit filiam suam illi. Quam Guillelmus cum mirabilibus fescenninis, apparatus, inauditisque indicibilis honoris et dignitatis ornatibus comptius suffultus, inestimabiliumque equitum multitudine undique secus constipatus, conduxit magnifice Rothomagensis urbis arcibus. Refulgebat in eo sanctitas et prudentia, prænitebat incessanter æquitas et justitia. Opprimebat superbos et malevolos severiter, exaltabat humiles et benevolos reverenter. Paganos et incredulos muneribus et verbis adducebat ad cultum veræ fidei, credentes urgebat ad laudem Christi. Non solum monarchiam quam tenebat regebat, verum etiam affinia regna strenuo consilio moderabat. Angli parebant ejus mandatis Franci, et Burgundiones ejus dictis. Ubicumque terrarum nomen ejus audiebatur, ab omnibus magnificabiliter laudabatur. Audiens autem Alstemus rex Anglorum pacificus quod præcellerat Guillelmus virtute et potentia Franciscæ nationis omnibus, misit ad eum legatos suos cum donis præmaximis et muneribus, deprecans ut Ludovicum nepotem suum, Caroli capti regis morte jam in captione præoccupati filium, revocaret ad Franciæ regnum, illudque statueret illi, cum consilio Francorum sublimando in perpetuum, atque misericordia motus pro amore sui reciperet Alannum Britannicæ offensiois culpa ejectum, sique amoris gratia privatam. Illico consulti Guillelmi ducis Northmannorum, Hugo magnus dux præpotentissimus Francorum atque Heribertus satrapa principum ascitis episcopis cum consilio metropolitanorum revocaverunt festinanter Ludovicum, eumque vixerunt sibi regem populorum Francia Burgundiaque morantium. Alannum vero cum Ludovico regressum, Guillelmus pro amore regis Alstemi accepit, et quidquid Britannicæ regionis possidebat reddidit. Ipseque Alannus postea Guillelmi mandatis indesinenter inhaesit. Transacto vero post unionem regis unius lustris spatio, cœperunt Franci contra eum litigare, multisque modis eum opprimere, quinetiam conati sunt a regno extrudere. Videns autem rex se destitui, et pro nihilo a Francigenis duci, misit legatos ad Henricum regem Transrhenanum, requirens ejus adjutorium, insuper et amicitia colligare illum sibi in perpetuum. Quibus responsum est non se fœderari cum rege Francorum, nisi per Guillelmum ducem Northmannorum. Illis igitur renuntiatis, rex Ludovicus multarum tribulationum contumeliis attritus, plurimarumque inopportunitatum calamitatibus afflicto, venit ad Balonis montem contra Guillel-

urbis sedibus. illicque cum honorifice multoties detinuit cum suis omnibus. Morabatur autem rex in domo Guillelmi ducis ut domigena et vernula, ejusque præstolabatur supplex suffragia.

ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ.

Marchio jure potens meritis digneque refulgens,
 Ultro natio quæque tibi modo subdita cedit,
 Diligit incumbens, servit, famulatur, inhæret.
 Quin prece rex humili supplex pronusque requirit.
 Suffragia semet virtute tuaque tueri.
 Pontificesque, duces, comites, proceres reverentur,
 Et clerus, vulgusque simul secus utriusque,
 Ut gerulam pacis, præcursoremque salutis,
 Armis et prece te sibi poscunt auxiliari.

Confestim Guillelmus quemdam Tetgerum, tyro-nem domus suæ principem misit ad Henricum Transrhenanum regem, ut quod Ludovicus rex ab eo requirebat, per manum suam facere non differret. Erant enim Henricus rex, duxque Guillelmus, indissolubilis amicitia pacto conjuncti, competentisque mutua voluntatis ad invicem olim fœderati. Henricus vero rex Tetgerum honorifice recepit, et diuturni temporis spatio secum morari fecit. Postea vero muneribus variis et donis diversis ditatum, remisit illum ad ducem Guillelmum et cum eo Cononem ducem, secretorum suorum conscium. Quem Guillelmus cum mirifico inestimabilis reverentia cultu suscepit, ejusque rei causa tanta dignitatis tantique honoris dux ad se veniret, interrogavit. Cui Cono : « Misisti enim ad Henricum nostrum regem, tuae facultatis prosperitate hilarem, ut ipse et Ludovicus rex Franciæ vicissim per consilium prudentia tuae fœderarentur, et quem horum necessitas urgeret, alterius solatio muniretur. Decernens autem rex hoc consilium sibi et suis saluterum, et per manum tuam insuper stabile et firmum, misit me tibi, ut conducas regem ad placitum, præcepitque me morari pro obside quo mavis positum, donec revertaris reducasque regem ab omni adversitate securum. » Audiens autem Guillelmus mirandæ atque inestimandæ legationis mandatum, misit ad regem Ludovicum, et reddidit talis legationis negotio jucundum. Statuta protectionis die congregata innumeralium multitudinem legionum, dixit Guillelmus ad Cononem ducem Saxonum, volens experiri si quid corde ejus lateret obscurum : « Præpara te itineri, et instrue te celeriter ocreis, quia mittam te urbi Bajocacensi, donec ut dixisti revertamur illesi. Tunc Cono : Mitte me quo vis, etiam Dacis tuae ditioni subditis. » Et Guillelmus : « Mecum ad placitum ibis, quia non sum diffidens tui. » Et Cono : « Si Bajocacensem civitatem perrexero, tuus fidelis incunctanter existo. Si vero, quod non creao, tecum profectus fuero, tuus armiger fidus custosque vitæ tuæ constans contra

multitudinis legiones Britonum Northmannorumque militibus præcellentes, stupuerunt ad invicem dicentes: « Quid nostri exercitui et huic? Si forte inter nos et illos jurgium venerit, devorabunt nos ut agnos lupi. » Ab hinc Hugone Magnus et Heribertus comes jusserunt seorsum equitare, atque interdixerunt exercitui Guillelmi nullum suorum commiscere. Erat vero cum innumerabilium frequentia exercituum rex Henricus in loco super Mosam qui dicitur Vencesegus (*Vouziers ad Axonam*). Appropinquante vero rege Luthdovico ad prædictum placiti locum, antecessit Guillelmus cum quingentis militibus, suo motu præcedente Conone duce et prænuntiante regi his verbis adventum ejus: « Marehio duxque Northmannorum et Britonum Guillelmus fideles tibi in Christo famulatus. Nolens me retinere pro obside, sacrosanctæ fidei tuæ tenore venit ad te, cupitque quid agendum sit inter te et regem Ludovicum inquirere. » Tunc rex Henricus: « Cujus potestatis cujusve dignitatis vel honoris atque bonitatis est iste Guillelmus, qui mihi gratia amicitiae est connexus? » Respondit: « Magnæ patientiæ et justitiæ, magnæque potestatis et sufficientiæ, magnique et inauditi honoris et prudentiæ. Nullusque rex, nisi tu, nullusque dux comesve tam magnificus ut Guillelmus. Principum tyronumque frequentia sedula constipatus, aureis vasis poculisque splendide epulatur, verna- rumque nobilium atque servorum multimoda exaggeratione circumseptus, exercet jura decretaque orthodoxorum Patrum sedulus. Nemo justior in factis, nemo sanctior in dictis, nemo potentior in armis. Nullus audet alii in regno suo præjudicium facere, nullus furtum et sacrilegium perpetrare. Vivunt incolæ terræ illius legibus afflictis concordēs, decretisque sanctorum Patrum coerciti morantur unanimēs. » Cumque alternis sermociationibus vicissim loquerentur, adventit Guillelmus cum quingentis militibus. Cono dux ut audivit adventum ejus, citius exsiliit, ensemque ejus fideliter recepit, et ad Henricum regem reverenter conduxit. Henricus autem rex citius surrexit, et contra Guillelmum ducem obvius perrexit, osculoque dato uterque resedit. Tunc Guillelmus: « Internæ dilectionis et amoris rex Luthdovicus tibi fideliter munus. Misisti Cononem ducem ad me, ut venirem ad te, quasi pro pignore et obside. Sed non tui dissidens, cum eo ego ecce. Dixisti non te amicitiae et adjutorii copula vinculoque Luthdovico regi conjungi, nisi interesssem factor hujus negotii. Remanda regi quid hac re præscitum est tibi. » Tunc rex Henricus: « Rex Luthdovicus te dece veniat crastina die, tuoque strenuo interventu perficientur omnia, quæcumque sunt præoptata, nostris et vestris fidelibus salubriter decreta. »

Interim Lotharienses et Saxones cœperunt inve-

A vero per Daciscam linguam, quæ dicebant subsannantes, intelligendo subaudit, parumperque commotus ira discedit, et quæcumque rege narrante audivit, regi exposuit. Crastina vero die regis Ludovici, pergentis ad placitum cum incredibili et innumerabili exercitu, Guillelmus præoccupavit adventum. Willelmidæ vero præcedentes hostia domus, qua rex Henricus residebat, cœperunt frangere parietes, dirumpere et divellere, atque intus vi et potestate residere. Rex vero Henricus illorum metuens impetum, divertit se profugus ad aliam domum, dixitque ad Cononem conscium secretorum suorum: « Hoc, ut reor, placitum non nobis efficax neque congruum, verum vertetur nobis ad corruptionem et ad interitum, quin etiam ad deducum inauditum. Vade, dic B Willelmo omnium ditissimo duci, ut fide, quam inter nos tenemus, stomachato resistat exercitui, ne amplius dirumpant parietes conterantque hostia tecti nostri; ne forte nascatur jurgium inter dispares variosque linguis habituque et armis. » Mox Cono prosiliens, obviam duci Guillelmo venienti ad placitum, retulitque ei quæ sui præcedentes fecerunt. Tunc Guillelmus duci Cononi: « Itē et, ut meo jussu discedant, eis dicite. » Illi autem adveniens Cononis ducis, et precantis ut discederent, præceptum non solum respuerunt, verum etiam foris qui astabant, cæteras domus cum magno impetu et murmure dissipantes invaserunt. Quapropter Cono statim rapido velocique cursu iterum expetiit ducem Guillelmum, cum reliquis legionibus adpropinquantem ad placitum, dixitque: « Guillelme dux præpotentissimo, noluerunt tui meo jussu domos dimittere, verum festinant cæteras dirumpere. Precor humotenus flexus, ne sinas talia fieri, ne forte nascatur cædes inaudita in plebe. » Tunc Guillelmus ensem ex auri sex libris in capulo bratteolisque atque bullis artificialiter mirabiliterque sculptum, dedit Cononi, ut indicio exeundi deferret eum et ostenderet legioni domibus residenti domosque adhuc dissipanti. Cum autem Cono iterum festinans illis occurreret, ensemque Willelmi ducis auro gemmisque præfulgidum illis demonstraret, continuo non adquiescunt, verum summisso vultu proclivi contra ensem, domos dimiserunt, seseque nimium in exitu opprimentes, sine murmure ad suam ducem reverterunt.

Guillelmus autem veniens ad regem Henricum, dixit adesse regem Ludovicum. Mox rex Henricus cogente Guillelmo, obviam ei incessit, datoque osculo, manibusque ad invicem complois, domum ingressi, uterque resedit. Multisque competentis variisque donis et muneribus vicissim ditati, inextinguibili amicitiae solatiique et adjutorii vinculo per consilium præcellentissimi omnium ducum ducis Guillelmi ad invicem conexi sunt et fœderati; præsentē Hugone,

Herimannus. Tunc dux Northmannorum duci Saxo-
num Guillelmus : « Quis tibi Daciscæ regionis lin-
guam Saxonibus inexpertem docuit? » Respondit :
« Bellicosum egregiumque genus tuæ arripotentis
progeniei me nolentem Daciscam linguam docuit. »
Guillelmus : « Quomodo nolentem? » Herimannus :
« Quia invadens sæpissime plurima castra mei ducis
maximis, innumerabilia prælia in me exercuit, meque
prælio captum ad sua detraxit; et ideo nolentem eam
didici. » Interea dux Cono fatur Saxonibus subsan-
nando : « Quid vobis videtur de duce Northmanno-
rum Britannorumque Guillelmo? Nonne miræ potestatis
et facultatis innumerabilisque dux multitudinis?
Excepto rege nostro, quis potentior, quis ditior,
quis melior illo? » Responderunt Saxones : « Igno-
rabamus rerum sufficientiam illius, ideoque illum
pridem falsæ opinionis verbo indigne vituperavi-
mus. » Narrante Conone duce facta mirabilia suffi-
cientiasque locupletes Guillelmi ducis, cœperunt Saxo-
nes cæterique astantes eum magnificare pariter
sermonibus lleris.

His ita rationabiliter diffinitis et expletis, Ludovico
regi, cum Guillelmo duce cæterisque principibus ad
Laudunum revertenti, occurrit legatio dignæ exulta-
tionis, denuntians esse ei filium ex conjugè dilectis-
sima nomine Gerberga natum. Quo audito hilarior
effectus, dixit Guillelmo duci coram memoratis prin-
cipibus : « Me usque modo multis contumeliis in-
fectum nequiter, affluenter juvasti, mihi plurimis
inopportunitatibus aggravato, convenienter succur-
risti. Quin etiam largissimo facultatum tuarum da-
pibus educando et a conventu malignantium proté-
gendo fovisti. Idcirco precor, ut filium meum he-
sterna die natum, nuncupando et testificando nomine
Lhotarium, sacri baptismatis de fonte suscipias re-
generatum, quatenus majoris copula dilectionis am-
pliorisque nexibus amoris colligati, quod meum est
tuapte, quod tuum est meapte, mutuis competentibus
fruemur unius mentis. » Dux vero Guillelmus regiæ
sibi congruenti favens petitioni, respondisse fertur
regi : « Nunc vero, et quamdiu superstes fuero, quæ
jusseris diligenter explebo. Franciæ regi i, cætero-
rumque regnorum, quarum dominatus est pater tuus,
avus et proavus, etiam atavus, me duce, me juvante,
me in omnibus præeunte, dominaberis, et arrogan-
tium colla subjiciemus in te rebellium, tibi que ser-
vire abdicantium, me astante, exarmaveris. Quos
sublimare præoptaveris, extollam; quos detrudere,
terratenus proteram. Quin etiam quidquid velle tibi
fuerit, a me scito fieri. » His ita ab utroque peroratis,
ira corde, non vultu, commoti, stupuerunt principes
super hoc Franciscæ gentis. Abhinc namque subdolo
corde fraudulentaque intentione atque sophistica
sermocinatione cœperunt Guillelmum, omen pestife-

A sedis omnisque populus cum ingenti apparatu mona-
stico, cum episcopis præpollentibus reverenter sus-
cepit, puerumque nuncupatum nomine Lhotarium,
sacrosancto rore oleoque et crismate innovatum et
purificatum, de fonte extraxit. Hincque illum mun-
eribus præmaximis et donis præcellentissimis d'atum,
Lauduno cum matre Gerberga nomine reliquit. Ipse
vero cum suis ad regem citius rediit, et quidquid
honestatis eo acciderat, regi retulit. Rex autem
Guillelmum pro omnibus beneficiis honorare e' enter
voluit, sed ipse nihil horum recepit; verum cum
gratiarum actione regi omnia remisit.

APOSTROPHA.

Dux, genus egregium præcellens norma tuorum,
Fœdere complacito reges stabilique ligatus,
Tranquillamque satus pacem per compita mundi,
Quin et adoptivam prolem susceptus ab alma,
Extollensque salutiferi baptismatis unda.
Gressus verte tuos, celeres torqueque caballos,
Et glebæ remea citius natalis ad oras,
Qua sacra populus ditione tua moderatur.
Spectat præsidii jugiter solatia digni.
Omnis nam sine te rerum res forte vacillat.

His ita rite compositis, rege pariter oscu-
latis, nimiaque congratulatione ad invicem amplexa-
tis, rege Laudunum petente, Guillelmus ad regionem
suz ditionis cœpit celeriter proficisci.

APOSTROPHA.

O Rothome, tuus tibi dux venit en recolendus,
Regnaque Gallorum justis moderatus habenis.
Semina justitiæ Northmannis sparget abunde.
Callem et iudicii meritis vivacibus ibit,
Donec martyrii redimitus munere digni,
Scandet ad Elisium donatus stemmate campum,
In summoque bono deitate merebitur uti.
Armorum te nunc passim virtute tuetur.
Tunc precibus dignis meritisque tuebitur almis.

Cum autem fama celer habitantium in finibus
Northmannicis mentes subito de optato Guillelmi
ducis reditu percelleret, ducemque suum tam ma-
gnificum adesse præmoneret; commoto nimio gau-
dio tota Rothomagensis civitas subito processu
contra illum exsiliit, diversa que diverticula, ut eum
videre posset requirit. Femineoque sexu stante muri
in propugnaculis, senilis ætatis vulgo in biviis, juve-
nilis mediæque ætatis plebe currente obviam ei :
Clerus præstolatus illum in portam civitatis cum
reverentia monasticæ institutionis ovantes suscepit.
Statimque cœpit exercere leges et jura, paterna que
decreta, quæ erant, illo absente, neglecta. Jurgia
et querelas lege definiens determinabat, omnesque
legibus aut concordia pacificabat. Tunc construxit
Gimegias, mirabile dictu, mirique schematis tem-

gias, quod gratia primi floris corde conceperat volvens in animo, Martino sanctissimo abbati dicens sermocinabatur : « Cur Christiana religio triper-
tito ordine ecclesiam frequentat? Eruntne unius mercedis uniusque bravii, qui dispares sunt officii Christianæ religiositatis? » Respondit abbas : « Unusquisque suum mercedem accipiet secundum suum laborem. Sed tibi nutanti de talibus, reserabo hæc enucleatus. Christianæ religionis summa trimodo constat ordine distincta : munifico laicorum, canonicorumque, atque monachorum labore exercita, Trinitatem in personis, Deum unum in substantia articulis fide executam. Quorum servitus feliciter perfecta, ad cælum tendit æquis incessibus. Et quamquam tres ordines sint, ad excellendum cultum veræ fidei bicallis via est ambivii itineris, certa spe veræ credulitatis. Quarum una *πρακτικῆς* nomine laxius vehit, et canonica dici meruit : sub cuius ditione laicalis ordo moratur et vivit. Altera vero nomine, *θεωρητικῆς* limitibus hinc inde coactis allata non vehit per plana, sed secessu confixa, secretoque perenni læta, molitur semper ad ardua. Hæc apostolica est denominata, quam nos peccatores exsequi, et cum ea assiduis internæ intentionis nisibus conamur collectari. » Hæc autem Guillelmus audiens, retulit abbati inquit : « Flore primævæ ætatis laxiorem viam et latiore pacisci ; sinibusque præstrictam et coangustatam volui summo opere imitari : verum pater meus, principesque sui constituerunt me nolentem ducem sibi. Sed quia nunc mei juris meæque sum potestatis, palestram theoretici collis hinc inde strictius limitati mundum relinquendo, mutatoque habitu volo adipisci. » Audiens autem Martinus abbas merito præcellentissimus lujus mirandæ intentionis propositum, suspirans subito dirigit, imoque vocem trahens a pectore, inquit : « Defensor hujus patriæ, cur talia rimatus es facere? Quis fovebit clerum et populum? Quis contra nos ingruentium paganorum exercitui obstabit? Quis paternis legibus reget strenue populum? Cui gregem committes et commendabis? Cui ducamen Britannicæ Northmannicæque regionis largieris? Sollicitudini tuæ divinæ voluntatis providentia non concordabitur, nec quæ moliris agere adimplebis, nec me favente ullatenus tractabitur. Sed si vi potestatis tuæ professor esse hujus monasterii et regulæ *Θηωρικῆς* viæ, relinquens sæculum, incumbere malueris; si me quæsieris, nusquam regionis suæ invenire me poteris. » Contra istiusmodi, excusationis et contradictionis molimina, dux Guillelmus respondisse fertur talia : « Richardus filius meus dilectissimus, puerilis ætatis ignorantia adhuc involutus, principibus meis libenter faventibus, dux erit pro me potentissimus regionis hujus; et quod Deo vovi citius quam potero explebitur. » Exeunte

ctionibus animo motus, renuit illorum petitionibus, nec acquievit charitati ad esum ullatenus, sed petivit Rothomagensem urbem celerius.

APOSTROPHA.

Omne bonum præscit Deus et prædestinat unus, Omne malum præscit Deus, ac non destinat unus. Felix velle tuum præscit, prædestinat at non, Qui tria summa manet, trinum specimen, vigor un' Felix velle tuum nam scire Dei anticipante, Palmam martyrii merito crescente subibis.

Eadem quippe nocte exæstuante rufo felle cum cæteris humoribus, cœpit gravibus nimium torrerit doloribus, reputans hoc malum ei accidisse propter neglectam charitatem cibi et potus, quam abnerat monachis deprecantibus. Idcirco Northmannorum Britonumque principibus ascitis, adductoque puero nomine Richardo, specie elegantissimo, cum eis pandit secretius mirabile arcanum suæ mentis, quod dudum retulerat Martino abbati. Cumque nobilissimi principes Britonicæ Northmannicæque regionis experirentur inauditum, et quasi monstruosum propositum Guillelmi ducis, in stuporem et in exstasim conversi, dixerunt nimium ejulantes illi : « Cur talia mente cordis tui rimando proposuisti? et si cogitando quod nunquam fiet statuisi, quare cui retulisti? Quis nos defensabit ab incursu pestiferæ ferocitatis imminentium paganorum, quisve ab insidiis Francicæ gentis nos tuebitur? Amplius quod nunquam adimplebitur, non reputetur. » Tunc Guillelmus, refragationis et dissuasionis obice commotus, respondisse fertur : « Et reputabitur, et Deo favente adimplebitur. Verum, quoniam omnipotentis Dei voluntati non debetis resistere, et meum propositum refutare; precor vos ut consiliis meis favetis, et quomodo humanarum rerum sors se forte habeat, filium meum Richardum ducem vobis me superstitie eligatis, et intentione custodiendæ fidelitatis et militationis, manus vestras manibus ejus detis. » Exemplo cum Northmannis Britones responderunt Guillelmo dicentes : « Huic consilio annuimus, et quod rogas fideliter faciemus. » Igitur continuo Northmanni et Britones commendaverunt se Richardo unanimes, sacramento veræ fidei illi se connectentes. Guillelmus vero serenatis humoribus, imbecillitatis robore confortatus, cœpit convalescere, et quid boni poterat quotidie solerti cura agere. Franciæ autem principes invidiæ pondus et odii ferebant adversus Guillelmum, sed non audebant ostendere malevolum suæ cogitationis propositum. Attamen hortator et incensor scelerum effudit virus suæ calliditatis per corda malorum hominum, gaudens in pejoribus abire genus hominum, ne possit repetere hortum deliciarum. Quocirca excitavit odia, commovens jurgiorum incendia, pacisque Ecclesiæ turbavit fœdera, firmamentum ejus quoque formidine

bie magis ac magis crudeliter grassante, atque iniquitate pravorum nequiter prævalente, æquitas totius regni profanabatur, debiteque honoris gradu plures ejecti ab re privabantur. Quapropter princeps quidam nomine Arnulphus, Flandrensis regionis marchio famosissimus, hujus veneni squalore profusius infectus, abstulit Herluino comiti castrum Monasterioli qui dicitur. Ille vero tanti honoris privatus castrum, Hugonis Francorum ducis suffragium expetiit cursu celerrimo, ut subveniret ei in adiutorium, quia erat ejus comes atque miles promptus in omni servitio. Quem Hugo dux non reverenter, ut solitus erat, suscepit: sed in parilitate suorum tironum negligenter tenuit. Herluinus vero, magnæ necessitatis indigentia repletus, prosequabatur quotidie Hugonem Francorum ducem, ut succurreret sibi deprecans crebris orationibus. Dissidens autem illius solatii et cernens se destitutum ejus adiutorii patrocinio, aggressus est Guillelmum Northmannorum Britonumque ducem, causa præscripti negotii, et ut adjuvaret se ad pedes ejus procidit. Quem Guillelmus cum honorifico apparatu præcepit hospitari, et quæ necessaria erant, cum magno cultu dari. Sequenti die veniens Herluinus ante ducem Guillelmum, multimodis petitionibus requirebat suppliciter ejus adiutorium. Quem consolans dux Guillelmus respondisse fertur: « Cur Hugo dux Francorum senior tuus te ut se non consolatur? et quare calamitosæ perditionis tuæ non explet necessaria? Ad eum citius regredere, et si te unquam adjuvare voluerit multis deprecationibus experire; et si quispiam tibi succurrerit, si animo ferat ægre. » Confestim Herluinus ad Hugonem ducem reversus, inquirebat supplex si se juvaret, multis prosecutionibus. Cui obnixè petenti dux Hugo intulit: « Ego et Arnulphus conjuratæ amicitiae intricati copula nolumus concordiae et dilectionis, atque competentiae nostræ propter te scindere vincula. » Hujus desperatæ responsionis verbo, mente mutatus, Hugonis ducis subintulit Herluinus: « Quoniam quidem necessitati meæ succurrere, ut decuisset, nullomodo æstuas, decet te, ut si quis mihi auxilietur non moleste feras. » Tum Hugo dux Francorum autumans eum omnis solaminis tutela esse privatum, inquit: « Quisquis tibi auxilium præbebit, non mihi injurius erit. » Expleto igitur hujus desolationis verbo, Herluinus ad Guillelmum ducem remeavit, et quidquid hujus rei audierat, Guillelmo diligenter, proruens pedibus ejus, intimavit. Illico Guillelmus omnem Britanniae Normanniæque exercitum ascivit, et pro præjudicio Arnulphi Flandrensis ducis, ad adjuvandum Herluinum festinavit. Cumque prope castrum Monasterioli adesset, idque supervideret, vocavit ut venirent ad se Constantinenses, quibus ait: « Si primi gratia mea militiæque palma, majoreque honore, et

A Constantinenses invaserunt castrum, ut inopi agnos unanimes; diripiuntque et defecerunt castrum, ante Guillelmum palos muri deportantes, captosque simul adducentes. Castello vero Monasterioli capto, pestiferæque seditionis murmure sedato. prandium sibi infra jussit Guillelmus preparari, regalibusque gazis sibi Herluino illatore, honorifice administrari. Epulans dux Guillelmus in castro, dixit dapium illatori comiti Herluino: « Ecce tibi reddo castrum, quod tibi injuste abstulit dux Flandrensi- » Et Herluinus: « Domine, non recipiam hoc castrum, quia nequeo custodire, nec tueri illud contra ducem Arnulphum. » Tunc pietate motus, dixit Herluino dux Guillelmus: « Te auxiliando protegam, te adjuvando et custodiendo defendam. Istud iterum reficiendo et construam, tibi castrum inexpugnabile præsidio turrium præmunitum, vallique firmitudine nec capiendum, nec destruendum, frumenti vini-que copia pleno cornu replens, istud farciam, totumque reaedificando tibi muniam. Quoscumque tibi elegeris meorum principum, morabuntur tecum stipati frequentia suorum fidelium. Si Arnulphi ingruerit contra te bellum, ego succuram celerius tibi cum multitudine nearum exercituum. Si autem sequestræ pacis inducias petiverit, nostrorum consilio fidelium dabimus ei; sin vero interim judicio et justitia legeque usurus venire voluerit contra nos ad placitum, veniemus propter te contra eum judicaturi censura nostrorum. Si prædia tuæ hereditatis obstinato corde devastaverit, universa suæ ditionis conglobato exercitu cremabimus ei. Voluntarius tibi adjutor benevolus, contra adversarios tibi defensor, docilis tuarum quærimoniarum auditor, attentus calamitatis tuæ solator, quin etiam honorum tibi congruentium verus largitor. » His auditis, mox Herluinus procidit cum suis fidelibus ad pedes ejus. Castro vero firmiter remunito frumenti, vini-que, atque tergorum suorum affluentia cumulatus repleto, quin etiam militibus præmaximis sufficienter honestato, Guillelmus celeri equitatu cum suis reversus ad mœnia urbis Rothomagensis. Erat autem idem dux in sermone verus, in judicio promptus et justus, in colloquio mansuetissimus, in conversatione humillimus. Refulgebat insuper titulis omnium bonorum, reusque adornabat strenue ecclesiarum. Cum autem eniteret augmentatis studiis universæ bonitatis, totamque per Franciam, perque cætera regna crebresceret propalata fama tanti honoris, legesque et decreta diligenter exerceret orthodoxorum auctorum et sui patris: Arnulphus dux Flandrensi- supra memoratus, veneno vipereæ calliditatis nequiter repletus, æstuque diabolicæ fraudis exitialiter illectus, gentisque Franciscæ quorundam principum subdolo consilio et malignitate atrociter exhortatus, coepit meditari et tractare lugubrem mortem ejus Guil-

Qualiter vixit, viguitque, fecit,
Scriberem, sensus licet improbus sit,
Vatibus quod concedet hunc notari
Marchionem, patriciumque justum,
Et ducem sanctum, comitem verendum.
Mysticis nam quod retulere verbis
Corde præsgo typicoque vates,
Credidit solers, recitavit atque
Menteque audivit, meminitque sacra.

v.

Memorans voer quanquam placet quæ dicere,
Sororibus dicam, licet jam stultior,
Perenniter fruges salutis nostræ, quibus
Adolevit orbe isto et fides, spes et gloria,
Apostolorum cœtibus splendentibus,
Magnum ducem, sanctum, pium, justum, probum,
Ausim Richardum marchionem jungere,
Numero licet si non, nec ullo compotu,
Mérito tamen mirabili, sacer quia
Meritis Petrus non invidet æque piis.

vi.

Inveniens similem comiti
Lector amice, mihi resera ;
Ille quis est modo terrigena,
Ut populo bona qui tulerit,
Totque cruces, probra, tormina quot,
Numine pro fidei habili.
Rite coercuit indomitos,
Restitit acriter atque dacies,
Martyribus socius meritis
Perpetua fruitur requie.

vii.

Instructus sapientia,
Delectans religionemque
Quanto pontificum sacras
Ornavit cathedras vide,
Hic dux, patricius, comes.
Quot sat namque vides adhuc.
Non fas dicere plurima,
Qui nullo inferior fuit,
Sed præstantior exstitit.
Confessoribus additus
Dux et marchio sanctus.
Quamvis jam pepigisset
Casti fœdera lecti,
Sinceri, licitique,
Causa posteritatis,
Serto virgineo, quis
Nunc subducere tentet ?
Non mens conscia rectori,
Labem passa pudoris,
Verum casta remansit.

viii.

Adducta, lector, nunc ratione,

A Congruo cultu repereris jam,
Usquam et patricium conspicue quemquam.
Nostro namque patri congrua cuacta
In cunctis constant actibus ista.
Cumque cogetur agmine magno
Censoris rutili mundus ad ora :
Cumque et apostolicus ille senatus
Sederit in sede judiciali ;
Richardus rutilo ipse sedili
Subnixus meritis, moribus, atque
De magno orbe feret iuraque leges.
Cumque martyribus fortia sacris
Præmia, prudenter iudice Christo
Portabit roseam ille coronam
Pro qua pertulerit calle secundo.
Cumque sacerdotes merce calenti,
Pro carne edomita, fenore lucri
Ordine pro meriti jam penetrato
Intrarent regni jure superni,
Palma victrici ecce.
Optime, dicitur, excipe, serve,
Maxima pro parvis, euge, fidelis.

ix.

Terra ferax trimoda beat alnum
Profuse ubertate colonum.
Sic verus doruit sator almi
Verbi mundo semina mittens.
Cum referent alii rutilantes
Jam nitidos super astra manipulos,
Præmia quisque sui repetendo
Certantes pro parte laboris,
Richardum cernes radiare
Ternis in sublime coronis.
Ipse in sexagena profectus
A ter denis numine divo
A læva vestigia duxit
In dextram hinc semper luculento
Virgineo diademate felix ;
Virginibus dabitur comes ille,
Agnum præpulchrumque sequatur,
Et perget gressum tulerit quo,
Psallet quod natale pudicis
Ætherea dulcedine carmen
In quinis resonum tetrachordis :
D Tantus ut his fieret tua, Christe,
Exstant munia, qui super exstas
Et nil rectum quo sine constat,
Et cum quo sunt omnia recta.

PRÆFATIO AD PRÆSULEM ROTBERTUM.

Licet imperita fandi
Habearis, et priveris,
Exsors scientiæque
Maneas, moreris, exstes,

Rationis universæ.
 Resera ducis sacri,
 Patricique justi,
 Et marchionis almi
 Luculenta gesta scripto.
 Velut es potensque scitu,
 Bona quæ peregit ipse,
 Operatus est superstes,
 Memora calente vero.
 Quoniam decet per omnē
 Comiti sacro Richardo,
 Justo, pio, modesto,
 Jubilos referre summos.
 Exstet, precemur omnes,
 Illi per omne sæculum
 Requies, salus, decusque
 Et gloriæ incrementum.
 Deitate Trinitatis
 Moderantis omne quidquid
 Exstat, valet, vigetque.

ITEM PRÆFATIO.

Ulla non canit canœna.
 Cui loquendi copia
 Blaterans stridet, vel desit
 Pusioni, ut adsolet.
 Lascius, socors, hebesque,
 Omnibusque stultior,
 Frivolusque quamvis exstet,
 Impedite garrions:
 Gesta digessi vides ut
 Impolito fame
 Inclyti, bonique justi
 Marchionis strenui,
 Parvus inter dicta vates.
 Nunc feror dicendaque,
 Hæc movent rudem poetam,
 Illa cogunt scribere.
 Illic tamen subsiste mecum,
 Quo locorum ivero.
 Impolitus licet exstes,
 I, precor, salubriter.
 Me stupor percellit ecce,
 Atque plura territant,
 Et novis surgunt figuris
 Quæ taceri non fas est.
 Mens fugit mirata multum;
 Fasce pectus cogitur.
 Christianorum peragrans
 Circuivi exercitus,
 Repperi nullamque talem,
 Omnibus præcognitis,
 Ut Richardo marchioni,
 Cui tanta coassuant.
 Hunc feremus ter beatum,
 Et quater hunc millies;
 Hunc benignum, hunc modestum.

A Almitatis hujus actus
 Testis est Northmannia,
 Largitatis atque hujus
 Testis est et Francia:
 Fortitudinemque ejus
 Comprobat Burgundia.
 Regna, facta, sancta dicta,
 Quin stupent et cætera:
 Cogitatu, factu, dicto
 Nemo major splenduit.
 In bono summo quies huic,
 Sempiterna gloria.

ORATIO.

B Dacorum olim themate vili
 Ardua currenti mihi gesta,
 Consurgit moles modo torva.
 Pondere quippe suo, quia non est
 Nostrum quoque tempore prisco
 Exaudita, rudineque visa,
 Propter hoc non cognita cunctis.
 Credita nec, tentataque paucis
 Spiritus almae, veni, peto supplex,
 Nectare, septissus radiando.
 Ast id qua virtute dedisti
 Jam fieri, da posse profari.

PRÆFATIO AD PRÆSULEM ROTBERTUM.

Fomitis ætherei regimen, terrestris Averni,
 Orbis totius NOXÆ, decus, imperium.
 Sidereum columen, specimen, vigor atque super-
 nus

C Uranicum numen perpete cuncta tenens.
 Causarum series, molus per condita rerum,
 Compactor hominum gloria divicolum.
 Quanquam cuncta tibi depromant munia laudis,
 Concertu vario, syrmate dissimili:
 Hac oda te cunctorum regem cantavimus,
 Continuis votis, supplicibus precibus.
 Tu secunda Trias, simplexque Monas vocitaris,
 ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΤΑ seu te quoque distribuunt
 ΥΠΟΣΤΑΣΕΙΣ, ΟΥΣΙΑΝ solam MIAN EIS ΤΡΕΙΣ,
 Seu sic ut latius orbis in ore tenet.
 Veram ΥΠΟΣΤΑΣΙΝ MIAN, ΤΡΙΑ nempe ΠΡΟΣΩΠΑ,
 Idem semper adea, idem is et ipse manes.

D Tu Pater ingenuus, gignens tu crederis unus,
 Sic Natum genitum Sophia plaudit ovans.
 Flamen utroque fluens vere vivax paraclite.
 In tribus his unam nos colimus ΘΕΟΤΗΝ (sic).
 Quæ sic dicta placet, quod cernens currat in omne,
 Et nusquam extra se possit adesse aliquid.
 Cum motus stabilis, status sit mobilis, atque
 Catholicum hoc fidei veridici perhibent.
 ON substantificum, rerum ΤΥΠΟΣ, idea mundi;
 Per seipsum bonitas permanet atque viget.
 Hoc non est, nec hoc est, exstat verum ΘΕΟΣ omne,
 Non hic, non ibi, sed totus ad omne valet.

In magnis ΜΕΓΑΛΟΣ maxima dum vegetat.
 Sic magnis, mediis, parvis præest quoque semper,
 Ipse individuus totus ubique manens.
 ΩΝ ΑΡΧΕΙ ΜΕΣΟΝ ΩΝ ΤΕΛΟΣ ΩΝ..., quoque ΠΑΝΤΩΝ,
 Ex ipso quoniam omnia quæque vigent.
 Ipsum ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ nihilum proteantur eundem,
 Ut stupeas, lector, catholicum hoc memorans.
 Incomprehensibilis natura quod viget omni,
 Exsuperans plane ΝΟΕΡΟΣ atque ΛΟΓΟΣ.
 Qui dum non ullo capitur, nihil ipse vocatur.
 At quotiens paret, ecce... * ΘΕΟΦΑΝΗΣ.
 Ex nihilo in quiddam semper succrescere fertur,
 Scribunt hoc nihilo cuncta creata simul.
 Hinc est, quod tenebræ vocitatur, dicitur atque :
 ΨΑΛΜΙΣΤΗΣ etenim sic sacer intonuit.
 Sicut sunt ejus tenebræ, sic lumen et ejus,
 Est reprobis tenebræ lumen et ipse probis.
 Cum se sic habeant veri digesta fluenta,
 Ulro concipias ecce necesse subest.
 Nullis nos aminis, nulloque lepore superbi,
 Præfinire Deo iudice quid proprium, [fas,
 Nec promptum cuiquam, nec dignum pandere, nec
 Quis, qualis, quantus ΚΥΡΙΟΣ is maneat
 Dignius oratu, meliusque, propinquius atque
 Illic neces animo, purus et ipse-manens.
 Orari verbis devotis vult, placidisque,
 Largiri facilis, cedere promptus adest.
 His ergo modulis credendis veridicisque,
 Amplector votis, continuis precibus.
 Ingenitum Patrem vere, Sobolem genitamque,
 Pneuma ab utroque flucens fomite sensifico.
 Omnia cui quæ sunt digne profitentur ovanter,
 Et regit imperio omne quod est proprio.
 Ter tria quem cœlis conlaudant agmina semper,
 Quem recolendo canunt, quem venerando colunt
 Quem patriarcharum clangendo cœtus in unum,
 Exhilarans odas concinit haud modicas.
 Veridici vates cui promunt syrmate laudes,
 Alloquiis sacris quæ cecinere vigent.
 Quem duodena phalanx recolens... * veneratur,
 Omnia contemnit, atque sequendo colit.
 Quem testium innumerosa cohors æternum concinit
 [hymnis.
 Ac jubilat gratans, verbera despiciens.
 Virginitatis apex, ex quo sumendo decorem
 Conspicue modulatur, mirifice reboat.
 Quem cœlum supra, tellus quem laudat et infra.
 Quæque elementa serviunt, hunc venerando colunt.
 Quod restat siquidem, quodque instat conditor almus,
 Respice propitius, quæso, favens precibus.
 Præsentem operas miserans compone, precamur,
 Et sensus cumules, oraque fructifices.
 Richardo titulum celsæ componere laudis,
 Urget materies, atque coarcat amor.
 Qui tibi mirificus vixit per sæcula servus,

A gnia bonis intentionibus sedulo insistentium opera præcipue onnifariam prædigna, cassum est silentiare, quin exarentur prout posse elucidata : quatenus succedentium memoriæ apicibus enucleata, informant et instruant ad melius animos fruge salutifera, et ex his solerti conamine metiantur vitam honestam, atque hujus speculationis exemplo beatitudo acquiratur feliciter æterna. Quocirca benignissimi ducis Richardi vitam aggrediamur, bebete licet stylo, qui in sacrosantæ Ecclesiæ prato floruit prædignis operibus, emicans ut sidus in cœlo. Doneur nobis etiam ejus meritis vitam illius reverenter propalare; qui summa reverentia, summumque decus Ecclesiæ exstitit. Ut cujus tutelæ et beneficii salubriter fruebamur patrocinio in terris, ejus precibus
 B et meritis protegamur defensabiliter ab importunitibus cunctis.

Igitur venerabilis vitæ Richardus dux insignis memoriæ præpotentissimus, sanctæque recordationis patricius nitidissimus, atque rememorandæ benignitatis marchio famosissimus, insignissimo luculentæ et nobilissimæ prosopiæ semine exortus, qua Belgicæ Franciæ extimos exporrigit tractus maris affines Calcensis pagus, Fiscanni castri mœnia, ruraque genitalia sacro nativitatibus suæ exordio beavit oriundus. Cujus matrem pater dux Willelmus et martyr gloriosissimus felicissimo pignore gravidam, ac adoptivo illustratæ sobolis partu expertus secundam, transvehi fecit decenti insigniter equitatu ad Fiscannicæ sedis aulam : ut si forte Riulfus omnium belluarum crudelissimus Northmannicæ regionis monarchiam cum suis complicibus sibi vindicaret, ut æstimabatur, ne eam raperet, ad Anglos citius transfretaretur. Die namque quo inter Willelmum duccem emeritum, Riulfumque multifariam blasphemum et perjurum, ut recensitum est, exstitit prælium, matrona venerabilis enixa divæ memoriæ puerum, misit quemdam tironem nomine Fulcardum, ut proderet duci Willelmo præoptatum genitæ prolis negotium. Willelmo vero cum ecc potito victoria de inimicis, et per prælii pratium tepido cruore infectum equitanti, nullique millium exanimam prostrata intuenti, atque regum Regi grates præmaximas gratanter referenti, legatus natæ sobolis gaudium denuntians adfuit.
 D

APOSTROPHIA.

O semper meritos tali de prole parentes,
 Cujus in exortu superos ingentia cives,
 Terrigenas pariter perflarunt gaudia plures.
 Cœlicus ordo hilaris tanto concive futuro,
 Humanus meritis gratatur iudice sacro.
 Orbis sub cujus semper moderamine lactus,
 Tranquillæ pacis prædigna dote fruatur.

Tunc dux merito famosissimus, peracto mirabili

salutiferæ pacis puerum sacrosancti olei chrisma-
 risque liquore insigniter innovatum, typici lavacri
 regenerationisque fonte delutum suscipere, voci-
 tando Richardum. Qui hujus expeditionis mandato
 hilaris, mœniaque Fiscanna præpete equitatu aggre-
 dientes, a clero populoque suscepti sunt, monasticis
 rebus præparatis reverenter. Sequenti namque die
 totius clero provinciæ, populoque sexus utriusque
 prænati pusionis baptismatis gratulatione undique
 secus adveniente, mysticæ ablutionis benedicto fonte
 ab Henrico reverentissimo Bajocacensi præsule,
 cum cæteris episcopis illius terræ, regeneratum salu-
 tiferæ trinæ immersionis inunlatione, sacricque
 chrisomatis insignitum nectare, deificæque Trinitatis
 nomina, veterrimi hominis dempto squalore, prædi-
 ctus præsul cum Bothone comite suscepit puerum
 Richardum nomine, de sancti lavacri purificatione.
 His vero cum magna reverentia peractis, cleroque
 Deum collaudante super duce nato, regredientibus
 populorum turmis, præsul cum Bothone renuntiavit
 de puero quæ gesta sunt Willelmo duci.

APOSTROPHA.

Felix, o meritum fati
 Insigni patre matreque,
 Infantis celebre sacri,
 Richardi quoque nomine.

Cujus purificatio,

Et cujus renovatio

In patris Domini Dei,

At hujus Sobolis Dei,

Sacri Flamini et Dei :

Unius tamen et Dei,

Veri nomine perpeti.

Castro facta decentius

O Fiscanne tuo, maris

Prope littora quod viget.

Omnes undique clericos,

Plebes et populos sciat [sciat vel ciet],

Sacros ut jubilos ferat

Patri, et verbigenæ Deo

Partu virgineo edito,

... Flamine cum sacro.

Transacta denique duarum horarum intercapedi-
 ne mirabilibusque incrementis augmentato profusius
 Richardo infante, cœpit dux Willelmus de regni
 commodo salubriter tractare, deque sui ducaminis
 successore cupiens adimplere quod volebatur in
 ejus corde. Hujus itaque cogitationis diutissime et
 acriter sollicitudinibus exagitatus, omnique deside-
 rio intueri diligenter gestiens cujus valetudinis,
 cujusve sospitatis, quin etiam crescente ætate cujus
 formæ vel qualis staturæ exoptatus filius fuerit suus
 Richardus, misit domigenas secreti sui conscios,
 ut ad villam quæ dicitur Chevillai clam deportare-
 tur. Delato igitur infante ad prædictæ villæ locum,
 assumptisque tribus fidis secretariis suis, Bernardo,
 Bothone, et

A intelligens, ætatemque infantia incrementabiliter
 transcendere eum animadvertens, amplexatus eum
 amabiliter, et osculatus dulciter, tribus comitibus
 supra memoratis fari cœpit, quod corde diu rimatus
 est referens : « Vestro consilio, inquit, hoc regnum
 strenue usque modo rexi; Britones contra me rebel-
 les hostiliter devici; paganos nostrorum finium per-
 vasores redargui; Flandrenses, cæterasque gentes
 in affinitate nostræ potestatis commemorantes au-
 dacter subegi : quin etiam si quid boni operatus
 sum, vestra benignissima exhortatione coactus blan-
 de leniterque peregi. Nunc vero ex hoc quod melior
 agere, assensum præbete mihi; quia omne regnum
 hæreditario carens domino desolatur et dividitur,
 et seditiones quamplurimæ, rixæque inauditæ, im-
 placabilis querimonia multipliciter generantur. Ideo-
 que iste puerulus hæres mihi successorque in nostri
 ducaminis ditione vobis faventibus constituatur.
 Volo et obtestor ut, fide nostræ credulitatis sui fide-
 les effecti, securitatem istius regni isti infanti facia-
 tis, quia ignoramus quid futurum pariet tempus
 erroris. » Tunc responderunt illi seniori tam affabili-
 ter loquenti : « Jussis tuis continuo vitæ nostræ cursu
 parvimus, et quandiu superstitis fuerimus, iste erit
 nobis congruus comes, duxque patricius hæredita-
 rius, ejusque præcepto per omnia obtemperabimus.
 Hoc namque consilium complacebit omnibus sub
 tuæ protectionis tutelâ commorantibus. » Tunc illi
 adimplentes jussa marchionis nobilissimi, regni se-
 curitatem Richardo puero elegantissimo facientes,
 sacramento veræ fidei manibus voluntarie datis,
 commendaverunt se illi.

APOSTROPHA.

O Richarde potens, et probus, et pius,
 Dux, martyrque future.

Pollens iste puer matre-satus sacra,

Justæ progeniei

Hæres, non importunus erit Deo,

Clero nec populoque.

Verum congruus et conveniens pater,

Justus, patriciusque.

Sanctus marchio, constans comes et bonus,

Dux et christicularum.

Fulgens atque propagator erit sacer

Veræ credulitatis

Ac legum. Populo distribuet pius.

Justas rector habenas.

Et plebes soboles ut moderans pate

Juste pacificabit.

Illi sit puero gloria, pax, decus,

Jesu et gratia Christi.

Hujus namque consilii peracto negotio, quinimo
 omnipotentis Dei disponente arbitrio, cœpit pater
 sagaci mente meditari quo loco quibusve posset
 enutrirî salubriter et educari. His incumbens rima-
 tionibus, insti prænominatis tribus : « Quoniam qui-

custodia et enutriatur et educetur cum magna diligentia, fervens loquacitate Dacica, tamque discens tenaci memoria, ut queat sermocinari profusius olim contra Dacigenas. » Tunc Botbo acquiescens senioris voluntariæ petitioni, et suscipiens præcipuum infantem ad curam educandi, urbi eum detulit concito Bajocacensi, eumque custodivit ut pupillam oculi sui. Dux vero Willelmus ob amorem dilectissimi filii sui, Pascha ipsius anni Bajocas celebravit, eoadunatis optimatibus Britannicæ Northmannicæque regionis. Et illic moratus est donec essent transacti sacræ solemnitatis Pentecostes dies festivi. Capiens autem infantem Richardum suorum fidelium sacramento et juramento in regno confirmari et sublimari, assumpsit septem optimates majoris potentiæ, et pandit illis cum tribus supra scriptis secretum voluntatiæ suæ: « Rerum fortuna casibus quia innumera semper rotatur, raroque ulli certus causarum eventus; quocirca, vobis faventibus, volo ut me superstite filius meus Richardus hæres meæ ditionis a vobis constituatur, manusque vestras vice cordis ejus concedatis manibus, pactaque fidelitas veræ fidei vestræ juramine obnixè firmetur, atque vestro consilio utilissimo ipsa tota patria prudenter regatur. » His propositionibus hilares responderunt septem optimates: « Si prærimari et præcogitare, quiniimo prædicere quod proposuisti animo non æstuaris, congruum et consequens summopere nobis esset, ut nostro precatu, nostrarque sollicita exhortatione admonitus hoc faceres, quia necessarium hoc negotium, et peculiariter nobis est. » His dictis Richardo infanti manibus suis datis, super sacrosanctas reliquias fidem obsequentis famulatus et militationis facientes, sponponderunt et voverunt illi se per omnia esse fideles.

APOSTROPHA.

Sacri et ordinis, et graduumque,
Puer inclyte, et indolis almæ
Patre de nitido sate, matris
Genere ex rutilo, ingenuoque.
Merito tibi subditur ista
Patria et regio, æditus es qua.
Quia dux bonus, et comes almæ
Eris indigenæ morulanti hic,
Eris et decus Ecclesiarum
Sacra gloria, spes recolenda.
Vagus, orphanus, exsul, inopsque,
Capiens opis auxilium a te
Hilaris saturatus obibit.

His namque sagaci, prudentique et salubri consilio desinitis, rebusque pluribus sacræ Ecclesiæ rei que publicæ salubriter adornatis, rediit quisque ad sua latius et hilaris. Interea infans hæc indolis primi-

A autem, secundum vires ætatis, quidquid boni poterat adimplebat gestis optimis. Ut autem adolebat vegetabiliter humanis incrementis, ita secundabatur feliciter vitæ meritis. Quæque boni audiebat memoriter retractans retinebat; mala vero respuens floccipendebat. Quæcunque legis tegebantur obscura, reserata enucleatius solvebat omnia. Patre vero Willelmo, ut recensitum est licet hebetè stylo, perfidiæ nævo martyrisato, et in stellifero regno feliciter coronato, antequam humaretur corpus ejus sepulcro, adduxerunt Richardum puerum qui residui fuerat in regno, et qui non ierant ad luctuosum placitum cum eo. Tunc Northmanni et Britones tantæ pulchritudinis et dignitatis puerum videntes, lugubri flebilique voce singultientes, altaque diversorum ululatum suspiria emittentes, dixerunt unanimes: « Ecce cui servire, ecce cui militare, ecce cui patre superstitute fidem fecimus. » Tunc Beringerus Britannicæ regionis comes præcipuus, inquit flebilis et mœstus prior pro omnibus: « O seniores et domni, Arnulfi perfidia dolose decepti, mœrentes et tristes plorabili neco piissimi marchionis, priusquam lamentabile corpus tumulto condatur, seniore faciamus nobis. Iste puer, ut dux nobis sit et patricius, in sede patris est subrogandus. Ne exteræ gentes super nos irrudent, hocque negotio hujus traditionis inaudito principari super nos deliberantes, vindicent sibi Northmannicæ Britannicæque fines, iste puer constituatur istius regni princeps. Scutumque perditum patris scuto reformantes, restaurantesque ejus soboli, obsters repugnando volentibus dominari nobis. » His dictis unanimiter collaudantes hoc consilium, aggrediuntur comites cum magna frequentia principum commoto impetu et murmure ululantium ingentis reverentiæ Richardum puerum. Tumultuantium autem populorum murmure sedato, vix adepto silentio, Beringerus et Alannus, cæterique Northmannicæ Britannicæque comites, datis manibus suis Richardo, subdiderunt se libenter illi, ut promiserant olim patri viventi. Pignorisque pretiosorum sanctorum delatis, sanciant illi tenorem integerrimæ fidelitatis et militationis, morte christianæ conjurationis. His flebiliter expletis, pluribusque ad sua reversis, Richardus puer expectatæ nobilitatis, fortitudinæque D celebris, Rothomago remansit cum tironibus, patrisque domigenis.

APOSTROPHA.

Rothomage super missa vage littora Sequanzæ,
Urbs secunda bonis omnibus, et militibus feris
Semper feta laon, dives opum, plena munerum,
Venatu exhilaris, sufficiens, et locupletior
Multarum specierum, generum, pisceque ditior.
Alis alitibusque accintriæ anchili scio.

Sanctus, religiosusque, benignus, sacer et probus,
Solemnis, celebris pro meritis, dignus, amabilis,
Dilectus, recolendus, reverendus, memorabilis,
Sæcla jure valens, jure potens, jure per omnia.

Qui te olim moderans proteget, et auxiliabitur

Et cujus meritis continuis sæcla per omnia
Præfulgens locupletaberis, et munificaberis.

Et cujus bonitas, et pietas, et reverentia,

Campos Elisios scandere te coget ad ultimum.

Audiens autem rex Franciæ Ludovicus quod,
Arnulfi Flandrensis comitis versutia deceptus, pro
stabilitate sacrosanctæ Ecclesiæ, sanctæque fidei et
paris, proque fidelitate sui martyrizatus esset dux
Northmannorum Willelmus, multum condoluit, et
optimates regni exceptis mortis ejus tractatoribus

concite Rothomagum properavit cum suis comitibus,
super his quæ nefario Arnulfi comitis astu accide-
rant consulturus. Rothomagenses vero adventu regis
Ludovici hilares susceperunt eum volenter, putantes
ut equitaret super Flandrenses, acerbaque et pesti-
feram ultionem pro inaudito piaculo quod fecerant,
illis reddere vellet. Rex autem Ludovicus ad se ve-
nire fecit Richardum tantæ pulchritudinis puerum,
lacrymasque affectu doloso et fraudulento suscepit
et osculatus est eum, retinensque cœpit epulari et
recubare secum. Sequenti namque die nutritori

tanti honoris puerum volenti deducere ad alteram
domum, ut balneari et custodiret eum, prohibuit
rex, et detinuit secum. Secundo et tertio die itidem
alibi æstuanti facere, non sinit rex, verum prohibuit
obstinato corde. Animadvertens nutritor captum

esse tantæ dulcedinis puerum, ad nullum conatus
est postea ducere locum. Hujus igitur rei fama tota
civitas tumultuosa excitatur, murmurque captivis
per totam urbem diffusum sparsim ventilatur. Tan-
dem vero suburbani conglobati cum civibus, ple-
beoque more irruentes ad domum principum civi-
tatis illius, cœperunt blasphemare eos, emittentes
ingentes gemitus, et dicentes altis vocibus : « Nostra
negligentia Willelmum duce præcipuum nostrum
advocatum amisimus : vestro tamen consilio perfido
non hic exsul exterminabitur. Nos omnes perjuros et
regem digne necabimus, et Richardum tantæ ditio-
nis puerum ne exulet liberabimus. » Plurimi autem

principes asperrimis civium verbis exagitati, ferro-
que induti velociter et armis, miscent se armatæ
plebi. Plurimi vero rusticorum animositatem me-
tuentes domibus suis remanserunt, ostia omnine ob-
firmantes. Illico vero plebs cum armatis militibus
serventi animo et citatis gressibus festinant regem
invadere cum suis comitibus. Rex autem ut tumul-
tuarii strepitus murmur audivit, cœpit inquirere
causam illius rei. Dictumque est ei : « Urbis istius
principes quæ Richardum tantæ ætatis puerum in

Bernardum principem Northmannici exercitus, ut
suceureret ei pro amore Dei velociter. Qui concite
remisit ad eum hæc verba dicturum : « Non me, nec
illum liberabo ; sed hac seditione oborta, ut autumo,
interibo. » Tunc iterum rex misit ad eum, ut quo
liberari posset daret ei consilium. Bernardus autem
timens ne occideretur ipse et rex, remandat ut acci-
piens in ulnis Richardum præcelsi auxilii puerum,
veniret supplex ad misericordiam militum et civium.
Rex autem sui diffidens, suorumque interitum et
internecionem metuens, suscepit in brachiis suis
Richardum tantæ liberationis puerum, et detulit
ante conspectum armatorum, se et suos, supplici
voce poscens misericordiam illorum, occidere volen-
tium. « Ecce ego et vester senior, quidquid de me

vultis facite cito, tantum ne me meosque occidatis
suppliciter imploro : quia vester dominus non mora-
tus est penes me ut captus teneretur, sed ut notitiis
regalibus, palatinisque facundiis instrueretur. » At
illi recipientes Richardum tantæ virtutis puerum,
regem humillimæ deprecationis plenum, ad aulam
suarum habitationis et ad suos redire permiserunt. Rex
autem Ludovicus anxius super his importunitatibus,
superque venturis nutans et incertus, salubri suorum
episcoporum et comitum consultu, misit ut ad se
festinarent optimates civitatis illius, scilicet Rodul-
fus et Anslec, atque Bernardus. Quibus accersitis,
coramque adductis, rex principibus infuit tristis :
« Terrore mortis domini vestri acriter admonitus,
vosque super quod occidit solaturus, huc accessi ;

sed acrioris tristitiæ mœrori tristior obviavi, quia
vestri suburbani cum civibus, et milites cum rusti-
corum cœtu, me meosque voluerunt conterere, et
dilacerare repentino interitu. Sed pestifero tantæ
seditionis hoste, tuo consilio, Bernarde, liberatus, dic
quid sum facturus. Et Bernardus : Nimis ægre tuus
fert animus quod fecerunt in te rustici cum civibus.
Oportet igitur salvum te reddi a propalata nequitia
fraude. Denique quia noster senior dux Willelmus,
felix per omnia exstitit tuus, decet quo terram hære-
ditario jure Richardo magnæ posteritatis puero pos-
sidendam, sacramento sacre fidei, manibusque super
sacrosancta phylacteria positus sanciens auctorizes,
teque esse abhinc indemnem illi, et deinceps, atque
adjutorem et defensorem te esse contra terrigenas
omnes. Sic quiveris lætari nostro servitio et mili-
tatione, nos tua tutela et gubernatione. Si quis vero
in te rixatus fuerit, conteremus eum, et si quispiam
insurrexerit in nos, virtute tuæ potentia prosterne
humo tenus eum. » Tunc rex in dolo respondit
Bernardo : « Quodcumque retulisti faciam, meosque
volenter aut nolenter facere ad præsens cogam. »
Illico Richardo prædignæ innocentæ puero largitus
est terram hereditario jure possessam

Northmannicis inquit : « Quoniam pollicitatione juramenti veracis fidem integerrimi tenoris vestro seniori vobisque peregi ; perseverantem fiduciam vestri adjutorii obnixè de me habeatis, et nullus vestrum ullatenus nutet auxilio solaminis. Verum seniore sinite mecum morari, ut, facundæ ubertatis colloquio odoctus, discat definire, et detur minare verba scrupulosæ rei. Plurimarum vero rerum notitiam melius discet in palatio meo, quam commorans in sua domo. Quocunque proficiscar, mecum proficiscetur : quocunque morabor, morabitur. Efficaci patris ejus admilicis regimen totius Franciæ et Burgundiæ teneo : ideo adjutor et salutor isti, quandiu superstes fuero, ero. Quia pater istius pro me morte præoccupatus fuit, bellua crudelior ero, si non auxiliatus fuero isti. » His igitur fraudulentis regis simulantis alloquiis principes Northmannorum decepti, mancipaverunt Richardum, desideratæ spei puerum, Ludovico regi ad educandum. Rex vero hinc cum puero ad Ebroicacensis urbis profectus mœnia, disponebat reipublicæ jura. Simulabat ore et opere bonæ voluntatis adjutorium, verum in corde gerebat malæ intentionis propositum. Diu morulans Ebroicas, cogensque subdole corde ad fidelitatem pueri civium turmas, repetit Rothomagensis urbis palatia. Postera die, principibus civitatis accersitis, fraudulenta et dolosa verba retulit : « Super damni et doloris nostri auctorem, properandi habeo intentionem. Revertar ad Laudunum, deducens mecum Richardum fiduciæ vestræ puerum ; hincque Burgundionibus ascitis, Francigenisque conglobatis, obsidebo Attrabatam donec capiam illum. Omnes vero subvertam munitiones Flandrensiū, et dissipabo hostiliter bona illorum. Quocunque Arnulfum scivero, illuc mei exercitus gressum festinanter protelabo. Ultionem quam meretur ei reddam, si forte illum usquam inveniam. Vos autem estote præparati, ut vestrum seniore mecum vindicetis. » Talium sophismatum simulationibus excæcati, siverunt futuræ opis puerum ab eo deduci.

APOSTROPHA.

Rothomage tuus modo puer,
 Marchio jure potens tibi datus.
 Captus adest quia, plange tremulans
 Regeque, Francigenisque Satrapis
 Ducitur, heu dolor ! advena velut
 Dacigenis stolidis proceribus.

APOSTROPHA.

O Ludovice,
 Si bene corde
 Vota teneres,

Vindice tanto,
 Patre Richardi
 Religioso,
 Innocuoque
 Martvre Christi.

A Comes vero Arnulfus inaudita fraudulententi homicidii lue, foedatus, timensque futuros vindicari si bene egisset regis adventus, misit ad eum legatos, qui subsequencia dicerent, cum maximis muneribus : « Domine rex piissime, noster senior plurima subactus infirmitate, mandat tibi fideli servitium, si placet recipere. Falsa propalatae famæ opinione audisti, indebitæ Richardi ducis morti nostrum seniore Arnulfum fuisse, qua se contra te vult expiare et emendare, judicio tuorum, igne. Milites vero, quibus Richardus plurima mala intulit, quique morti illum applicuerunt, ex tunc minabit, si talibus factis gratiam tuam poterit promereri. Quatenus annuendo petitionibus ejus benevolus faveas, mittit tibi libras auri purissimi bis quinas. Quin etiam universæ regionis suæ tributa annuatim dum vixerit tibi ultro solvet. Servitium tuum sui per omnia facient, et quocunque perrexeris hostiliter pergant. Ipse accedere ad te nequit, quia podagra scis eum irretiri. Foveant preces nostræ indulgentiam tuæ pietatis, tali afflictum infirmitatis vulnere, talique sine re culpato crimine, miserantis. Miseratio condigna præoccupet furorem tuum, ut non deseras servum tuum, sine causa a te exosum. Tua est potentia, tuumque regnum : noli perdere quod tibi est commissum. Facilius potes omnes Flandrenses perdere quam vasa vitrea malleo conterere. » Tunc regis consilarii muneribus excæcati dixerunt ei : « Non oportet te ulli præjudicium facere, qui se tibi satagit justificare. Inmunem se a doloso scelere mandat, suosque justificare aut exterminare deliberat. Pro non recuperando quo indiges, non debes perdere quem tenes, neque te ullatenus illo frustrari. Omnes qui occidunt non tibi est jus vindicare, residuos ob mortem rixantes pacificare. Reminiscere malorum et pudoris, quæ in te Northmanni Rothomago exercuerunt, et præcave ne pejora tibi impertientes, Northmannicum auferant tibi regnum. » Tunc Flandrenses : « Præter hæc mandat noster senior tibi præmaximum consilium hujus rei. Tene Richardum filium in sempiternum, et usus fructus regni in æternum. Opprime diro legis jugo et servitio terræ illius habitatores, et coge illos servire tibi obedienter. » Cujus pravi consilii exhortatione et muneribus rex deceptus et excæcatus detinuit Richardum tanti pretii puerum, et dimisit Arnulfo, quæ fraudulenter de Willelmo fuerat propter eum.

Multiplicatos
 Undique tractos
 Cur abicis quod
 Jam sacramento
 Religiosis

Linguis honestum,
Jamque revulsa
Pace tenorem
Credulitatis?
Cur sobolemque
Illius almi,
Lore ligatam
Impietatis,

Fomite pravo,
Heu! vegetandum
Atra cupido
Sorte cupita
Detinet exlex?
Desine pravum,
Sperne tenere
Quæque nefanda

Mitte Richardum,
Postulo, ephebum,
Quo sua jura
Impleat alma.
Quo capis illum,
Tu capieris,
Et vice digna
Regredieris.

Erat autem quidam tiro nomine Hosmundus, Richardi summæ celebritatis pueri educator, et altor sagacissimus. Qui quadam die absente rege immeritæ captionis puerum equitare fecit ad aucupium, ut disceret alites capere suo accipitre. Cum vero rex reverteretur, et reginæ verbis Gerbergæ sciret quod puerilis delectationis studio memoralis scientiæ puer Richardus extra Laudunum proficisceretur, rogavit ad se venire Hosmundum magistrum ejus. Illo coram astanti furiis bacchatus acerbis, demonstrans obteetum diu nefariæ captionis secretum inst: « Nequior omnibus, quorsum deduxisti seniore tuum nudistertius? Senioris tui poplitis coctis, privabo te oculis, si forsitan eum quoquam amplius duxeris. » Tunc aliis tironibus pariter cum eo commendavit puerum, ut custodirent diligenter, et ne posset fuga elabi præviderent eum. Hosmundus autem animadvertens captum esse Richardum tantæ dulcedinis puerum, misit ad Rothomagenses qui nuntiaret blasphemum tantæ deceptionis negotium. Rothomagenses vero mutatum malefici regis stupentes propositum, a Deo requirunt suppliciter tanti consilii auxilium. Mittunt ergo ad omnem Ecclesiam Northmannicæ Britonicæque regionis, ut missas concelebrent devote pro eo presbyteri, clerus psalmodiis vacet, populusque nudis pedibus, saccoque indutus jejuret. Northmannici vero Britonicique præsules hujus tristicæ legationis famam audientes, triduanum jejunium in uno quoque mense populo indicentes, deprecantur Dominum Drum C fuis precibus, eleemosynisque datis pauperibus suppliciter, ut reddat eis Richardum tanti desiderii puerum. Monachorum canonicorumque clerus pro eo psalmos supplex concinit, populusque lustrans devotus ecclesias, deprecativos gemitus emittit. Interea Richardus tanti decoris puer, insignis prosapiæ, honestate ceber, instruebatur omnibus in captura notitiis sufficienter. Ducebat solidam illius ætatis partem robore cumulo, eratque commodus et utilis omnibus quasi maturus ævo. Arguebat secundum vires ætatis quidquid erat illicitum. Floccipendebat quidquid erat animæ incentivum. Vivaci lepore affluenter armabat linguam, facundæque vaertatis colloquio insignibat eam. Peragrabat studio, et retractabat quæ ignorabat, nec abdebantur D ei quæ sunt obscura. Pueritiæ suæ ætatulam Jesu Christo consecrabat, seque totum divinis præceptis, teneræ adhuc licet ætatis esset, mancinabat. Di-

bus libenter insignibant; et mellifluo palatinæ sermocinationis dulcamine erudiebant. Processu vero temporis, Northmannorum et Britonum precibus continuis, jejuniisque singulis mensibus devotissime exercitatis placatus regum Rex Dominus, eripuit Richardum inæstimabilis incrementationis puerum taliter de regis manibus. Prædictus namque tiro Hosmundus, provisor illius honestissimus, videns detineri suum seniore diutius, et vallari vicissim die noctuque ne posset subtrahi tironibus, cœpit meditari quomodo eriperet eum de tantis custodibus. Quadam igitur die coegit hujus rei gratia simulata imbecillitate recumbere tantæ custodiæ puerum, et quasi dissimulata corporis sospitate, emisso frequentius planctu aggravari eum. Cujus falsæ B opinionis rumore civitas impletur, et hæc simultas pro veritate fama nuntiante propalatur. Custodes vero tertia die æstimantes morte præoccupari tantæ diligentæ puerum, luc illicque necessitate sua euntes discesserunt. Hosmundus igitur cœnante rege et civibus, nudisque plateis ab hominibus, byrro et tantæ liberationis puer indutus, citatis equis, Lauduno exivit citius, rapidoque cursu castrum appulit Codiciacum. Illic affluentis probitatis commisit castellanis puerum, et profectus est in ipsa nocte ad comitem Bernardum ejus avunculum, qui morabatur mœniis Silvanectensium.

APOSTROPHA.

Northmanniæ nunc præsules,
Belloque in omni principes
Regni triumphales simul,
Et clerus omnis ordinis,
Populus simul plorabilis:
Pueri, senes, et virgines,
Juvenesque, cunctæ feminae,
Vulgusque in vicum concitus,
Fletus lugubres mittite
Mœstis modis et parcite.
Nam gaudium vobis datu
Vinclis solutus regiis,
Elapsus et custodibus
Richardus almus, innocens,
Prudens puer sanctissimus,
Pulchre decorus, splendidus,
Liber tenaci compede,
Vobis erit dux præpotens
Grates Deo nunc reddite
Pro liberato nennore.

« Domine, si erusm eum de manu regis atrocis, quid facies de eo? » Et Bernardus: « Te multis honoribus ditatum sublimabo, te beneficiis locupletatum nimis exaltabo. Nepotem vero meum in regno patris sui hæreditario restituam, Northmannorum, Britonumque principes illi servire cogam. » Ad hæc Hosmundus: « Sero Lauduno tuum nepotem clam subtraxi, et Codiciacensibus castellanis eum, ut custodirent, commendavi. » Mox Bernardus solito lætior citius surrexit, et ad Hugonem magnum ducem Parisius præpete equitatu festinanter properavit. Hugo magnus videns eum dixit: « Quid ad nos tam repentinus et matutinus accelerasti? » At ille: « Rex quia Ludovicus meum nepotem strictius et prævidentius custodit, venio ad te ut des super eum aliquod consilium mihi. Et si forte aliquis eum de manibus regis eruerit, quale adjutorium ei tua clementia impertuetur? » Tunc Hugo magnus: « Mirum est omnibus quod agit rex Ludovicus. Pater pueri illius pro fidelitate regis deceptus est et interemptus, et ipse tenet captum filium ejus. Utinam de vinculis regis eum eruerit aliquis, et mihi adduxerit! » Et Bernardus: « Domine, quid facies si quod retulisti adimpletum fuerit? » Et Hugo magnus: « Ego quidem Northmannos et Britones subjugans ei, possidere faciam illum quæcumque pater tenuit. Contra regem illi auxiliabor, contraque Arnulfum, omnesque insidiatores viriliter juvabo. » Tunc comes Bernardus precibus accumulans preces, ad pedes suppliciter corruens dixit: « Domine dux præpotentissime, ne irascaris si repetam quod volo a te. Ut credulus tuarum promissionum constanter existam, pollicitationis verborum tuorum fac mihi tua petitione fidem integerrimam. Habeo enim Codiciacotanti amoris puerum captione regis perfidi ab Hosmundo liberatum. » Dux vero magnus gratulans de puero eruto, dixit comiti Bernardo: « Ut [de] propositionis meæ proposito fiducialiter securior sis, faciam tibi et illi quæ supplex requiris. » Allatis vero reliquiis, manibusque supra positis, sacramento veræ fidei sponpondit se puero contra omnes auxiliari,

APOSTROPHA.

Mellifluæ bonitatis ope,
 Hugo potensque, valensque, vigens,
 Magnus, et inclytus, ac meritis,
 Magnanimus, bonus, almificus
 Mirificus, probus, egregius.
 Auxilii ecce memento tui,
 Et reminiscere quam peragis
 Eximie probitatis opus.
 Emeritumque juva puerum,
 Protege, salvifica, refove;
 Quod pater ut tenuit teneat,
 Gaudeat et recidivus eo,
 President Robert Coste

A tantæ diligentæ puerum, amplexibus fruens optatis, eum cum magno exercitu ad Silvanectensem urbem perduxit. Rex vero Ludovicus duplicis tristitiæ, scilicet eo quod ceperat puerum, et quod ipse elapsus erat, expertus errorem, misit legatum ad duem magnum Hugonem, ut reddere puerum cogeret Bernardum comitem. Hugo quidem magnus remandat regi verba subsequenter orationis: « Silvanectensem, et Codiciacum, Torotense non auferam Bernardo, et Cretheltense castrum, neque urgere ullis conaminibus illum ut reddat Richardum dilectissimum nepotem suum. » Interea Bernardus comes Silvanectensis misit ad Bernardum Rothomagensem, cæterosque Northmannos, qui nuntiaret concite eventus optatos. Northmanni quidem et Britones desiderati pueri ereptione nimium hæares, persolvunt Deo omnipotenti pro eo vota et grates. Hujus rei gratia Silvanectensis comes Bernardus profectus est contra Bernardum Rothomagensem et Dacigenam, quid ageret de puero consulturus. Cumque mutuis alternatim sermonibus nimiumque secretis fruerentur, et de restitutione pueri in regno diu tractarent, Bernardo Dacigenæ dixit comes Bernardus: « Ne forte rex Ludovicus animadvertat nostræ intentionis propositum, non veniam abhinc contra te amplius ad placitum. Verum crede quod mandavero tibi signo inter me et te facto ostenso per legatum, et rimare ingenioso conamine regem Ludovicum satuare, quia vult nos et vos omnes crudeliter perdere. » Illico pluribus rerum caute replicatis, quisque sua celerius revisit. Interea rex Ludovicus de dignæ ereptionis pueri absolute anxius, et de remandato diffidentia ab Hugone nimium tristis et mœstus, misit ad Flandrensium gentis comitem Arnulfum, qui ejus rei negotio auxiliabitur nimium; quatenus venire contra se acceleraret ad placitum. Qui festinanter occurrentes sibi in pago Virmandensi, in villa quæ dicitur Restibulis, quid agerent cœperunt [meditari. Arnulfus vero digni interitus sui formidans ultionem, vasto stomachatus astu, dixit ad Ludovicum regem: « Ingentis formidinis pavore exterreor, et usque ad intimum medullarum super venturis concutor, ne forte Northmanni et Britones Hugoni duci contra te rixanti vehementer nostræ confusionis interitu cohærentes, militari manu ascita insurgant in nos unanimes. Verum super hoc dabo tibi consilium, ne incurramus venturi damni periculum. Excæca igitur oculos Hugonis muneribus et beneficiis, ne possit quæ feceris jure refragari. Concede illi Northmanniam a Sequana usque ad mare, ut valeas quæ citra sunt quiete tenere. Northmanni vero taliter divisi desolabuntur, et non contra nos ad certamina ultra excitabuntur. Sic minues et exaraveris potentiam illorum, non uno soli Domino

Cur præscire Dei consilio tuo
 Gestis conterere, et sistere perfido?
 Heu! heu! occubuit perfidia tua,
 Hujus jam sobolis præmeritus pater,
 Pro visu Domini purior et foret,
 Fultus martyrio, testis et emicat.
 Hanc non contaminans improbitas tua
 Torquebit simili et dilanians modo,
 Hic vere sederit dux luculentior,
 Prudens, pacificus, promeritus comes,
 Sanctus, religiosus, bonus et pius
 Summus patricius, marchio providus,
 Defensor patriæ, at indignus opis,
 Solator miseris, quin viduæ et orphani.
 Cunctis omne bonum, lucraque prospera.
 Effectus populum regimine congruo,
 Conducet moderans, legeque corrigens,
 Campi siderei ad pascua cœlica.

Rex vero Ludovicus pravo astutæ dolositatis ingenio usus, misit ingentis reverentiæ præsules ad Hugonem velocius, ut ea fide qua concatenantur senior et miles venire festinaret ad se promptius. Hugo igitur magnus creberrimis episcoporum petitionibus suppliciter coactus, profectus est contra regem ad villam in viro juxta Compendium, quæ dicitur Crox, dixitque ad regem: « Cujus rei negotio huc me accelerare fide et legatis præcipuis compulisti? » Rex autem: « Ut reddas mihi Richardum, quem furatus est Hosmundus, et perduxit ad comitem Bernardum. » Respondit Magnus Hugo: « Nisi castra quibus præest Bernardus illi vi a stulero, nequeo f. vere ullatenus precibus tuis et voto. » Tunc rex: « Ut meæ necessitati non injurius, sed solator existas, concedam tibi Ebroacensem et Bajocacensem comitatum, quin etiam a Sequana ad mare usque ut possideas. Ego vero quæ citra Sequanam sunt tenebo, et quæ meæ voluntatis sunt ex his explebo. Simus concordare in omni negotio et unanimis, ut decet regem et ducem perpetualiter. Ego cis Sequanam pergens, Rothomagum obsidebo, tu vero militari manu Bajocas vallans expugnato. Sic atteramus Northmannos advenas et superbes, nostræque ditioni subjiciamus illos. Taliter autem mitescent et subjugabuntur, aut exterminati Daciam celeres repedabunt. » Hugo vero dux magnus, fidei, quam fecerat Bernardo pro Richardi juvamine oblitus; quin etiam beneficiis ac civitatibus exorbatas, pepigit cum rege hujus conventionis fœdus. Quo, ut hæc facerent, determinato tempore, regreditur ad sua quisque. Bernardus igitur comes hujus conventionis guarus adiit Hugonem ducem celerius, veniensque ante conspectum ejus, dixit corde vultuque turbatus: « Dux magne et fidissime, præcellis usque nunc omnibus meritis, et fidei tenore, sed mirum mihi cur innocenti puero

A norunt quæ spondidisti puero, Franciæque principes læti carunt se super hoc consilio. Quid turpius hac infamia? talique blasphemia quid obnoxius? Tantæ perfidiæ rumor, tantique malefici ducis nequitia promulgatur per tota penes Franciæ civitatum mœnia, omnes susurrant de tanto duce et advoco, quo modo deceptus est et mentitus muneribus et beneficio. » Contra istius invectionis molimina Hugo magnus respondit, ab imo cordis emittens suspiria: « Veris purisque sermonibus quæ exsecutus es retulisti, quia oblitus sacramenti, quo me defensorem et adjutorem pueri ultroneus promisi, terram a Sequana usque ad mare hæreditario jure ab eo possidendam, dono regis recepi, eique integerrimæ fidei stabilitatem feci, meque adjutorem illius ex ea terra, quæ citra Sequanam est, perjurans repro-misi, si eam quam mihi dedit nunquam contradixerit. Verum quia mirabilis ingenii, ingentisque industriæ et calliditatis comes es, et astutus in omnibus negotiis, precor ut eruas me aliquo sophismate a blasphemia hujus rumoris. Decurso abhinc die sedecies, festinabimus adire Northmanniam ego et rex. Ipse autem Rothomagensem urbem, ego vero obsidebo ut juratum est Bajocensem. Amigemus igitur Northmannos taliter et Britones, et redigemus ut serviant humiles. Quisquis vero contra nos contumax fuerit et rebellis, exterminabitur; quisquis vero armis præsumperit, occidetur. Si quid prudentiæ et ingenii habes, precor te ut ab hujus perjurii noxa solvens me liberes. » Cernens autem Bernardus quod aperuisset Hugo magnus cor suum, dixit ad eum: « Idcirco quod tu senior benignissimus, vel quia ille nepos meus dilectissimus, melius quam potero argumentabor, si forte vestrum cogitasse turbare quivero. » Illico comes Bernardus consilia regis et senioris sui, denominatæque congressionis super Northmannos tempus expertus, recordatæque voluntatis sui senioris benevolentia lætor, Silvanectis regressus, misit ad Bernardum Rothomagensem et Dacigenam velocius, et quæ audivit ab Hugone duce magno, etiam voluntatem ejus mandavit secretius. Quin etiam ne regi obnoxius civitatem defenderet, verum choro canonicorum monachorumque præparato, eum quasi ejus adventui congratulans hilariter reciperet, et ut Hugoni magno duci terram, quam illi dedit, regem contradicere multarum argumentationum prosecutionibus cogere. Bernardus vero Rothomagensis lætor legatione hujus consilii, quæ legato disserente secreta audivit, Northmannis principibus ascitis intimavit. Northmanni autem non quemquam illorum decipere scientes unquam Bernardum, quin etiam quod Hugonis magni ducis sciret secretum, ejus collaudaverunt pariter consilium. Statuto vero tempore coniuratæ progressionis; ascita Francigena unde-

In magnis ΜΕΓΑΛΟΣ maxima dum vegetat.
 Sic magnis, mediis, parvis præest quoque semper,
 Ipse individuus totus ubique manens.
 ΩΝ ΑΡΧΗΙ ΜΕΣΟΝ ΩΝ ΤΕΛΟΣ ΩΝ..., quoque ΠΑΝΤΩΝ,
 Ex ipso quoniam omnia quæque vigent.
 Ipsum ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ nihilum proteantur eumdem,
 Ut stupeas, lector, catholicum hoc memorans.
 Imcomprehensibilis natura quod viget omni,
 Exsuperans plane ΝΟΕΡΟΣ atque ΛΟΓΟΣ.
 Qui dum non ullo capitur, nihil ipse vocatur.
 At quotiens paret, ecce... * ΘΕΟΦΑΝΗΣ.
 Ex nihilo in quiddam semper succrescere fertur,
 Scribunt hoc nihilo cuncta creata simul.
 Hinc est, quod tenebræ vocitatur, dicitur atque :
 ΨΑΛΜΙΣΤΗΣ etenim sic sacer intonuit.
 Sicut sunt ejus tenebræ, sic lumen et ejus,
 Est reprobis tenebræ lumen et ipse probis.
 Cum se sic habeant veri digesta fluanta,
 Ultro concipias ecce necesse subest.
 Nullis nos aminis, nulloque lepore superbi,
 Præsnire Deo iudice quid proprium, [fas,
 Nec promptum cuiquam, nec dignum pandere, nec
 Quis, qualis, quantus ΚΥΡΙΟΣ is maneat
 Dignius oratu, meliusque, propinquius atque
 Hunc neces animo, purus et ipse manens.
 Orari verbis devotis vult, placidisque,
 Largiri facilis, cedere promptus adest.
 Illis ergo modulis credendis veridicisque,
 Amplector votis, continuis precibus.
 Ingenitum Patrem vere, Sobolem genitamque,
 Pneuma ab utroque fluens fomite sensifico.
 Omnia cui quæ sunt digne prostentur ovanter,
 Et regit imperio omne quod est proprio.
 Ter tria quem cælis conlaudant agmina semper,
 Quem recolendo canunt, quem venerando colunt
 Quem patriarcharum clangendo cœtus in unum,
 Exhilarans odas concinit haud modicas.
 Veridici vates cui promunt symmate laudes,
 Alloquiis sacris quæ cecinere vigent.
 Quem duodena phalanx recolens... * veneratur,
 Omnia contemnit, atque sequendo colit.
 Quem testium innumerosa cohors æternum concinit
 [hymnis.
 Ac jubilat gratans, verbera despiciens.
 Virginitatis apex, ex quo sumendo decorem
 Conspicue modulatur, mirifice reboat.
 Quem cœlum supra, tellus quem laudat et infra.
 Quæque elementa serviunt, hunc venerando colunt.
 Quod restat siquidem, quodque instat conditor almus,
 Respice propitius, quæso, favens precibus.
 Præsentis operas miserans compone, precamur,
 Et sensus cumules, ora que fructifices.
 Richardo titulum celsæ componere laudis,
 Urget materies, atque coarctat amor.
 Qui tibi mirificus viguit per sæcula servus,
 Quæque elementa...

A gnia bonis intentionibus sedulo insistentium opera
 præcipue omnifariam prædigna, cassum est silen-
 tiare, quin exarentur prout posse elucidata : quate-
 nus succedentium memoriæ apicibus enucleata, in-
 formant et instruant ad melius animos fruge salu-
 tificera, et ex his solerti conamine metiantur vitam
 honestam, atque hujus speculationis exemplo beati-
 tudo acquiratur feliciter æterna. Quocirca benignis-
 simi ducis Richardi vitam aggrediamur, hebetet licet
 stylo, qui in sacrosantæ Ecclesiæ prato floruit prædi-
 gnis operibus, emicans ut sidus in cælo. Donetur
 nobis etiam ejus meritis vitam illius reverenter pro-
 palare; qui summa reverentia, summumque decus
 Ecclesiæ exstitit. Ut cujus tutelæ et beneficii salubri-
 ter fruebamur patrocínio in terris, ejus precibus
 B et meritis protegamur defensabiliter ab importunita-
 tibus cunctis.

Igitur venerabilis vitæ Richardus dux insignis me-
 moriæ præpotentissimus, sanctæque recordationis
 patricius nitidissimus, atque rememorandæ benigni-
 tatis marchio famosissimus, insignissimo luculentæ
 et nobilissimæ prosapiæ semine exortus, qua Belgicæ
 Franciæ extimos exporrigit tractus maris affines
 Colcensis pagus, Fiscanni castri mœnia, ruraque ge-
 nitalia sacro nativitatæ suæ exordio beavit oriundus.
 Cujus matrem pater dux Willelmus et martyr glo-
 riosissimus felicissimo pignore gravidam, ac ad-
 optivo illustratæ sobolis partu expertus secundam,
 transvehit fecit decenti insigniter equitatu ad Fiscan-
 nicæ sedis aulam : ut si forte Riulfus omnium bel-
 luarum crudelissimus Northmannicæ regionis mar-
 chiam cum suis complicitibus sibi vindicaret, ut
 C æstimabatur, ne eam raperet, ad Anglos citius trans-
 fretaretur. Die namque quo inter Willelmum du-
 cem emeritum, Riulfumque multifariam blasphemum
 et perjurum, ut recensitum est, exstitit præ-
 lium, matrona venerabilis enixa divæ memoriæ pue-
 rum, misit quemdam tironem nomine Fulcardum, ut
 proderet duci Willelmo præoptatum genitæ prolis
 negotium. Willelmo vero cum cec potito victoria
 de inimicis, et per prælii pratium tepido cruore in-
 sectum equitanti, milliaque millium exanimum pro-
 strata intuenti, atque regum Regi grates præmaxi-
 mas gratanter referenti, legatus natæ sobolis gau-
 dium denuntians adfuit.
 D

APOSTROPHA.

O semper meritos tali de prole parentes,
 Cujus in exortu superos ingentia cives,
 Terrigenas pariter perflarunt gaudia plures.
 Cœlicus ordo hilaris tanto concive futuro,
 Humanus meritis gratatur iudice sacro.
 Orbis sub cuius semper moderamine lætus,
 Tranquillæ pacis prædigna dote fruetur.

Tunc dux merito famosissimus, peracto mirabili

salutiferæ pacis puerum sacrosancti olei chrisma-
tisque liquore insigniter innovatum, typici lavacri
regenerationisque fonte delutum susceperent, vocitan-
do Richardum. Qui hujus expeditionis mandato
hilaris, mœniæque Fiscanna præpete equitatu aggre-
dientes, a clero populoque suscepti sunt, monasticis
rebus præparatis reverenter. Sequenti namque die
totius clero provinciæ, populoque sexus utriusque
prænati pusionis baptismatis gratulatione undique
secus adveniente, mysticæ ablationis benedicto fonte
ab Henrico reverentissimo Bajocacensi præsule,
cum cæteris episcopis illius terræ, regeneratum sa-
lutifera trinæ immersionis inunlatione, sacricque
chrisma-
tis insignitum nectare, deificæque Trinitatis
nomine, veterrimi hominis dempto squalore, prædi-
ctus præsul cum Bothone comite suscepit puerum
Richardum nomine, de sancti lavacri purificatione.
His vero cum magna reverentia peractis, cleroque
Deum collaudante super duce nato, regredientibus
populorum turmis, præsul cum Bothone renuntiavit
de puero quæ gesta sunt Willelmo duci.

APOSTROPHA.

Felix, o meritum fati
Insigni patre matreque,
Infantis celebre sacri,
Richardi quoque nomine.
Cujus purificatio,
Et cujus renovatio
In patris Domini Dei,
At hujus Sobolis Dei,
Sacri Flaminis et Dei :
Unius tamen et Dei,
Veri nomine perpeti.
Castro facta decentius
O Fiscanne tuo, maris
Prope littora quod viget,
Omnes undique clericos,
Plebem et populos sciat [ciat vel ciet],
Sacros ut jubilos ferat
Patri, et verbigenæ Deo
Partu virgineo edito,
... Flamme cum sacro.

Transacta denique duarum horarum intercapedi-
ne mirabilibusque incrementis augmentato profusus
Richardo infante, cœpit dux Willelmus de regni
commodo salubriter tractare, deque sui ducaminis
successore cupiens adimplere quod volebatur in
ejus corde. Hujus itaque cogitationis diutissime et
acriter sollicitudinibus exagitatus, omnique deside-
rio intueri diligenter gestiens cujus valetudinis,
cujusve sospitatis, quin etiam crescente ætate cujus
formæ vel qualis staturæ exoptatus filius fuerit suus
Richardus, misit domigenas secreti sui conscios,
ut ad villam quæ dicitur Chevillæ clam deportaretur.
Delato igitur infante ad prædictæ villæ locum,
assumptisque tribus fidei secretariis suis, Bernardo,
Bothone et Arnulfo, præpete ducis

A intelligens, ætatenque infantis incrementabiliter
transcendere cum animadvertis, amplexatus eum
amabiliter, et osculatus dulciter, tribus comitibus
supra memoratis fari cœpit, quod corde diu rimatus
est referens : « Vestro consilio, inquit, hoc regnum
strenue usque molo rexi; Britones contra me rebel-
les hostiliter devici; paganos nostrorum finium per-
vasores redargui; Flandrenses, cæterasque gentes
in affinitate nostræ potestatis commemorantes au-
dacter subegi : quin etiam si quid boni operatus
sum, vestra benignissima exhortatione coactus blan-
de leniterque peregi. Nunc vero ex hoc quod melior
agere, assensum præbebo mihi; quia omne regnum
hæreditario carens domino desolatur et dividitur,
et seditiones quamplurimæ, rixæque inanditæ, im-
placabilis querimonia multipliciter generantur. Ideo-
que iste puerulus hæres mihi successorque in nostri
ducaminis ditio-
ne vobis faventibus constitutur. Volo et obtestor ut, fide nostræ credulitatis sui fide-
les effecti, securitatem istius regni isti infanti facia-
tis, quia ignoramus quid futurum pariet tempus
erroris. » Tunc responderunt illi seniori tam affabili-
ter loquenti : « Jussis tuis continuo vitæ nostræ cursu
paruimus, et quandiu superstitis fuerimus, iste erit
nobis congruus comes, duxque patricius hæredita-
rius, ejusque præcepto per omnia obtemperabimus.
Hoc namque consilium complacebit omnibus sub
tuæ protectionis tutela commorantibus. » Tunc illi
adimplentes jussa marchionis nobilissimi, regni se-
curitatem Richardo puero elegantissimo facientes,
sacramento veræ fidei manibus voluntarie datis,
commendaverunt se illi.

APOSTROPHA.

O Richarde potens, et probus, et pius,
Dux, martyrque future.
Pollens iste puer matre-salus sacra,
Justæ progeniei
Hæres, non importunus erit Deo,
Clero nec populoque.
Verum congruus et conveniens pater,
Justus, patriciusque.
Sanctus marchio, constans comes et bonus,
Dux et christicolarum.
Fulgens atque propagator erit sacer.
Veræ credulitatis
Ac legum. Populo distribuet pius.
Justas rector habenas.
Et plebes soboles ut moderans pate
Juste pacificabit.
Illi sit puero gloria, pax, decus,
Jesu et gratia Christi.

Hujus namque consilii peracto negotio, quinimo
omnipotentis Dei disponente arbitrio, cœpit pater
sagaci mente meditari quo loco quibusve posses
enutrirî salubriter et educari. His incumbens rima-
tionibus, insit prænominatis tribus : « Quoniam qui-

custodia et enutriatur et educetur cum magna diligentia, fervens loquacitate Dacica, tamque discens tenaci memoria, ut queat sermocinari profusius olim contra Dacigenas. » Tunc Botbo acquiescens senioris voluntariæ petitioni, et suscipiens præcipuum infantem ad curam educandi, urbi eum detulit concito Bajocacensi, eumque custodivit ut pupillam oculi sui. Dux vero Willelmus ob amorem dilectissimi filii sui, Pascha ipsius anni Bajocas celebravit, epadunatis optimatibus Britannicæ Northmannicæque regionis. Et illic moratus est donec essent transacti sacræ solemnitatis Pentecostes dies festivi. Capiens autem infantem Richardum suorum fidelium sacramento et juramento in regno confirmari et sublimari, assumpsit septem optimates majoris potentia, et pandit illis cum tribus supra scriptis serenum voluntatis suæ: « Rerum fortuna casibus quia innumera seuper rotatur, raroque ulli certus causarum eventus; quocirca, vobis faventibus, volo ut me superstite filius meus Richardus hæres meæ ditionis a vobis constituatur, manusque vestras vice cordis ejus concedatis manibus, pactaque fidelitas veræ fidei vestræ juramine obnixæ firmetur, atque vestro consilio utilissimo ipsa tota patria prudenter regatur. » His propositionibus hilares responderunt septem optimates: « Si prærimari et præcogitare, quinimo prædicere quod proposuisti animo non æstuaris, congruum et consequens summopere nobis esset, ut nostro precatu, nostraque sollicita exhortatione admonitua hoc faceres, quia necessarium hoc negotium, et peculiarius nobis est. » His dictis Richardo infanti manibus suis datis, super sacrosanctas reliquias fidem obsequentis famulatus et militationis facientes, sponderunt et voverunt illi se per omnia esse fideles.

APOSTROPHA.

Sacri et ordinis, et graduinque,
Puer inelyte, et indolis almæ
Patre de nitido sale, matris
Genere ex rutilo, ingenuoque.
Merito tibi subditur ista
Patria et regio, editus es qua.
Quia dux bonus, et comes almæ
Eris indigenæ marulanti hic,
Eris et decus Ecclesiarum
Sacra gloria, spes recolenda.
Vagus, orphanus, exsul, inopsque,
Capiens opis auxilium a te
Hilaris saturatus obibit.

His namque sagaci, prudentique et salubri consilio destitutis, rebusque pluribus sacræ Ecclesiæ reique publicæ salubriter adornatis, rediit quisque ad sua lætus et hilaris. Interea infans bonæ indolis, primique gratia floris, Richardus scilicet celebris, formabatur capsim ab annis. Gratia autem Spiritus sancti ad-

A autem, secundum vires ætatis, quidquid boni poterat adimplebat gestis optimis. Ut autem adolebat vegetabiliter humanis incrementis, ita fecundabatur feliciter vitæ meritis. Quæque boni audiebat memoriter retractans retinebat; mala vero respuens floccipendebat. Quæcunque legisangebantur obscura, reserata enucleatius solvebat omnia. Patre vero Willelmo, ut recensitum est licet hebetè stylo, perfidie nævo martyrisato, et in stellifero regno feliciter coronato, antequam humaretur corpus ejus sepulcro, adduxerunt Richardum puerum qui residui fuerunt in regno, et qui non ierant ad luctuosum placitum cum eo. Tunc Northmanni et Britones tantæ pulchritudinis et dignitatis puerum videntes, lugubri flebilique voce singultientes, altaque diversorum ululata suspiria emittentes, dixerunt unanimes: « Ecce cui servire, ecce cui militare. ecce cui patre superstite fidem fecimus. » Tunc Beringerus Britannicæ regionis comes præcipuus, inquit flebilis et mœstus prior pro omnia: « O seniores et domni, Arnulfus perfidia dolose decepti, mœrentes et tristes plorabili necè piissimi marchionis, priusquam lamentabile corpus tumulto condatur, seniore faciamus nobis. Iste puer, ut dux nobis sit et patricius, in sede patris est subrogandus. Ne exteræ gentes super nos irruentes, hocque negotio hujus traditionis inaudito principari super nos deliberantes, vindicent sibi Northmannicas Britannicasque fines, iste puer constituatur istius regni princeps. Scutumque perditum patris scuto reformantes, restaurantesque ejus soboli, obstemra repugnando volentibus dominari nobis. » His dictis unanimiter collaudantes hoc consillum, aggrediuntur comites cum magna frequentia principum commoto impetu et murmure ululantium ingentis reverentiæ Richardum puerum. Tumultuantium autem populorum murmure sedato, vix adepto silentio, Beringerus et Alannus, cæterique Northmanniæ Britannicæque comites, datis manibus suis Richardo, subdiderunt se libenter illi, ut promiserant olim patri viventi. Pignoribusque pretiosorum sanctorum delatis, sanciant illi tenorem integerrimæ fidelitatis et militationis, morte christianæ conjurationis. His flebiliter expletis, pluribusque ad sua reversis, Richardus puer expectatæ nobilitatis, fortitudineque celebris, Rothomago remansit cum tironibus, patrisque domigenis.

APOSTROPHA.

Rothomage super missa vage littora Sequanæ,
Urbs secunda bonis omnibus, et militibus feris
Semper feta laon, dives opum, plenaque munerum,
Venatu exhilaris, sufficiens, et locupletior
Multarum specierum, generum, pisceque ditior.
Altis alitibusque, accipitricumque ancipiti scio.
Omni quin melior, quin potior, urbe potentior,
Portus quam vegetat Belgicus, et Celticus, Anglicus.

Sanctus, religiosusque, benignus, sacer et probus, A
Solemnis, celebris pro meritis, dignus, amabilis,
Dilectus, recondendus, reverendus, memorabilis,
Sæcla jure valens, jure potens, jure per omnia.
Qui te olim moderans proteget, et auxiliabitur
Et cujus meritis continuis sæcla per omnia
Præfulgens locupletaberis, et munificaberis.
Et cujus bonitas, et pietas, et reverentia,
Campos Elisios scandere te cogit ad ultimum.

Audiens autem rex Franciæ Ludovicus quod,
Arnulfi Flandrensis comitis versutia deceptus, pro
stabilitate sacrosanctæ Ecclesiæ, sanctæque fidei et
paris, proque fidelitate sui martyrizatus esset dux
Northmannorum Willelmus, multum condoluit, et
optimates regni exceptis mortis ejus tractatoribus
concite Rothomagum properavit cum suis comitibus, B
super his quæ nefario Arnulfi comitis astu accide-
rant consulturus. Rothomagenses vero adventu regis
Ludovici hilares susceperunt eum volenter, putantes
ut equitaret super Flandrenses, acerbanque et pesti-
feram ultionem pro inaudito piaculo quod fecerant,
illis reddere vellet. Rex autem Ludovicus ad se ve-
nire fecit Richardum tantæ pulchritudinis puerum,
lacrymansque affectu doloso et fraudulento suscepit
et osculatus est cum, retinensque cœpit epulari et
recubare secum. Sequenti namque die nutritori
tantî honoris puerum volenti deducere ad alteram
domum, ut balneari et custodiret eum, prohibuit
rex, et detinuit secum. Secundo et tertio die itidem
alto i æstuanti facere, non sinit rex, verum prohibuit
obstinato corde. Animadvertens nutritor captum C
esse tantæ dulcedinis puerum, ad nullum conatus
est postea ducere locum. Hujus igitur rei fama tota
civitas tumultuosa excitatur, murmurque captionis
per totam urbem diffusum sparsim ventilatur. Tandem
vero suburbani conglobati cum civibus, ple-
beoque more irruentes ad domum principum civi-
tatis illius, cœperunt blasphemare eos, emittentes
ingentes gemitus, et dicentes altis vocibus : « Nostra
negligentia Willelmum ducem præcipuum nostrum
advocatum amisimus : vestro tamen consilio perfido
non hic exsul exterminabitur. Nos omnes perjuros et
regem digne necabimus, et Richardum tantæ ditio-
nis puerum ne exulet liberabimus. » Plurimi autem
principes asperrimis civium verbis exagitati, ferro D
que induti velociter et armis, miscent se armatæ
plebi. Plurimi vero rusticorum animositatem me-
tuentes domibus suis remanserunt, ostia obnixè ob-
firmantes. Illico vero plebs cum armatis militibus
ferventi animo et citatis gressibus festinant regem
invadere cum suis comitibus. Rex autem ut tumul-
tuarii strepitus murmur audivit, cœpit inquirere
causam illius rei. Dictumque est ei : « Urbis istius

Bernardum principem Northmannici exercitus, ut
succureret ei pro amore Dei velocius. Qui concito
remisit ad eum hæc verba dicturum : « Non me, nec
illum liberabo ; sed hac seditione oborta, ut antumo,
interibo. » Tunc iterum rex misit ad eam, ut quo
liberari posset daret ei consilium. Bernardus autem
timens ne occideretur ipse et rex, remandat ut acci-
piens in ulnis Richardum præcelsi auxilii puorum,
veniret supplex ad misericordiam militum et civium.
Rex autem sui diffidens, suorumque interitum et
internecionem metuens, suscepit in brachiis suis
Richardum tantæ liberationis puerum, et detulit
ante conspectum armorum, se et suos, supplici
voce poscens misericordiam illorum, occidæe volentium.
« Ecce ego et vester senior, quidquid de me
vultis facite cito, tantum ne me meosque occidatis
suppliciter imploro : quia vester dominus non moratus
est penes me ut captus teneretur, sed ut notitiis
regalibus, palatinisque facundiis instrueretur. » At
illi recipientes Richardum tantæ virtutis puerum,
regem humillimæ deprecationis plenum, ad aulam
sux habitationis et ad suos redire permiserunt. Rex
autem Ludovicus anxius super his importunitatibus,
superque venturis nutans et incertus, salubri suorum
episcoporum et comitum consulto, misit ut ad se
festinarent optimates civitatis illius, scilicet Rodul-
fus et Anslec, atque Bernardus. Quibus accessitis,
coramque adductis, rex principibus inquit tristis :
« Terrore mortis domini vestri acriter admonitus,
vosque super quod occidit solaturus, huc accessi ;
sed acrioris tristitiæ mœrori tristior obviavi, quia
vestri suburbani cum civibus, et milites cum rusti-
corum cœtu, me meosque voluerunt conterere, et
dilacerare repentino interitu. Sed pestifero tantæ
seditionis hoste, tuo consilio, Bernarde, liberatus, dic
quid sum facturus. Et Bernardus : Nimis ægre tuus
fert animus quod fecerunt in te rustici cum civibus.
Oportet igitur salvum te reddi a propalata nequitia
fraude. Denique quia noster senior dux Willelmus,
felix per omnia exstitit tuus, decet quo terram hære-
ditario jure Richardo magnæ posteritatis puero pos-
sidendam, sacramento sacrae fidei, manibusque super
sacrosancta phylacteria positis sanciens auctorizes,
teque esse abhinc indemnem illi, et deinceps, atque
adjutorem et defensorem te esse contra terrigenas
omnes. Sic quiveris lætari nostro servitio et mili-
tatione, nos tua tutela et gubernatione. Si quis vero
in te rixatus fuerit, conteremus eum, et si quispiam
insurrexerit in nos, virtute tuæ potentia prosterne
humo tenus eum. » Tunc rex in dolo respondit
Bernardo : « Quodcumque retulisti faciam, meosque
volenter aut nolenter facere ad præsens cogam. »
Illico Richardo prædignæ innocentia puero largitus

Northmannicis inſit : « Quoniam pollicitatione juramenti veracis fidem integerrimi tenoris vobis seniori vobisque peregi; perseverantem fiduciam vestri adjutorii obnixè de me habeatis, et nullus vestrum ullatenus nutet auxilio solaminis. Verum seniore[m] sinite mecum morari, ut, facundæ ubertatis colloquio edoctus, discat definire, et detur minare verba scrupulosæ rei. Plurimarum vero rerum notitiam melius discet in palatio meo, quam commorans in sua domo. Quocunque proficiscar, mecum proficiscetur: quocunque morabor, morabitur. Efficaci patris ejus adminiculo regimen totius Franciæ et Burgundiæ teneo: ideo adjutor et solator isti, quandiu superstes fuero, ero. Quia pater istius pro me morte præoccupatus fuit, bellua crudelior ero, si non auxiliatus fuero isti. » His igitur fraudulentis regis simulantis alloquis principes Northmannorum decepti, mancipaverunt Richardum, desideratæ spei puerum, Ludovico regi ad educandum. Rex vero hinc cum puero ad Ebroicacensis urbis profectus mœnia, disponebat reipublicæ jura. Simulabat ore et opere bonæ voluntatis adjutorium, verum in corde gerebat malæ intentionis propositum. Diu molans Ebroicas, cogensque subdolo corde ad fidelitatem pueri civium turmas, repetit Rothomagensis urbis palatia. Postera die, principibus civitatis accersitis, fraudulenta et dolosa verba retulit: « Super damni et doloris nostri auctorem, properandi habeo intentionem. Revertar ad Laudunum, deducens mecum Richardum fiduciæ vestræ puerum; hincque Burgundionibus ascitis, Francigenisque conglobatis, obsidebo Attrabatam donec capiam illum. Omnes vero subvertam munitiones Flandrensium, et dissipabo hostiliter bona illorum. Quocunque Arnulfum scivero, illum mei exercitus gressum festinanter protelabo. Ulionem quam meretur ei reddam, si forte illum usquam inveniam. Vos autem estote præparati, ut vestrum seniore[m] mecum vindicetis. » Talium sophismatum simulationibus excæcati, siverunt futuræ opis puerum ab eo deduci.

APOSTROPHA.

Rothomage tuus modo puer,
Marchio jure potens tibi datus,
Captus adest quia, plange tremulans
Regeque, Francigenisque Satrapis
Ducitur, heu dolor! advena velut
Dacigenis stolidis proceribus.

APOSTROPHA.

O Ludovice,
Si bene corde
Vota teneres,

Vindice tauto,
Patre Richardi
Religioso,
Innocuoque
Martyre Christi,

A Comes vero Arnulfus inaudita fraudulententi homicidii lue, fœdatus, timensque futuros vindicari si bene egisset regis adventus, misit ad eum legatos, qui subsequencia dicerent, cum maximis muneribus: « Domine rex piissime, noster senior plurima subactus infirmitate, mandat tibi fideli servitium, si placet recipere. Falsa propalatæ famæ opinione audisti, indebitæ Richardi ductis morti nostrum seniore[m] Arnulfum fuisse, qua se contra te vult expiare et emendare, judicio tuorum, igne. Milites vero, quibus Richardus plurima mala intulit, quique morti illum applicuerunt, ex tunc minabit, si talibus factis gratiam tuam poterit promereri. Quatenus annuendo petitionibus ejus benevolus faveas, mittit tibi libras auri purissimi his quinas. Quin etiam universæ regionis suæ tributa annuatim dum vixerit tibi ultro solvet. Servitium tuum sui per omnia facient, et quocunque perrexeris hostiliter pergant. Ipse accedere ad te nequit, quia podagra scis eum irretiri. Foveant preces nostræ indulgentiam tuæ pietatis, tali afflictum infirmitatis vulnere, talique sine re culpatum crimine, miserantis. Miseratio condigna præoccupet furorem tuum, ut non deseras servum tuum, sine causa a te exosum. Tua est potentia, tuumque regnum: noli perdere quod tibi est commissum. Facilius potes omnes Flandrenses perdere quam vasa vitrea malleo contere. » Tunc regis consilarii muneribus excæcati dixerunt ei: « Non oportet te ulli præjudicium facere, qui se tibi satagit justificare. Immuem se a doloso scelere mandat, suosque justificare aut exterminare deliberat. Pro non recuperando quo indiges, non debes perdere quem tenes, neque te ullatenus illo frustrari. Omnes qui occiduntur non tibi est jus vindicare, residuos ob mortem rixantes pœficare. Reminiscere malorum et pudoris, quæ in te Northmanni Rothomago exercuerunt, et præcave ne pejora tibi impertientes, Northmannicum auferant tibi regnum. » Tunc Flandrenses: « Præter hæc mandat noster senior tibi præmaximum consilium hujus rei. Tene Richardum filium in sempiternum, et usus fructus regni in æternum. Opprime diro legis iugo et servitio terræ illius habitatores, et coge illos servire tibi obedienter. » Cujus pravi consilii exhortatione et muneribus rex deceptus et excæcatus detinuit Richardum tanti pretii puerum, et dimisit Arnulfo, quæ fraudulenter de Willelmo fuerat propter eum.

Multiplicatos
Undique tractus
Cur abicis quod
Jam sacramento
Religionis

Linguis honestum,
Jamque revulsa
Pace tenorem
Credulitatis?
Cur sobolemque
Illius almi,
Lore ligatam
Impietatis,

Fomite pravo,
Heu! vegetandum
Atra cupido
Sorte cupita
Detinet exlex?
Desine pravum,
Sperne tenere
Quæque nefanda

Mitte Richardum,
Postulo, ephebum,
Quo sua jura
Impleat alma.
Quo capis illum,
Tu capieris,
Et vice digna
Regredieris.

Erat autem quidam tiro nomine Hosmundus, Richardi summæ celebritatis pueri educator, et altor sagacissimus. Qui quadam die absente rege immeritæ captivonis puerum equitare fecit ad aucupium, ut disceret alites capere suo accipitre. Cum vero rex reverteretur, et reginæ verbis Gerbergæ sciret quod puerilis delectationis studio memorialis scientiæ puer Richardus extra Laudunum proficisceretur, rogavit ad se venire Hosmundum magistrum ejus. Illo coram astanti furiis bacchatus acerbis, demonstrans oblectum diu nefariæ captivonis secretum inquit: «Nequior omnibus, quorsum deduxisti seniore tuum nudius tertius? Senioris tui poplitis coctis, privabo te oculis, si forsan eum quoquam amplius duxeris.» Tunc aliis tironibus pariter cum eo commendavit puerum, ut custodirent diligenter, et ne posset fuga elabi præviderent eum. Hosmundus autem animadvertens captum esse Richardum tantæ dulcedinis puerum, misit ad Rothomagenses qui nuntiaret blasphemum tantæ deceptionis negotium. Rothomagenses vero mutatum malefici regis stupentes propositum, a Deo requirunt suppliciter tanti consilii auxilium. Mittunt ergo ad omnem Ecclesiam Northmannicæ Britonicæque regionis, ut missas concelebrent devote pro eo presbyteri, clerus psalmodiis vacet, populusque nudis pedibus, saccoque indutus jejuset. Northmannici vero Britonicique præules hujus tristis legationis famam audientes, triduanum jejunium in uno quoque mense populo indicentes, deprecantur Dominum Drum fusis precibus, elemosynisque datis pauperibus suppliciter, ut reddat eis Richardum tanti desiderii puerum. Monachorum canonicorumque clerus pro eo psalmos supplex concinit, populusque lustrans devotus ecclesias, deprecativis gemitus emittit. Interea Richardus tanti decoris puer, insignis prosapiæ, honestate celeser, instruebatur omnibus in captura notitiis sufficienter. Ducebat solidam illius ætatis partem robore cumulado, eratque commodus et utilis omnibus quasi maturus ævo. Arguebat secundum vires ætatis quidquid erat illicitum. Floccipendebat quidquid erat animæ incentivum. Vivaci lepore affluenter armabat linguam, facundæque uertatis colloquio insignibat eam. Peragrabat studio, et retractabat quæ ignorabat, nec abdebantur ei quæ sunt obscura. Pueritiæ suæ ætatulam Jesu Christo consecrabat, sæque totum divinis præceptis,

bus libenter insignabant; et mellifluis palatinæ sermocinationis dulcamine erudiebant. Processu vero temporis, Northmannorum et Britonum precibus continuis, jejuniisque singulis mensibus devotissime exercitatis placatus regum Rex Dominus, eripuit Richardum inæstimabilis incrementationis puerum taliter de regis manibus. Prædictus namque tiro Hosmundus, provisor illius honestissimus, videns detineri suum seniore diutius, et vallari vicissim die noctuque ne posset subtrahi tironibus, cœpit meditari quomodo eriperet eum de tantis custodibus. Quadam igitur die coegit hujus rei gratia simulata imbecillitate recumbere tantæ custodiæ puerum, et quasi dissimulata corporis sospitate, emissio frequentius planctu aggravari eum. Cujus falsæ opinionis rumore civitas impletur, et hæc simultas pro veritate fama nuntiante propalatur. Custodes vero tertia die æstimantes morte præoccupari tantæ diligentia puerum, huc illucque necessitate sua cunctes discesserunt. Hosmundus igitur cœnante rege et civibus, nudisque plateis ab hominibus, byrro et tantæ liberationis puer indutus, citatis equis, Lauduno exivit citius, rapidoque cursu castrum appulit Codiciacum. Illic affluentis probitatis commisit castellanis puerum, et profectus est in ipsa nocte ad comitem Bernardum ejus avunculum, qui morabatur mœniis Silvanectensium.

APOSTROPHA.

Northmanniæ nunc præules,
Belloque in omni principes
Regni triumphales simul,
Et clerus omnis ordinis,
Populus simul plorabilis:
Pueri, senes, et virgines,
Juvenesque, cunctæ feminæ,
Vulgusque in vicum concitus,
Fletus lugubres mittite
Mœstis modis et parcite.
Nam gaudium vobis datu
Vinclis solutus regis,
Elapsus et custodibus
Richardus almus, innocens,
Prudens puer sanctissimus,
Pulchre decorus, splendidus,
Liber tenaci compede,
Vobis erit dux præpotens
Grates Deo nunc reddite

« Domine, si erum eum de manu regis atrocis, quid facies de eo? » Et Bernardus: « Te multis honoribus ditatum sublimabo, te beneficiis locupletatum nimis exaltabo. Nepotem vero meum in regno patris sui hæreditario restituam, Northmannorum, Britonumque principes illi servire cogam. » Ad hæc Hosmundus: « Sero Lauduno tuum nepotem clam subtraxi, et Codiciacensis castellanis eum, ut custodirent, commendavi. » Mox Bernardus solito lætior citius surrexit, et ad Hugonem magnum ducem Parisius præpete equitatu festinanter properavit. Hugo magnus videns eum dixit: « Quid ad nos tam repentinus et matutinus accelerasti? » At ille: « Rex quia Ludovicus meum nepotem strictius et prævidentius custodit, venio ad te ut des super eum aliquod consilium mihi. Et si forte aliquis eum de manibus regis eruerit, quale adiutorium ei tua clementia impertuerit? » Tunc Hugo magnus: « Mirum est omnibus quod agit rex Ludovicus. Pater pueri illius pro fidelitate regis deceptus est et interemptus, et ipse tenet captum filium ejus. Utinam de vinculis regis eum eruerit aliquis, et mihi adduxerit! » Et Bernardus: « Domine, quid facies si quod retulisti adimpletum fuerit? » Et Hugo magnus: « Ego quidem Northmannos et Britones subjugans ei, possidere faciam illum quæcumque pater tenuit. Contra regem illi auxiliabor, contraque Arnulfum, omnesque insidiatores viriliter juvabo. » Tunc comes Bernardus precibus accumulans preces, ad pedes suppliciter corruens dixit: « Domine dux præpotentissime, ne irascaris si repetam quod volo a te. Ut credulus tuarum promissionum confisterem existam, pollicitationis verborum tuorum fac mihi tua petitione fidem integerrimam. Habeo enim Codiciaco tanti amoris puerum captione regis perfidi ab Hosmundo liberatum. » Dux vero magnus gratulans de puero eruito, dixit comiti Bernardo: « Ut [de] propositionis meæ proposito fiducialiter securior sis, faciam tibi et illi quæ supplex requiris. » Allatis vero reliquiis, manibusque supra positis, sacramento verè fidei sponddit se puero contra omnes auxiliari,

APOSTROPHA.

Mellifluæ bonitatis ope,
 Hugo potensque, valensque, vicens,
 Magnus, et inclutus, ac meritis,
 Magnanimus, bonus, almissicus
 Mirificus, probus, egregius.
 Auxilii ecce memento tui,
 Et reminiscere quam peragis
 Eximie probitatis opus.
 Emeritumque juva puerum,
 Protege, salvifica, refove;
 Quod pater ut tenuit tenet,
 Gaudeat et recidivus eo,

A tantæ diligentie puerum, amplexibus fruens optatis, eum cum magno exercitu ad Silvanectensem urbem perduxit. Rex vero Ludovicus duplicis tristitie, scilicet eo quod ceperat puerum, et quod ipse elapsus erat, expertus errorem, misit legatum ad ducem magnum Hugonem, ut reddere puerum cogeret Bernardum comitem. Hugo quidem magnus remandat regi verba subsequenter orationis: « Silvanectensem, et Codiciacum, Torotense non auferam Bernardo, et Cretheltense castrum, nequeo urgere ullis conaminibus illum ut reddat Richardum dilectissimum nepotem suum. » Interea Bernardus comes Silvanectensis misit ad Bernardum Rothomagensem, cæterosque Northmannos, qui nuntiaret concite eventus optatos. Northmanni quidem et Britones desiderati pueri ereptione nimium h.ares, persolvunt Deo omnipotenti pro eo vota et grates. Hujus rei gratia Silvanectensis comes Bernardus profectus est contra Bernardum Rothomagensem et Dacigenam, quid ageret de puero consulturus. Cumque mutuis alternatim sermonibus nimiumque secretis fruenterentur, et de restitutione pueri in regno diu tractarent, Bernardo Dacigenæ dixit comes Bernardus: « Ne forte rex Ludovicus animadvertat nostræ intentionis propositum, non veniam abhinc contra te amplius ad placitum. Verum crede quod mandavero tibi signo inter me et te facto ostenso per legatum, et rimare ingenioso conamine regem Ludovicum satiare, quia vult nos et vos omnes crudeliter perdere. » Illico pluribus rerum caute replicatis, quisque sua celerius revisit. Interea rex Ludovicus de dignæ ereptionis pueri absoluteione anxius, et de remandato diffidentie ab Hugone nimium tristis et mæstus, misit ad Flandrensium gentis comitem Arnulfum, qui ejus rei negotio auxiliabitur nimium; quatenus venire contra se acceleraret ad placitum. Qui festinanter occurrentes sibi in pago Virmandensi, in villa quæ dicitur Restibulis, quid agerent cœperunt [meditari. Arnulfus vero digni interitus sui formidans ultionem, vafro stomachatus astu, dixit ad Ludovicum regem: « Ingentis formidinis pavore exterreor, et usque ad intimum medullarum super venturis concutio, ne forte Northmanni et Britones Hugoni duci contra te rixanti vehementer nostræ confusionis interitu cohærentes, militari manu ascita insurgant in nos unanimes. Verum super hoc dabo tibi consilium, ne incurramus venturi damni periculum. Excæca igitur oculos Hugonis muneribus et beneficiis, ne possit quæ feceris jure refragari. Concede illi Northmanniam a Sequana usque ad mare, ut valeas quæ citra sunt quiete tenere. Northmanni vero taliter divisi desolabuntur, et non contra nos ad certamina ultra excitabuntur. Sic minus et exarmaveris potentiam illorum, non uno soli Domino

Cur præscire Dei consilio tuo
 Gestis conterere, et sistere perfido?
 Heu! heu! occubuit perfidia tua,
 Hujus jam sobolis præmeritus pater,
 Pro visu Domini priorior et foret,
 Fultus martyrio, testis et emicat.
 Hanc non contaminans improbitas tua
 Torquebit simili et dilanians modo,
 Hic vere sederit dux luxulentior,
 Prudens, pacificus, promeritus comes,
 Sanctus, religiosus, bonus et pius
 Summus patricius, marchio providus,
 Defensor patriæ, at indignus opis,
 Solator miseris, quin viduus et orphan.
 Cunctis omne bonum, lucraque prospera.
 Effectus populum regimine congruo,
 Conducet moderans, legeque corrigens,
 Campi siderei ad pascua cœlica.

Rex vero Ludovicus pravo astutæ dolositatis
 i: genio usus, nisi ingentis reverentiæ præsules ad
 Hugonem velocius, ut ea fide qua concatenantur
 senior et miles venire festinaret ad se promptus.
 Hugo igitur magnus creberrimis episcoporum peti-
 tionibus suppliciter coactus, profectus est contra
 regem ad villam in viâ juxta Compendium, quæ
 dicitur Cruz, dixitque ad regem: « Cujus rei nego-
 tio huc me accelerare fide et legatis præcipuis
 compulisti? » Rex autem: « Ut reddas mihi Richar-
 dum, quem furatus est Hosmundus, et perduxit ad
 comitem Bernardum. » Respondit Magnus Hugo:
 « Nisi castra quibus præest Bernardus illi vi a: stu-
 lero, nequeo f. vere illatenus precibus tuis et voto. »
 Tunc rex: « Ut meæ ne essitati non injurius, sed
 solator existas, concedam tibi Ebrocaccensem et
 Bajocaccensem comitatum, quin etiam a Sequana
 ad mare usque ut possideas. Ego vero quæ citra
 Sequanam sunt tenebo, et quæ meæ voluntatis
 sunt ex his explebo. Simus concordēs in
 omni negotio et unanimes, ut decet regem et
 ducem perpetualiter. Ego cis Sequanam pergens,
 Rothomagum obsidebo, tu vero militari manu Ba-
 jocas vallans expugnato. Sic atteramus Northmannos
 advenas et superbes, nostræque ditioni subjiciamus
 illos. Taliter autem mitescent et subjugabuntur,
 aut exterminati Daciam celeres repedabunt. » Hugo
 vero dux magnus, fidei, quam fecerat Bernardo pro
 Richardi juvenamine oblitus; quin etiam beneficiis ac
 civitatibus exorbatus, pepigit cum rege hujus con-
 ventionis fœdus. Quo, ut hæc facerent, determinato
 tempore, regreditur ad sua quisque. Bernardus igitur
 comes hujus conventionis gnarus adiit Hugonem
 ducem celerius, veniensque ante conspectum ejus,
 dixit corde vultuque turbatus: « Dux magne et
 fidissime, præcellis usque nunc omnibus meritis,
 et fidei tenore, sed mirum mihi cur innocenti puero
 mentitus es, quod ultroneus Christianæ conjurationis

A norunt quæ spondisti puero, Franciæque principes
 lætificarunt se super hoc consilio. Quid turpius hæc
 infama? talique blasphemia quid obnoxius? Tantæ
 perfidiæ rumor, tantique malefici ducis nequitia
 promulgatur per tota penes Franciæ civitatum
 mœnia, omnes susurrant de tanto duce et advocato,
 quo modo deceptus est et mentitus muneribus et be-
 neficio. » Contra istius invectionis molimina Hugo
 magnus respondit, ab imo cordis emittens suspiria:
 « Veris purisque sermonibus quæ exsecutus es retu-
 listi, quia oblitus sacramenti, quo me defensorem et
 adjutorem pueri ultroneus promisi, terram a Se-
 quana usque ad mare hæreditario jure ab eo possi-
 dendam, dono regis recepi, eique integerrimæ fidei
 stabilitatem feci, meque adjutorem illius ex ea
 B terra, quæ citra Sequanam est, perjurus repro-
 misi, si eam quam mihi dedit nunquam contra-
 dixerit. Verum quia mirabilis ingenii, ingentisque
 industriæ et calliditatis comes es, et astutus in
 omnibus negotiis, precor ut eruas me aliquo so-
 phismate a blasphemia hujus rumoris. Decurso
 abhinc die sedecies, festinabimus adire Northman-
 niam ego et rex. Ipse autem Rothomagensem ur-
 bem, ego vero obsidebo ut juratus est Bajocensem.
 Adigemus igitur Northmannos taliter et Britones,
 et redigemus ut serviant humiles. Quisquis vero
 contra nos contumax fuerit et rebellis, exterminabi-
 tur; quisquis vero armis præsumperit, occidetur.
 Si quid prudentiæ et ingenii habes, precor te ut ab
 C hujus perjurii noxa solvens me liberēs. » Cernens
 autem Bernardus quod aperuisset Hugo magnus cor
 suum, dixit ad eum: « Idcirco quod tu senior beni-
 gnisimus, vel quia ille nepos meus dilectissimus,
 melius quam potero argumentabor, si forte vestrum
 cogitasse turbare quivero. » Illico comes Bernardus
 consilia regis et senioris sui, denominatæque con-
 gressionis super Northmannos tempus expertus,
 recordatæque voluntatis sui senioris benevolentia
 lætior, Silvanectis regressus, misit ad Bernardum
 Rothomagensem et Dacigenam velocius, et quæ au-
 divit ab Hugone duce magno, etiam voluntatem ejus
 mandavit secretius. Quin etiam ne regi obnoxius
 civitatem defenderet, verum choro canonicorum mo-
 nachorumque præparato, eum quasi ejus adventui
 D congratulans hilariter reciperet, et ut Hugoni magno
 duci terram, quam illi dedit, regem contradicere
 multarum argumentationum prosecutionibus coge-
 ret. Bernardus vero Rothomagensis lætior legatione
 hujus consilii, quæ legato disserente secreta audivit,
 Northmannis principibus ascitis intimavit. North-
 manni autem non quemquam illorum decipere
 scientes unquam Bernardum, quin etiam quod Hu-
 gonis magni ducis sciret secretum, ejus collauda-
 verunt pariter consilium. Stauto vero tempore
 conjuratæ progressionis; ascita Francigena unde-
 cunque potuit manu militari, venit rex in pagum

cacensem comitatum cum magno exercitu. Bernardus igitur Rothomagensis non immemor Bernardi Silvanectensis comitis consilii, misit ad regem Ludovicum in dolo verbis pacificis, quatenus properaret ad civitatem Rothomagensem cum episcopis principibusque suis, et ne amplius devastaret quæ sua erant ferocitate tante gentis. Rex vero hujus legationis mandato lætus, regiminisque sui et honoris profectum congratulans adaugere, subacta urbe et principibus, venit Rothomagensem civitatem cum Francigenis optimatibus, prohibens reliquos exercitus ne depopularentur terram suæ ditionis amplius. Bernardus vero, cæterique principes, atque clerus totius urbis, occurrerunt contra portam Belvacensium, et receperunt animosæ calliditatis ingenio eum. Crastinæ vero diei diluculo venit Bernardus ante conspectum regis Ludovici, et cœpit in dolo compellere eum verbis lumillimis: « Domine rex invictissime, ab olim usque nunc integer stabilisque exististi fide, et collaudabilis in omni tuo opere. Nos ducem et advocatum perfidia Arnulfi amisimus, sed gratia Dei te regem advocatum nobis recuperavimus. Non curamus de prole, quam tibi Hosmundus furatus est et abstulit: nec unquam ejus servitio incumbentes militabimus ei, quia melioris consilii est nos esse regales et palatinos, quam talis comitis satellites esse et servos. Verum, nobis mirum quid audivimus, et ultra credibile, supraque satis admirati sumus, quorum relatu didicimus quod Hugoni duci semper contra te rivanti contumacius concessisti spatiosam terram a Sequana maris fine tenus, et adhuc expugnat Bajocensem tellurem, et præoccupat cum magno exercitu. Parvi pretii, rex dulcissime, parvæque militationis atque servitii, quod tibi reservasti. Viginti millibus armatorum augmentatus es inimicum tuum. Quis Constantinensibus et Bajocacensibus vidit fortiores in bello, prudentiores in consilio? Si militarem manum, ut Willelmus, tenuisses, omnium quippe gentium horum consilio et armis dominari quivisses. Nonne Willelmus hujus exercitus medietate fretus, comitante Hugone et Herberto seorsum conduxit se ad regem Henricum securus? Quis tuebitur et defensabit, proderit et præerit huic quam retinuvisti civitati? Bajocacenses, Constantinensesque hanc custodiebant urbem Francico Anglicoque in portu eminentem. Omnium bonorum illius terræ affluentia aderat nobis, et eramus locupletes opibus illius telluris. Recipe ergo civitatem, quia non habemus sumptus quibus in ea vivere possimus; daque Hugoni eam quo queat rebellare contra te securius. Nos Daciam cum omni genere nostro præpete navigationis cursu repedabimus, et hanc majore collecta multitudine militari, ut Rollo quondam, devastabimus, nec tua, nec Hugonis erit posterius. » Rex

A contradicat, et non possidere plus quam tribus noctibus, et dicat non tenere se ea amplius, quia malo es consilio usus. » Rex vero illico misit ad Hugonem, qui diceret hujus rei sermonem. Cunique legatus coram Hugone duce astaret, hujusque rei verba illi intimaret, obstupuit, in unoque obtutu defixus inquit: « Calliditas duorum principum coegit regem mandare tale propositum. » Hujus igitur contradictionis verbo Parisius Hugo dux regrediens, misit ad regem Ludovicum dicens: « Cur quod mihi spontaneus dedisti, ablatum est? » Respondit rex: « Tellus Northmanniæ non nisi unius senioris unquam tuebitur advocazione. Nec debet esse divisum, quod decet esse continuum. Rollo enim Daciæ finibus exterminatus, hanc sibi integre vindicavit, et non dispertita ab ullo postea exstitit. » Gens Dacigena nescit famulari nisi uni soli seniori. Legatus autem quæ rege narrante audivit, Hugoni duci diligenter retulit. Interea Bernardus Silvanectensis autem audiens inopinatum citissimumque regressum Hugonis ducis sui senioris, venit ad eum citatis equis. Dixitque: « Dux perseverantis fiduciæ, quoniam noxialis sacramenti solutus es compe, memor sis sacramenti, quo te Richardi pueri adjutorem spondesti. » Et Hugo: « Nequibo illi auxiliari, quia omnis Northmannica gens subdita est regi. » Contra Bernardus: « Præstolare attentius eventum rei, et quid futuri parient dies illi. »

APOSTROPHA.

O rex, cur memor haud tui
 Istiusque patris, qui tibi profuit,
 Cujus præsidio continuo regna tenes modo,
 Et qui multa operatus est
 Pro te, et qui occubuit hostia victima
 Regis siderei, quæque latent * sui.
 Et quod jam genitor suus,
 Pollens veridica perpete fame,
 Armis exsuperans, et quod avus continuit sacris
 Nunc præjudicium facis
 Ex hoc innocuo adhuc probo puero
 Richardo, celebri prosapia nobiliter sato.
 Hujus flagitii lue
 Casus innumeri præpedient, ob hoc
 Olim te capient, te periment sine sub ultimo.
 Interim rex Ludovicus morulans Rothomagensis
 urbis mœnibus, disponensque Northmannicarum rerum negotia ut dominus, fraudulenta falsæ opinionis intentione, putans se esse regem Northmannorum et advocatum, labile deducebat illic otio tempus. Quadam namque die quidam tiro Franciæ gentis, sufficientem omnium rerum opulentiam Dacigenæ Bernardi, quin etiam uxorem præpulchræ speciei ut concederet sibi, regem rogavit. Cæteri namque tirones hujus petitionis famam secretius audientes ve-

nobis illorum beneficia concessis uxoribus. Nos vero hanc urbem regemus servitio tuæ fidelitatis, nec de cuiuslibet nostrorum infidelitate nutare quiveris. Consilium huius rei nefandum enucleatur Bernardo et Dacigenis; verumtamen vicissim consulti, commiserunt illud taciturnitati. « Rege vero Ludovico Laudunum regresso, novercalisque odii zelo a Northmannis nimium pertæso, turpis tironum petitionis ambitione admodum tristes, meditabantur interitum regis retractando unanimes. Ut autem regem decipere aliquo subdolo conamine quivissent, Northmannorum optimates miserunt ad Haigroldum regem Daciæ nobilioris et ditioris potentæ milites, ut Richardo Willelmi magni ducis filio consanguineo succurrere festinaret; quia rex Franciæ gentis totius Northmanniæ monarchiam vindicabat sibi, aufereus omnem honorem puero Richardo eruto ejus avunculis. Haigroldus vero rex Daciæ magnanimus ob amorem Richardi sui propinqui, legatos Northmannorum honorifice suscepit; constructisque navibus, hisque cibariis et militibus repletis, ad littora salinæ Corbonis, qua Diva rapido meatu procelloso mari se infundit, cum incredibili tironum multitudine, citius quam quivit venit. Constantinenses autem et Bajocacenses audientes adventum regis Haigroldi propter amorem Richardi pueri, venerunt servire illi. Fama illico per Franciæ climata celeriter penetravit, denuntians inæstimabilis multitudinis paganos adesse littoribus Northmannicis. Bernardus igitur, cæterique Rothomagenses, fidelitatem regis Ludovici verbis simulantæ, miserunt ad eum in dolo, dicentes: « Quoniam innumerabilis copiosæque multitudinis pagani primævæ juventutis flore nitidi, nostris finibus sunt advecti; precamur quatenus ascita manu militari, subvenias velocius nobis, si Northmannicæ regionis principatu gaudere mavis. » Rex autem legato: « Fama nuntiante audivi verum esse quod dicis. » Quapropter rex Ludovicus huius pestiferæ legationis relatu admonitus, concitato Francigenæ gentis exercitu, venit ad Rothomagum repentinus, adducens secum Herluinum comitem et Lambertum fratrem ejus. Rex autem Haigroldus regis Franciæ audiens adventum, fraudulento consilio Northmannorum mandavit venire illum contra se ad placitum. Rege autem Ludovico confidenti in multitudine exercituum et ire disponenti suæ damnationis ad placitum, dixit Bernardus Rothomagensis se fidelem simulans Francorum: « Gens contra quam proficisceris ad conciliandum, internæ dilectionis amore recolens, dilexit nostrum comitem Willelmum, et pro quo martyrizatus est intimo cordis affectu odit nimium. Lite enim Herluini comitis, Northmanni tali duce privati,

A repositus abscondetur? » Bernardus autem tacite quæ agebantur considerabat, illiusque invectionis dolorem in corde pressabat. Ludovicus autem rex Francigenum monens exercitum, Herluinum comitem conduxit secum, castraque metatus est citra Divæ decursum. Constantinenses atque Bajocacenses cum rege Haigroldo ultra Divæ fluentia fixere tentoria. Bernardus primo mane consurgens, venit ad regem Ludovicum dicens: « Domine rex, velocius surge, et quid agendum sit, secretius cum tuis rimare. Alerius moris est gens hæc quam Francigena, argumentose calliditatis nimis plena. » Tunc quidam recubans intrinsecus, respondit Bernardo, rege adveniente, stanti forinsecus: « Pete dormitum citius, quia non curamus de talibus. » Bernardus vero hujuscemodi verbis exasperatus, repetiit castra Rothomagensia velocius. Æstuante vero sole hora diei tertia, cœperunt Divæ alveum Constantinensium Bajocacensiumque transire agmina. Bernardus autem hoc intuens, regem iterum expellit, dicens: « Supra satis rex dormire adhuc stude, quia gens Dacigena transgressa Divæ flumen stat equestris in littore, nescio cuius animositatis intentione. » Rex vero minacibus verbis excitatus, surrexit ocius, comitumque et militum frequentia constipatus festinabat ire ad sui colloquium interitus. Convocansque Bernardum dixit ad eum: « Nescio quid meus mihi præsagit animus, placida non mihi est quiete contentus. Aut pugnam, aut aliquid novum exagitat mihi invadere sollicitus. » Ad hæc Bernardus: « Nonne prohibui multis prosecutionibus, ne comes Herluinus huc conduceretur? » His dictis, venit ad locum, quo placitum erat dispositum. Stabat autem illic cum Constantinensibus et Bajocacensibus rex Haigroldus, rege Ludovico propius stante cum Francigenis altrinsecus. Stabat autem et illic Dacorum delecta juvenus, adnixa hastis, tenensque scuta in manibus, quærebant occasionem, qua possent Francos occidere et regem. Mutuæ igitur voluntatis colloquio, rege Ludovico, et Daciæ rege Haigroldo, contuentibus Francigenisque et Dacigenis, necnon Constantinensibus et Bajocacensibus undique secum armatis, circumstantibus; cuidam militi noto quondam sibi dixit comes Herluinus: « Cujus sospitatis, cujusque prosperitatis, vel cuius facultatis, tu et origo tui generis? » Respondit ille: « Salubris sum incolunitatis, locupletisque felicitatis, atque sufficientis ubertatis. » Constantinenses vero et Bajocacenses cœperunt ab interrogato inquirere quisnam esset, qui de commodis suæ prosperitatis tam familiariter sciscitaretur. Respondit ille inquirentibus: « Herluinus monasterioli castri comes præcipuus. » Constantinenses autem dixerunt Bajocacen-

æstuante bacchati, occasione capta, invadunt Herluinum comitem, et perimunt imperterriti; Francigenæ autem cupientes comitem Herluinum ulcisci seque armis tueri, insurgunt super eos intrepidi. Cujus occasionis dolo, prælii certamine atrociter finito, Franci telis lanceisque pugnando contractis, oblucebantur fortiter mucronibus extractis. Tandem multifido pestiferoque Constantinensium et Bajocacensium, nec non paganorum cœtu hinc inde vallati, jugulabantur dilacerati sicut bidentes a lupis. Sic mortifero per prælium impulsu congressi, bis novem comites nobilissimi præoccupantur morte, sæviante Marte dilapsi, ex parte regis Ludovici, nec erat ulla spes vitæ, vel fugæ residuis. Rex vero Ludovicus præsidio Francorum cernens se desolatum, expertusque prælii periculum, fugæ tardantis expetebat auxilium. Rex quippe Haigroldus prospiciens abesse regem Ludovicum, volucris sonipede agmen secans medium, citato cursu persequabatur eum. Rex autem Ludovicus hac illaque fugitabat, quia freni a capite equi delapsi habenas manibus solummodo tenebat. Haigroldus autem rex Ludovicum taliter impeditum mox expetiit, et per capillum fulgentem enses tenens, vagina cava a latere diripit, militibusque suis ne elaberetur, neve occideretur, eum commendavit. Ipse vero capto rege congratulans, ad prælii campum concitus remeavit, et adhuc armis Francos se tuentes ad interneccionem usque prostravit, atque Francicæ gentis laceros plagis Orco detrusit. Northmanni vero victoria, armisque et spoliis potiti, præliique campum lustrantes securi, ad humandum detulerunt exanimis suæ gentis.

APOSTROPHA.

Digne pro meritis ducis futuri,
Richardi celebris, bonique justii,
Fulgentis pueri, indolisque sacræ:
Vestra proque fidelitate, qua nunc
Bellando patriam tenetis istam.
Northmanni o proceres satis potentes
In certamine prælii et triumpho,
Cauti et consilio prohibe cuncto,
Servantes stabili tenere pacem,
Et sacræ fidei petitionem.
Nunc salvete, valete, avete semper.
Et vos, et soboles, sacri et nepotes,
Omnis progenies sacratæ stirpis,
Septenæque locum quietis aptum.
Post artus lugubrem solutionem,
In summoque bono novi relecti
Sortis prospera, bis dualis, octavæ ac bis,
Cum sanctis senectis agerenti

fugians alipedis equi cursu errabat inanis. Quem quidam Rothomagensis miles inermem huc illicque fluctuantem conspiciens aggreditur; et eum proprio nomine compellens asperis verbis affatur: « Quorum, rex Ludovice, tendis? quove tenes desolatus iter? Non nostris elaberis finibus, quos injuste invadens stulte irrepisti. » Ilis dictis torquens campiozem equum, et irruens super regem Ludovicum per habenas freni cepit eum, atque vi compellebat equitare secum. Rex autem omnibus armis privatus, nec erui potens a tenentis manibus, dixit ad illum mœstissimus: « Quis es, vel quo me liturum esse contorques? » Respondit Rothomagensis. « Et illic te ducam, nec tuæ potestatis ullatenus deinceps eris. » Rex autem diffidens sui, mœstusque necessitate imminentis periculi, dixit ad violentum captozem sui: « Miserere, precor, miserere mei, et erue me per tuam pietatem de manibus quærentium animam meam, et insidiatorum mihi. Restitue me monti Lauduno, ut queam gloriari et gaudere Francico Imperio. Nulla gloria quæretur sine te mihi; omnisque facultas et honor, qui meus fuerit, tibi erit. Regem te super me si volueris constituam; si non, dimidium regni concedam. Rerum verborumque fiat maxima fides inter me et te, sacramento coligationis Christianæ. » Hæc repetens rex crebrius, et exorans cum lacrynis, proruit de equo ad pedes se ducentis. Tunc miles percussus lugubri genio regis, coactusque petitionibus multimodis, lacrymis ita satur obortis: « Promissionum tuarum fac mihi fidem, ego conducam te Lauduno salvum et incolu mem. » Voluntarie vero pacta factaque fide, cœpit miles regem conducere, relicto recti itineris calle. Interea Rothomagensis Bernardus ereptione regis mœstissimus, misit concite legatos, ne transiret rex Ludovicus ad omnes Sequanæ portus. Ipse vero citius quam potuit, tardum regem antevolans præcessit, et Rothomagum præpetibus equis cum suis militibus acceleravit, et qui regem perquirerent fidesimos exploratores misit. Miles vero, qui regem liberare conabatur, domi ne forte inveniretur retinere illum noluit, sed noctu in Sequanæ insula reposuit, cupiens conducere eum ad Laudunum, exploratoribus fatigatis et reversis. Exploratores igitur D scientes quod ab illo milite haberetur rex Ludovicus, venerunt ad domum ejus; et accipientes uxorem, filiosque et filias, equos et equas, oves et boves, omnemque suppellectilem ejus duxerunt ad Rothomagum Bernardo citius. Miles autem sciens nullatenus posse abscondi amplius regem, venit quantocius ad Bernardum Rothomagensem, et provolutus ad pedes ejus, deprecabatur ut recipiens regem redderet suam sibi uxorem. Bernardus vero solus

ventilante fama alicujus rei novitatem? Respondit: « Nullius. » Et ille: « Pro certo comperias Haigrol- dum regem Dacorum propter Richardum nepotem meum, suumque propinquum, esse lasse contra regem Ludovicum, et in ipso certamine quater quaternos comites preemptos, et monasterioli castri comitem Herluinum, et fratrem ejus Lambertum, quin etiam potestatis cæde asperrima Francigenis, regem ipsorum fugatum, et captum, et adhuc Rothomagensi urbe sub custodia Dacigenæ Bernardi mancipatum. » Hugo autem dux magnus super quod dicebatur stupens, dixit: « Modo regi quod meretur accidit, atque comiti Herluino quod digne decuit, cæterisque consiliariis quod oportebat pati. Willelmus namque dux Northmannorum pro regis fidelitate, et Francorum, proque quod Herluino pridem ablatum reddidit monasterioli castrum, -martyrisatus occubuit: et rex, quem decuisset execrabile scelus et inauditum ulcisci, consilio Herluini et Arnulfi perfidi filium ejus sub custodia tenuit, et terram hæreditariam illi sibi injuste vindicavit. Superni regis arbitrio condignam talionem patitur rex Ludovicus pro Willelmi ducis filio nepote tuo, quem captum tenuit, proque terra quam sibi usurpavit. Majoris namque consilii quam cæteræ gentes sunt Northmanni, qui regem Ludovicum subegerunt astu tam pervicaci. » Tunc Bernardus: « Domine, memento quæ mihi meoque nepoti spondesti; et ut decet te jura, et succurre illi. » Dux vero respondit: « Antequam liber a custodiæ impedimento reddatur, regnoque Francici imperii sublimetur rex Ludovicus, terra Northmannicæ regionis quieta et solida, et ab episcopis comitibusque et abbatibus sacramento veræ fidei Richardo tuo nepoti sancita, et inconvulse auctorizata tenebitur. »

Interim luctuosa fama ad aures Gerbergæ reginæ perlabitur, et quod captus esset rex, bisque novem comites interempti, cæterique fugati, enucleatur. Regina vero lugubres regis sui conjugis suorumque incessanter casus deflens, animumque suum tanti infortunii anxietate atrociter contorquens, nullumque salubre sibi consilium inde in tota Francia reperiens, misit ad patrem suum Transrhenanum regem Henricum et ad Otonem fratrem suum, flore pubertatis nitidum, mandans plorabile sui detrimenti negotium, ut adscito militaris manus exercitu obsideret Rothomagum; redempturus vi et potestate suum seniore regem Ludovicum. Henricus autem rex Gerbergæ reginæ filia suæ non se venturum remandat ob obsidionem ad Rothomagum, quia merito et digne atque ultione Dei rex Ludovicus acquisitum præjudicio patiebatur hunc casum;

A solidabat; jura, legesque, et statuta Rollonis ducis tenere per omnia cogebat. Urbes et castella munire firmiter satagebat, ne forte fortuna vices suas adversa verteret.

† APOSTROPHA.

O pius, prudens, bonus, et modestus;
Fortis, et constans, sapiensque, justus,
Dives, insignis, locuplesque, solers,
Rex Haigrolde.

Quamvis et non sis chrismate delibutus,
Et sacro baptisate non renatus:
Ei vale, salveque, et aveto semper
In deitate.

Qui Richardum percelebrem tuendo,
Rege capto, Francigenisque stratis.
Prælio certaminis et peracto
Vindice dextra,

Regni habenas nunc moderas potenter,
Et ligas cunctos fidei tenere;
Servientes ut famulentur omnes,
Ecce Richardo

Innocenti, prope te pusioni,
Nobili prosapiaque creto,
Atque florenti meritis, et ævo
Ubere, et almo.

Gerberga vero regina paterno fraternoque patrocinio penitus desolata, tantæque anxietatis detrimentum perpessa, nulliusque solaminis spe subnixæ, quin etiam timens perdere regna, antistitum consilio petiit Hugonis magni ducis suffragia. Quam Hugo dux magnus, et episcopus cum illa comitatus reverenter suscepit, et quæ necessaria erant honorifice distribuens, secum diebus multis detinuit. Interim autem misit Silvanectensem comitem Bernardum ad Rothomagensem militem Bernardum, ut convocatis optimatibus Northmannici consilii properaret contra se ad sanctum clorum. Qui jussa citius dicto adimplentes, venerunt contra Hugonem magnum ducem, præeunte Bernardo, ad predictum locum festinanter. Tunc dux magnus et episcopi dixerunt Northmannis: « Reddite nostrum nobis seniore regem Ludovicum. » At illi: « Non reddetur, verum tenebitur. » Tunc magnus Hugo: « Vobis autem dabimus filium ejus et duos episcopos, tironesque domus suæ quos quotque volueritis pro eo, ut Francigenæ præsules comitesque, et principes atque abbates veniant contra vos ad præiuncti temporis placitum; ut sacramento integræ veræque fidei terram Northmannicæ regionis auctorizent et corroborent atque sanciant omnes Richardo et posteris suis in perpetuum. » Ille namque consilium Northmannorum principes collaudantes, et in Hu-

præsulibus Franciæ, venit rex super fluvium Eptæ contra Northmannos, cum magno duce Hugone. Licetque filius suus, quem pro se dederat, esset Rothomagensi urbe mortuus, manibus supra phylacteria reliquiarum positus, propriis verbis fecit securitatem regni, quod suus avus Rollo vi ac potestate, armis et præliis sibi acquisivit. Ipse et omnes episcopi, comites et abbates reverendi, principesque Franciæ regni Richardo puero innocenti, ut teneat et possideat, et nullis nisi Deo servitium ipse et successio ejus reddat; et si quis perversæ invasionis rixatione contra eum congregari, vel alicujus rixationis congressione invadere regnum maluerit; fidissimus adjutor in omni adversæ inopportunitatis necessitate per omnia exstiterit. His taliter legitimæ definitionis facundia determinatis, rege Ludovico astante, Hugoneque magno duce et suis, proceres Britonum et optimates Northmanni Richardo puero ineffabilis probitatis vice cordis manibus libentissime datis, sacramento fidissimæ Christianæ securitatis fecerunt iterum fidem militationis, auxiliique et servitii. Tunc Northmannici et Britones Richardum tanti honoris, tantæque dignitatis, tantæque speciei puerum adduxerunt nimium gaudentes Rothomagum. Cum autem utriusque sexus senes, juvenesque, pueri, et infantes, urbe territorioque ipsius pagi commorantes, comperissent quod Richardus desideratæ visionis puer acceleraret, frendente vulgo passim præ gaudio, irruenteque profusius super plebem plebe, pro recuperatæ salutis solatio, comprimente feriter, turbis innumerabilibus exaggeratis, populum populo, festinabant currere; licet non valerent mutuæ coacervatæque oppressionis præpediti obstaculo, obviam ire almifluæ mellifluæque innocentæ puero. Clerus totius regionis, rebus monasticis præparatis, vix propter impetum tumultuosæ multitudinis extra suburbana Rothomagensis urbis exsilii, collaudansque Deum recidivæ tripudio prolis, ferensque corpora sanctorum in feretris, deduxit eum ad altare usque sanctæ Dei genitricis.

APOSTROPHA.

Urbs luculenta, micans milite sacro,
Cunctorumque bonorum ubere plena,
Tranquilla residens effera portus,
O Rothomage, cape perpete læta
Divino reducem nectare plenum,
Patriciumque ducem jure potentem.
Mirificus quoniam hic almifiscusque,
Mellifluus pariter dux, comes, atque
Patricius tibi erit, marchio constans.
Et cujus famam olim redolentem
Augere propenso sat probitatum.
Quatuor agnoscent climata cosmi.

A præclaris, cœpit prædignis bona operationis coruscare divinitus facis. Æmula virtutum proponebat largifluæ præmia cunctis, monachosque et clericos, atque laicos coegit incumbere famulatus divinis. Moribus autem et meritis splendide fulgebat opimis, istisque clerum ac populum strenue moderabat habenis. Vindex autem erat severus scelerum, largifluusque dispensator honorum. Sylvestres namque dapes ingens diversarum ferarum copia ministrabat illi, quia post legitimam judicii justitiæque discussionem, tradebat se venatui. Meritis mactus successibus crescebat adolescens, pullulantium virtutum exaggeratione vitia abolens. Tendeat solers sequaxque perfectionis ad summum bonitatis, ut quiret gratulari futuræ requie tempore cum sanctis. Eo namque tempore erat quidam Rodulphus, cujus agnomen Torta vocabatur, qui totius Northmanniæ honorem post mortem Willelmi altius cæteris comparibus sibi vindicabat, et res dominici juris indecenter sibi usurpabat. Distribuebat unoquoque die Richardo decenti puero cum suis tironibus diaria propensa denariis bis ter tribus. Affligebanturque ejus domigenæ penuria constricti nequiter et fame. Quapropter Richardus industris scientiæ ephelus, ascitis regionis Northmanniæ principibus, quid de inopia modicæ distributionis ageret, ab eis sciscitatur. Principes vero, quia illi sacramento veræ fidei colligati, et aliquanti beneficiis ejus munificati, nuntiaverunt Rodulfo agnomine Tortæ animositatem irascentis senioris. Ille autem commilitones suos remisit ad Richardum sagacissimæ probitatis puerum, deprecans ut liceret venire se ante illum, et expiare se his quibus offenderat eum. Tunc memorialis puer, expensis illorum petitionibus, respondisse fertur: « Scitis meum avum hanc urbem præliis vindicasse sibi. » Responderunt: « Scimus. » Et ille: « Mensne pater sorte hæreditaria hanc urbem tenuit? Nonne post avi patrisque necem possidere jure hæreditario debeo? Videte si pater ejus, aut avus, aut proavus, hanc urbem ut tenet tenuit; et rimamini cujus est præjudicium, meum an suum. » Illis autem super talibus dictis stupentibus, subintulisse caute dicitur: « Si nostram gratiam vult promereri ullatenus, exeat a civitate quantocius D ipse et omnis familia ejus; et moretur in villa uno milliario ab urbe segregatus, donec legatos suos mihi mittat, et quid illi remandavero audiat. Quod si floccipenderit nostræ præceptionis consilium, nos abdicamus omnimodis eum; et mittemus ad Francigenas, ut super hoc negotio dent nobis salubre consilium. » Illi vero quæ audierant Rodulfo Tortæ renuntiaverunt. Ille vero egressionem suam suorumque putans placari seniore suum; quin etiam formidans superventurum Franciæ gentis exercitum, discedens cum omni familia a civitate, nocturnus est

fus Torta plures commilitonum ad tantæ misit mo-
 destiæ puerum, ut permitteret se ad iudicandum et
 ad iustificandum venire ante illum, recipiendo Ignus
 offensionis debitum. Tunc puer præcautus argutiæ
 mentis animositate commotus : « Scitis, inquit,
 quia inauultum præiudicium mihi olim fecit ? » Res-
 ponderunt : « Scimus. » — « Nonne temeritate suæ
 auaricie adhuc facit? Prata rusticorum meorum fal-
 cibus tondit, equis depascit, calcibus conterit, vac-
 cas et arietes, tauros et porcos occidit et comedit.
 Si non discesserit a nostris finibus exterminatus,
 incurret debitum periculum velocius. Quod suasistis
 usque modo, illi et adhuc suadetis : sed nequaquam
 illi proderit. » Illi autem super talibus dictis ad-
 mirantes, ceciderunt in faciem suam, dicentes :
 « Domine, precamur ne irascatur, neve deserviat
 in nos furor tuus; quia tui per omnia fideles sum-
 mus, nec illi unquam adharebimus. » Illi autem dis-
 cedentes, quæ audierunt Rodulfo Tortæ renuntia-
 verunt. Ille vero diffidens sui, prata celeriter dese-
 ruit, et cum omni familia concite Parisius venit.
 Videns autem filius ejus, qui erat Parisiacæ urbis
 episcopus, repentinum adventum ejus, dirigit; imo-
 que trahens a pectore suspiria, dixit : « Cur, pater,
 cum omni utriusque sexus familia huc accelerasti? »
 Ille vero detrimenti sui episcopo casum, atque cala-
 mitosum infortunii sui retulit periculum. Episcopus
 et pater ejus misit et remisit legatos ad tantæ for-
 titudinis puerum, sed non profuit illis in prosperum.

Cum autem insignibus tantisque refulgeret indi-
 ciis præsentis futuræque bonæ operationis, Galliaque
 commorantium mentes tantique sagacis percelleret
 fama adolescentis; atque rutilans copiosis quater-
 narum virtutum profusius incrementis, regnum
 Northmanniæ nulli subactus nisi Deo disponens ut
 rex, moderaret iudicio justis regiminis; Hugo dux
 magnus cernens cum vigoratum et præcellentem in
 omnibus factis, mandavit ad se venire comitem
 Bernardum commorantem urbe Silvanectensi, ascito
 pariter Bernardo Rothomagensi. Quibus ait : « Plu-
 rimorum insidiatorum Richardi adolescentis comi-
 tis legatos habui, qui retractant et conantur terram
 Northmanniæ regionis invadere congressione hostili.
 Richardus nec regi nec duci militat, nec ulli nisi
 Deo obsequi præstat. Tenet sicuti rex monarchiam
 Northmanniæ regionis, et non habet amicos sibi
 connexos inextricabili fœdere adiutorii et societatis.
 Arnulfi comitis perfidia pater illius occubuit, videte
 ne perfido ejusdem calliditatis livore decipiatur. Rex
 autem non immerito ante malorum animositate

A
 tionis, cupiens et desiderans filiam suam conjun-
 gere Richardo duci copula scœderis connubialis.
 Tunc uterque Bernardus : « Nescimus, domine,
 super hoc rimari consilium, sed tua pietate da
 prosperum hujus invectionis solatium. Hucusque
 tuo consilio prospero, recti itineris callem tenentes
 gradimur, abhinc obliqui itineris ambages penitus
 abdicantes; te duce advocato, quia etiam consilia-
 rio, salva fide quam Richardo comiti fecimus, gra-
 diamur. » Hugo vero secreti sui benevolam cœpit
 pandere propositum. « Requisistis adhuc Richardo
 duci Northmannorum uxorem voluptuosæ humani-
 tati et dignitati ejus congruam et habillem? » Respon-
 derunt : « Nequaquam. » Et ille : « Quorsum in-
 tentionem vestri consilii vertitis, vel cujuslibet
 filiam illi vindicando subjugabitis? » Bernardus
 vero Silvanectensis affectuosa talium propositionum
 inductione, animadvertens intentionem sui senioris,
 respondit proloquio argumentosæ mentis : « Do-
 mine, ignoramus ejus, nisi tuam. » Hugo vero
 Magnus intelligens animadvertisse utrumque affectum
 voluntatis suæ, aperta cordis sui intentione dicitur
 respondisse : « Non est quippe nos Franciæ ut
 quislibet princeps duxve constipatus abundantius
 tanto milite perseveret cunctis diebus taliter in
 dominio ditionis suæ, ut non aut famulata volunta-
 tis suæ, aut coactus vi et potestate, incumbat accliv-
 ius imperatori, vel regi, ducive : et si forte perse-
 veraverit in temeritate audaciæ suæ, ut non famu-
 laretur alicui volenter præcospiosa ubertate sufficien-
 tiæ suæ; solent ei rixæ dissensionesque atque casus
 innumerabiles detrimenti sæpissime accidere. Qua-
 propter si placuisset Richardo duci tuo nepoti
 seipsum flectere ut militaret mihi, vestro saluber-
 rimo consilio sponte filiam meam connubio illi jun-
 gerem : et terræ quam hæreditario jure possidet,
 continuus defensor et auditor contra omnes ad-
 essem. » Tunc comes Silvanectensis Bernardus
 dixisse fertur : « Quoniam quidem Richardum ado-
 lescentem ducem, meum nepotem, captum pridem
 tenuit, omnesque Northmannos per fidem rex Ludo-
 vicus perdere voluit; melius opto si filiam tuam
 dederis uxorem illi ut militet tibi, quam dolose
 regi. » Dedit itaque Hugo dux magnus Richardo
 nobilissimo adolescenti filiam suam firmamento
 sacramenti; non tamen statuta lege fœcenninæ
 coemptionis, verum denominato juratoque termino
 connexionis connubialis. Cum autem hujus veridicæ
 relationis fama regis Ludovici aures cordis percel-
 leret, comitemque Arnulfum futuræ ultionis interi-
 tum penitus formidantem perturbaret; quod Ri-
 chardus Northmannorum dux filia Hugonis magni
 duci maritali connubio gratia pietatis et que

pago, decursa renuntiataque utrorumque legatione, occurrentes invicem sibi, quid agerent super pestifero conjuratæ conspirationis duorum ducum consortio, cœperunt rimari. Dixit autem Ludovico regi comes Arnulfus, desiderans annihilare ac perdere primævæ floris adolescentem Richardum ducem totis viribus : « Hugonis magni ducis pater Robertus super patrem tuum Carolum, favente Rollone avo Richardi ducis, sceptrâ hujus regiminis injuste suscepit, et pene totam Franciam sibi prave subjugavit. Cum autem tale severæ altercationis divortium immensum succresceret, Franciaque pestifero duorum regum conflictu desolata execrabilis casualis detrimenti jurgium flebilis perpessa esset, Carolus pater tuus Francini solatii spe omnino privatus, opisque auxiliatricis sui per omnia indigus, Henricum Transrhenanum regem expetiit velocius, et ut contra Robertum regem super se execrabili Francorum temeritate constitutum feritaret, exercituque conglobato secum Franciam veniens contra eum audacter debellaret, Lothariense regnum se illi daturum spondit ultroneus. Ut autem illius temporis cursu se habuit res illius certaminis, non inexpertum est nostrorum ulli. Robertus digne prælio interiiit, Carolusque rex pater tuus habenas regni juste obtinuit. Hugo autem filius ejus ejusdem præsumptivæ temeritatis veneno infectus, sceptrâ istius regni conatur super te invadere, teque atque me tuum fidelem, utrumque penitus perdere, conciliato sibi Northmannorum duce. Rimari igitur condecet, rex præpotentissime, qualiter possis regnum Franciæ tueri et regere. Principes namque hujus terræ adherent obedienter Hugoni, et famulantur libenter ei. » Adversus hujusmodi verba respondit rex Arnulfo comiti talia : « Da mihi consilium, quo Hugonis contumaciis arrogantiam queam resistere, me meumque regnum tueri et protegere. » Arnulfus vero comes dolosus, cupiens Richardum ducem perdere et annihilare cum suis omnibus, ne quiret immeritam necem patris sui ulcisci venturis diebus, cœpit regem confortare verbis fraudulentibus : « Consilium dabo tibi salubre et prosperum, quo quibus conterere et prosternere Hugonem et Richardum. Da Othoni, uxoris tuæ fratri, quod pater tuus patri suo spondidit regi Transrhenano, Lothariense regnum, ut devastans terram Hugonis tibi resistentis Parisius usque, et obsideat et capiat tibi Rothomagum. Sufficientia igitur illius terræ profusius locupletatus, frequentiaque optimatum propensius constipatus, atque præsiidiis tantarum urbium mirabiliter adustus, quiveris contra ducem Hugonem præliari securus. Est namque tellus Northmannica omnium rerum sufficientia præ cæteris abundantius plena, aprorum cervorumque, ursorum atque capreolorum venatu affluen-

illius incola. Talium ubertatum tellurem oportet te possidere, quia avi et proavi, cæterique antecessores eam propter ea tenuere. Memor sis malorum et injuriæ quæ tibi Northmanni fraudulenter intulere; facile poteris eorum multitudinem ab illa terra delere, quia sunt formidolosi et advenæ, solentque latrocinia in mari exercere. Majoris pretii valentiaque et affluentia exstat tellus Northmannica quam Lothariensis terra. » Rex igitur Ludovicus his et hujuscemodi persuasus, respondisse comiti Arnulfo fertur : « Tantæ nobilitatis comes tantæque astutiæ et prudentiæ princeps oportet ut expleat fideliter quod suo seniori suggerit consilians sagaciter. Igitur quoniam omnibus meis notior et credibilior valentiorque es, precor ut quod disposuisti relatu honesti consilii, gratia expeditionis Othoni regi submittes; ut strenuo interventu tuo, ascita universa bellicosa manu sua ditionis, veniat; depopulans quæ sunt Hugonis ad mœnia Parisiæ urbis, respiscere eum pestiferæ subversionis interitu cogat, multisque deprædationibus et incendiis eum dilanians penitus conterat, pro regno Lothariensi Northmannicum nobis acquirat, incolasque illius rebelles forissecus detrudat; Saxonicum robur experiatur Northmannica tellus, et si forte quiverit contra coluctari, probet suis viribus; Rothomagum nobis obsideat et capiat, Richardumque tantæ superbiæ adolescentem capiens floccipendat. »

Arnulfus vero comes præoptans penitus perdere divæ memoriæ Richardum, ne vindicet patris sui sanguinem innocuum, festinat citius ad Othonem regem Transrhenanum. Veniensque ante illius conspectum, verbis humillimis dixit ad eum : « Rex Francorum Ludovicus charæ inextricabilisque amicitia tibi munus. Pestiferam insolentia et temeritatis Hugonis ducis et Richardi Northmannorum comitis non valens ferre contentionem, mittit me tibi, ut aliquod illi gratia tuæ pietatis præstes solamen. Hugo filiam suam Richardo adolescenti maritali fœdere connubioque jungit. Ille vero suus miles effectus, gratia illius amoris ut domino per omnia obedit. Illius animatus milliari exercitu, ambit Franciæ regnum invadere, ejusque habenas et sceptrâ, ut ejus pater pridem, accelerat possidere. Retunde illorum, precamur, præsumptivæ voluntatis arrogantiam in virtute sua, et destrue illorum perversæ elationis jactantiam potentia tua. Si nostræ deprecationis expleveris votum, sique obsidens Rothomagum, Northmannicum acquisiveris nobis regnum, dabimus tibi in perpetuum Lothariense regnum, quod patri tuo fuit repromissum propter prælium Suessionico campo mirabiliter peractum. »

Otho vero præoptatæ legationis sermone g visus, ascitæque et coadunata orientalium profusius manu, conventionem de regno facta, venit velociter, devastans

secus præcincta, viget inexpugnabilis ab omni gente superventura. Precamur itaque, verte tantarum legionum exercitum ad Rothomagensis urbis pagum, quia antequam Northmannici ruris fines attinges, deportabuntur tibi illius civitatis claves. »

APOSTROPHA AD ARNULFUM.

Posse sistere cur Dei,
Omnium quoque præscii,
Velle, cujus opus manet,
Et calor peti omnia,
Regibus enipis asperis,
Contumacibus, improbis,
Arrogantibus et malis ?
Quamvis emeritum ducem
Heu ! patrem tetigit, tuus,
Istius pueri sacri
Mucro, sanctior ut foret
Testis almifluis Dei :
Vota non tua frivola
Velle prospicient tuum ;
Ecce sed comes almior,
Marchio locupletior,
Duxque sanctior omnibus,
Nobilis, celebris, pius,
Justus, almifluis, probus,
Sanctus, innocuus, bonus,
Omne jam statuet bonum,
Omne conteret et malum.

Multimodarum namque petitionum persuasionibus rex Otho compulsus, movit tantæ multitudinis exercitum, profectusque est cum rege Ludovico super Eptæ rivulum, qui termino diremptionis limitat Franciæ Northmanniæque regnum. Tunc vocat Otho Arnulfum, incentorem totius mali, et requirit claves Rothomagensis urbis, ut sibi promiserat deportari. Arnulfus vero intentione argutiæ mentis cœpit regem Othonem affari : « Domine rex, nemo Rothomagensium audent te aggredi, quia abhinc Rothomagum usque exstat tellus silvestris, commoranturque latrociniæ exercentes in ejus silvis et lucis. Est alius decursus aquarum in proximo, quæ vocatur Andella, pratis omnibusque rerum affluentis propensius referta. Ibi cras, petimus, figes tentoria, venientque illuc optimates Rothomagensium, ferentes tibi claves urbis et pretiosi honoris munera. » Rex vero Otho deprecativis coactus verbis, abhinc secedens in Andellæ fluvii resedit pratis.

Diluatio vero subdolæ calliditatis comes stetit ante Othonem regem, episcoporum cœtu ducumque et procerum frequentia constipatum et resurgentem. Cupiens autem Richardi præfulgidæ adolescentiæ multare pubem, regesque conducere ad Rothoma-

urbem Rothomagensem matutinus. Mitte ante conspectum tuæ majestatis robustissimam legionem, quæ invadens hostiliter præoccupet civitatem ; ut si quos forinsecus stantes certaminis gratia invenerit, ad civitatem ferociter retrudat, hincque tentoria tua illorum securus ad portam Belvacensem figat. Cum autem appropriaveris, tuus meique senioris exercitus eos sollicitos reddat, sicque in primo certaminis apparatu eoque prælii conflictu contemplari quiverimus cujus valentiæ et fortitudinis hæc urbs exstat. »

Tum quidam nepos regis Othonis dixit verbo elationis : « Domine rex, si licet tibi, antecedens ibo, castraque tua metabor. Si forte ingruerint contra me bella, ego conteram gladio eorum millia. Experiari cujus habitudinis cujusve valentiæ vel fortitudinis sunt in prælio, cujusve cautelæ provisionisque et prudentia in bello. Contra Dacos et Alanos Gothosque et Hungres sæpe dimicavi, verum contra Northmannos nunquam certamen inii. Aciebus præparatis lacescens eos, expugnabo civitatem et dissipabo dispergens advenæ gentis plebem. » Hoc autem referebat jactantia juvenali, ignorans varium casualemque eventum prælii. Extemplo rex Otho humiliumis regalium petitionum monitis coactus, citato exercitu progreditur mittens ante se perversæ elationis nepotem adornatis legionibus.

APOSTROPHA.

Otho rex magnus recolendus atque,
Cur Richardum percelebrem sacrumque,
Nobilem, justumque, probum, modestum,
Marchionem patriciumque sanctum
Et ducem nunc, magnanimumque fortem,
Ambis infesto laniare cœtu
Et maligno contaminare nisu,
Et honorem tollere principatus,
Quin potenti sistere cogitatu
Nutui Regis superique summi ?
Posse nullus nam Supero resistet,
Velle nec jam sidereum reflectet.
Illic comes, dux, patriciusque summus,
Marchio sanctus, celebris, modestus
Legibus plebem moderabit almis
Torquet astutus laceros reosque,
Atque justis præmia digna dedet.
Moribus sanctis meritisque fulgens,
Sic poli splendor scandet astra.
Tu potens rex atque vigens valensque,
Contereris numine sempiterno,
Incubabis ridiculæque sannæ ;
Sicque Northmannis reprobatus ibis
Ad tuæ sedis verecundus aula.

xones vero fictæ fugæ simulate hilares, taliumque casuum eventu eos adamanes, persequebantur eos hostiliter. Tandem vero nepos regis congressus super pontem portæ Belvacensis, putabat expugnare mœnia urbis. Northmanni vero hinc inde armati congregientes, et super eos ut leones super pecudes exsistentes, cœperunt eos lacerare prosternentes, et occidere telis mucronibusque coruscis, atque discernere securibus, ut bidentes lupi. Multis vero Saxonibus interfectis, pluribusque attritis et vulneratis, defungitur super pontem mucronibus et lanceis nepos regis. Tandem Northmanni victoria potiti, capiunt multos principum in conflictu mortiferi certaminis. Reliqui vero Saxones nepotem regis mortuum super pontem jacere cernentes, eumque cum magno impetu duroque conflictu rapientes, ducentibus Northmannis plurimos illorum captos ad mœnia urbis, deportabant ad cæteras phalanges. Jurgio duri prolixique prælii taliter sejuncto, stabant hinc Saxones et Franci et altrinsecus Northmanni, nec ambiebat gens Transrhœnana amplius se commiscere ipsis.

Interea mortiferæ relationis fama regem Othonem, crudelem nepotis mortem denuntians, percussit; totumque exercitum rumor tanti detrimenti conturbavit. Illico communis ratione consilii hostiliter invaserunt civitatem, cupientes tantæ reverentiæ juvenis vindicare sanguinem. Saxones vero et Franci nihil circa urbem proficientes, sed pro plurimum suorum exercituum occisis nimium ejulantes, revertebantur ad castra, defunctorum cadavera deportantes. Nepotis vero morte hisque inopportunitatibus rex Otho mœstus, vidensque venire pagenses illius terræ ad urbem altrinsecus, dixit suis principibus: « Potestne hæc urbs vallari nostro exercitu, ut qui transvehuntur navigio, non transgrediantur? » Responderunt: « Nequaquam, quia Sequana simplex et singularis procellis suis quatit muros civitatis, quin etiam incrementata et repugnata fluctibus maris, determinato cursu lunæ crescentis et deficientis, incremento septenarii numeri, æstuante fluctu, præoccupat portas et mœnia urbis. » Tunc rex Otho misit ad Richardum, ut liceret ei oratu petere sanctum Audoenum. Data vero orandi licentia, rex cum episcopis et ducibus, depositis armis, venit ad D

monasterium, quod est in suburbio civitatis, in honore cultuque sancti Petri sanctique Audoeni dedicatum. Multa vero donaria ibi largitus est ipse et sui, residensque in eo, accersitis optimatibus dixit: « Quid nobis agendum sit, animo decernite, et quid hujus negotii sibi videtur rectum, intimet animam nimia; incertam namque est mihi præscire quid agendum sit in tam pestifera tristium eventuum casuumque contritione. Vos, qui natu sensuque majores estis, quorumque consilio quæ exsequenda sunt delibero, cuncti sagaci internæ meditationis cogitatu rimamini, quid oporteat laudabiliter exsequi. Maleficum, si vobis placet, sophistam capiam Arnulfum, vinctumque catenis Richardo comiti mittam eum; ut vindicet de eo patrem suum, quia fraudulenter coegit nos huc properare et regem Ludovicum, cupiens occidere ducem Richardum, ut olim patri suum. » Tunc præsules et optimates responderunt regi Othoni, dicentes: « Exsecrabile cunctis atque vituperabile omnibus erit si capiatur, sique Richardo ad puniendum mittetur. Verecundia deducusque obscenæ confusionis et damni, quæ condignæ mercedis retributione pateris, non debebitur; quia tuus exercitus Richardum et suos indigna obsidione opprimens, hic injuste moratur. Sed de nostræ regressionis protectione salubri consilio stude, et ne deterius turpiusque tibi contingat, cum omni intentione animadvertere. Nepotem tuosque comites satellitesque et quamplurimos milites hujus obsidionis jurgio juste perdidisti, quia civitatem hanc injuste invadens obsejisti. Inconsultus etenim suggestione vafri Arnulfi huc accelerasti; præcave ne inconsultus regrediaris. A mari ad Sequanam usque englobantur omnes incolæ, postque biennium gestimunt te aciebus præparatis invadere. Non est nostræ valetudinis nostrique consilii et opis, diuturno temporis intervallo hic morari. Regem Ludovicum poenitet nimium huc venisse, quia in hujus obsidionis dilatazione novit se nihil proficere. Arnulfus vero plurimis sophismatum ambagibus intricatus, promulgato sui mendacii ingenio, hic et hic latitando, non ambit sermocinari tecum amplius. Et ideo internæ meditationis cogitatu retractans perpende quid nobis Transrhœnanis ageendum sit in ista obsidione. Urbs non capiatur, obsides non dabuntur, verum ineluctabile nobis damnum accrescet velocius. Utinam tuæ jussionis præcepto esset quisque nostrum, quo terram petiit exordio nativitatibus! Sed qui nobis adhuc minime sufficiunt vota, precamur, torque prosperæ regressionis vestigia, terram nostræ nativitatibus repetitura. » Hujus igitur sermonis collectionibus rex Otho submonitus, formidansque pestiferos futuri periculi casus, quasi infra statum suæ mentis receptus, diutius meditans, inquit principibus: « Ne pejora prioribus infortunia fortuito patiamur, neve nostri inimici nostri detrimenti successibus exsultent amplius, iter ro-

ratīs equis et plāustris, noctu sienter cautēque
atque clanculum profectus, repetebat rura Flan-
drensia velocissimus.

APOSTROPHA.

Otho, surge velocius, et fuge nunc citus,
Natalem pete glebam!

Vindex nam superus tua territat agmina.

Surgens nunc cito cede!

Ductor subdulus evanuit tuus; en fuga

Te nunc crue præpes!

Contra velle Dei quid adhuc recubas? Fuge

Nunc i, nunc fuge, nunc, nunc.

Cum Northmannica præpedient tibi et agmina,

Heu, heu! turpius ibis.

Gressum nunc pete, nunc fuge, nunc iter arripe

Fidos cedere coge!

Rex nunc, ne pereas, fuge, cede, liquesceque,

Septus labere cœtu!

Richardus juvenis probus et pius et bonus

Agmen jam citat ingens,

Summus marchio, dux quoque, patricius, comes,

Et te cedere gestit.

Hujus rector humi, locuples, bonus et sagax,

Aut non, aut velis, exstat.

Legum et distribuet populo moderaminum

Judex justus habenas.

Damni postque lugubria debita flebilis

Digne scandet Olympum.

APOSTROPHA AD LUTHDOVICUM REGEM.

Quem regale decus, sceptrum passimque coruscum

Jactitat eximium,

Stemmate regali quem exporgit sexu ab utroque

Regia progenies,

Quem decet attolli summo conamine, quæ sunt

Regia si peragis,

Et cujus proavi bis ter tria regna feruntur

Conciliare sibi,

Cur vicibus tantis Richardum sternere gestus,

Percelebrem juvenem?

Perfidia deditus casso conabere cuncta

Namque supra satis hæc.

Nunc fugias potius, magis hæc sententia præstat,

Præpete equo et volucris.

Contra Northmannos olim bellare cupisti,

Quid memor attigit es.

Nam captus belli certamine, succubuisti

Casibus innumeris.

Nunc fuge, cede, recede, itiner cape præpeti gressu,

Vivere si cupias!

Jurgia nec repetas contra, quem dextera sanxit

Judicis ætherei,

Quem censura Dei prædestinat omnipotentis

Moribus et meritis,

Ecclesias altis extollens culminibus, quo

Ædificet, statuat,

A Ordinis atque gradusque monastica suppleat, ornet,
Stringat et amplifcet,

Legeque normali compellens vivere cogat

Servitio Altithroni,

Sicque corollarii superi commercia lucrans,

Vivet in arce poli.

APOSTROPHA AD RICHARDUM.

Richarde, bonus, recolendus,

Digne venerandus, amandus,

Et marchio, dux, comes almus —

Nam prætimidos faciendo,

Super hos timor irruit ecce

Regis domini omnipotentis —

Ne sollicitus timeas nunc,

B Jaculoque Dei celeres jam

Perculsi animo fugiendo,

Plures manibus capiuntur,

Gladio plures morientur.

Sic vix patriam repedabunt.

Tu legibus et populorum

Judex animos redomabis.

Ast ecclesias statuendo,

Famulatu sollicitare

Practico theoricoque,

Triforme hoc ordinis agmen,

Deitate sacræ Trinitatis

Coges, urgebis et anges.

APOSTROPHA.

Insidiis remisque hiantibus

Cunctis malisque traditus,

Exosus nimium, ut putridum pecus,

Clades perosa, odibilis,

Pestifer et nocuus, quin perfidus,

Injurius, cunctis lues,

Et dicto et facto, meditamine,

Obnoxius cunctis, reus,

Amplius haud renoves jam jurgia

Nullos citabis litibus,

Desine Richardum juvenem, probum

Prædestinatum jam Deo.

Marchio, patricius, dux et comes,

Electus, almus, præpotens,

Egregius, justus, pius et probus,

Sanctus modestusque, innocens,

Religionis apexque sacræ cluens,

Et forma normæ præclusus,

Idææ summa boni hujus lucidi

Plebem fovet Northmannicam.

Igitur plebeio hujus nocturnalī murmuris tumultu
sonipedumque strepitu reges exterriti, nimiaque
formidinis tremore perculti, in caligine obscura
noctis putabant gratia certaminis Richardum adesse
cum suis. Repente conclamata est omnium salus.
vixque fiducia spemque vivendi recessit ab omni

plexatus ut amens fugitabat, alius scuta revellens insano spiritu quasi per latebras errabat. Alii vero tentoria castraque terra tenus prosternebant, alii autem equos phaleris exornabant. Hic hac illacque quo nesciebat cursitabat, hic stupefactus et tremulus unoque obtutu defixus hærebat. Hic inter fluctivagam tremulamque plebem quæritabat suum seniore, hic inter commistum gregem inermis palpabat clamitans suam militem. Hic pede celeri gressu fugam petebat, hi equis calcaribus citatis inermes fugitabant. Hi tritices loricas galeasque auro comptas furtim abscondebant, hi ornamenta regalia cæteraque sibi vindicabant. Pavidorum exercituum murmur multus (sic) alte resonabat, voce inarticulatæ tumultus clamorque ululatum confuse tinnibat. Quapropter tumultuario plebeioque hujus confusæ altivolæque vociferationis tinnitu Rothomagenses excitati, formidantes ne præoccuparentur repente futuræ crepusculo die [sic, f. diei], munierunt urbem custodibus armatis, ipsique pervigiles præstolabantur tristes eventus præoptati prælii. Cum autem aurora tenebræ noctis caliginem puniceo amictu emicans desiccaret, rebusque color notionisque imaginatio rediret, cœperunt Transrhenani magalia succendere iterque desideratæ regressionis repetere, viarumque ignari hac illacque pavidi fluctuare. Richardus vero dux magnanimus, florida congruæ pubertatis lanugine decorus, hujus rei eventu hilaris et lætus voluit illos aggredi cum suis omnibus præparatis aciebus. Rothomagenses vero præcupidæ congressionis propositum a duce tanto amovere conantes, dixerunt blande unanimes : « Domine dux præpotentissime, tenera viges adhuc ætate, esque spes nostræ salutis et fiduciæ. Formidamus, si iveris, ne præoccuperis morte. Hac similitate decipi, ut remur, nos autumant; nobisque sic urbe prosilientibus, capere eam præjudicant. Non est nostri consilii te nobiscum ad hujus certaminis prælium congredi. Verum qualicumque modo hujus rei sors se habeat, viriliter cum pluribus urbem custodi. Nos vero eos caute prosequemur et armis eos lacessere conabimur. » Hujus blanditii syrinate vix evictus Richardus, juvenis præcluis nobilitatis, urbe cum pluribus remansit, cæterique satellitum et tironum agmina regalia prosequentes, prosternebant plurimos occidentes. Tandem quædam phalanx Rothomagensium commisit ad silvam, quæ dicitur Malisforaminis, cum eis prælium, atque opitulante Deo devictis hostibus obtinuit triumphum. Altera vero concio similiter Rothomagensium, præstolans

A nariæ sacrosanctæ ecclesiæ distribuit lætissimus. His ita divino nutu expletis, cœpit præcipuus in omni terra Northmannorum, Britonumque, Francorum et Burgundionum haberi. Nitebat enim pro generum nobilitate, florebat bonitatum agalmate, Moribus erat illustris, sublimiorque merito astris. Effigie rutilabat, nullique pietate secundus erat. Statum reipublicæ Archos mellissius adornabat, omnisque probitatis fama super æthera notus erat. Monstrabat solers jugibus factis, studiis, exemplis et documentis, omnia commoda imitandæ bonitatis. Vultu clarus erat, omnique actu clarior cunctis exstiterat, dulcis emicabat eloquio, habitu et incesso omnibus suavior. Nitidus ore mellissio, serenus semper corde jucundissimo. Fervebat namque fide, spe et charitate, duplicique Dei et proximi dilectione. Prudenti simplicitate renidebat, simplici prouidentia coruscabat, jurgia litesque et rixas strenue sedabat, populumque, ut pater filios, amicaliter regebat. Exuberabat bonitatum commodis, inforcebat plurimos probitatum exemplis. In domo quippe ejus veritas et gloria, in operibus illius æquitas splendebat et justitia : optimatum namque Francorum et Burgundionum gesta dirigebantur ejus providentia, reique publicæ tractabantur utilia illius prudentia. Ejus namque sanctitatis, dignitatis et affluentia, longe lateque diffundebatur experta opinio. Flandrenses et Orientales obtemperabant ejus imperio. Verum quoniam minime valet lucerna cœlitus candelabro imposita latitare sub modii umbra, cœpit præmaximus inter suos haberi, quem iudiciis mirabilibus Christus Dominus disposuit manifestari. Magnificabilis clerus et populus, qui tanti ducis partabant jussionibus. Omnis potentis namque Dei auxiliante clementia, et sui ducis Richardi procurante solertia, illis in diebus pulchra Christi ecclesia, et nimium decora. Moribus quippe sacris ejus monitu componebatur, ac insignibus virtutum illustrabatur, non habens per crimen maculam nec per duplicitatem rugam. Radiabat namque in sublimitate prælatorum solari venustate, atque in humilitate subjectorum lunari claritudine. Ipse vero vitæ innocentis statum benignissima mente retinebat, gubernaculumque ecclesiasticæ dispensationis, corde serenissimo, licet laicali ordine adornabat : facto, dicto et cogitatu prospero omnibus excellebat meritorum lumine, moribusque coruscabat. Enimvero Spiritus sancti gratia locupletius ditabatur, septiflyque charismatis sapientia propensius repletabatur. Quotidia meritorum, omniumque bonorum affluentia dignius auge-

verbo et opere qua- mentis intentione introductus A
erat ad salutem regiminis totius patriæ. Erat nam-
que melliflua dulcedo fortium, fortitudo debilium,
defensor orphanorum, solator miserorum, baculus
orborum, reparator ecclesiarum, lux sincera cæco-
rum, apex clericorum, salus agentium, culmen ge-
nerum, decus præsulum, salus viduarum, cacumen
sacerdotum, amator fœderum, cultor virtutum, ma-
xima spes omnium: pietas mœstorum, memorabile
pignus amicitiarum, palma desperantium, tutela
presbyterorum, sedes legum, rector populorum, pas-
tor pauperum, forma proborum, arma militum,
iudicium accusantium et accusatorum, libra quæ-
stionum, mitigator rixarum, pater exsulum, receptor
profugorum, distributor honorum, dulcis amor B
vernularum, exemplum cunctorum; pœna furum,
detrimentum latronum, emendator confessorum,
opus pietatum, murus regionum, lumen cunctorum,
specimen sanctitatum, dulce caput consulum, auxi-
liator regum, protector omnium populorum

APOSTROPHA AD RICHARDUM.

Censor ab occasu quem laus exporgit Eoo,
Fama recensitæ laudis, septemque trioni,
Patrici Richarde, comes, dux, marchio, princeps.
Religionæ calens, probitatum agalmate florens,
Alloquio mitis, bonitatum merce celebris,
Callem iudicii servans moderamine legis.
Gaudia caudicium superant tua facta pusillum,
Compressum nimium rerum aggere multimodarum.
Nec valet exsequier quod gestit scribere semper,
Actus impetus eximii nam vicit inertem,
Quamlibet immeritus poterit quod scribere certet.
Heu! atheta Dei vigeas in culmine divi.
Gaudia cum sanctis habeas per pascua pacis.

Cum autem Richardus marchio celebris videlicet
columba Christi, sine felle amaritudinis, eniteret
omnium honorum titulis, quietumque et solidum ab
iniimicis teneret regnum Northmannicæ Britannicæ-
que regionis, nullaque gens auderet feritare cum
Richardidis. Hugo, dux magnus et mirabilis, coactus
imbecillitate sui corporis, coadunatis pariter militi-
bus suis, antequam defungeretur, in extremis po-
situs, dixit: « Richardo Northmannorum duci præ-
potentissimo filiam meam, licet teneræ ætatis sit,
futuris nuptiis connubio, sacramento vestro consilio
tradidi; quam, cum congrua habilisque viro fuerit, D
pargiri illi nullatenus differatis. Ipse vero uxoris
meæ filiique mei, dum in id ætatis erit, advocatus
sit, vosque consiliis ejus saluberrimis et mandatis
ultronei inhæreatis. » Defuncto vero Hugone Fran-
corum duce, omnes unanimes ad Richardum, tantæ
potestatis marchionem, convenere, seque commise-
runt sub patrocinio consilii ejus et tutelæ. Incum-
bebant autem omnes voluntarie ejus servitio, et fa-
mulabantur libenter ut Domino in se. Inse autem

humiliter ejus jussionibus et dictis, et obtemperabant
obedientes ejus præceptis. Ipse regebat eos blande,
ut paterfamilias servos, et alebat eos dulciter fomite
benignissimo, ut pater filios. Ejus consilio tracta-
bantur commoda secretioris ordinis sub palæstra
theoricæ vitæ desudantis, ejusque cultu adornaban-
tur utilia ordinis ampliozem vitam ducentis, scilicet
sub practicæ vitæ agone colluctantis rempublicam
strenue, blandeque et leniter prælatos regere coge-
bat, et ne alicui ullum præjudicium facerent, mina-
batur et postulabat. Richardo vero duce sagaci ju-
stoque legum moderamine terram pene totius Galliæ
salubriter regente, exultabant cœlorum cives, im-
mensas præconiorum laudes individuae Trinitati refe-
rentes. Gaudebat omnis terra, jubilans Domino in læ-
titia. Plaudabant omnes in excelsis et referabant gra-
tes Omnipotenti, qui illis patricium et ducem tantorum
bonorum incrementis largitus est clientem. North-
manni vero tanto censore tantoque advocato gratan-
tes, illoque præsentem non tantum frui volentes, ve-
rum etiam de posteritate cogitantes, ut gloria prolis
viro non deesset, utque viro germine non destituan-
tar per progenierum successiones, venerunt ad eum
dicentes: « Res cujusque negotii, quæ sacramento
veræ fidei determinantur ab orthodoxis, operæ præ-
tium est quo expleantur indeterminato spatio præ-
finiti temporis. Quocirca filiam Hugonis, magni
Francorum ducis, quam illo superstite sacramento
connectendam tibi connubio sanxisti, antequam
præfiniatur terminus statuti temporis, si congrua
habilisque et nubilis fuerit, lege maritali prædignum
est tibi copulari. Illa vero, ut audivimus, virgo ele-
gantissimæ speciei et formæ, apta generalis connubii
commitioni, congruentique delectabilis concubitus
amplexioni, masculini seminis viribus minime dif-
fert succumbere. » Richardus vero virilis uberta-
tis potestate, dicitur suis respondisse: Quod sancti-
tum est fide peractum iri, consequens est execu-
tum iri. Illico præparantur nuptialis sumptus com-
moda, adornanturque mirificæ compositionis spon-
salia. Northmanniæ igitur, Britonicæque regionis
optimatum manu ascita, præparatisque omnibus
fesceninno cultuique erant necessaria, cum incompu-
tabili principum congressione eam decenter et
honorifice deduxit ad Rothomagensis urbis palatia.

APOSTROPHA.

Prolis optatæ prosperitatis,
O semper cupidi, indignique,
Northmanni præceres, belligerique,
Vivacis mentis igne calentes:
Non hac quæ vehitur, virgine proles
Nascetur, populumque reget hæres.
Verum divino numine nutus
Cælestis virgo prodet olim
Stimpe Decemque nobilibus alma

Pluribus sibi met eliget unam,
 Jungens connubio, fœdere, pacto,
 Quaque vergente tempore dignus
 Nascetur hæres germinis almi.

Cum autem tantæ nobilitatis conjugis decenti gratularetur consortio, Britonicæque atque Northmannicæ patriæ populos serenaret jure salutifero, atque per totam pene Franciam Burgundianique salubri consilio repentinas insurgentium malorum commotiones compesceret dignæ potestatis dominio; quidam satrapa nomine Tetboldus, dives opum, militumque sufficientissimus, novercalibus furii, zeloque et odio succensus, cœpit insidiari ei mukis subsannationibus, rixarique contra eum, et oppugnare incassum terram ejus. Decernens autem se nihil contra eum proficere, profectus est ad Gerbergam reginam, filiumque ejus Francorum regem Lotharium commorantes Lauduno monte. Qui multis prosecutionibus cœpit eos urgere, ut decipiendo deponerent eum tanto honore. Venenoque livoris infectus, dicebat regi et matri ejus: « Mirum mihi et omnibus cur tantæ arrogantia comes Richardus Northmannicum Britonumque tenens regnum quietus, super Francos præsumptuosa temeritate elatus, principatur contumax præ omnibus. Nec Deo, nec ulli militat, famulatur et servit; verum in suæ præsumptionis jactantia, inreverenti animo cordeque infrunito confidit. Nostrorum quemque parvipendit, Francorumque ut rex ditione superba dominatur et regit. Hujus consilio tractantur cuncta quæ Francigenis sunt incommoda. Non est tui nec nostri honoris ut talis comes dominetur nostri. Dedecus quippe est tui imperii quia Burgundionibus imperat, Aquitanos arguit et increpat, Britones et Northmannos regit et gubernat, Flandrenses minatur et devastat, Dacos et Lotharienses, quin etiam Saxones sibi connectit et conciliat. Angli quoque ei obediunt subduntur, Scoti et Hibernes ejus patrocinio reguntur. Omnium quippe regnorum omnes gentes ei famulantur et obediunt, nec est nisi tu qui queat resistere superbienti temeritati ejus militumque suorum. Magis ac magis, supraque satis ingruenter confortatur et prævalescit, nec multilua militum congerie confidens respiscit. Vide ne regnum tibi hæreditarium conetur super te invadere, teque ab illo exterminare et extrudere. Si quod injuste tenet teneres, omnia regna tibi vindicare quires. » Harum quippe fallacium ambagum alloquio audito, subintulit Tetboldo regina tristis et commota: « Tu nostri secreti conscius, secretiorisque consilii fidus secretarius et consiliarius; da nobis consilium super his rebus. Nullius juvenis virtute suffulti, nisi Dei, precamur ut motus pietate in hoc negotio, clementer succurras nobis. Aversamur undique secus, et comprimimur, et nusquam tuta fides reperitur. » Tetboldus vero comes cupiens

A

APOSTROPHA.

« Heu. quid adhuc furis ardescens, o Arnulphe,
 [odio perfidiaque,
 Invidiæ nimium afflictus tædis et laniatus?
 Desine moliri contra superum velleque posse
 Pervacuum nimium labor est, quem nunc corde re-
 [tractas
 Non capitur, quem dextra Dei sancit, protegit atque.
 Nam justus, probus, innocuus, sanctus, percele-
 [brisque
 Marchio, patriciusque, comes, dux Richardus et
 [almus,
 Aggere quadrifidæ mactus virtutis rutilanti,
 Plebem commissam sibi met pater ut corriget æ-
 [gens
 B Proteget, auxiliabitur, et salvabit, refovebit. »

B

« Si universæ Franciæ et Burgundiæ militari manu ascita, profectus fuerit rex Lotharius tuus filius ad ejus urbes munitissimas, ille si maluerit resistens dimicabit contra eum. Si non, componet se in firmissimis munitionibus tutissimarum civitatum. Denique conglobato christicolarum paganorumque exercitu, depopulans cuncta aggredietur urbes suas, et si forte ceperit eas, Francorum Burgundionumque tenebit securus regna. Prudentius congruentiusque est cum dolo aliquatenus eum capere, quam monarchiam ejus devastare, urbesque obsidere; quia nihil proficiemus in hac expeditione. Animadvertet enim propositum voluntatis nostræ sicque cautius tuebitur se. Verum, mitte legatum ad Brunonem Coloniensem archiepiscopum fratrem tuum, Lothariensem scilicet ducem præcipuum, ut veniat ad te propter hujus erroris negotium, decipiatque alicujus calliditatis sophismate Richardum tantæ elationis virum. » Illico regina mittit ad Brunonem, et omnem hujus deceptionis mandavit seriem. Bruno vero petiit Franciam illico, veniensque Virmandensem pagum, misit quemdam episcopum qui diceret Richardo in dolo: « Bruno Coloniensis archipræsul, licet indignus, tibi fidelium orationum munus. Quoniam quidem noster senior bene norit quod evangelicus sermo referendo dicit, *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Idcirco obnixè precatur ut venias contra eum Ambianensi pago velocius. Audivit enim errores insurgentium in te rixarum, vultque ardenti animo ob amorem tuum sedare tumores earum. Te et regem nepotem suum inextricabili conciliabit fœdere, te et Tetboldum, cæterosque malivolos pacificabit dempta pestifera voluntate. Omnia regna nepotis ditionis rectæ ambit lege coercere et serenare, omneque jurgium discernere et conculcare Desiderat enim omnes connectere fidelitati sui nepotis, sicque sedatis rixarum turbinibus, pactaque ab omnibus pace, ad sua regredi. » Tunc Richardus marchio benignissimus his dolosis affatibus deceptus, cœpit ire contra

C

D

duo Tetholdidæ dicentes divino nutu inspirati : « **Ti-**bi, dux, secretius fari volumus. » Richardo secedente, intulerunt illi : « **Majusne fore dux Northmannorum,** quam extra regionem tuam pastor ovium et caprarum ? » Richardo vero comite in uno obtutu defixo, et mirabiliter hærente, nulliusque responsionis verbum illis dante, illi admodum stupuere. **Hlata vero** propositio quid significaret scrutatus, infraque semetipsum quasi receptus, dixit illis duobus : « **Unde, vel cujus fideles estis ?** » Responderunt : « **Quid tibi cujus ? Nonne tui ?** » Richardus animadvertens eos suos fideles esse, eosque propalari cujus essent nolle, grates agens, et vale dicens, honoravit secretius illos præcipue. **Uni vero** ensem ex auro quatuor librarum in capulo fulgidum, alteri vero dedit armillam totidem libris purissimi auri fabricatam. Illis namque recedentibus, quæ retulerunt intimavit suis optimatibus. **Tunc illi** retractata et interpretata propositione tantæ invectio- nis et comparationis, coegerunt illum redire mœnia Rothomagensis urbis, legatumque mittere ad Brunonem, qui se non venturum ad placitum nuntiaret illi. Legato vero Brunoni archiepiscopo nuntiante Richardum ad placitum non venturum esse, stupuit, autumatque tantæ deceptionis consilium illum animadvertisse ; dixitque legato : « **Vade citius, dicque** Richardo magno duci ut saltim veniat super Eptæ fluvium, si requiem pacisque incrementum cupit habere suorum inimicorum, et ego pro ejus amore proficiscar illum solaturus eum. » **Tunc legatus :** « **Non propter me, nec propter quem-**quam tuorum ad præsens venerit contra te ad placitum. » Hujus igitur responsionis obstaculo, tantæque traditionis dolo penitus detecto, revertitur ad sua verecundus Bruno.

APOSTROPHA.

Moliuntur ecce plures,
 O RICHARDE benigne,
 Duxque patriciusque magnus,
 Cunctis et comes alinus.
 Subjugare te potenter
 Vafra calliditate,
 Et retractat quisque dolo,
 Quo te perdat inique.
 Propter hoc stude valenter
 Certa, speque, fideque
 Enitere vi micante,
 Meritis mercedeque justa,
 Quo queas vigere semper
 Solerti probitate,
 Callis et justis tenere
 Libram, rectum itinerque.
 Frueris sorte tali,
 Quo nunquam capieris :
 Sed vigebis seculorum
 Jam per sæcula cuncta.

A dus, cæterique factores talis consilii et calliditatis vituperantur. Richardus vero dux sanctissimus, tantæ deceptionis et calliditatis insidiis erutus, referebat quotidie grates Regi regum devotius, qui eruit eum de periculo mortis et captivitatis propitius. Erat itaque Christo Domino semper in omnibus operibus subjectus, devotione et mansuetudine omnibus viribus armatus. Moribus et meritis præcipuus, sacrosanctæ Ecclesiæ Northmannicæ advocacy dignus, fide plenissimus, spe robustissimus, charitate largissimus. Obediens Dei præceptis, credulus in divinis promissis. Affluentia rerum bonitatumque locuples, divino cultu mundialique solers. Docilis in opere, longanimis in spe ; sapiens in colloquio, prudens in consilio. In corrigendo constans et vehemens, in dilectione Dei et proximi ardens. Patiens in adversis, fortis in periculis. In divinis sæcularibusque disciplinis mansuetus in elemosynis largissimus.

B Assiduus in studiis bonæ operationis, sollicitus metu mortis. Eximius in timore Dei, magnificus ordine habituque laicali. In exsequis cunctorum devotissimus, in misericordia et pietate gloriosus. Præcellenti ingenio præditus, in omni opere strenuus. **Judicio** justitiæque insignis, in reos severitate terribilis, in probos lenitate mitis. Ad gratiam meritorum promptus, ad ignoscendum offensorem paratus. Humilitatis gradibus summus, in omni hospitalitatis famulatu præcipuus. Aliorum monachorum, canonicorumque, atque gregum piissimus advocatus suorum providus. Dispensator commissi talenti fidelis, moderator rixarum insignis. Delictum proprium canens, alterius severiter puniens. Plebem ut pater filios fovens, Christi præcepta fideliter adimplens. Propter vos interdum armis, interdum patientia vincens ; paganos jugo Christi levi et suavissimo subdens. Defensor patriæ robustissimus, solatorque viduarum sanctissimus. Prudens, magnanimus, bonus et modestus, augebat populos statutis legibus. Præcellens pater exulis et egentis, incomparabilisque solator orphani et pupilli, largum pauperibus cibum ministrabat, ecclesiarumque assiduus reparator renitebat. Sacros ordines graduum Ecclesiarum mirifice præ omnibus honorabat, atque monastica quæque adornabat. **Attentus,** benevolus et docilis in omni opere exitebat, accusantiumque et accusatorum æquali lance querelas discutens trutinabat. Non personas pauperum vel potentium in judicio ullo cultu reverentiæ respiciebat ; verum expugnantium querimonias, dempta scrupulosæ rei ambiguitate, recensens, dijudicabat. Meritis et factis præcellebat in omni negotio cunctis, eratque omnibus mirabilis respectu bonitatis et honoris. Floccipendebat arrogantes et improbos, puniebat contumaces et reos, exaltabat humiles et benevolos, conculcabat raptores et injustos. Tirones suæ

lusque cu que quioquam subripere. Degeant omnes in ejus ditione securi malorum et laborabant festinanter accelerata exhibitione omnium operum.

APOSTROPIA.

Profusis precibus lector supplex tibi dico,
 Artis septifluæ gnare, capaxque bene.
 Deficit eloquium : non hunc sustollere possum
 Quantum opportheret laudibus innumeris.
 Nec stringi numeris, nec possunt cedere verbis
 Quæ mala sedavit, quæ bona distribuit.
 Custos defensorque suæ patriæ luculentus,
 Dux, comes iste bonus, marchio, patricius,
 Archidicus rector rerum si quislibet esset,
 Posset veridica scribere quæ cuperet.
 Ast ego stultus, hebes, cunctæque rationis et experts,
 Scribere non valeo dicere quæ cupio.
 Istius notæ scriptæque libro honitates
 Ejus stellifero qui sedet in solio.

Illis et aliis quampluribus prohibitibus huc illucque sparsim diffusis, copiosisque diversarum rerum affluentis propensius diffamatis, Tetboldus comes incendebatur excruciatu invidia et furiis, livoris et perfidiæ suffusus veneno, suggerebat quotidie regi Lothario ut deciperet Richardum tantæ dignitatis virum dolo, teneretque Northmanniam sub suæ ditionis jugo. Tandem vero rex Lotharius ipsius comitis sophisticis suggestionibus excæcatus, misit ad Richardum qui diceret ei dolosis affatibus : « Usquequo præstolabor pœnitentiæ recordationisque tuæ respectum, ut frivolum cujusque gentis me toties parvipendis? Nonne subnixus tuorum adminiculo inimicorum, possum obsidere et capere, exceptis amicis tuis, urbes munitiorum tuarum? Non unquam cuiquam te subjugabis? Norisne me esse regem Francorum? Nonne tibi injurius esse potero, si quæ mei juris est, ascita manu, ad te obnixius properavero? Si tuis invidis credidero, tuque vero meis perjuris et infidelibus faveris mente et corde tuo, nunquam pacificabimur fœdere complacito. Desine talia rimari, et libeat tibi mecum gaudere et congratulari. Connectamur igitur adinvicem taliter competentis mutæ voluntatis, ut nemo nostrorum suapte quidquam possideat facultatis. Si quispiam in te vel in me rixatus exercuerit jurgium, ego tuum, tu vero meum contere et dissipa adversarium. Simus unius cordis, uniusque mentis et voluntatis, et conteramus et dispergamus atque subjiciamus Tetboldum cum suis. Flandrenses vero cæterasque gentes in nos rebelles, diræ legis jugo affigamus, easque nobis servire et potestate urgeamus. Quærentes accelerata venire contra me velo-

A Jamjam pudebit cogitasse noc perversum
 Ingloriusque hoc, heu! velle.

Pravum tuum sed velle posse haud continget.

Igitur Richardus dux comesque præcellentissimus, falsidicis harum blanditionum minarumque legationibus deceptus, profectus est contra Lotharium regem ad placitum, ascita militari manu. Rex vero coadunatis ejus inimicis in dolo, Carnotensi scilicet Tetboldo, Andegavensi Goizfrido, atque Flandrensi comite Balduino; qui etiam exercitu plurimorum ejus inimicorum clam congiobato, morabatur super Helnæ fluviolum fraudulenti animo. Die vero indicti placiti, quo dolose statutum erat eos fœderari, misit dux magnus Richardus exploratores, ut quæ gerebantur apud regem renuntiarent sibi, inquirentque qui essent cum rege, et si quid deceptionis latitaret in exsequendi negotiis placiti. Illi autem illic profecti, Tetboldum cæterosque inimicos ducis Richardi ante regem reppererunt. Hinc quoque super mandatis regis hærentes, nimium stupuerunt. Illis autem ante regem morantibus paululum, ecce venerunt Tetboldi, Goizfroidi atque Balduini comitum loricati et galeati exercitus, insurgentes hinc inde celeri equitatu, cupientes ut jussum erat aggredi Richardum et suos hostili congressu. Videntes autem hoc illi, innuebat quisque sibi, ut renuntiarent celerius quæ viderant Richardo comiti. Tunc unus illorum præpetis equi dorso residens, veloci cursu repetiit Richardum prædignum comitem, omnia agmina transiliens, vociferansque cum nimio gemitu, et dicens : « Domine, domine dux præpotentissime, erue te, ne intereas hostili immanitate; quia omnes inimici tui congressi cum rege, gestiunt te tuosque aut capere, aut interimere. » Illis auditis Richardus dux imperterritus surrexit, suisque fidelibus ascitis dixit : « Prandium ecce paratum nobis, antequam devertamus, prælibemus illud in nomine Domini. Sicque sacrosanctæ crucis vexillo præmuniti, præstolemur hostium cuneos intrepidi. Nequitia etenim illorum et perfidia atteret digne illos; probitas vero puræ fidei et spei eruet nos. Impetus perversæ multitudinis illorum non vos exterreat, verum prædecessorum vestrorum in omni adversitate robustorum monumentum fortes faciat. » Cum autem, ad prandium residens, hæc et alia quamplurima suadendo proferret, sui que quam plurimi abessent fideles, venit alius nuntius referens adesse hostium acies. Richardo vero sanctissimo duci percunctanti quot millia hominum essent regis, si que ipse esset rex in congressione hostili, tertius affuit citatis calcariibus equis. Qui dixit ei :

vada Depæ præoccupavit, ne veniret ad eum. Quidam autem inimicorum persequentes Jucem Richardum, in medio vadi Depæ armis invaserunt. Illis vero simul præliando illic collectantibus, recognoscens quemdam venatorem suum nomine Walterum, dux Richardus cucurrit cum domigenis illuc intrepidus, et eripuit illum cæteris fugatis et occisis hostibus; restititque omni exercitui regis ad fluvioli Depæ exitus.

Confluente vero undique secus regis et inimicorum exercitu, dixerunt ducem ad Richardum majores natu defendentem severiter vadi aditus: « Domine dux magnanime, fraus hujus perfidiæ, dolusque deceptionis nefandæ detectus est Deo annuente. Ne igitur præoccuperis morte, aut capiaris, precamur, diverte; urbemque Rothomagensem celeri equitatu pete, ne forte inimici tui præoccupent nos velociori cursu, eamque vindicent sibi, reperientes vacuum militibus. » Dux autem Richardus illorum respiciens consilia, cupiebat cum tironibus suis venientium invadere agmina. Tunc majores natu videntes eum in suæ mentis proposito perseverare, salubrisque consilii verbis non acquiescere, aggreduuntur eum et per freni habenas arripientes, precabantur eum secedere. Tandem vero majoris ætatis militum precatibus vix coactus secessit et petiit Rotomum festinanter ne caperetur. Illico propalante fama execrabile conjuratæ deceptionis placitum, omnis populus regionis illius confluit celeriter ad ducem magnum Richardum, crebris multimodisque monitis incessanter urgens eum, ut regi et Tetboldo comiti redderet retractatæ deceptionis talionem, invadens eorum regnum. Ipse vero grates referebat quotidie devote Regi regum, qui de interitu mortis aut captionis eripuit eum. Ecclesias palliis monasticisque rebus ideo plenius honorabat, pauperibusque cibum et potum largiflua manu abundantius ministrabat divinæque servitutis officio incumbens operam dabat. Judicia justî examinis libramine rectius trutinabat, rixas litesque atque discordias compescens, plebem moderatius regebat. Cuncta bona opera sagacius perficiebat, in omnibus operibus Deo subditus perfectior erat. Orphanos pupillosque et exules, ut pater filios, lenius sustentabat viduasque et profugos suavius refovebat. Monachos canonicosque atque laicos famulari Deo strictius urgebat; paganos sceleratosque refutans, populum suæ advocacionis fomento securitatis prudentius nutrebat.

APOSTROPHA AD URBEM.

O civitas fecundior quampluribus,
Fertilitate boni, militibusque sacris!

Tunc ecce dux nudans nunc capetus hunc

A Quis bona quæ studuit elucubrata forent.
Quod vatibus culpa est, cares rectoribus.
Instrue nunc pueros artibus innumeris,
Successio quidquid peraget magni patris,
Carmine mulicano elucubrare sciant.

Interea longe lateque per totam Europam profusius promulgata tanti patroni tantique ducis bonitate, Tetboldus venefico perfidiæ infectus livore, iterum petit regem Lotharium, dixitque illi doloso corde: « Paterisne convictus contumacis Richardi jurgio præjudicium suæ arrogantiae in tuo regno persistere? Tenebitque regnum Northmannicum sine tuæ voluntatis largitione? Quomodo jure rex nuncupaberis, si regere regnum Francorum non quiveris? Cæterum fortassis ascita Dacigena gentilitate, ut avus suus Rollo olim super avum tuum Carolum, regnum ditionis tuæ supercilio jactantiæ suæ deliberat invadere. Contra istius præsumptivæ calliditatis molimina, dabo tibi prosperi saluberrimique adjutorii consilia. Invade et obside, atque cape mihi Ebroicam civitatem, ego vindicabo tibi totam Northmannicam regionem. » Rex vero hiis promissis hilaris et lætus, misit ad omnes suos fideles, quatenus venirent ad se hostili congressu. Conglobatis igitur totius Franciæ et Burgundiæ repente principibus, occurrit, et obsedit atque cepit Ebroicas repentino conflictu, delitque eam Tetboldo gratia conventionis ultroneus.

APOSTROPHA

Celebris, digne nobilis, atque
Marchio summus, duxque verendus,
Tutor cleri, plebis et auctor,
Rector populi, justus et almus,
Orphani et exulis irrevocandus,
Vidux solatorque benignus,
Fortiit nunc casibus istis
Velle modestum non minuetur.
Neve fastigeris dubitando,
Sibimet dnm infortunia crescunt,
Jamque quem colit hunc lacerat acre,
Pyrrius, æternus, refovendo,
Pater ut sobolem recreans dulce.
Quæ peragis nunc perage semper,
Quæ operaris modo hæc operare.
Urbs ablata tibi quoque furtim,
Tibi reddetur, judice summo.

Richardus igitur dux præpotentissimus, subitaneo horum eventuum casu tristis et mœstus, convocavit robustissimas legiones Northmannici exercitus, ivitque super Tetboldum, fretus innumerabili militari manu, depopulans et incendens Carnotensem Dunensemque regionem remeavit imperterritus.

fiaret. Ille vero ce erī equitatu, quo Tetboldus A morabatur, aggressus, quosdam illorum ab exercitu sequestratos reperiens, interimī, Tetboldumque comitem adesse Richardo duci occisorum infectus cruore renuntiavit. Videns autem cum sanguinolentum, ejusque arma cruore perfusa, dux magnus Richardus dixit adstantibus: «Iste namque cum suis interfuit certamini, dixitque illi: «Quot ejus exercituum millia? quave parte Sequanæ aggredditur nostra cōfīnia?» Respondit: «Tria, levaeque parte Sequanæ, quæ est Ebroicacensis, occurrit hostiliter nobis.» Cui dux magnus: «Si prælium contra nos, aut obsidionem urbis Rotomi agere ambiret, altrinsecus, qua eminet urbs, feritare contra nos acceleraret. Verum, quia altum Sequanæ pelagus nobis et illis obstaculum exstat, navesque absunt illi, quibus transeat, nullatenus nos bello lacessere tentat, sed patriam nostræ ditionis depopulare atque cremare nostri ruboris confusione atrociter deliberat. Nos vero, quibus adsunt naves, ascitis principibus nostris ad illos transeamus, quodque Deo placuerit inter nos experiamur.» His dictis, sacrosanctæ Genitricis Dei petens aulam, superque altare ejus pretiosi muneris ponens pallium, ad profuturum efficacis orationis confugit auxilium. Sed Deus, qui superbis resistit, humilesque sublimat et erigit, humillimum devotæ ejus precis votum exaudivit. Tetboldus vero comes malivolæ intentionis proposito malignabatur feriter in tellure Northmannica: profectusque est constipatus ferrata acie usque ad casas Hermentrudis villæ, in portu fluminis Sequanæ altrinsecus contra Rotomum positæ. Richardus vero marchio robustissimus alterius portus navigium expetiit, totaque nocte Sequanæ transmeans alveum, super Tetboldum diluculo irruens, bellum contra eum cum paucis iniit. In primo quidem congressu certaminis, præliabantur decurtatis telis et lanceis; secundo vero mucronibus coruscis. Tunc robusta manus Northmannorum, conjunctis complicatisque ad invicem clypeis, acie corusca mucronum aggrediens, invadit armatos obstantesque Francorum, et ante dextra et leva lacerans, prosternensque atque disruptens cuneos hostium secuit, equitans super cadavera occisorum, condensum agmen obstantium, reflectitque prælium in cuneos hinc inde remanentium. Hinc hinc Francigenarum strages efficitur, multigenaque manus multatur et interimitur. Northmannorum namque gens helligera et essera discurrens per meat prælii discrimina velut lupi per bidentium ovilia, occidens et prosternens hostium severiter

APOSTROPHA.

Fervere cæde nova silvas camposque patentes,
Corpora functorum pariter, lacerosque jacere,
Rustica gens quos induvis fera dispoliabat,
Atque rubere sacro spumantes sanguine rivos;
Fingere quemque sibi varii discrimina lethi,
Atque super gramen tepidum fumare cruorem,
Richardumque ducem gratari, strage peracta,
Militibus latis, esses si forte, videres.

Tandem vero comes Tetboldus, fugatis prostratisque atque occisis fidelibus suis privatus, fugæ expetiit auxilium cum paucis velocius, nec divertit ad Ebroicam, quam sui tenebant, urbem, citatis equis calcaribus. Merito namque beati marchionis Richardi quadripartiti detrimento illo die infortunium pensens; videlicet fideles suos prælio prostratos conspexit: ipse fugatus et laceratus exstitit, quidam filius ejus morte præoccupatus occubuit: urbs Carnotensis et præsidium ejus igne concremata funditus ruit. Richardus vero marchio bonitate famosissimus, certamine prolinaque prosecutione hostium fatigatus Rotomum repetiit vespertinus. Diluculo autem consurgens, campum prælii aggrediens, sexcentos quadraginta mortuos reperiens, funere tantorum pietate condoluit, sepeliri eos jussit, vivos adhuc feretro leniter ad Rotomum deportari et sanari fecit. Præterea lucos paludesque exquirere fecit, multosque mortuos et plagatos reperit, quibus eadem pietate obsequium præstitit.

APOSTROPHA

Gurgite cæruleo sequanæ meat æstuantis amn s,
Et movet ingentes pelagos vaga cursitantis æstus,
Lambit odoriferas et gramine floridante ripas,
[ample,
Molliter herbarumque, comas lavat unda præpes
Ipsam cum refluxum torquet mare detrimenti alveo,
Detrusam retrorsum fluctibus æquoris minantis,
Eptadus officio mutantia vel crementa passum.
Umbroso et vestiti palmite prænitente colles
Deliciosus ager vinetaque continens honesta.
Cursibus undarum irriguis satis emicantque prata,
Urbs qua percelebris nunc Rotome prænitens decora,
Labentis jocundis usibus affluenter amnis,
Merce quibus varii componere sænoris queat se.
Sed munita nimis rutilas magis inclyti patricii
Richardi meritis et moribus undecunque justis,
Qui virtutis inexpugnabilis almitate plenus,
Protegit, exaltat, temet regit, et fovens tuetur.
Auro plus constans hostes fugat, obstat arguitque,
Marchio duxque, comes mirabilis et stupendus act's,

conspiciens, suæque indignationis animositasque A
malivolentiam vindicare ambiens, petere Givoldi
fossam jussit, et devastare quæ erant Tetboldi et
regis. Daci vero hinc abeuntis, superque regem et
Tetboldum congregantes, depopulabantur quæ re-
periebant indifferenter. Villis rusticorum omnibus
devastatis, suburbana incendebant, atque castella
plurimalumo tenuis prosternebant. Obstantes sibi
crudeliter occidebant, cæteramque manum flebiliter
ad naves vexabant. Desolatur regis et Tetboldi co-
mitis omnis terra talibus hostibus nequiter afflicta.
Fames oboritur, quia terra aratro nusquam scinditur.
Pervia, viæque et semitæ ignorantur, quia a
nemine calcibus atteruntur. Salus spesque et fidu-
cia a residuis conclamatur; quia univæse pestilen-
tiæ ignominia affliguntur. Richardi vero magni ducis
terra solida erat et quieta, nec ullius calamitatis
peste afflicta, sed liberi arbitrii labore ab omnibus
exercitata. Quisque colonus quod ambiebat libere
agebat, possibilitate suæ voluntatis percepta. Tantæ
altercationis tantæque cladis Northmannicæ et rap-
inæ nocte dieque innumeris casibus uno lustro
pene afflicta, nequibat amplius tanti infortunii ferre
discrimina. Tota igitur fere Francia Tetboldi regi-
mini subjecta ab incolis derelinquitur, ecclesiæ his
casibus destitutæ a nullo Christicola frequentantur.
Præsules igitur totius Franciæ Northmannorum pa-
ganorum sævitiam perpessi convocaverunt sanctam
synodum, quid agerent scrutaturi, quia casibus in-
numeris quampluribusque incendiis, rapinisque et
deprædationibus permaximis vexati, agitabantur
Christicolæ subjecti periculis. Tetboldus vero dolo
fraudentæ intentionis, suggerebat falso pontificibus
et palatinis quod pro statu reipublicæ et fidelitate
regis agitans jurgia rixabatur cum Richardo et
paganis. Episcopi autem, cognita et audita bonitate
sanctissimi ducis Richardi, mirabantur super dictis
Tetboldi comitis. Hujus igitur rei gratia consulti
deprecantur Carnotensem præsulem, cujus volunta-
tis esset dux magnus Richardus sciscitari super
pestiferæ penuriæ ignominia et calamitatis. Coactus
autem monitis coepiscoporum, misit quemdam mona-
chum ad ducem Richardum, qui dixit ei hujus lega-
tionis mandatum: « Carnotensis episcopus tibi fidele
orationum munus. Ambit namque te aggredi, mu-
tuisque affatibus tibi sermocinari; ideo postulat
ducem et advocatum itineris sui, viatoremque sibi
dari, ne forte devorent manducetque se tui diaboli
et lupi. » His auditis Richardus dux serenissimus
subridens, misit qui conduceret ad se episcopum sal-
vum et incolumem. Adveniens namque ille inquit duci
magnus Richardo: « Metropolitanus cum coepiscopis
Franciæ gentis tibi indeficientis munera orationis.
Miramur namque stupidi, cum cultor Dei Christicola-
que præcipuus in toto orbe nomineris, cur paganos in-
sanire in Christianos severiter perinittis? Transente
me tutela tua advocacionis formidolosam transividem

sitatis; delubra ecclesiæque ab incolis veneranter per-
lustrari, mysteriumque divini officii solemniter con-
spexi celebrari; quidquid vero ad cultum veræ fidei
attinet incessanter exsequi, christiani nominis fidem
augmentari. Nos atterimur rapinis et incendiis, quin
etiam repentinis nocturnalibusque casibus mortis;
et ignoramus cujus intentionis proposito hoc scelus
detestabile peragitur nobis. Quo circa precamur
obnixè, flexis corporis animique poplitibus, ut cujus
rei causa hoc execrabile detrimentum Franciæ
gentis peragitur, nobis te ob hoc aggressis sermone
veritatis enucleetur. » Tunc dux Richardus verax et
justus: « Memoresne reminiscimini ante malorum
meorum peractorum et retractatorum? Nonne frau-
dulenta Tetboldi comitis suggestione conatus est
Bruno dux Lothariensis me decipere? Numquid
non dolosis falsidicisque ejusdem comitis ambagi-
bus rex Lotharius deceptus molitus est me compre-
hendere aut occidere, quem Deus eruit sua larga
miseratione? Nonne idem comes Lothario regi
spondit Northmannicam regionem, si illi daret
Ebroicam, quam modo tenet, civitatem? Cæterum,
nonne devastans et incendens lacessivit me ad por-
tum Rotomi, conglobata immmani hostilitate? » Tunc
præsul: « Non ei talionem debetis de blasphema-
tione illius provocationis. Sed ille comes jactat se
repugnare et reluctari contra te ob statum sacro-
sanctæ Ecclesiæ, rei que publicæ. Qualicumque modo
rex scelesti negotii se habeat, precamur impetrare
pacis incrementa, ut gloriari valeas cum episcopis
et rege Lothario, ipsique et ipse de te tali duce et
patrono christianissimo. » Richardus autem præpo-
tentissimus recognoscens nullum tam Deo acceptabile
holocaustum et sacrificium quam pacis incre-
mentum, diligensque ut vivere, pacificare Franci-
cum et Northmannicum regnum, verum nolens
demonstrare propter Tetboldum mentis affectum,
dixit præsuli internuntio coepiscoporum: « Si pa-
ganis, huc propter me aggressis, pacis felicitatem
impetrare quivero ignoro, hujus rei causa nutans
titubo. Quapropter assumptis tecum aliquibus coe-
piscoporum et palatinorum, aggredi me cum sol
mediaverit mensem Maium, interimque conabor
compescere blandiens contumaciam ferocem arro-
gantium paganorum. » Eo autem quid audivit a
Richardo magno duce, regi et coepiscopis renun-
tiantem, statim animadvertit comperitque sine suo
consilio Tetboldus comes pacem requisitam esse.
Extemplo misit quemdam monachum ad ducem ma-
gnum Richardum, subsequencia verba dicturam:
« Comes Tetboldus tibi fideles famulatus. Quorum-
dam etenim Francorum pravo consilio deceptum,
jurgatum esse contra te sine re et rixatum comisit
se et fecisse quod fecit malum, et profitetur se
quidquam mali amplius non facturum. Ambit, si
libet, tibi secretius ut servus Domino fari, reddetque
tibi. »

valet resistere sævitæ tantæ multitudinis, neque placare eam congesto pretio totius regni, nisi per te qui imperator es hujus rei. Precatur flexis genibus corporis et animi, ut indulgeas sacrosanctæ Ecclesiæ et desolatæ plebi, et habeas se fidelem famulum tibi, compescens pestiferos incursus Daci-genæ ferocitatis. » Richardus vero dux his auditis, tacito affectu mentis Deo grates egit, monacho quoque subintulit : « Si quæ loqueris verane esse possunt? » Respondit : « Vera, et non gestit aliud beneficium promereri, reddens Ebroicacensem urbem tibi, nisi perseverans propositum tuæ internæ dilectionis; ut pax et concordia indissolubilis fœderis maneat vobiscum cunctis diebus quibus vixeritis. Venietque noctu cum secretariis suis, quando tibi placuerit, causa hujus negotii, ad mœnia Rothomagensis urbis, firmaturus sacramento veræ fidei quæ tibi suggesti. » Tunc Richardus : « Dei fide qua vivimus et vegetamur, tenacique nostri tenoris firmamento collaudamus ut veniat ad nos, si libitum fuerit, his tribus transactis diebus, et connectamus fœdera nullo casu solubilia; sed perpetuis et inextricabilibus legibus conservanda. » Monachus namque quæ audivit Tetboldo comiti renuntiavit. Ipse autem lætus et hilaris super hujusmodi renuntiationis, diebus ter duobus transactis, venit Rotomum noctu cum suis secretariis. Uterque horum ut alterum conspexit, obvius quisque cucurrit, amplexantesque se invicem oscula libarunt, sessumque petiverunt. Tunc prior Tetboldus : « Ad tuam ineffabilem pietatem supplex venio, quia tua miseratione et Dei propitiatione omnium indigeo. Ustulata sunt ubicumque terrarum quæ possideo, habeturque tellus mei juris veluti quædam solitudo. Idcirco quæ tibi suggestit monachus exsequi libenter sum paratus. Præjudicium omne mei consilii et facti tibi emendabo; hujusque rei gratia quasi pro beneficio tibi serviens militabo; Ebroicacense castrum tibi voluntarie reddo, veniamque et indulgentiam tuæ miserationis promereri supplex postulo, quod contra te illud tenui. » Hujus humilitatis devotione Richardus dux magnus misericorditer mente subactus, respondit Tetboldo comiti humillimus : « Sine obside et sacramento fidei meæ huc nihil titubans accessisti, quæcumque requiris impetrabis. Continuæ pacis felicitatem habebis, nemo meorum tibi et tuis ultra injurius et nocuus erit. Ego vero abhinc tuus, sicut tu meus, mutuoque communis auxilii interventu, fiducialiter vicissim solemur. Fiat pax opulenta, requies jocunda, serenitas tranquilla, concordia inter nos stabilis et perfecta, per decreta inextric-

acum omni suppellectili ut jussum erat egredientes, miserunt ad ducem Richardum ut eam reciperet. Ipse autem eam recipiens abundantius militibus præmunivit, omniumque bonorum affluentia honestans secundavit.

APOSTROPHA.

[Ius ornet

Rusticus insciæ [pro inscitæ] quamquam nostræ sty-
Diversi variis generis metris opus istud,

[que,

Prævacuum nimis, indignumque opis, artis inops-
Rhetoricque favi redolentis nectaris exsors,
Heroico potius metro pollere deceret;

Hoc lugubrata vigent quia fortia facta virorum.
Hic nam vir fortis, constans, robustus in armis.

B Pacificus, bonus, atque probus, pius, ipse modestus.
Magnificus, meritis, præcelsus, nobilis, almus.
Inclytus, egregius, mirabilis, atque decorus.
Maximus, eximius, præcellens, magnanimusque.
Præcipuus, justus, sanctus, humilisque, venustus.
Propitius, lenis, mansuetus, mitis, acerbus.
Longanimis, celebris, solemnus, amabilis, atque

[que.

Clemens, indulgens, miserens, scelerum puniens-
Protector, censor, tutor, largitor honorum.

Prudens et sapiens, industris, gnarus, enormis.
Linguarum, diversarumque sciens regionum.

Attentus, docilis, cupidus, sitiensque bonorum.
Mirificus, stabilis, suavis, fidusque, fidelis.

Tranquillus, placidus, lætus, sine nube, serenus.
Jocundus, dulcis, blandusque, affabilis omni.

C Facetus, felix, frugalis, juridicusque.
Formosus, dives, locuples, et munificator.
Dulce caput populi, spes et fiducia plebi.
Procerus, pulcherque, elegans, forma speciosus.
Pes claudo, et oculus cæco, baculusque labanti,
Omni sufficiens potus large sitienti.
Escæ prælargæ et variæ cibus esurienti.
Pauperis, exulis, at inopis susceptor enormis.
Protector viduæ, conjux velut atque maritus.
Solator regumque, ducum, procerum, comitumque.
Dum mundo vigit; sic omnibus omnia factus,
Officit nullis, certavit profore cunctis.

D His ita secreto cauteque expletis, marchio duxque celebris scenam Richardus miræ amplitudinis atque longitudinis super ripam Givoldi fossæ jussit fieri, in adventu palatinorum pontificumque Francicæ gentis. Determinato igitur tempore iduati maii, inflammatis scilicet ab æstuante sole Geminis, venerunt gratia impetrandæ pacis ad Richardum ducem magnum illuc belatini cum episcopis, eosque ducem

ecclesiæ et annulatæ genti. Rex autem, nosque, A cæterique Francorum residui, omnisque clerus totius regni, omne bonum præsens et futurum optant tibi, si sævitiam paganorum compescueris, eorumque pestifera incursio Franciam erueris. Fraudulentæ suggestionis Tetboldi comitis hortamine, quæcumque rex contra te operatus est fecit; honorumque quæ pater tuus patri suo intulit reminiscens tædet se facti. Quem admodum igitur rex Ludovicus pater tuus, opitulante patre tuo in regno subrogatus vixit, ita regna tenere, superborumque dominari, magno tuæ potestatis iuvamine concupiscit. Sitis communibus mutuae competentiae precalibus concordet, alterque vestrum alterius iuvamine confidentes perseveretis unanimes. Ipse autem rex, optimatesque totius Franciæ regnum Northmannicum tibi tuisque hæredibus jurando propriis manibus sancient in perpetuum; postea nemo illorum ullatenus tractabit tibi alicujus adversitatis damnum. » Hujus legationis præcepta persolventibus respondit marchio duxque præcellentissimus : « O præsules reverendi omnium virtutum affluentia propius opini, nec non proceres cunctorum bonorum prænsiumque rerum ubertate propensius secundati, propositum meæ continuæ intentionis et voluntatis non differam fiducialiter confiteri vobis. Quapropter, confidenter experiamini, [me] velle summopere melius felicitate pacis stabilire et exsequi, quam ullius prosperitatis et honoris opus aggredi. Hoc mihi summum et peculiare semper exstitit. Verum, pro vestrorum importunitatibus et rixis tenere illud, ne confunderer, requirvi. Quia nihil est in aliquo suspectu aliquid gravius quod cruciet, quam quemque aut non videre quod cupiat, aut videre quod perdat : cum in utroque animus pondere sollicitudinis præmaximo pressus titubat, ut et quod diuturne sollicitus spectat habeat, et ut [quod] habere cœperit ne amittat. Recogitate igitur et reminiscimini insidiarum et malorum quæ ab eo passus sum, et animadvertite et intuemini, cui nostrorum vestrorumque exstiterit præjudicium. Vos non ignoratis suggestione Tetboldi comitis, Brunonem archipræsulem Coloniensem, et ducem pariter Lothariensem me voluisse decipere. Vos non ignoratis ejusdem falsidica provocatum versutia Lotharium regem vestrum senioreme voluisse me capere aut occidere. Quid refertis de Ebroicacensi quam reddidit mihi urbe, Deus? His et talibus hujusmodi, pluribusque importunitatibus quas tædet recenseri, motus, misi ad Dacos, quatenus mihi succurrerent velocius. Quibus me festinanter aggredientibus, impetavi in vos exercere tyrannidem cladis hujus; quia nisi res ponderaretur, minime respisceret stultus. Si quod igitur retulisti mihi exstat verum, stabilite necessariæ pacis opportunitatem mecum. » Tunc Richardus marchio famosissimus, ascitis communiter Northmannis omnibus cœpit blandiri et serenare

sufficenter; quia, tellurem vestræ nativitatis, pro præjudicio mihi sine re illato, deserentes, jurgatirixatique estis ob amorem meum usque modo contra exteras gentes. Ipsarum autem gentium rex, duces et comites afflicti vestris depopulationibus incessanter et hostiliter, requirunt sequestræ pacis spatium dari sibi suppliciter. Si libet vobis, consequens est dari; si non, oportet abdicari. Decernite requisitæ rei negotium communi consilio, et super hoc respondere rimaminor. » Tunc Northmanni, qui et Daci, unanimes intulerunt Richardo duci, dicentes : « Nequaquam pax continua, neque intercapedine temporum discretâ concedetur; verum omnis Francia, exterminatis aut occisis principibus, vi et potestate tibi acquiretur. Heu! heu! quid facient, vel quid dicent cæteri Dacigenæ et Northvegiæ, qui, præparatis et oneratis navibus hujus rei iuvamine, aggredientur nobiscum immmani hostilitate? Quid de Illrensibus, quid de Alanis, quid de cæteris quamplurimis gentibus? Propositum vestræ voluntatis, quam nobis aperuistis, non adimplebitur viventibus nobis. Cæterum, si libitum est, quam invasimus Franciam, vindicabimus tibi. Sin vero displicet, sortietur ea nobis. Quo circa elige e duobus quod mavis, aut tibi, aut nobis. » His auditis, dux præpotens Richardus urgebat eos multarum prosecutionum interpellationibus, et his duobus bis diebus octo obnixè eos deprecabatur ut pacta pace cum Francigenis fœderarentur. Præsules igitur et optimates Francicæ gentis stabant quotidie illic stupefacti, et intuebantur conflictum hujus pacificationis. Tandem vero dux magnus Richardus non valens serenare tantorum sævitiam ullorum precatuum conæminibus, dixit seorsum suis fidis principibus : « Hæc gens aspera et fortis, dum simul interpellata fuerit, non acquiescet precibus nostris. Convocentur majores natu et potentiores secretius, futuræ noctis conticinio, et ex-cæcemus eos muneribus præmaximis, et copioso beneficio, si forte faverint precibus nostris et voto. » Hoc namque consilium principes Francigenarum referebant salubre et prosperum, et autumabant sibimetipsis profuturum. Insecutæ igitur noctis crepusculo, convocatis clam majoris potentie senibus ex genere Northmannico, pandit corde quodolvebatur ore mellifluo, et dixit : « O reverendi merito patres, pro temporalibus nimium beneficiis agonizantes, pro quibus carebitis vita æterna, Phlegetonte digno perfruentes; animadvertite mei sermonis proloquium obedienter. Quamquam genus hominum omnium a Domino exordio sineque carente sit procreatum, quo resarciretur ruina angelorum, vario et diverso itineris calle devius error illud abducit, ne revertatur ad Creatorem suum. Vos animas vestras putatis cum corporibus interire, ideo non abhorretis omne malum facere. Est quippe præter istam altera vita

enueca quantocius nobis nostræ conditionis figmentum. » Tunc comes prudentissimus demulcens eos blandis affatibus : « Ratiocinatio nostræ conditionis hæc vera dignoscitur esse ab orthodoxis. Bis quino namque cœlicolarum ordine creato, decimoque lapsa, contumaci arrogantæ jactantæque sæ jurgio cursuque totius mundanæ molis, ejusdemque mirifico ornatu perfecto, duo connectens elementa, vivum scilicet et moribundum, in unum effligavit Deus hominem ita immortalem ex limo, ut gloria et honore eum coronarét, superque opera manuum suarum constitueret, et ad cœlestem angelorum gloriam, quam arrogans perdidit, quandoque sine carnis morte transiret; sic vero immortalem, ut, si se ad Conditoris sui obedientiam vinculis charitatis coartaret, legibus mortis non incubisset. Verum, heu dolor! perfido hostis antiqui astu fraudulenter intricatus, cupiditatumque illecebris illectus, præceptaque Plasmatoris negligenter spernens indeque neci obnixus, atque ab amœnitatibus paradisi pulsus, mundialibus ærumnis est deputatus. Nec tamen sententiam damnationis ipse solus exceperit, sed totam secum humani generis propaginem in facinus execrabile et mortis acerrimatam invexit. Hinc hostis antiquus super omnes homines principatum fraudulenter tenuit, eosque sibi nequiter subdidit. Verum, quia plasmationis et casus protoplasti executus sum breviter seriem, cui corde et mente adhæremus, evangelizare vobis nostræ credulitatis gestio fidem. Deum namque unum in substantia colimus, Trinitatem in personis veneramus : et, licet sit Pater Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus, unus tamen solummodo creditur Deus. Patrem genitorem vocamus, Filium genitum confitemur, Spiritum sanctum ex utroque manare credimus; et in tribus his personis, scilicet Genitoris, et Unigeniti, atque ex utroque Procedentis, divinitatem unam, æqualemque gloriam et majestatem profitemur. Hic namque Deus cœlum subtilitate suspendit, terram mole fundavit, maria calculis alligavit, et in his omnia quæcumque voluit, verbo fecit, et spiritu suo ea firmavit. Hic namque solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Cujus semper est esse, æternum et incommutabiliter. Qui sine mutatione sui habet mutabilia disponere, sine diversitate sui diversa agere, sine cogitationum vicissitudine dissimilia formare. Qui et ubique est, et absque loco totus, quia et omnium creaturarum ipse inferior, ipse interior, ipse exterior Deus, superior est regendo, inferior portando, interior recipiendo, exterior circumdando. Intra cujus judicii omni-

usque ad humani exordii pudorem, et pannorum illuvium et præsepium vilitatem : quam quidem nativitatem possumus mirari, sed eam minime valemus intueri. Quis etenim digne loqui potest quomodo de æterno natus est coæternus? et quomodo antesæcula existens æqualem sibi genuit? et quomodo natus gignente posterior non est? quod est Pater hoc genuit : Deus Deum, lux lucem, immensus immensum, incomprehensibilis incomprehensibilem, omnipotens omnipotentem, unum secum, et coæternum, sibi coæqualem. Qui natus ex Patre sine tempore, ex matre nasci dignatus est in tempore, et ad electi similitudinem, unus in utraque et ex utraque natura; et Deus permansit cum Patre, et ad redemptionem nostram factus est homo mortalis de matre, ut erueret humanum genus suæ similitudinis et imaginis figmentum sua larga miseratione ab hostili lapsorum angelorum immanitate. Temporumque labentium cursus humaniter exsequens, diversaque miracula mirabiliter peragens, scilicet gressum claudis, auditum surdis, visum cæcis, pristinam sanitatem paralyticis; mundam gratamque et deliciosam cunctam et carnem leprosis largiens; marisque tumores sibi et Petro calcabiles præbens, ipsique mari et ventis præcipiens : mortuos, quin etiam Lazarum in monumento quadriduanum, suscitavit, et omnia quæcumque voluit in cœlo, et in terra, et in mari, et in omnibus abyssis fecit. Denique ad spontaneæ mortis spectaculum pervenit, quam et cruci affixus sustinens, dum suo de latere aquam cruoremque produxit, virginem immaculatamque ecclesiam sibi exhibuit, sanguine releptam, latice emundatam; ne aut maculam haberet per crimen, aut rugam per duplicitatem. Mortis namque celebrato mysterio, infernoque exspoliato, die surrexit tertio, suisque fidelibus se manifestum exhibens, cum eis conversando, quadragesimo suæ resurrectionis die carnem, quam de Virgine sumpsit, apostolis videntibus sustulit cœlo. Hanc namque mortem, quam hostis antiquus protoplasto generique ejus intulit, abolere famulis suis paravit, iterque inviolabile, quo ascenderent unde lapsi sunt, demonstravit, dum carnem nostram secum ad astra vexit. Quocirca copula duorum elementorum, scilicet homo, si dum vixerit Deo famulatus fuerit, ejusque præceptis totis virium conaminibus obediverit, pars viva et potentior, quæ germen ab æthere traxit, hospita viscera sui corporis, recusatis contagiis hostis, ad æthera secum reportabit. Si forte terrestris voluntas luteum sapuerit, et grave nefarium captaverit, animæque virtutes, coacervatis nimium vitis, abdicatisque promissio-

putrefacta, volucresque rapiuntur in auras priores quas habuerunt animas comitata, quia interitus hujus mortis reparatio est vitæ melioris. Nam si cariosa vetustas totum corpus dissolverit, ut in mensura minimi pugilli ejus civisculus sit, illumque cinerem vaga flamina et auræ per vacuum inane tulerint, hominem perisse non licebit: verum aut cum quo virtutes anima exercuerit, cum ipso remunerabitur; aut cum quo peccaverit, cum ipso punietur: et ita, iudice Christo Dei filio, ibunt impii in ignem æternum, justi autem in vitam æternam. Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit. Hoc firmitermentum salutiferæ nostræ credulitatis, hoc symbolum profuturæ fidei et salutis. Quæ audientes Daci obstupuerunt, imoque trahentes vocem ex pectore dixerunt: « Heu nobis omnium bonorum ignaris, scripturasque nescientibus, neque virtutem Dei, quia nihil differimus belluis, neque avibus cœli! Illæ quo ad præsens vivunt quæritant, nihilque acquisitionis sibi conservant. Nos vero quo similiter vivamus, rapinando incessanter quærimus, sed in eo ab illis distamus, quia quod cibo potuique exuberat, in posterum thesaurizando reservamus. Da nobis salubre consilium, petimus quatenus ad præsens et in æternum vivere valeamus. » Tunc dux: « Si velle est vobis inlæterere nostris consiliis, ego faciam vos primitus baptizari in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti; ampliorique deinde integerrimæ fidei prædicatione ab episcopis profusius erudiri, postea muneribus largissimis, beneficiisque amplissimis ditari, quibus vivere quiveritis, et in æternum non peribitis. Sed vitæ præsentis solatio, futuræ remunerationis bravio sine fine fruamini, si integerrimæ pacis, quam requiro, felicitatem non abaveritis. » At illi: « Et securitatem pacis, et tenorem sacrosanctæ fidei spondeamus tibi, et nunquam devius error tuo consilio deviare nos perurgebit. » Pacta quippe noctu fide, et jurata pacis quiete, dixit Richardus demulcens eos melliflua allocutione: « Revertimini, mearum virium animæque meæ partes, furtivo gressu ad vestras naves, ne videamini; neque sciat quisque huc vos venisse præcavescentes. Diluculo vero revocabo vos, pariterque tumultuantem diræ cervicis plebem, et deponulabo multinodis precibus vestram et illorum pietatem, pacis dari incrementa, et quietis affinitatem. Abdicate et resistite objurgando cum illis verbis meis, tandemque proluxa similtate vix finita votis acquiescite meis. » His ita clanculum peroratis, ad sua quisque vestigia torsit. Primo itaque mane dux magnus festinanter consurgit, innumerabilibusque Dacorum legionibus ascitis fiducialiter dixit: « Malivolæ pravæ intentionis ambages usque modo præstolatus, iterum iterumque repetam vestri obstinati cordis excessum. Abnegatam multoties opportunitatem pacis date, precamur, nobis. » Tunc Northmanni, voluntate

pervacue loqueris. Pax et concordia, cui nos acquiescere superflue satagis, inter nos et Francos namquam et nunquam erit. Exterminabuntur autem, perimentur, et omnis natio illorum penitus delebitur. Si quis indignus fuerit inventus, nostræ ditioni [atque, conditioni] subiacet. Nonne avus tuus terram cui præces, depopulato Franciæ regno, vendicavit sibi armis? Tunc a minimo usque ad maximum reciproca voce cuncti dixerunt: « Aut moriemur, aut vindicabitur. » Richardus vero dux magnus preces precibus jungebat, eosque dare pacem obnixè postulabat. Sed mens illorum precibus ejus minime acquiescebat. Tunc illi, qui noctu pacem sponderant, cæteris intulerunt: « Pro cuius adjutorio et defensione huc accessimus, consequens est ut precibus ejus pareamus. Opportunum est fieri quod ambiens concupiscit, satisfactionemque concedere libenter ejus votis: cuius consilio adhaerebimus, nisi istius? et cuius precibus acquiescimus, nisi cuius beneficio quotidie fruimur [hanc] parcus? » His auditis, qui nocturnum ignorabant consilium, vehementer turbati, cœperunt vehementius obortis contradictionum vociferationibus rixari, et dixerunt: « Ut remur, fautores, quin adulatores hujus consilii estis, ideo talia nefaria nobis impenditis. Non erit secundum vestri propositi libitum, nec pax quæ requiritur dabitur ab ullo nostrum. Consentaneam vestræ voluntati intentionem hiulce nobis aperuistis, quæ refragabitur audacter superstitibus nobis. Quod mandat precaturque dux, minime intercessoribus vobis parebimus, verum Francia usque ad internecionem armis ferocius depopulabitur. » Tunc nocturnalis consilii conventionem jam lucrati, dixerunt accerrimis bacchati furis: « Non intercessoribus nobis pax dabitur, sed eam volentibus nolentibusque vobis duci magno largiemur. Quid nobis vobisque? Nonne vobis natu majores, prosapia nobiliores, armis robustiores? Non intercessores, sed largitores pacis nominari debuissemus. » Quo audito, dux Richardus, hinc secedens ait ascitis suis principibus: « Sinite illos adinvicem ferere rixari, et videamus qui illorum potentiores et fortiores extiterint. Ter tribus igitur diebus hujus conflicti litigatione ductis, admirantibusque Francigenis cum Richardidis, dixerunt refutatores pacis satrapis prudenti consilio noctu acquisitis: « Natu, prosapiaque atque armis potentiores estis, ideoque volenter nolentisque assentiemur vobis. Si Richardus dux, magnæ potestatis largissimos nostri itineris sumptus nobis concesserit, nosque conducere quo vivere regnumque expugnare valeamus fecerit; Franciæ regnam pareamus ut petitis. Alioquin se agente, Franciam, quam invasimus, contritam bellis incendioque et rapinis applicabimus severius nobis. » Tunc optimates paganorum his responsis læti, quæ audierunt retulerunt Richardo duci. Expleta namque legatione, inquit dux prepotens lætus futura pace: « Et victus amplissimos,

promissionis negotio, sedenteque cum suis, Francigenis adstantibus, duce Richardo, venerunt unanimiter, pepigeruntque pacis fidem illi vultu submisso. Richardus vero legatos regis ditatos muneribus præmaximis, ad regem Lotharium remisit. Denominato itaque die et loco pacifici placiti, datisque optatæ pacis induciis, paganos ne Franci contra se recalcitrarent secum detinuit. Decurso igitur tempore desiderati placiti, venit rex Lotharius super Eptæ fluviolum cum Francigenis, pepigitque duci Richardo fidem inextricabilis pacis; juravitque ipse et optimates regni northmannicum regnum ipsi ejusque posteris, quatinus ipse et nemo, se hortante, damnnum illius regiminis minime faceret illi. Finito namque impetratæ pacis placito, fœderatisque rege et duce Richardo, muneribusque alternis utroque largiflue ditato, regreditur ad sua quisque equitatu prospero. Reversus dux magnificæ pietatis ad urbem largiflue ubertatis, Northmannos immanissimæ ferocitatis sibi adesse coegit. Quibus ait: « Ne pollicitationis meæ de confidentia titubetis, quod olim vobis spondi ecce paratus sum exsequi. Vos beneficia largiens regenerari sacro fonte faciam, vos oneratis farre tergisque suum navibus, viatica navigationis concedam. Ex præparato igitur sacrosanctæ regenerationis fonte hos suscepit marchio magnus, delibutos oleo et chrismate; tribuens beneficia amplissima, quibus morarentur in pace. Illos vero, qui oberrare cupiebant paganis ritibus, concludi fecit ad Hispaniam, Constantinensibus viatoribus. In progressionem namque illius protectionis bis novem civitates devicerunt, et quæ in eis repererunt sibi vindicarunt. Hac illaque rapinantes, Hispaniam hostiliter adgredientes, cœperunt incendio et rapinis affligere eam severiter. Tandem vero Hispani, rusticanis gentibus digladiatis, conglobato exercitu congregantur Northmannis. Sæviente namque Marte Hispani exteris terga vertere, facta præmagna internecone. Tertio namque die campum prælii Northmanni repetentes, mortuosque ut induviis eos privarent vertentes, repererunt partes corporum nigellorum Æthiopumque terræ finitimas atque incumbentes nive candidiores; reliquum vero corpus pristinum colorem servans intuiti sunt. Sed mirum mihi quid super hoc characterizabunt dialectici, qui cum accidens Æthiopique categorizant inseparabile esse, hic mutatum vident. Quod amplius propalare non curamus, sed ad nostræ intentionis propositum nostræ præsumptionis stilum vertamus. Elucidabit enim libenter quæ quiverit, sed quæ relati necessaria sunt, digerere non valebit. Illi namque sunt istius honorum opera cognita, qui quæ peraguntur novit universa.

A Profectus portam stabilem, ventisque quietum, Sulcavi profunda nimis parvo æquora remo. Sunt octona sacre passim felicia vitæ, Summum corde bonum sincero emitur quibus in [quo.

Sed mea mens tenni meditans conatur avena, Si poterit munus quoddam captare bonorum, Exiguae modico mercis de fenore sumptum.

A pestifere namque hostilitatis veneno Francia, ut recensitum est, defæcata, abdicatisque ingruentium malorum querimoniis et detrimentis, atque adornato et statuto reipublicæ ubicumque Franciæ comodo, præeunte triumpho desideratæ pacis, fama beatissimi ducis Richardi propalatis illustrata meritis, in immensum rutilans crescebat, divulgabatur-

B que per cætera regna meritum profusius beatitudinis ejus. Illius vero temporis cursu, uxor ejus filia scilicet Hugonis magni ducis defungitur, et hujus desolationis mœstus detrimentum, misit ad Hugonem fratrem defunctæ uxoris suæ, ut quosdam vernulas domus suæ mitteret sibi, qui, quæ possederat soror sua jure femineo, erogarent sacrosanctæ Ecclesiæ et pauperibus. Hugo vero dux remisit ad Richardum ducem et patricium, ut quidquid suppeditaret sibi voluntas faceret libere ex omnibus. Tunc Richardus affluentis largitatis dux præpotentissimus, tanti thesauri munera per universas totius Franciæ et Northmanniæ ecclesias dispersivit: quinetiam plurima quæ sui juris erant, pro ejus anima erogavit affluentem pauperibus. Denique subscalpenti voluptuosæ humanitatis fragilitati subactus, genuit deos

C filios, totidem et filias, ex concubinis: quorum unus Godefredus, alter vero nuncupatur Willelmus. Denique luculentæ majestatis virgini ex famosissima nobilium Dacorum prosapia exortæ, omniumque speciosissimæ Northmannicarum virginum, permulantibusque civilium forensiumque rerum eventibus cautissimæ, femineique artiæ edoctæ ingenio, faciundæque ubertatis eloquio mœdeste pollenti, capacisque memoriæ et recordationis thesauro profusius locupletatæ, atque omnium bonorum præmunitæ affluentia se connexuit; eamque prohibetæ copulationis fœdere sortitus est sibi amicabiliter. Northmannorum vero optimates, nobilissimo diffamata

D stirpis eam noscentes exortam semine, et de successore, deque hærede atque de posteritate salutifera plebi nimium cogitantes, submissa voce, vultuque proclivi, Richardo duci præpotentissimo subintulerunt: « Cum sis, domine dux præpotentissime, omnium Francigenarum, Northmannorumque, et Burgundionum, omniumque regnorum sagacis meditationis scrutatio prudentissimus: miramur admodum quin comminisceris quis post debilem debitumque excessum tuæ presentis reges populum

ex vestro saluberrimo consilio usque modo praefui, et ut quivi profui. Nunc quid rei gratia corde statuistis mihi enucleate. » At illi : « Providentia summæ divinitatis, ut remur, hanc tibi Dacigenam quam molo refoves connexuit : ut patre matreque Dacigena hæres hujus terræ nascatur, qui defensor et advocatus robustissimus exstet hujus. Est namque superba stirpe progenita, specie decora, et formosa, consilio cauta et provida, mente devota, corde subacta, alloquio modesta, conversatione mansueta, in omni re industriæ et sagax. Hanc tibi inextricabili maritalis fœderis privilegio protinus connecte, ut salutifera sobole ejus tellus tui ducaminis, imminente extremæ sortis tuæ obitu, salubriter et constanter regatur. » Huic igitur consilio libenter dux sanctissimus Richardus favens, ascitis episcopis cum clero satrapisque cum populo, eam lege maritali desponsavit, et ex ea processu temporis quinque masculinæ prolis pignora, feminæque genuit tria. Per vias igitur operum rectas gradiebatur, justisque legum habenis plebem strenue regebat. Northmannicæ regionis ecclesias sumptu recedificans proprio, monasticis rebus adornavit, plurimamque Franciæ telluris templa mirifice construxit proprii muneris thesauro. Rhotomagensi namque urbe in honore Genitricis Dei ampliavit mirabile monasterium, longitudinis, latitudinisque, atque altitudinis honorifice exspatiatum incremento. In monte namque maritimo, refluxæ lunari dispositione inundationis gurgite undique secus circumdato, delubrum miræ amplitudinis, spatiosaque monachilis habitationis mœnia construxit : ibique monachos sub ærumnosa theoricæ vitæ palæstra, normalibus celebris itineris decretis astrictos, Christo coegit famulari. Cum autem innumerabilibus exuberantium bonitatum polleret incrementis, quadam die Fiscannicæ sedis aggressus mœnia, stansque in introitus domus sanctæ suggestu, atque ipsam domum altiore capacioremque basilica in honore deificæ Trinitatis dedicata conspiciens ; ascito petrarum fabro architectoria arte perito, inquit : « Domum Dei et orationis superlativo specialis pulchritudinis decoræque altitudinis culmine, supereminentiorem universis mœnibus civitatis decet et oportet esse, quia Plasma'or Redemptoris generis humani gratuita hanc sibi delegit clementia, miracæ regenerationis mater typicæ ablutionis lavacro exstat, atque in hac divinæ eruditionis audire verba, nostraque deslere debemus peccata. Hæc namque aula, porta cæli nuncupatur et est, quam incolunt, cuique præsumt caliccola. Hæc domus namque, Psalmographus ait, mons Dei, mons pinguis, mons in quo bene placitum est Deo habitare in eo : etenim Dominus habitabit in sinem. Hic namque mons est in quo meus avus se stantem, seque abluî monte salutifero divinæ visionis oraculo conspexit, et a longe citiusque ara infatum

A imminentium montium proclivis et collibus alicujus petræ materiam reperire quiveris, quæ templum Dei nostræ conversationis domo altius fabricare valeas. » At ille accepto illico ligone montium prius procliva adit, eorumque crepidinem divellit sarculis, atque nullam petræ materiam usui materiæ reprensens congruam, petiit devexa montium inter duos fluvios prope Fiscanum jacentia, ibique massam gypsi invenit, et unum lapidem gypseum in modum cudit, excidit et ante Richardum ducem detulit. Tunc dux magnus Richardus : « Satisne de talibus reperire poteris ? » Respondit : « Satis, Domine. » At ille : « Tuto hanc petram repono loco, et mitte quamplurimos operarios ad excidendos lapides, multasque calcis vivæ fornaces compone : quia, omnibus quæ necessaria sunt præparatis, istam in initio fundamenti in titulo erectionis domus Dei primam locabo. » Denique marchio famosissimus, præparata calce, petrisque excisis et coacervatis, atque lateribus artificialiter compositis, dictu visuque mirabile, miri schematis forma construxit in honore sanctæ Trinitatis delubrum, turribus hinc inde et alitrinsecus præbalteatum, dupliciterque arcuatum mirabiliter, et de concatenatis artificiose lateribus coopertum. Hinc forinsecus dealbavit illud, intrinsecus autem depinxit historialiter, auroque et gemmis magno numero acquisitis altaria decoravit, crucesque miræ magnitudinis ex auro mundissimo fabricavit, calicesque magni ponderis auri et pretii annexuit, aureaque candelabra humanam naturam superexcellencia ante sanctuarium statuit : thuribulaque inaudita amplitudinis et pretii auro confecta delegavit, atque indumenta phrygio pectine posita, nec semel in Tyriis rubores decocta : quin etiam crassiore auro smaragdinisque superinsutas apposuit, byssosque niveas purpureasque auro intextas, plumbeoque mirabilis artificii holoserica commisit ; atque clerum numerosæ multitudinis propensa diaria quotidie recipientem, subque practicæ vitæ palæstra desudantem Christo deservire coegit. Illo namque templo monasticarum facultatum ubertatis affluentia repleto eoque benedictione episcopali officiosissime dedicato, Northmannica Francicæque tellure sitas, proprio sumptu resciebat omnes disruptas ecclesias. Mirabilibus consercabat factis, justis et bonis ; famaque probitatis ejus longinquis regionibus profusius diffundebatur. Species ejus redimita decore admiranda pulchritudinis, fundebat jubar ab ore, quasi solaris claritudinis. Erat ei summus honor, quo nomen ejus audiebatur, totaque Gallia admirabatur super largifera bonitate ejus. Amore pietatis cultor justitiæ strenuus renitebat, cunctorumque causam intra sua pectora sollicitus recondebat, atque populi requie pia jura tenebat. Specie pulcherrimus, canis præcandidis repletus, superciliis acieque oculorum conspicebat, paribus oculis circumspicebat, et

munitus, omnibusque erat una salus. Amicos namque erigens, tumidos calcabat hostes, subjectosque fovens, conterebat feros et rebelles, tempestas iræ vel discordiæ nullo dissensionis tumultu penetrabat corda ejus; quia in salutifera stabilitate justitiæ et judicii, charitatisque spei, et fidei anchora sagacissimæ mentis fixa aderat illi. Constantem ejus animum aura illius adversitatis tumultu non ventilabat, nec de multitudine copiosaque prosperitatis ubertate animum subtollebat. Cum autem in regno suo variato murmure pullulabant aliquæ seditionis causæ, sedabat eas decretis legum et salutifera potestate. Illius namque fides tam valida veritatis radice tenebatur, ut antea mons descenderet aut migraret, quam sua verba caderent. Res, ab eo promissæ nullo multandæ actu, veræ perseverabant; atque pollicitatæ semel, perpetuatæ manebant.

APOSTROPHA.

Hujus patricii cumulum bonitatis enormem
Præsul amande vides.
Symbola qui merito crescit bonitatis in octo
Præsul amande vides.
Viduo bis scribit quæ Evangelista beatis
Præsul amande vides.
Quæque tuus genitor factis implevit opimis
Præsul amande vides.
In dicto melior quoniam nemo extitit ipso
Præsul amande vides.
In facto certe nullusque potentior ipso
Præsul amande vides.
Ullus nec hominum extat sanctior in meditato,
Præsul amande vides.
Huc hebeti et vili scripto devenimus usque
Præsul amande vides.
Pulchra nimis ratio verborum, materiesque,
Præsul amande vides.
Thematis editio extat frivola, rustica, vilis,
Præsul amande vides.
Ditatu vili nunc nunc cape dulcia facta,
Præsul amande vale.

Merito igitur, justeque atque probabiliter Richardum Northmannicæ regionis ducem beatum sanctumque, recensitis breviter operibus ejus, dicimus; cui omnia evangelicarum beatitudinum dona reperiuntur propensius attributa. Quarum prima: « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. » Quæ in hoc confessore clarius luce apparet fuisse, qui Northmannicæ regionis monarchiam, non causa hujus prælatis honoris, sed ne sacrosanctæ Ecclesiæ status paganis irruentibus periclitaretur, retinens, se ad imitabilem Christi paupertatem totis cordis visibus, totoque mentis affectu conferebat. Quæ mundialis hominum conditio continet pretiosa, hic mente periculosa. Quæ magna, hic corde fugitiva. Quæ delectabilia, hic non perpetua.

A ex pauperibus spiritu delegit esse regnum cælorum, credimus ei attributum. Sequentia Evangelii depromit quod sequitur: « Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. » Quam suavis, quam mitis, quam benivulus, quamque benignissimus fuerit qui compendiosam vitæ ejus seriem legerit, aliquid suavitatis ejus pernoscere quiverit. Hic Tetlo'dum comitem aliquando devotione, aliquando armis compescuit. Hic Lotharium regem humilitate devicit. Hic Dacos suavitate verborum et donis coercuit. Hic Francos cæterasque gentes humillimis verbis et muneribus sibi provocans ascivit. Hic incolas Northmannicæ regionis summa devotione protexit. Hic domigenas, ut pater familias devotus, fovit. Benivulus in omni negotio existit, suavia in omni re verba et opere sonuit. Terram namque viventium possidere meruit, qui corporis sui terram mansueta benignitate custodivit. Sequitur tertia Beatitudo, qua dicitur: « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. » Quoniam quidem dives opum numerumque, et militum atque familiarium exstiterat; ideo se implicatum et irretitum sæcularibus negotiis lugebat. Lugebat namque pravitates monachorum, quos devius error, relicto stricto calle, abducebat deceptricibus fallentis mundi rebus in execrabile præcipitium. Lugebat errores canonicorum a monasticis præceptionibus decidentium. Lugebat ignorantiam juventutis suæ, et delicta; atque fletu oculorum nimio terram prostratus humectabat. Sequitur: « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. » Hanc vero esuriam et sitim nemo habuisse Richardum ducem dubitat, qui pacificos actus ejus subtiliter pensat. Quia instantia justitiæ ronebat, callem judicii incessanter petebat. Opprimebat diro legis jugo negligentes justitiam, corrigebat verbo severitatis abdicantes eam. Eo namque superstite, misericordia et veritas in regno ejus, ut Psalmista refert, sibi obviaverunt; justitia et pax osculatae sunt. Esuriebat, sitiens se suosque lucrari Christo, ut posset participari in die judicii perenniter Deo. Hoc instantissimum jureque desiderium ejus, hæc esuries perseveranda ejus, atque sitiis indeficiens ejus erat, ut omnes lucri faceret. Sequitur: « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. » Cor tanti ducis patriciique et confessoris, quis fuisse sanctuarium Domini, et aulam regis æterni dubitat? Munditia cordis illius longe lateque emicabat, puritateque mentis serenissimus vultus ejus clarius indicabat. Præcepta divinæ legis corde mundo, ut laicus, gerebat: divites, mediocresque, et pauperes benivola mente alebat. Cujus cordis mentisque et voluntatis fuit, apparet in ecclesiis Northmannicæ regionis, rebus monasticis mirifice adornatis. Sequitur: « Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. » Pacificorum autem merces est ut filii Dei vocentur, et sint. Sint quidem perfecta

vitatibus hoc plenius exercebat; rebelles vero et discordes blande leniterque conciliabat. Flandrensis comes Arnulfus nomine spreuit Lothario Regi eo tempore militare et servire. Lotharius igitur rex hujus rei animositate, ascita hostili Francigenarum Burgundionumque manu Atrabatum obsedit et cœpit, cæterasque munitiones ad Leise usque fluvium sibi subjugavit. Hujus infortunii dolore mœstus, comes Arnulfus petiit Richardum ducem suppliciter et devotus, ut pacificaret se cum rege et Francigenis principibus. Richardus vero benivolo consuetæ pacificationis habitu pollens, hujusque damni negotio contra Regem ad placitum pergens, pacificavit cum rege comitem Arnulfum, coegitque reddi illi nimie precationis affectu Atrabatum. Nec illud prætereundum quod, Lothario rege defuncto, Hugo dux intro-nizatus in regno voluit super Albertum comitem equitare, hostili exercitu conglobato. Albertus igitur metuens venturum furibondi regis adventum, misit quemdam clericum pretiosi martyris Christi Quintini canonicum nomine Dudonem, dictum ad Richardum summæ patientiæ patricium; ut ne hostili immanitate devastaretur pagus Viromandensium, interventu suo strenuo intercederet pro se apud regem pestifera animositate plenum. Dux vero Richardus cum summo reverentiæ cultu suscepit clericum, et profectus est contra regem volentem equitare ascito hostili exercitu super Albertum, et multimodarum prosecutionibus petitionum compe-scens regem animosum, datis obsidibus pacificavit cum rege Albertum. Hujus igitur beatitudinis prærogativa iste dux profusius floruit, quia quos au-diebat discordes, aut per se aut per legatos pacifi-cabat. Pacificabat enim Francigenas et Lotharienses, Burgundiones et Flandrenses, Anglos et Hibernen-ses, Northmannos et Britones. Sciebat enim nullum sacrificium et holocaustum tam acceptabile Deo, quam pacis incrementum. Venerabiliter ergo iste dux inter eos numeratur qui fide et imitatione filii Dei vocantur, quia totis fidei nisibus implevit quod tan-tæ dignitati congruere præsensit, sciens non prohibere Deum quamplurimos fieri deos participatione deitatis. Videamus igitur Evangelii sequentiam, qua dicitur: « Beati qui persecutionem patiuntur pro-pter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlo-rum. » Si quæritur causa persecutionis hujus ducis, non alia procul dubio reperitur quam justitiæ, Christi videlicet, quem toto corde, tota anima, totis viribus amabat: quem integra fide, summa devotio-ne colebat et adorabat: pro quo monachis et cano-nicis ecclesias construebat, et quæ necessaria erant distribuere. Cultum religionis tenere cogebat, pa-

tur: « Beati estis cum maledixerint vobis, et perse-cuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. » Quas et quantas iste dux passus est maledictiones et bla-sphemias pro regni cœlestis adeptione, nullus no-strorum valet enumerare. Sustinuit namque maledi-ctiones pro fide catholica, pro regni tutela, pro pa-ganorum attritione severissima, pro monachorum negligentium regulam contritione sanctissima, pro canonicorum inter se dissidentium concordia; pro laicorum pace intermissa. Erat enim istius ducis Christus in causa, ideo malefactorum adversus eum non prævaluit mina. Gaudebat namque cœlesti mercede promissa, et exsultabat, inimicorum invi-dorumque omnium prostrata nequitia.

ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ.

Cum per mirificos magnificosque,
Cunctis Christicolis percelebresque
Richardi comitis patricique,
Insignisque ducis, et recolendi,
Solvor thematibus vilibus actus:
Pars rerum melior tecta videtur,
Et torpet series nunc luculenta,
Quæ jam perniciem conferet acrem,
Stulto, ha! mihimet non reserata
Permagni nimium munere fructus,
Tu fraudatus eris, optime lector,
Quod summum haud tetigit Musa laborem.
Heu! heu! funereos perlugubresque,
Mens præsaga necis, atque doloris,
Diffinire modos expaves horrens,
Res mœstifera, digna taceri.
O res mœstifera, plena doloris!
Quaquam dicere sit triste minaxque
Cunctis et querulum, et prodigiosum
Quaquam flebile sit scribere, scribam.
Scribam quod doleo, quod fleo mœrens,
Ad vitam subiit qualiter iste
Dux, et patricius, et marchio summus.
Morti limina per debita carni,
Conjunctus Domino perpete Christo,
Et plus ut stupeas munificatus
Usus inque Deum estque ΘΕΩΣΙΣ.

D Cum autem tantarum beatitudinum, ut compendiose hebetè stylo elucubraturum est, redolens flagraret lam-pade, jussit sibi excidi sarcophagum silicet, et infra ec-clesiam Fiscano nomine deificæ Trinitati consecra-tam ante locum stationis suæ locare, et tunc quoque die sextæ feriæ, quantum frumenti capax erat et quinque solidos pauperibus erogare. Denique multimodis innum-erabilium casuum adversitatibus, multiplicibusque

egenis, cœpit anslari et ægrotare viribusque desti-
cere, et a Bajocacensi pago ad Aulam Fiscanninæ
sedis secedere; ne eo defuncto fastidium transla-
tionis esset in plebe. Cum autem Fiscanni palatio
adesset, dicit comes Rodulfus, scilicet frater ejus,
ad eum coram cæteris fidelibus humiliter: « Domine,
dux piissime, miserem dolenter te aggravari infir-
mitate: sed dic, precamur, nobis, quis filiorum tuo-
rum hæres erit in regno ditionis tuæ? » Tunc ille:
« Qui fungitur meo nomine, vestri consilii auctori-
tate, dux et comes, hæresque erit hæreditatis
meæ. » Tunc comes Rodulfus: « Quid de cæteris, do-
mine? » Respondit: « Illis mei filii Richardi sacramento
veræ fidei fidelibus effectis, manibus illorum ejus
manibus vice cordis datis, largietur terram quam
demonstravero tibi, qua vivere honorifice possint. »
Hinc namque, morbo crudescente, cœperunt Nor-
thmannicæ urbes metu trepidare, incompescibilique
luctu cœlum pulsare, cœque trepidatio per anci-
pites Northmannorum, si forte occumberet, mentes
currere: petebantque nimio ululatu et ejulatu fontes
aulam sedis Fiscanninæ. Dux vero magnus Richardus
infirmitatis aggravatus importunitate, cilicio indus-
tus, nudo pede, petiit delubrum Trinitatis dœficæ,
diversaque dona, variaque munera et pretiosa mit-
tons super altare, perfusus faciem lacrymarum im-
bre, supplex et devotus flebilisque, excepit typicam
salutiferi viatici stipem, adjumenta scilicet viæ. Tunc
comes Rodulfus dixit ad eum secretius: « Domine,
quo loco templi præparabitur sepulcrum tuæ re-
quiei? » Respondit: « Cadaver tanti sceleris non re-
quiescet infra aditum hujus templi, sed ad istud
ostium in stillicidio Monasterii. » Sequenti namque
nocte carpuntur sanctissima ejus membra facili
doloro, invaditque acris tenues medullas penetra-
bilis mortiferaque flamma. Jamque pedes, jamque
mollia crura torpent, et oculi moribundo corpore
languent, labant cuncta membra; sed mens Deum
cernit, cupitque sæcula æterna. Genæ cunctorum et
facies complebantur lacrymis, vocemque omnium
occupabat singultus intolerabilis: hærentes linguæ
quatiabantur visceribus commotis, vixque sermo
interrumpebatur quatientibus gemitibus immensis.
Ille vero supplicibus oculis ad cœlum cum manibus
elevatis, tacitusque votis et precibus suppliciter fuis,
vix in vocem prorumpens ait: « In manus tuas,
Christe, commendo spiritum meum. » Illico inter lu-
juscœmodi votum efflavit sanctissimum spiritum.
Sancta namque ejus anima erepta carnis sarcina,
terrenisque pressuris liberata, lætaque ad suum
Auctorem migrata, lætus famulorum in cœlo reso-
nabat. Illico tantus hujus lugubris damni rumor per
urbes Northmannicæ regionis exerevit, omnisque
ætas utriusque sexus ad hujus funeris obsequium
ululans et deflens ecurrat. Ex more namque cor-

que luctus Northmannorum, quanta lamenta per-
strepebant per plateas omnium! Chorus namque sin-
gultibus lacrymisque concussus Psalmos decantabat,
agmenque plebeium lugubres in ære voces resona-
bat, Fiscanninæ sedis oppidum immensus populorum
gemitus quatiēbat, plangorque ululatum cœli
Olympi tangebāt. Antiphonarum namque concentus
commistus lucibus concrepabat in choro, planctus-
que Northmannorum resonabat in cœlo. Funeris
cantus clerus fundebat per trames, ululatusque
intolerabilis erat per cunctas ædes. Northmannicæ
regionis stabat in bivis ejulans populositas, vagas-
que flebilibus vocibus implebat auras. Tali namque
constipatus caterva, talique vallatus pompa, corpus
ferebatur ad sepulcrum, chorique præcedebant psal-
lentium. Ejulatum continuabat agmen plebeium, con-
fusæ atque inarticulatæ resonabant voces populo-
rum. Nemoque poterat discernere quid clerus, quid-
ve vulgus concrepabat pro vocibus ululatum. Quis
vero tam ferreum stolidumque vel saxum pectus
haberet, qui non in fletu prorumperet; cum fere-
trum a populo tenebatur impulsu doloris, areebatur
desiderio ardoris, retrahatur retrorsum affectu
amoris? Comites flendo manibus plaudebant, præ-
sides mœstiferos ejulando psalmos concinabant. Vir-
gines, viduæque, et uxores, plorando crines disrum-
pebant. Domigenæ utriusque sexus mœrendo pectus
pugnis tundebant. Milites militum plangendo seipsos
dilatant. Clerus lamenta nimii fletus cum psalmis
fundebant. Turba pagensium et rusticorum dentibus
terram mordebat. Concio pauperum tanti solatii
adjutorio viduata ægre ululabant: populusque popu-
lum dire opprimens diversos doloris modos emitte-
bat. Diversus et varius tantorum vociferatus, quos
cœlum urebat, vix tandem populo ab episcopis dis-
rupto, scisso, et prærepto, seretroque super sepul-
chrum eum corpore posito, odore incensi cum aqua
benedicta superfuso, nimis gemitibus fuis manci-
parunt illud sarcophago, festinanterque operuerunt
saxo, servantes illud honore sub magno. Insecuta die
veniens comes Rodulfus cum episcopis ad tumulum,
revellens sarcophagi coopertorium, exinde manavit
odor suavior fragrantia tercentinæ et balsami, af-
flans illorum olfactum. Denique super tumbam con-
struxerunt miræ pulchritudinis capellam, basilicæ
protensæ amplitudinis mirabiliter innexam. Illicque
colitur, vallatus columnis mirifice, et tumba; cum
Christo resurrecturus in gloria. Complens namque
cursum hujus fragilis vitæ dux magnus Richardus
obijt anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu-Christi
millosimo secundo.

O Fiscane sacris semper secunde favillis,
Sanctorum cineres meritorum flore nictantes
In gremio terræ consorvans jamque sacratæ,
Trina resplendes profusa dote salutis.